

Foannis Seldeni I. C.

de

DIS SYRIS

Syntagmata II.

Aduersaria nempe de Numinibus commen-
titijs in VETERE INSTRUMENTO memo-
ratis. accedunt quæ sunt reliqua *Syrorum*.
Prisca porro *Arabum, Egyptiorum, Persa-
rum, Afrorum, Europeorum* item Theologia
subindè illustratur.

Lactantius.

Primus Sapientie gradus est FALSA intelligere.

LONDINI

Bibliopolarum corpori excudebat
Guilielmus Stansbeius.

cIo. DC. XVII.

*Ad eos qui in libellum
inciderint.*

INtroite, sultis, nam & heic
Dij sunt. neq; duntaxat
Syri. Succisiuis statisque
(vti hominem decet
Christianum) horis, in sacras literas
à Iuris, cui mancipatus sum, apici-
bus diuertere solitus, præter solidio-
ra illa quæ animæ solatium sunt &
cibus, inter alia paullò accuratio-
rem vetustarum rerum cognitio-
nem attinentia, etiam obuios ist-
hosce D E O S seorsim ac diligen-
tèr in Aduersaria, cum ijs quæ ex
prophanis literis deprompta hùc spe-
ctarent, reieceram, & ad sacrorum
tatummodò V E T E R I S I N S T R U -
M E N T I cōmentariorum ordinem
disposueram. inde nouum hoc neq;

Ad eos qui

hactenus tentatum opusculum exijt.
Id DE IIS SYRIS inscribere non
cubitavi. cum eo nomine cuncti,
qui in Syria aut Syris culti sint, ma-
xime honorantur, & ut vetustissimi
ita & luculentissimi τῶν πολλῶν Syrorum
πλῶντος, siue deorum multitudinis, te-
stes sunt prophetæ sacri; etiam pænè
soli. ita res ipsa Titulū inuitabat. qui
si primo intuitu forsàn displiceat, cō-
sulas velim primum prolegomenon
caput. vbi de totius operæ ratione etiam
plura. dūm autem de Syris præcipuè
anquisiuius, ut in numerosam in-
super, quæ in alijs gentibus pullula-
uit, numinum segetem non subindè
incideremus, fieri nequiuuit. inde &
Persarum, & Ægyptiorum & Arabum,
item Afrorum, quin & Europæorum
veteri Theologiæ lux non rarò neque
dubia accenditur. Ita n. Europæorum
maximè Dij à Syris pendent ut pro-
pago ab origine. Syri autem ab illis
mutuò

in libellum inciderint.

mutuò splendorem accipiunt, vti ignis fermè extinctus ab ea, quam priùs flammâ donauerat, face. Nam quemadmodum primos parentes in *Syria nostra* formatos esse, ita primum à veri Dei O.M: cultu homines ibi defecisse, nouosq; sibi adsciuisse deos, manifestum est. quod quomodo euenerit, cum *initijs & processu & πολυθεότητι* & *idolorum cultus*, in tertio prolegomenon explicatur. In coniecturis quibus huiusmodi scriptio haurit parum nititur, fidei nec prodigii fui, nec tamen ita tenax quia cum res ipsa vltro trahat libenter neque forsan adeò infœliciter impenderim. Quæ ἀπρόσιτα sunt nec minùs incerta quàm ὑπερσπέραι, vt aiunt, ἡμέρα, pro exploratis obtrudere abhorruì. Vocabulorum, quibus Numina Syria indigetantur, originationibus Ebraea plerunq; lingua subsidium adfert, vt-pote quæ antiquissima & latissimè

Ad eos qui

diffusam Syriam sola olim occupa-
ret. quod secundo prologomenon
capite haurit ita è triuio petitis argu-
mentis adstruitur. Quicquid in pris-
corum monumentis ad rem nostram
fecerit, à vulgo tamen etiam doctio-
rum satis videretur reconditum, id
plerumque transcribitur. dùm ve-
rò breuitati consulitur, ad notissi-
ma veterum scripta, locis duntaxat
indicatis, lector non rarò relega-
tur. Quemnam n. lectorem non
tæderet nimium, siue Luciani libel-
lum *ἡ εἰς τοὺς Συρίας δεῖς*, siue quæ in
Ouidio alibique passim legas de A-
donide seu id genus alia parùm in-
cognita heic relegere? *R I T V S. in sa-*
cris solennes eos tantummodò datâ o-
perâ miscem⁹, qui *pēculiāres* inprimis
Deo alicui Syro. Nam constructas a-
ras, boues, bidenres immolatas,
cæterâq; *sacra alijs æquè communia*
cum degenerere (vt Prudentius ait)
propagine

Qua-

in libellum inciderint.

Quæcunq; dirum feruidis

Baal caminis coxerat

heic addidisse, quid aliud fuisset,
quàm decantatissimas theatri nugas
repetijſſe? verbi gratia. Comarum
primitias *Deæ Syriæ* sacrandi, nomi-
nâq; inscribendi morem atq; huius-
modi cætera ad eius cultum spectan-
tia præterimus; cùm quòd Lucianus
cuiusq; manibus tritus ea pleno de-
mensa horreo simul tradiderit, tùm
quòd plerúnque eadem fermè sint,
quæ in Græcorum Theologia velut
cōmunia etiam habeas, saltem haut
adeò variata. & comarum primitias,
quas *κόμην πρώτων* vocabant, Æscula-
pio, Phœbo, Baccho, alijs insuper
dijs æquè sacrari solitas, eruditis
constat. Deos autem inuocandi, at-
testandi, victimâsq; mactandi ritus
non alios (si obscuriora forsàn, aut
quæ nullibi satis indicantur, discrimi-
na excipias) in vetustissimis Syrorū
sacris quàm quales in Europæorum

Ad eos qui

obuiam reperiuntur, fuisse forsàn iure putes, extrà quàm vbi peculiares animaduertantur. Cōplures, fateor, alij occurrunt, ad quos omnes Veteris Fœderis ceremonias referunt R. Moses Ben-Maimon, Alexander de Hales, ex his alij. Sed eiusmodi sunt illi, vt cuinam nostrorum Numinum tribuendi sint singuli omninò lateat. scimus pleràque sacrariorum instituta Syriæ cum Græcia & Latio fuisse communia. Id passim docet vetus Instrumentum. recentioris æui egregium item habetur exemplum; fœderis Babylone ritu patrio ièti; quod ita meminit Claudianus in libro I. de laudibus Stiliconis;

*Thuris odorata cumulis & messe Saba à
Pacem conciliant aræ. Penetralibus Ignem
Sacratum rapuere adytis, ritûq, iuuenos
Chaldeo strauere Magi. Rex ipse nutantem
Inclinat dextrâ pateram, secretâq, Beli
Et Vaga testatur voluentem sydera Mitram.*

vbi pro *Beli* belli habēt deprauatè codices euulgati, quod Nobilissim⁹ he-

in libellum inciderint.

ros I. Scal. in *V I.* de Emend. Temp.
primus monuit. *Aromata, aras, ignem*
sacrū, victimas, Magos siue *Sacerdotes,*
Regem ipsum qui *foedus* icit *ἑλοχόιον*
siue vasculum (in quo *ἑλοχύτω* seu *mola*
salsæ ; queis litaret) inclinantem, ac
Belum & Mitram Chaldæo ritu te-
stantem heic habes. vbi nihil à *Græco*
more seu *Romano* ita est alienum.
Quæ *Græca* sunt aut *Orientalium dia-*
lectis inuoluta , eis aut *Latina* vbi-
que subnectitur , minore caractere,
versio ; aut alijs saltem siue anteuer-
tentibus siue insequentibus verbis,
ne lectori scilicet impari molestias
exhiberem , tantundem præstari
volui. Sublestâ fide, ex aliorum scri-
ptis nihil offero, neque alienâ. nam
& religioni semper fuit è *riuulis* hau-
rire extrâ quàm vbi è *fontibus* non li-
cuerit. *Auctorum delectum* cum adhi-
bui vt non subdititiôs modò vti An-
nianos illos nescio quos Berosos,
Metasthenes , & qui sunt sordidissi-
mæ

Ad eos qui

mæ illius farraginis, viris sanè & doctis & magnis sarcinam nonnunquam imponentes nugatores alios (quib' syntagmata hæcce quid iure debere potuisse, iudicij cuipiam satis infirmi videri possit) omninò sim meritò aspernatus; verùm etiam aut velut *archetypis vetustatis testimonijs*, aut ijs quæ inprimis fidem ab annis mereantur, duntaxat vsus sim. & vt iudex ille *V A R I V S*; *aut hoc testium satis est, aut nescio quid satis sit vobis.* Sed neque beneficium à recentiorum quocunque acceptum non agnoui. Quicquid *Operæ* deliquerint id ne mihi vitio vertatur. Ita sanè illæ cura fuere, vt nullum omninò earum specimen etiam sæpiùs repetitum absq; sedula emendatione euaserit, quod eò diligentius prospiciendum duximus, ne quo, vno & altero abhinc anno, nundinis Francofurtensibus eo ferè domi etiam

in libellum inciderint..

infortunio nunc etiam maſtarer.
Quod n. primo meum, & ætatula
non ita indignum, opus ante duo-
decem & ampliùs annos conſcriptũ
& ſub id tempus inſtitori, qui typis
mandaret, datum eſt, id iam tan-
dem, ex officina Paltheniana, opera-
rum incuriã ita deprauatum, mutila-
tione ſubinde decurtatum, & abſonã
verborum non terminatione modò
ſed & exterminatione ſapiùs inter-
polatũ prodijt, vt nec Deuerra ipſa
ſordibus, quibus abundè ſcatet, ex-
purgãdis par eſſet, & meum eſſe pla-
nè deſineret. Intervertebant pupilli
peregrini bona, & tabulas in ei⁹ frau-
dem adulterinas ſubijciebãt in leges
& Latoriam & Corneliam grauiter
comittentes. *Errata* autem quæ heic
per illiberalem illam elementa cor-
rigendi operam aliàs occupato non
animaduerti fas erat, ſimul collecta
ad libelli extremum exhibeo. ſi le-
ctorem

Ad eos qui

ctorem te destines, vt primùm ad illas *emendationes* vbiq; rescribas, neq; inferendas *additiones* omittas, impetrare liceat. Quicquid in hac indagine præstitum fuerit id certè eò pulchrius fore sperandum est, & ab ingenuis grato magis animo exceptum iri, quo & operosiora sunt, & rariora quæ hùc pertinent, quàm quæ ad portentosam illam & Græcorum & Latinorum Theologiam. Cæterùm si quis eò siue vecordix siue in has literas malitiæ deuenierit lucumo, vt *Deos hosce omninò negligendos & superuacaneam prorsùs futilèmq;* quam adgressus sum, *disquisitionem* æstimet, quippe quæ sacrarum cum prophanis literis mixtioni, elementorum sæpe apicibus, originationibus criticis, & quæ restant, alijs *quæ* turbæ nimium inuisis toties innitatur, næ illum etiam eò impietatis deuenisse est necessum, vt S.
Scri-

in libellum inciderint.

Scripturâ sæpi⁹ quid inculcari quod
futile sit & negligendum impudens
deblateret; monstrum, vt lustretur,
reportandum. Piè credant pij τὰς
γραφὰς θεόπνευστον καὶ ὠφέλιμον εἶναι πρὸς διδασκαλίαν
& omnem scripturam à Deo O. M. inspi-
ratam esse & disciplinæ vtilem. deprava-
tam hominis naturam in multi-
plici πολυπλανῆς καὶ πολυπαθεῖς superstitionis
morbo agnoscāt, atq; animi humili-
tatem inde discant. Quòd *litteras* ita
misceo *prophanas*, vt *sacras* illustrent,
id nec quis incuset nisi qui, citra il-
larum opem, omnia in his vndiqua-
que intelligi posse imperitus atque
idem perquam morosus (ne quid
gravius dicam) opinetur; id quod æ-
ui nostri peruiacium Catharorum
nonnullis visum est. sciunt docti &
qui saniores rei literariæ nomina de-
derunt, aliter se rem habere etiam in
vtroque Instrumento. de Veteri, pe-
ritiores Chronologi satìs fatentur.
de

Ad eos qui

de Nouo nec defunt exempla. Abſ-
que n. ſolenni in certaminibus, co-
roniſq; dandis, è prophanis ſcriptis,
uſu intellecto fuiſſet, quis D. Pauli
illud epistolâ *II.* ad Timotheum
cap. *II.* comm. 5. atque alia alibi ca-
peret, quæ à certandi ritu ad militi-
am Chriſtianam eleganter transfert?
quis mentem deprehenderet verbo-
rum illorum in *I.* ad Corinthios cap.
III. 9. ὁ θεὸς ἡμᾶς τὰς ἀποσόλως ἐσχατὺς ἀπέδειξεν
ὡς ἐπιθανατίους, ὅτι θάνατον ἐγενήθημεν, nisi uſitatū
reſciſceret in ſpectaculis morē, occi-
ſis nempè ſeu victis, ſiue gladiatoribus
ſiue beſtiarijs, alios ſufficere,
quos *ſubdititios*, ſeu *ſuppoſititios* dixe-
re Latini, Græci verò ἐφέδρους ſiue *ſuc-*
cidaneos ſubſeſſores, Apoſtolus autem
heic ἐσχατὺς nominat, ad id quod
nullibi præterquàm in gentium mo-
nimentis palàm docetur, reſpiciens.
Πολυλογία apud D. Matthæum cap.
VI. com. 7. quid fuerit vnde diſcas,
nifi

in libellum inciderint.

nisi ex inuocandi ritu & ἐν τῇ πολυωνυμίᾳ
sacræ; quam & nos etiam in prole-
gomenis indicamus? quis Dn. No-
strum de vngendo capite ibidem
loquutum satis caperet, nisi vngu-
enti in conviujs vsus aliundè quàm
ex sacris pateret? Quid quod nullus
forsan reperiatur commentarius qui
comma 27. capitis primi Epistolæ
ad Romanos æquè explicet, atque
Petronij Satyricon? quod ipsissimos
mores ipsissimi æui, ipsissimæ gen-
tis, cui Apostolus exprobat, aperit.
frustrà miretur Dorcada in Actorum
cap. IX 37. lotam fuisse is qui ab-
luendi mortui ritum in gentium
monimentis traditum nesciat. Me-
nandri, Epimenidis, Arati numeros,
& quæ sunt id genus alia in sacris li-
teris locum fortita, quæ profanas li-
teras ad sacram disciplinam promo-
uendam diuinum etiam χάρισμα esse
ostendunt, mitto, & facem Soli
ac-

Ad eos qui in libellum inciderint.

accendere supersedeo. Compendio
quicquid singulis Capitibus obser-
uatu ante alia dignum est, conge-
stum, nec ijs modò sigillatim, sed
heic etiam simul præfixum habes,
quo & Indicis vice fas est vtaris qui-
uis pellegendis nugis nostris horas
nolis perdere.

Capitum syllabus

& lemmata.

Prolegomenon.

CAP. I.

De Libelli INSCRIPTIONE. *Syriæ nomen. Aram. Mesopotamia: Euphratidis. Syri etiam in Assyrij dicti; & inde Syrorum vocabulum. Syria & Assyria indiscriminatim usurpata. Syriæ termini. quam diuersa sit in sacris literis chorographia ab ea qua in profanis. Papinij locus sibi restitutus. cuiusnam generis sint Dij in Syris nostris censiti.*

CAP. II.

De LINGVA EBRÆA. *quam latè olim patuerit. quo pacto in varias dialectos migrauerit. unde dicta. de Abraham. Περσῆς. Ebræi. Phoenicia & Punica lingua. in Punico apud Plautum sermone Ebraismus. EMIŪ Deus. Columnarum inscriptio quâ Cananæos Iosua fugientes, Africam occupasse indicatur. plures & per quam diuersi etiam sub captiuitate in Cananæa dialecti. in Chœrilum poetam coniectura. Analogia grammatica in Deorum nominibus deducendis minimè seruata.*

Capitulum syllabus.

CAP. III.

*De τῆς πολυθεότητος seu Deorum multitudinis
ORIGINE & PROCESSU. Vetussum
huiusce Theologiæ duo genera, quæ
Coelestium corporum & Dæmoniorum
cultu consistunt. Adorationum ritus. quan-
do primum & unde Noui Dij adjecti
Cabala sacra. eâ malè intellectâ res creatæ
adorabant. perquàm frequens eiusmodi er-
roris apud veteres origo. Egyptij Paschati
ritum imitati. Thoth. Bau. Oeds Αβραα
&c. in carminibus magicis. Mithra
πλάσι. recessus umbræ in Ahazi regi
horologio. Iupiter Sabazius. D. Paulum
Anastasiâ Deam esse docuisse putabant Athe-
nis. in locum insignem libri Halmoxo-
rum coniectura. Philosophi syderibus di-
uinitatem tribuentes. Iusiurandum Vertij
Valentis Astrologi ἀνεκδότου, quo lectores ob-
stringit. quomodo alia res creatæ ad Coele-
stium exemplum in Deos relata. Dæmo-
niorum cultus. ea Hircorum nomine deno-
tata. Idolorum origo. Columnæ sepulchra-
les. Symbola virum naturalium. Coelum,
Terram, Dæmonia demùm miscebant. un-
de portentosa in Theologia fabulæ. Inuo-
cationum ritus. Πολυωνυμία. inde plures nati
Dij. πολυλογία apud D. Matthæum. Νί-
παν*

Capitum syllabus.

pæne erat quod non Deorum numen tandem haberetur. id quoniam pacto fieret. Tempestates Deæ. Cicero illustratus. Ovidius explicatus. Egregium monimentum nuper Romæ effossum. Saniores gentium & Theologi & Philosophi VNICVM mysticè denotabant omnium rerū moderatorem & Deum. De sacrorum ad eam sententiam institutione, recondita quadam.

Syntagmatis I.

CAP. I.

De GAD, seu Fortuna Bona. Mazal Tob. Iupiter, seu Stella Iustitiæ. Mazal & Mazaloth. Mazaroth. μαζαροθ. Ordo Angelorum apud Cabalistas dictus Mazaloth. uti Chaldei & LXX. Seniores Gad interpretentur. B. Augustini in idem animaduersione. vsus vocabulorum Fortè & Fortuitò. Gad, δαιμόνιον. Meni, τύχη. Astrologica ratio, iuxta quam Gad in Historia Lex possit intelligi, disquiritur. Sors Fortunæ. Thema secundum, cuius horoscopus Sors Fortunæ. Athla Manilij. Duodecim locorum antiquitas. Sortes Astrologorum. omnes reiiciebat Ptolemeus præter καὶ τὴν τῆς τύχης. κεφάλαια. notantur corrupti Codices Tetrabibli, ubi agi-

Capitum syllabus.

tur de Sortis Fortunæ supputatione. Sors illa
Σελωία & ὁρόσκοπος Ptolemæo, magis quam
Sors. κλήρ & τῆς τύχης est etiam ἀγαθὴ τύχη vo-
catius, & Luna tributus apud Ægyptiorum
vetustissimos. Sortes omnium Planetarum
ex Hermete. Macrobio lux. Harpocrati
sacra. Vettius Valens Antiochenus Astro-
logus ἀνικδότης. Fortuna Primigenia à Ro-
manis culta. cur sic dicta. Gad, Militia seu
Exercitus Cœli. Fortuna Cœli. de Phi-
lastrij heresibus.

PI

CAP. II.

De TERAPHIM Labanis. ritus in eis conficien-
dis. Tzilmenaia. Ephod & Teraphim
Miche. Manum Sacerdotis sacrare quid.
Quamdiū sculptile Miche colerent Danita.
Ephod & Teraphim apud Hoseam. Πάσσα-
μαρτεία & Βελομαρτεία Orientalium. quam va-
riè vertant Græci τὰ Teraphim. מַחֲוֵי Me-
chaui Chaldeorum. Zabiorum imagines
Soli & Lunæ dicatæ, ad oracula reddendæ. σο-
χεῖα Græcorum & σοιχηματικοί. Ptolemæi
Carpus, & Haly commentarius, explicati.
Vultus Coelestes. Virgo, in primo decani
Virginis, Sphæra Persicæ, Symbolum natiui-
tatis IESV, eximys Mathematicis Albu-
masfari & Rogero Bachoni. Alexeteria
Astrologorum. Palladium Troianum quis
fecerit.

Capitum syllabus.

fecerit. id genus alia. *Demoniorum περὶ ὁμοιότητος*. Statuæ spiritu plenæ apud *Hermetem*. Angelorum nomina *obseruare*, mos vetustissimus. *Apuleij βασιλεῦς*. Gerebertus, id est, Syluester II. *Papa caput fudit, quod responsa daret*. *Abacum & figuras Arithmeticas*, à Saracenis acceptas, Christianis primus dedit. *Coniectura in G. Malmesburiensem, historiam Mathematicam recitantem*. *Exordia Cursus Planetarum*. *Balei de Rogero Bachone retractatio*. *Capita magica conflata ab illo, & à Roberto Lincolnienſe*. *Chaldeorum Iynges*. σρόφαλος ἐκείνη & quid. *Lux Synesio*. *Rhombus magicus, apud Poetas, idem quod Hecaticus Strophalus, vocatur ab eo*. *Theocritus explicatus*. *Hecate Maleficarum Venus*. ἡ Ἀρεσδίτης in *Pharmaceutria*, quid. *Lux Pindaro*. καὶ μαγείαν τῶν ποιεῖ. Συμβολικαὶ δαιμόνων μορφαί. *Talisman Arabianum*. *Abraxas Basilidianorū Deus*. *Abraxas & Neīl &, literis numeralibus, numerum dierum anni communis monstrant, id priscis mysticum*. *Amuletum, aduersus febrem, Abracadabra unde*. Q. *Serenus Samonicus*. O B *Pythonissæ Spiritus & Oboth*. ἱερὰ σπρίμθοι. *Baal & Baalath Ob. ritus initiatorum τῶ Ob*. *Iideoni*. *Nugæ Ebraeorum de Iadoa animali. unde Iideoni dictum*. ἱεροί.

Capitum syllabus:

*sol. παραλογόποι. γνῶσαι. Ob θελητῆς etiam rel-
ditur. Mortuos consulendi ratio. Latina
Versio Mosis Maimonidis in More Neb-
seu library potius leue crimen emendatur.*

P.15

CAP. III.

*BAAETZEPHON. quid secundum Rab-
binos. Oppidum erat aut urbs. Nominis
in rationem coniectura. Ezechiel Trago-
dus.*

P.43

CAP. IV.

*VITVLVS AVREVS. Bos fuit. Apin seu Mne-
uin Egyptiorum in co cultum credidere Pi-
trum nonnulli. Caput Vituli. Netos. Ma-
crobius emendatus. Apis conceptus, genitus
eiusdem γωπίου αλα an in Aureo Vitulo. Con-
uiuium, chori, & id genus alia in Apidis in-
uentione. eadem ferè celebrabant Israeliti.
Apis mersus, ita & hic Vitulus. Statius ex-
plicatus. Vitulus non fuit Apis aut Mneuis
potius Bos deauratus, in Osiridis ἀφαιρῶν
& ὑπέραι ostendi solitus. Ieroboami Vita-
duo. Festum quod ille instituit, an in XVI
mensis Athyr, id est, ἀφανισμὸν Osiridis, a-
dere potuerit. Ad eam rem, Temporum calu-
lus. Egyptiorum dies festi per totum a-
num post multa secula vagabantur. Annio-
rum æquabilis vetustas. ordo Mensium &
brachiorum*

Capitum syllabus.

braorum. Chori & Conuiuium in Deserta, quo mense. Osiris unde dictus. Siris, Melo & Egyptus nomina Nili, idem significant. Aëria unde Egyptus dicta. Lux Symmacho. Sirius Sol dictus. Egyptius Iupiter. Osiris, sub Exitu, Numen Egyptiorum; & Omphis dictus. Boues & Oues sub id tempus Dii: aut Dii dicabantur. Boues utriusq; sexus. Quorum Egyptij esu carniū abstinerent. quid festum Domini, in historia sacra Vituli. Adonai. Osiris. Non adhuc expiata illa Idololatria, secundum Iudeos. Ex quot talentis auri Vitulus constituit. Talentum Ebraicum.

p.45.

CAP. V.

BAAL-PEOR. Phegor. incertum, quale fuerit Numen. Rabbimorum de eo sententia. Nominis etymon. Philo Iudæus explicatur. ab eo lux D. Hieronymo. cui Priapus idem qui Baalphegor. sed id disquiratur, & contrarium prebatur. utriq; ab aperiendo aliquid sumunt apud Veteres. Cur libidinis mentio, ubi Phegorij Dei. unde Nomen Peor. Peor mons. Beth-Peor. Beth Fanum sæpius interpretatur, ut Græcis οἶνον. Βαῖραμ-λα. Baal Berith. Sacrorum genus, quæ cultus Phegorius. Moth. Chemos. χαμῶς. Βαῖραμ Gentilium unde. quid Chamos significet.

p.65.

CAP.

Capitum syllabus.

Paulo citatus. Pater nomen Diuum commune. Iupiter. Marspiter. Iupiter non dictus, quod iuuanis pater. Tetragrammaton nomen Gentibus notum. quid de eo Iudaei. Pythagoreorum Τετραγλῶς. coniectura de eorum inreturando. Nazaratus seu Zaratus Assyrius. Ezechiel. Zarades. Zoroaster. Pythagoras. Malchus emendatus. idem Porphyrius est. unde augendus. Pythagorases Orientalium mysterijs eruditionem suam hausit. Belus, Ζεὺς. Ζεὺς Ἐνωάλιος. D. Hieronymus correctus; & Fl. Iosephus. Belus, Mars. Belus Assyrius; Persicus. Ζεὺς Olympius. Beelsamen. Baal-samaim. Marnas Gazæorum. Virgo quid sonet Creticè. Μάρτυρ. plurimu Europæorum monimenta ab Asiatico Belo. Abellio; Belenus; Belatucadrus Dij. Belis. Belenus, Apollo. De Alagabalo, i. Heliogabalo disquisitio. Iulius Balbillus Alagabali antistes. Gabalus. Ahgli-Baal, Deus Circularis. Alagabali simulachrum. Διὸς φουλακὴ ἰgnis. Vrania Heliogabali uxor. Aglibelus, Malachbelus Dij. Molech, puerorum maculatio. sacra Alagabali. Virilis pudenda in sacris Orientalium. coniectura in Xiphilini locum. Magnorum V V. de Heliogabalo sententia. Hel, Bel, Bolathen. Azizus & Monimus Edesse Solis παῖδες πυρ.

P. 101.

Capitum syllabus.

C A P. II.

ASTARTE. Ashtoreth. Asthar. Ashtaroth.
 τὰ ἀλσὴν ἀσαρῶθ. *Lucus quid in sacris literis.*
 Astartes Sacerdotes. Ασάλ Aserah. Ασάρ-
 ται. *Vrbs Ashtaroth. Ασάρτιον. Deus Zido-*
niorum. Cur Deus dictus, cum Dea habeat-
tur. Venus Deus. Ἀρρόδιτθ. Sexus in Nu-
minibus confusi. Lunus. Luna. Deus ἀρρενό-
θηλος dictus. Baal & masculino & fœminino
genere sapius memoratur à LXX. interpre-
tibus. coniectura in Ebræum codicem To-
bix. LXX. etiam in eodem loco genus Baa-
lis mutant. Imagines masculinæ. Tauri-
num caput Astartes insigne. ἀσὴρ ἀστροτεὶς
ab illa repertus. Eam vocabant & Lunam
& Venerem. numerus innumerus Stel-
larum secundum Ebraeorum nugas. Βαάλτις.
βῆλτις Belifama Minerva. Belifama aestua-
rium Britannici littoris. Vrania (seu Cœ-
lestis Afrorum. Astroarche. Iuno Cartha-
ginienſis. Iuno Nouella Luna dicta Ro-
manis. Couella. Mylitta Assyriorum. Ha-
lilath. Lilith. Ἐξω γλαῦκε. Ilethya. Luci-
næ. Φαγες. Εἰλεθύαι. Alitta. De conomine
apud Herodotū dubitatur. Mitra Dea Per-
sarum. Mater Deum. Ἀμμάς Dea Syria.
Deæ Matres. Orientalium numinum cul-
tus in oris nostris. Astartæ. Dij Syri. Io. Ex-
plicatus

Capitum syllabus.

*plicatus Euripides. Hecate. Hecatus. e-
mendatum Chaldaicum oraculum ita di-
ctum. Astronoe Dea, Esmunus Deus Pha-
nicum.*

P. 141.

CAP. III.

DAGON, Deus. *Simulachrum eius, & etymon.*
Σίλῶν. Σίλῶ. Ἀγρότης Deus Philoni. Oannes Ba-
byloniorum. Annedotus Odacon. ὄνς apud
Helladium. eadem cum his Dagoni figura.
Pedes adnati ex canda Dagonis. in Deam
postea demigravit. Dagon eadem quæ Der-
ceto seu Atergatis. varia eius nomina. An
Derceto rectè Hierapoli collocetur. Addir-
dag. Adramelech. Artaga. Athara. Ἀθα-
ρά in Hesychio. Ratio nominis Deæ & fi-
guræ in fabulis. Syri cur Timidi Ouidio di-
cti. inflabat morbisq; affligebat Dea eos qui
piscis comederent. Martialis explicatur.
ut placarent numen hinc iratum. Pisces
Syri venerabantur. De piscibus apud eos nu-
ga Israelitarum redditur recentiores. Piscium
signum cæleste. ἰχθὺς χαλιδονία dicitur borea-
lior Chaldeis. Μεσοβόλεια. χαλιδονίσει quid.
birundo piscis. Pisces alijs sacri. Columbas
venerabantur Syri. Homeri πελειῖαι. Sama-
ritanorum Columba. Semiramis. Co-
lumbas vendentes & alentes inter infames
habiti. Beth-Dagon. Δῶκ. Confusa nomina

&

Capitum syllabus.

Et sacra huius Et Hieropolitanæ Deæ.
Macrobius emendatus. Venus Aphacitis.
coniectura in Anonymum ad Arati phæno-
mena. Dagonis Festum. p.171.

CAP. IV.

VENUS ASIATICA. Phœnicia Veneris Ter-
ra. Vtriusq; Sexus Venus illa. Vestimenta
sexum ementita. De eare præceptum Mo-
saicum forsàn explicatur. figura Piscis Ve-
neri aptissima. Salambo Veneris nomen.
Αλλά ἐὰν Κουσάρ Αλλά. Cabar Saracenorum Ve-
nus dicta. Dij Cabiri. Bacchus Et Venus
sive Vrania. Dij Arabum. Vrania illa etiam
Vranus dicta, Et Ζεύς Obodas Arabum.
Lunulæ corniculantes fastigijs adium à
Mahumedanis imponi solita. unde is mos.
Giuma festum. Dies Veneris. Planetarum
Dies cognomines antiquam repetunt ori-
ginem. Saxum quadratum colebant Arabes.
Veneris caput adorant Mahumedani. Δι-
γισσών liber de Muhamediciis apud Cantacu-
zenum quinam sit. Θεὸς Ἄπυς. Suidæ lapsus.
Dysfares Arabum. Dufares Deus idem. He-
sychius Et Stephanus emendantur. Da-
chareni gens. Minerua Onca Thebanorum.
Scholiastes Sophoclis emendatus. Pausa-
niæ Σίρα. de eâ coniectura. Sida Beli uxor.
Palladium dictum Phœnicia Dea. Babia
Sy-

Capitum syllabus.

Syrorum nomen. Baal.

p. 189

C A P. V.

BAAL-ZEBUB. Θεός Μύα. Muscæ sacra De
Veri non infestabant. Baalzebub hæc
dictus in idoli contumeliam. Μυάγρ Θεός Her
cules. Iupiter Αἰγύψι Θεός. Hercules Κορυνθίων
ἱποκτόνος. Apollo μυκλόνος. Muscæ-Aca
ronitæ. Achor Deus Plinio. Belzebul. Be
lus Stercoreus. Iupiter Stercoreus. *in*
scriptura in vocabulis paulò mutandis in op
probrium eorum quæ designantur. Mons O
liuarum dictus Mons corruptionis. Bar
chozebas. Dii Stercorei. Deus involutus
Damoniorum Princeps Ashmodæus. Sa
mael demonium dictum quod Euam fessellit.
idem Angelus Martis. Satan. p. 207

C A P. VI.

Colonix à Salmanassaro in Samariam deducta.
Gentis uniuscuiusq; idola. Succoth Benoth
Gallina cum pullis. Templum Veneris V
ranix in Succoth Benoth denotatum. ri
tus puellarum in Fano confidentium.
Hieremia epistola locus explicatus. περιθώρια
σχόλια quid. ἀποσχοινίζειν. ἀποσχοινισμένους. τι
τίλπουρα θυμίσσαι quid. Placentæ queis Regina
Cœli faciebant. Venus à Benoth fortè di
cta, i. Venos. Sicca Veneria colonia Afri
cana. Lux Valerio Maximo. Veneria à
Veneri

Capitum syllabus.

Venere dicta, & nomen in Romanis foemininum. Veneris etyma quæ docent pleriq. Venus Græcis Ioue antiquior. Romanis incognita sub Regibus. à veniendo eam non dicebant. Persithea. p.215.

CAP. VII.

NERGAL. Cuthæi. Pyrethi sacer & ἱερεὺς ignis. Noragal. Πυρεθία Persarum. virgæ myricinæ. Magorum carmen dumigni accinebant. illustratur Strabo. item Phoenix Colophonius. Deus τὸ Nahor. uti ignem colerent Persæ. Πυρεθία Chamanim lingua sancta. Bamoth siue excelsa. Ζεὺς ὑψίστος. Omanus seu Amanus & Anaitis. Cur Datus Delum insulam reliquerit intactam. Equos & quadrigas Soli sacrabant. Orientem versus ad ostium Templi Solem adorabant. Christiani in eam plagam quare supplicent. ad eum morem Gentes numen inuocabant. Nergal, Gallina seu Gallus Rabbinis. p.224.

CAP. VIII.

ASIMA, Hircus. Samaritanos de eo traducunt mendacio contumeliosiss. Indai. Dositheus. NIBCHAZ, TARTHAC. hic Asinus, ille Canis. ADRA MELECH mulus. ANAMA-LECH equus. sed hac Rabbinoꝝ fide. Genus foemininum horum plerisq. à LXX. tributum. p.236. CAP.

Capitum syllabus.

CAP. IX.

NISROCH *Assyriorum Numen.* Μεσοεχ. *saes'x.* RIMMON. *ῥάμαν.* p.238.

CAP. X.

THAMMUZ. Θαμμός. Θαμύς. *quid de eo Rabbi ni. Propheta Thammuz. Tekupha Thammuz. Adonis dictus. Adonis κῆρις, & κῆρις vocatus. Venus & Adonis Syris ante alios culti. Abobas Persarum. Iudæos à vicinis sue Assyrijs sue Phoenicijs accepisse. ritus plangentium & reperientium Adonim. pud Alexandrinos & Byblienses. Adonis à Venere & Proserpina alternis vicibus in delicijs habitus. Osiris, Adonis, Thammuz idem. Ευπεσῶς festum Ægyptijs. v. gus Ægyptiorum annus. Ζήρσις festum. Cur Thammuz Adonis nuncupatus, coniectura. Solem cogitabant ij queis hac sacri primum in usu. Manili⁹ explicatus. Thammuz nomen Ægyptium. Thaumus, Mars. Thamud. Thamuz Rex. An Pharaoh qui sub exitu regnavit, Thammuz dictus. in occulto Pantheo colebant omnigena nomina Israelita, qui Trogloditæ Philastri dicti.* p.239.

CAP. XI.

NEBO. *Mons cognominis. in Assyriorum reperitur nominibus. pro eo habent LXX. Dagon.*

Capitum syllabus.

gon. Νεβὺς. Νεβὺς. in Dibon *cultus* Nebo.
Mardocempad. p.250.

CAP. XII.

SACH. Σαχίας ἡμέραι. *Festum* Saceum, *ut*
Saturnalia. Zogana *unde*. Lou's *mensis* Be-
rosi *anno*. Athbasch *Rabbinorum*. Diana
Persica. Sacæa, & Saceia à Sacis *deni-*
ctis, *ut alij volunt*. Baiāyis *festum* Assy-
riorum. p.252.

CAP. XIII.

Gan. Saturnus *Arabibus*. Raiphan. Rephan.
Remphan. Rompha. *adfini elementorum*
figurâ hallucinati sæpè Græci Bibliorum in-
terpretes. ἀμαύρωσις. τύφλωσις. Chon Hercu-
les *Aegyptius*. Gigon. p.258.

CAP. XIV.

Aceruus MERCURI. Margemah. Ερμαῖος
λόφος. Ερμαῖα. Mercurius Εὐριδίου. Ἑρμαῖος.
unde primitus apud Græcos acerui Mercu-
rio sacri. Merkolis. Margemah *quid &*
unde dictum. p.260.

CAP. XV.

Numina Syra, quorum gentilia duntaxat no-
mina comperimus. Pattæci Phœnicum.
Nauium proris picti, insignia tantum e-
rant; puppib⁹, Dij Auerrunci seu Tutelæ.
Nauis que Europam vexit an Iouis fuerit
Tutela. Inter insignia nauium seu τὰ ση-
ματα

Capitum syllabus.

ονηα & tutelās accuratè distinguitur. Philoxenus Glossarij autor notatur. unde Patæci dicti. ἱερὸν λαῖον &. Epitrapezium Patæci coniectura in Hesychium. Hercules Epitrapezium seu Mensæ genius. p.264

C A P. XVI.

Aeneas Serpens. Serpentes in sacris. Bel & Draconis historia apocrypha unde. Belus Deus gulosus. Suum cultum Iudeis scribunt veteres. item Asinum, & Asini caput. una ea sine naga sine calumnie. ex Gnosticorum fortè disciplina. cur Cælum Iudeis nummo fuisse tradatur. Coelicolæ in Codice dicti reiecta quæ nonnullis sunt alia Syrorum numina. p.270

Prolegomena.

De Libelli INSCRIPTIONE. Syriæ nomen. Aram. Mesopotamia. Eusebii. Syri etiam Assyrij dicti; & inde Syrorum vocabulum. Syria & Assyria indiscriminatim usurpata. Syriæ termini. quam diuersa sit in sacris literis chorographia ab ea quæ in profanis. Papinij locus sibi restitutus. cuiusnam generis sint Dij in Syris nostris censiti.

C A P. I.

NE quis, in limine forsàn impingens, temerè nos incuset de libelli Inscriptione; tam de SYRORVM, in eo, nomine quàm de congesta DEORVM farragine seorsim præmonere visum est. Materies licet vtriusque syntagmatis primaria sit *Babyloniorum, Assyriorum, Palestinorum, Sidoniorum* numina, quorum in sacris literis haùt infrequens mentio; & ad eam duntaxat methodum scripserimus, vt quæ in PENTATEVCHO occurrunt Primum, quæ in PROPHE TARVM commentarijs, Secundum occupent, satis idoneum tamen titulum gentilem qui vna voce ea denominaret, à prophanis literis quàm sacris accipere

maluimus, & DEOS SYROS (ad latum Syrorum & diffusum apud Europæos scriptores nomen) cuncta indigetare ausi sumus. Tam angustum fateor in Veteri Instrumento *Syria* nomenprehenditur, ut vix earum, quas meminimus, gentium aliquam obtineat. Nam Mesopotamiæ & Coelosyriæ partem in eo tantum reperimus. Mesopotamia *Aram Nahorim* & *Padan Aram* nuncupatur. *Aram Nahorim* est *Aram binorum fluviorum*, sic dicta quod Euphraten & Tigrin interiaceat. unde & Mesopotamia Græcis, & Mediamna, eadem notione, veteri Dionysij Periegetis interpreti, siue Priscianus is sit, siue alius quis, appellatur. Hinc est quod Onkel^s paraphrastes in Geneseos cap. XXIV. comm. 10. *Aram Nahorim*, vocet *Aram quæ est ad Perath*, i. Euphratem. perinde ut priscis etiam ipsa Syria *Euphratis* vocitata est. sed Seniores LXX. in eo loco Mesopotamiam, & cap. XXVIII. comm. 7. atque alibi in eodem libro sæpiusculè pro *Padan Aram* Μεσοποταμίας τῆς Συρίας substituunt. cum adiectione etiam vocabuli *Aram* alia in prophetarum monumentis leguntur. *Aram Damsek* seu Syriam Damascenam, *Aram Zoba* (quæ Sophene Iosepho) *Aram Recheboth*, & quæ sunt eiusmodi, habes in II. Sam. c. V III. &

& $\overline{\text{x}} \text{ I.}$ Paralipom. cap. $\overline{\text{xix}}$. com. 6. In hisce omnibus Aram per $\Sigma\upsilon\pi\lambda\alpha\nu$ vertunt septuaginta, & cognomen ex Ebræo apponunt. vbi vero sine adiectione fuerit obuia, Syriam tantummodò reddunt. vide, si placet, Iosephum Archæolog. Iudaic. lib. vii. cap. vi. Ab Aramo *Aramei Syri* dicti: quos & Arimos, vt Possidonio apud Strabonem placet, Homerus vocauit. *Sidonij, Palæstini, Babylonij, Assyrij* heic excluduntur. vnde & Dij ipsi Syrorum seu Aramæorum ab alijs disertè separantur. ita in Iudic. cap. $\overline{\text{x}}$. comm. 6. *Coluerunt Baalim & Ashtaroth & Deos Syriæ, Deos Zidon, & Deos Moab, Deos filiorum Ammon, & Deos Palæstinorum.* vide & $\overline{\text{ii}}$. Reg. cap. $\overline{\text{xxiv}}$. comm. 2. Verùm ad hos fines in sacris literis Syriæ tributos nemo Inscriptionem nostrā exigat, aut quòd nos alijs terminis nitamur in simulet. Non diffitemur quin, vbi commodè fieri possit, eum qui de rebus Scripturæ agat, etiam chorographiam eius vbique retinere magis consonum fuerit. sed haut comperitur nomen aliud, quod tot gentium capax materiei satisfaceret, quàm SYRORVM, qui ita dicti prophanis scriptoribus. Apud eos per *Phæniciam, Palæstinam, Mesopotamiam, Babyloniam* etiam & *Assyriam* plerùmq; latissimum diffunditur. quin olim

olim etiam ad Sinopem siue Corambin
 Ponti Euxini promontorium distendebatur.
 sed verò sinu Iffico ad Aquilonem, Ægypto
 & Arabiâ petreâ ad Austrum terminari po-
 tiùs volunt autores magni veterum. Neque
 Assyriorû imperio recentiorẽ esse isthanc
 ingentis illius tractus appellationem autu-
 mo. Cum n. illi res obtinerent Orientis, Eu-
 ropæi regionum Asiaticarum nimium igna-
 ri, tanti nihilominus imperij tam celebratum
 nomen suspicientes, quicquid à mari Sido-
 nio ad imperij vsque sedem patebat Assy-
 riam dixere, & incolas Assyrios & Assyres
 (vt habet apud Stephanum Eratosthenes)
 deinde Syriam Syrios & Syros efferebant,
 haut aliter primam vocabuli syllabam de-
 curtantes quàm qui ex Hispania Spaniam,
 aut Abelione Belinum fecere; vnde etiam
 postea deuenit vt *Assyrios* vocabulum esse
 barbarum, *Syrios* autem Græcum docerent.
 firmat autor vetustissimus Herodot⁹ in Po-
 lyhymnia οὗτοι δ (de Assyrijs loquitur) ὑπὲρ
 μὲν Ἑλλήνων ἐκαλέοντο Σύρις. ἵππο δ βαρβάρων Ἀσσύριοι
 ἐκλήθη, id est, à Græcis isti Syrii vocabantur à
 barbaris Assyrii. & Iustinus lib. I Imperium
 Assyrii, qui postea Syri dicti sunt mille
 trecentis annis tenuere. Imò Ciceroni inde
 confusa quasi datâ operâ sunt Syriæ & As-
 syriæ

syriæ nomina, velut idem denotantia. Tusc. quæst. v. *Ex quo Sardanapali opulentissimi Syriæ regis error agnoscitur.* Atqui Sardanapalus Assyriæ Rex erat. ita dictus etiam lib. ii. de Finib°. Porro in i de Diuinatione in Assyriorum natione Chaldæos locat, quos paulò in eodem libro inferiùs Syriæ tribuit. *In Syria Chaldei in hac cognitione astrorum, sollertiæq; ingeniorum antecellunt.* Neque aliud sonat Assyria quam Syriam apud Tragoedum in Hippolyto

*O Magna vasti Creta dominatrix freti,
Cuius per omne litus innumera rates
Tenuere pontum, quicquid Assyriâ tenuis
Tellure Nereus peruium rostris secat.*

Mare mediterraneum intelligit, quod Syriâ tenuis interfecat. Nonne & Purpuram *Assyrium Venenum* nuncupat Maro Georgic. iii? cùm tamen notissimum sit, purpuræ inuentionem Tyrij Herculis cani attribui. Tyrium, Phoenicium, seu Syrum Venenum innuit, dum Assyrium vocat. pluria ad hanc rem adstruendam congeri possent. ad hunc certè modum qui Occidentem inhabitabant plerunq; omnes generatim Celtæ, qui Austrum Æthiopes, qui vltra Syriam Indi, qui Boream Scythæ Veteribus dicebantur.

Quæ in fabulis de Syro Rege, atque alia huius nominis etyma consultò præterimus. Hoc sanè nos acquiescendum duximus. Ita varijs tamen distincta nominibus romanet diffusissima hæc regio, vt quemadmodum *Aram Damsek*, *Aram Nahorim*, &, quæ sunt reliqua, olim partes eius designabant, ita *Syria Damascus*, *Syria Phœnicia*, *Syria Palestina*, *Syria Cœle* siue *Cauis*, & eiusmodi alia eam satis Europæis distinguunt. sed verò & omisâ omni adiectione Syria apud Iuriconsultos pro Cœle (ni fallor) tantummodo sumitur. vide si placet Vlpianum & Paulum D. tit. de Censibus l. 1. & 8. atque edictum Leonis & Zenonis Augg. in Cod. tit. de diuersis officijs & apparitoribus l. 10. vbi Phœnice & Mesopotamia seorsim, perinde ac si partes minimè essent, cēsentur. Tāta est inter prophanas & sacras literas in regionū finibus discrepantia. neq; in Syriæ duntaxat nomine, sed in Iudææ & Palæstinæ; quod ad hanc rem etiam attinet. Iudæos vt par est, seu Ebræos à *Phelitim* i. Palæstinis (quos Ἰ.Χ. ἀλλοφύλους nuncupant) vbiq; separamus. ita & scriptura. sed Ptolemæo, Straboni, Tacito, Syria Palæstina eadem ipsa est quæ Iudæa. alijs diuersæ sunt. sic Ebræi à Palæstinis determinantur. Papinius Sylvarum v. vbi

vbi de liquoribus ad funus collatis, verba
facites: *facit*.

— *Palæstini simul*, inquit, *Ebraiq; liquores.*
quod libentius fateor adduxi vt magni eius-
dem Poetæ nimis deprauatam in Glauiciæ
Epicedio lectionem inde emendarem. In eo
ita legitur.

Quod Cilicum flores, quod munera graminis Indi
Quodq; Arabes Phariq; (palæ est vidig;) liquores
Arsuram lauere comam —

quid (malum!) *palam est vidig;*? tantus vt
poeta tantæ monimentum oscitantæ etiam
ridiculum infarciret! restituiamus.

Quodq; Arabes Phariq; Palæstiniq; liquores.
ita scripsisse etiam deierare ausim. suipsius
copiâ se vindicat. sed hoc obiter. & sufficiat
hactenus ostendisse quid sacris literis Syria,
quid prophanis; & nos in inscriptione non
tam illas quam has sequutos. Nomina n. ex
vsu loquendi sumenda sunt, & sæpius mu-
tant. Quin ipse D. Paulus Phœnicen, contra
quàm veteris instrumenti sacri scriptores,
Syriæ partem esse agnoscit. quod constat in
Act. Apost. cap. XXI. comm. 2. & 3. Nil
obstat igitur quo minus & eos in *DIIS SY-*
RIS nos meritò recenseremus, qui in veteri
foedere etiam disertè (vt supra monstramus)
à *DIIS*

à *DIS Syriae* distinguuntur. Vt alteram etiam inscriptionis vocem terminemus, de cōgesta Deorum farragine præfamur. Omnes heic nemo sanus expectet, qui apud Syros culti; non Iouem Calium, Philium, aut Daphnensem, non Dianam aut Apollinem huic cognomines, non Apollinem Carmelū (cuius meminit in Vespasiano Suetonius) non Heliopolitanum, siue Iouem siue Appollinem nuncupes, ex Heliopoli Ægypti in Coelosyriam translatum (de quo Macrobius Saturnaliorum I. cap. XXXII.) nec Erota aut Anterota quos exciuit Gadaris Magus Iamblichus, vti autor est Eunapius, non Mineruam Cyristidem, aut Apollinem & Dianam Borsippenos, neque Ioppes Cetum, aut, id genus alios. Eodem certè iure totam pænè Gentium theologiam sub epigraphe nostrà quærenda esset, cum nempè, citra Græcorum imperij initia, præter aras, lucos, delubra passim dæmonijs Græcorum per Syriam dicata, etiam ipsum templum Hierosolymitanum, ingrauescente nimium Antiochi Epiphanis tyrannide, Europæorum idolis esset refertum. Illos tantummodò *SYROS* iam vocamus *DEOS* quorum aut sacrorum primordia Syris nostris, in quantum sunt cognita, certò debentur, cuiusmodi agnoscas licet

licet *Belum* seu *Baalim*, *Astarten* siue *Ashstaroth*,
Dagon, *Thammuz*, *Moloch*; aut qui tamen
aliunde accepti, vt *Nergal*, & si qui sunt alij
in *Salmanassar*is colonijs Dij habiti, & *Vitulus aureus*,
tamen eò saltem Syri sunt di-
cendi, quod nec eorum sacra neque nomina
prius in honore alicubi legimus fuisse, quàm
in *Syriam*, saltem ad *Syros* (quod ob primū
in *Arabia* vituli cultum adijcimus) tradu-
ctos ipsos legimus; nec alibi de ijs quid
comperisse nobis videmur, extrà quàm vbi
coniecturis indulgeam⁹. Exemplum damus.
A *Cuthæis*, id est *Persidis* incolis in *Sama-*
riam à *Salmanassar*o deductis τὸ *Nergal* pe-
timus, & *πυρεθαία* *Persarum* plusquàm pro-
babili forsàn coniecturâ in eo ponimus; *Vi-*
tuli item *aurei* aliam quàm vulgus & nouam
prorsùs ex *Ægypto* adferimus originem. Vt-
cunq; tn. & *Vitulum* & *Nergal* *Syri* tutius
est *Numina* indigetare, quam aut hoc *Persi-*
cum aut illud *Ægyptium*, cum vtrunq; *Sy-*
ris cultum sciamus, hoc an in *πυρεθαίῳ* illud
an in *Osiridis* *ἑυρέος; ἡ ἀφανισμῶ* reperiatur, nisi
coniecturâ duntaxat nequeamus adserere.
Etsi autem ad sacra *Biblia* institutum no-
strum imprimis fuerit ordinatum, quod ex
Aduersarijs, inter legendum, natum est; obi-
tèr tamen, nec res ipsa plerunq; non postu-
lat,

lat, etiam quæ nullibi in sacris occurrunt, & Syrorum, & Arabum, & Persarum, & Afro-
rum, & Egyptiorum numina quæ vel lucem
nostris dent, vel mutuam hinc accipiant, di-
ligenter indicamus.

DE LINGVA EBRAEA. *quam latè olim patuerit,
quo pacto in varias dialectos migraverit,
unde dicta. de Abraham. ΠΑΡΕΓΓΝΕ. Ebraei.
Phoenicia & Punica lingua. in Punico a-
pud Plautum sermone Ebraismus. ENÛ
Deus. Columnarum inscriptio quâ Cananæ-
os Iosua fugientes Africam occupasse
indicatur. plures & perquam diuersæ etiam
sub captiuitate in Cananæa dialecti. in Chœ-
rilum poetam coniectura. Analogia gram-
matica in Deorum nominibus deducendū
minimè seruata.*

C A P. II.

Lingux inprimis, quæ Syrorum nostro-
rum vetustissima, hoc est, eius, quæ
Ebraea dicitur, ope, in Deorum nomi-
num & etymo & interpretatione sacrorum
(nec tamen ita profusam in eiusmodi origi-
nationib⁹ operam impendimus) aut earum
non-

nonnunquam quæ huius sunt dialecti solummodò vñ sumus. neque immeritò. Non solum n. Ebræi vulgò dicti Ebraicam sermonem oñm loquebantur, verum etiã totius incolæ tractus quo Syria nostra latissimè patet. *Babylonij* nempe, *Assyrij*, *Chaldei*, *Aramæi* siue qui in Mesopotamia sedes habuerunt, *Phœnices*, *Palæstini*, *Cananæi*: alij etiam qui contermini; vt Arabes, Persæ vt vñica primùm fuerit & quo pacto in varias tandem dialectos abiret heic nō omninò vidisse, haut ita erat consentaneum. vtrunque vulgo satīs est reconditum, aut perperam acceptum. sed non facit parum ad eorum quæ congeffimus iudicium. Babyloniorum, Assyriorum & Aramæorū primò Ebræum sermonem fuisse palàm est ex eo quòd ante linguarum diuisionem, eorum regiones incoherent qui vnus (vt scriptura ait) labij erant hoc est primorum parentū linguam tantum noscebant, quæ sanioribus omnibus Ebræa intelligitur. Hæc apud eos frequenti exterarum gentium & diuersilinguium cōmercio non ab Ebraismo duntaxat desciuit, verum nouis insuper est aucta vocabulis, quæ Ebræam originem non agnoscunt. idque Patriarcharum æuo. Constat ex historia Labanis & Iacobi Geneseos cap. xxxi. com. 47.

vbi

vbi quod Iacob homo Ebræus idiotismo suo
 עַל גַּלְעָד *gal ehad*, i. aceruum testimonij nuncu-
 pat, id Laban Aramæus אֱלֵנָּה יִגְרָא *iegra*
sabadutha, eadem significatione nominat.
 nec tamen diuersam prorsus Aramæorum
 linguam ab Ebræa hinc (vt nonnulli male)
 colligas. Vnum & alterum vocabulum id
 heic non magis comprobatur, quàm Laconum
 voces nonnullæ ab Atticismo longè aliz
 atque aliundè acceptæ Græcum sermonem
 Spartæ defuisse confirment. scimus quod
 Athenis δεδς ἀγαθός id Lacedæmone Σιδρ λιο-
 σάνθ sonasse. & cōpluria eiusmodi sunt dif-
 crimina. sed inde nō dubitandū, quin vtrasq;
 Hellenism⁹ occuparet. A frequenti illo cō-
 mercio *Babylonia*, *Aramæa*, *Chaldaea* primò
 dialectus. quas, sub Regibus, minimè E-
 bræis intellectas esse manifestum est. adeò
 nouas induerant proprietates. nam Ebræo-
 rum pueri Chaldæam docentur linguam Ba-
 bylone, apud Danielem capite primo. & A-
 ramæam vulgus Iudæorum haut cepisse li-
 quet ex historia ἔ Rablake sub Hezekia quæ
 II. Reg. cap. XVIII. & Iesaiæ cap. XXXVI
 habetur. Diù autem antequàm protoplasti
 sermo ita esset interpolatus, Abraham Pa-
 triarcha, purum putum à vocabulis nouis at-
 que adscititijs retinens, è Chaldæa pri-
 mum

nūm in Mesopotamiā, inde autem Dei Opt. Max. iussu in Cananæam sedes mutauit. vbi intemeratum à familia sua ita seruari illum curauit, & ad posteros velut gentile quiddam non sine religione æstimandum transmitti; vt nec in Cananæa nec in Ægypto pro- felytorum, diuersilinguium, aut temporis in- iuriæ cesserit, quin sibi semper constans i- dem ipsissimus post CCCC. & amplius an- nos in Cananæam iterum remearet. Ducen- tis plūs minūs annis ante exemplum, quod de Labane & Iacob adduximus, Euphratem in Cananæam transijt Abraham. quo tem- poris spatio miram linguæ Aramæor^{um} demu- tationem fieri potuisse nemo non concedet. Vtunque autem, non sine singulari & ob hanc rem inprimis admirāda Dei Opt. Max. prouidentia, tam intaminata vsque ad Baby- lonicam captiuitatem remansit Ebræa. q̃ & nomen suum, vti & Ebræos, ab Abrahæ transitu accepisse scribunt doctissimi non- nulli veterum. sic n. volunt. עבר, hoc est *Eber*, transire denotat; vnde עברי *Ebri*, Ebræus, περὶ τοῦ seu qui flumini transijt. In Eusebia- nis, vbi de tempore transitus. Ἐνθεν ἀρχε τῆς Εβραίων προσωποῦν. Εβραῖοι γὰρ οἱ Περὶ τοῦ ἐρμῆος διαπερὶ τοῦ ἐν φράττι Αβραάμ καὶ εἰς ὅς οἱοντι τίνες εἰσὶν Εβρ. id est, *Hinc nominis Ebræorum origo* (Ebræi

(Ebræi n. Περὰ τῆς interpretantur) ab eo quod
Euphraten tranſijt *Abraham*. minimè vero, ab
Ebero, ut nonnulli exiſtimant. Certè perquàm
 numeroſis familijs poſteri duntaxat eius hoc
 nomen tenuêre. Inde Heſychius: Ἀβραμ. πατρός
 τῆς, ἢ πατὴρ μετέωρος. non malè in πατέρα μετέωρος
 vertit. ſed lapſus omninò eſt dum τὸ Ἀβραμ
 (quo Patriarchā intellexiſſe eum palàm eſt)
 παρός reddit. quoniam verò vocabulum A-
 brahæ tributum apud veteres, qui hanc de
 Ebræorū nomine ſententiam amplexerētur,
 reperiffet, ideo idem Ἀβραμ ſignificare opina-
 tus eſt. meliùs alibi & diſertè ille. Ἐβραῖος. Ἐβραῖος.
 ὃ Ἐβραῖος παρός τῆς. i. Ebri. *Ebraeus*. Ebraeus au-
 tem is eſt qui tranſmigrat. doctè meherculè.
Ebri n. ipſo in fonte dicitur, hoc eſt עברי quæ
 vox primùm occurrit in Geneſeos cap. XIV.
 com. 13. vbi Abraham *Ebri* appellatur; &
 pronepos eius ita vocitatur cap. XXXIX.
 cõmm. 14. & regio quam occupabat עבריים
 cretz hæbrim cap. XL. com. 15. hoc
 eſt *Terra Ebraorum*, ſeu *tranſmigrantium*. Περ-
 πάτος autem tranſitorem vertit D. Hierony-
 mus Iſaiæ cap. XIX. & ad Ionæ prophetæ
 cap. I. vbi & Ebraum idem, ut nomen eſt
 gentile, ſignificare docet. Hanc ſequuntur
 originationem viri doctiſſimi etiam recen-
 tiorum; alijs ab Ebero, cum Fl. Iosepho, de-
 du-

ducentibus, ratione petitâ ex commate 21. capitis x. Geneseos. sed in primam nos magis propendimus sententiam. assensum tamen retinemus. Nam non liquet. vtrum Eberum an Abraham intellexerit Charax qui Ebræos *Ἑβραῖοι* dictos vult, nescio. citatur Stephano in *αἰθιοπικῶν*. Quod autem ad *Syriam Occidentalem* attinet (in quibus *Phœnices* imprimis, *Palestini*, *Cananei*) non futili coniectura, ex colonijs quæ sub Iosux temporibus (ni fallant monimenta) in Africam transmigrârunt, indages licet qualisnam fuerit incolarum vetustissimus sermo. cum colonijs n. & sermo traductus, quem idè Ebræum primitus fuisse adseri possit, quod ita parum in colonijs illis, ab Ebræo, sæculis etiam recentioribus, aduenarum licet colloquia diù passus, discreparet. Ex maritimis Syriæ oris Pœnos Africæ oriundos non est necesse vt adijciam. id pueri sciunt. De eorū autem lingua D. Augustin⁹ Afer, & de suo æuo, ita in sermone xxxv. de verbis Domini ad D. Lucam. *Quid est Mammona? verbum est n. quod latinum non est. Hebræorum verbum cognatum linguæ Punicæ. Iste n. linguæ sibi significationis quidam vicinitate sociantur. Quod Punici dicunt Mammon Latini Lucrum vocant.* ipse etiam lib. iiii. contra lîteras Petilianiani

tiliani Donatistæ. Nam & ipse Christus
Chrismate appellatur, id est, ab unctione. Hunc
 Ebræi dicunt Messiam, quod verbum Punicæ
 lingue consonum est sicut alia Ebræa permulta
 & panè omnia. Idem de hac re plura habet
 libro expositionis in epistolam ad Romanos
 inchoatæ ubi de SALVS agit; in libro etiam
 primo locutionis de Genesi; alibi. sicut
 men Ebrææ cum ea conveniebat, ut non mi-
 nus fortè tunc temporis cum Chaldæâ vel
 Syrà ita dictâ. Priscianus lib. v. — maxime cum
 lingua Pœnorum, quæ Chaldææ vel Ebrææ
 similis est & Syræ, non habeat neutrum genu-
 suffetes, quod vocabulum, Liuij ævo, ma-
 gistratus erat Punici, mere Ebraicum est, si
 terminationem latinam mutaueris. Nam
 דוּשֶׁט *Souffetim* iudices sonat. & D. Hieronymus
 Comment. v. ad Ieremiam. Tyrus & Sidonis in Phœnicis litore ciuitatum Carthago
 Colonia; unde & Pœni; sermone corrupto,
 quasi Phœni appellantur: quorum lingua Hebræa
 lingue magna ex parte confinis est. Aliquot au-
 tem ante Augustinam sæculis, & priusquam
 Romanorum imperium Carthaginensium
 deuorasset, propius multò ni fallor ab E-
 bræa aberat, quod ab Hannone Pœno (quo
 nullus Pœnior) apud Plautum discimus.
 Huius idiomate versus primus in Codd.
 editis

editis & maxime emendatis ad hunc modum concipiuntur.

Ny ethalonim valon uth si corathisma consith.

Tam clara heic Ebraismi vestigia sunt, ut cætera, quæ deprauatissima ibi sequuntur, eisdem etiam idiotismo restitui deberi merito censeas. Et, quæ attulimus, Hannonis, exaranda forsàn erant, ei qui sermonem illum à lepidissimo poeta illuc tractum librarius primùm transcripserit, his pænè syllabis

Na ethelonim velionoth se quara otham makom hazoth.

quæ parùm à corruptis Plautinis exemplaribus diffident, si ineptas scilicet iuncturas, atque imperitas verborum distinctiones tollas. & *consith* in veteribus nonnullis editionibus *comzet* legitur, quod propiùs accedit. sic autem merè Ebraica sunt. & rythmus ad eum quem protulimus sonum ita scribendus

בא אח עליונים עליונות

שקרא אהם מקום חזאת

id est, si verbum verbo reddideris

Obsicero superos superasq;

Quibus contigit locus iste.

id ipsum sonat quod versio illa apud Comicum

Deos Deasq; veneror qui hanc urbem colunt.

Phœnicibus n. vnde Pœni, Deus עליון *Eliou*

XVIII *Prolegomena.*

i. *excelsus* seu *summus*, quod *עליון* scribit Philo Byblienſis, dicebatur. Neque ita forſan conclamatum eſt de cæteris quæ ſunt Hannonis, quin, ſi operæ eſſet, ex Ebraiſmi veſtigijs ad ſuam poſſent redigi orthographiam. ſpecimen ad hunc modum dediſſe nos ſufficiat. Magnam autem Phœnicum vim, ſub Joſuæ tempora, bello ſacro proſtigatam, maritimas (vbi hic inprimis ſermo) Africæ regiones occupâſſe (hoc eſt, antequàm inquinata dialectus primigenia degenerâſſet) teſtes ſunt columnæ binæ olim in Tingitana viſendæ & Phœnicio eiufdem ſæculi ſermone inſcriptæ, verbis ſic græcè ſonantibus

ΗΜΕΙΣ. ΕΣΜΕΝ. ΟΙ. ΦΥΓΟΝΤΕΣ.

ΑΠΟ. ΠΡΟΣΩΠΟΥ. ΙΗΣΟΥ.

ΤΟΥ. ΑΝΣΤΟΥ. ΤΙΟΥ. ΝΑΥΗ.

memorat Procopius in Vandalicis lib. ii. Phœnices ſcripſerant, vt fas eſt, coniectare,

אנר בורחים מפני יחושע איש

חיה בן נוי

id eſt *nos fugimus à facie Iehoſuah prædonis filij Nun*, quod idem eſt ac ſi dixiſſent, *Nos Cananei*, ſeu *Phœnices* ſumus. Hac è Phœnicia tranſlatâ linguâ magnam Afrorum partem uſam eſſe teſtantur viri magni, vtrique Afri, D. Auguſtinus Hipponenſis de Ciuitate

tate

rate Dei lib. XVI. cap. VI. & Arnobius Sic-
 censis in Psalm. CIII. Atqui & aliam, quæ
 Libyæ genuina, linguam in vſu fuiſſe do-
 cent. vnde patet cur Pœnorum & Afrorum
 Linguas ita diſtinxerit Stephanus *πὲρ πόλεων*
 in vocabulo *ΙςΘ*. neque obſtat quod pluria
 ſint apud veteres Pœnorum vocabula quæ
 Ebræum fontem non ſatis reſipiunt. Italo-
 rum item, Hiſpanorum, Francorum hodie
 linguis id ipſum etiam euenit, vt, cum pro-
 vinciales omnes fuerint, & Romanâ primùm
 natæ, non paucis tamen Arabum, Tartaro-
 rum, Germanorum, aliorumq; vocibus Ro-
 mam non omninò agnoſcentibus ſint refer-
 tæ. quod tñ. nihil facit quo minus Latio, quâ
 provinciales, acceptæ ferantur. Diligenter
 autem congeſta, quæ occurrunt, vocabula
 Punica apud priſcos ſcriptores, habes a-
 pud Bernardum Aldretum Canonicum
 Cordubensem in lib. II. cap. II. voluminis.
*Varias Antiquedadas de Eſpanna, Africa, y o-
 tras prouincias*, inſcripti. In Bœotiam item
 Cadmum è Phœnicia petunt veteres. at-
 qui & Cadmus urbem ſuam Ebræo nomine
 appellauit. Thebas nempè à *תבה* quod na-
 uem ſonat; à nauicula, qua traiecerat. quem-
 admodum & priſci Latini nummum rate ſi-
 gnarunt, quòd eâ vect^o Saturnus in Latium

peruenit. sic animaduertit heros Nobilissimus Scaliger in Coniectaneis. Cadmum etiam ipsum *Orientalem* denotare à קדם *Cadim* quod oriens est. & alias eiusmodi nominum Bœoticorum originationes habet ille ad III Varronis de re Rustica. quod de Thebe Nympha cognomini habent Græci, nugamentum est, vti & quod Isacius Tzetes, ad Lycophronem, affert de Thebe Syrorum lingua, vti ait ille, *bouem* interpretante. sed in his nimis sumus. & quod meridianâ forsan luce magis clarescit, id accensa face hauri ulterius quærimus. Si n. colonix secum Ebræam traduxerint, vt patria eorum lingua id est Phœnicia eadem fuerit necessum est. quæ tamen à fontis puritate demum etiam hauri parum migravit. Neque n. Sidonij, Tyrin, atque accolæ immunes diu esse possent; maximè postquam maris obtinuerant imperium; quin ab aduenis & mercatoribus ad dialectum vernaculam ex idiomatis exteris aliqua fieri accessio. Quo verò primùm, circa initia nimirum Assyriorum imperij, obscurior fuerit & minus exata commercijs Phœnicia seu Cananæa & longius ab imperij sede diffusa quàm Babylonia & contermina Aram Nahorim seu Mesopotamia, cò minus deprauatam, & diutius incorruptam man-

manfisse Phoeniciorum & accolarum quàm Babyloniorum atque Aramæorum dialectum æquum est vt existimemus. Cæterum etiam & illorum tandem, vt fit, non minùs mutauit. Nam circa Persarum Monarchiæ primordia Ebræus sermo non parùm distabat à Palæstinorū. Testis est Nehemias cap. XIII. comm. 23. & 24. *Vidi, inquit, præterea, in diebus illis Iudeos qui acceperant uxores Asdodias (Asdod Azotus est, Palæstinæ vrbs) Ammonitidas, & Moabitidas. & filij eorum pro media parte loquebantur Asdodicè nec ipsi nouerant loqui Iudaicè, sed iuxta linguam populi & populi, vti Ebraica veritas habet.* sed LXX. οἱ ὅτι αὐτῶν ἡμεῖς λαλοῦν Αζωτισί, καὶ ἐκείσιν ἐπιγινώσκοντες λαλοῦν Ἰουδαίσι. & vltima illa verba de *lingua populi & populi* prætermittunt. è quibus tamen, plures fuisse Occidentalium Syrorum & perquàm varias dialectos sub id tempus liquidò constat. Annè recentior hæc linguarum Iudaicæ seu Ebrææ & Phoeniciæ discrepantia in mentem venit Choerilo Poetæ, quùm Solymos, seu Hierosolymitani agri incolas, sub Xerxe stipendia meruisse & Phoeniciam loquutos scripserit?

ἤν δ' ὀπίθεν, inquit, διέβαινε γένθ' αὐμασὸν ἰδίδαι
 Γλαῶσαν μὲ Φοινίσσαν ἀπὸ σωματῶν ἀριέντες
 Ὡκὲν δ' ἐν Σολύμοις ὄρεσι————

An Phœniciam, vt diu antea, eandem cum Ebræa seu Hierosolymitana putauit? id potius opinor. citatur Eusebio *περὶ ἑρμηνείας ἐν αὐτῷ γελ.* lib. I^x. Hæc de priscis Syrorum linguis siue dialectis breuiter dicta sunt. quas omnes primùm vnā Ebræam fuisse indicaui-
 mus. hanc verò puram putam in Abrahæ posteris demùm tātummodò remansisse; apud cæteros in alios atq; alios idiotismos degenerasse. De recentiori & quæ iam Syra ex Chaldæa, Iudaica, & Palæstina conflata, ad rem nostram non attinet dicere. Cum igitur Linguarum seu Dialectorum quæ per Syriam nostram antiquitus in vfu eadem fuerit origo, idem fons, id est sermo Ebræus *חַוִּי פְּרִי* ita dictus, non immeritò, vt opinor, in originationib⁹ eodem nitimur. Nam & præcipui, etiam Deorum, quos collegimus Ebræis non Aramæis aut Babylonijs vocabulis, aut adscititiâ aliquâ dialecto memorantur. vt *Gad, Baal, Baal Peor, Baal Berith, Baalim, Baalzebub, Ashtaroth*, quæ merè sunt Ebræa. Imò idem dicendum de *Teraphim* & *Succoth Benoth*, quorum tamen Babylonicum est hoc numen, illud Aramæum; quod nec leue sanè est

est argumentum omnia illa haurire recentioris fuisse æui quod illud est quo Ebræa apud Aramæos viguit & Babylonios pura dialectus. Religione, ni fallor, ducti, Deorum, ante alia, inviolata nomina retinere volebant. Hoc tamen in *Baal* non ita accuratè observabant Babylonij בל *Bel* pro *Baal*, excidente ad morem Chaldaicum litera ב, efferentes. Quod autem *Dagon* Palæstinorum non sine doctissimorum autoritate ab Ebraico *Daga* seu *Dag* quod piscem interpretatur, deduxerimus, *Molech* item & *Milcom* à *Melech*, quod Rex sonat, & alia eiusmodi, spretâ fermè analogiâ grammaticâ; id nolim temerè incusare, quisquis es, lector. Non inficias certè imus, neque *Dagon* à *Dag*, nec *Milcom* à *Melech* deriuata aliter ferè, strictis grammaticorum legibus, quid posse denotare, quàm *Pisces* in Latio à *Pisce*, aut *Rigom* à *Rege* petita. Cæterum tempestiuè memineris Deorum nominum deductiones ubiq; grammaticis analogiæ apicibus omninò olim soluta esse. Nonne ζῶα nunc ζῷα τὸ ζῶ, nunc ἀπὸ τοῦ ζῆν, nec ludentes, autores magni nominis petunt? Ἀφροδίτη item ἀφρῶ, κρόνον à χρόνω, ἐπὶ τὸ ἀφρῶν, θεὸν à θεῖν, Ἄδων ab Ἀεὶδῶν, ut infinita præteream alia non à futilibus grammaticastris, verum à magno Platone in Cratylo

Cratylo recensita. Sol item Latinis nonne quia apparet SOLVS, ita dictus putatur, *Lucina* à *luco* seu à *lucendo*, *Partunda* à *parturiendo*, *Limentinus* à *limine*, *Pomona* à *pomis*, *Vuxia* ab *ungendo*, *Cinxia* à *cingulo*, *Victus* & *Potus* *Dex* à *victu* & *potu*? quamnam verò hisce analogiam comperis? Fato comparatum est vt à Grāmaticorum imperio Dij sint liberi. De ijs quæ *περσούλα* sunt Numina, & quorum ad eruendas vocabulorum origines omni destituimur vetustatis subsidio, vt *Asima*, *Thartach*, *Nibchaz*, alijs etiam quæ patria sunt, vt *Thammuz*, *Sesach*, *Merodach*, *Nisrock*, *Rimmon*, & quæ sunt eiusdem farinae, ea tantummodò diximus quæ à fide dignis autoribus edocti potuimus, solo numinis nomine vbi non datur vltra, contenti, & ab originationum affanijs, præterquàm vbi res ipsa vltro trahat, etiam cum religione abstinentes.

De τῆς πολυθεότητος seu Deorum multitudinis
 ORIGINE & PROCESSV. *Vetustissima*
huiusce Theologiæ duo genera, quæ in
Cœlestium corporum & Dæmoniorum
cultu consistunt. Adorationis ritus. quan-
do primum & vnde Noui Dij adsciti.
 Cabala

Cabala sacra. eâ malè intellectâ res creatas adorabant. perquàm frequens eiusmodi erroris apud veteres origo. Ægyptij Paschatis ritum imitati. Thorh. Bau. Θεός Αβραάμ &c. in carminibus magicis. Mithra ἡμιπλάσιος. recessus umbræ in Ahazi regis horologio. Iupiter Sabazius. D. Paulum Anastasiâ Deam esse docuisse putabant Athenis. in locum insignem libri Hasmonæorum coniectura. Philosophi syderibus diuinitatem tribuentes. Iusiurandum Vettij Valentis Astrologi ἀνελδότης, quo lectores obstringit. quomodo aliæ res creatæ ad Coelestium exemplum in Deos relata. Dæmoniorum cultus. ea Hircorum nomine denotata. Idolorum origo. Columnæ sepulchrales. Symbola virium naturalium. Coelum, Terram, Dæmonia demùm miscebant. unde portentosa in Theologia fabulæ. Inuocationum ritus. Πολυωνυμία. inde plures nati Dij. πολυλογία apud D. Matthæum. Nil penè erat quod non Deorum numero tandem haberetur. id quonam pacto fieret. Tempestates Deæ. Cicero illustratus. Ouidius explicatus. Egregium monumentum nuper Romæ effossum. Saniores gentium & Theologi & Philosophi VNICVM mysticè denotabant omnium rerum moderatorem & Deum.

De

XXVI Prolegomena.

De sacrorum ad eam sententiam institutione, recondita quadam.

C A P. III.

IN duplici tantummodò differentia τῆς πλῆθους πλάνης, seu de numinum multitudine erroris, vetustissima & quæ originem indicant mysteria statuimus. & ad bina duntaxat velut Theologiæ genera tot Deos cultos esse. quarum primo SOL, LVNA & quæ reliqua est CŒLESTIS MACHINA, secundo DÆMONES Dij habiti. duobus hisce ortum est quicquid nugax & impia posteritas sanctuarijs suis adiecerit. De CŒLESTIVM CORPORVM CVLTV antiquissimus scriptorum Iob cap. XXXI. comm. 26. & 27. *Si, inquit, aspexi Solem cum splenderet aut Lunam nobilitèr incedentem, & seductum est in abscondito cor meum & applicata est manus mea ori meo, etiam hæc est iniquitas à iudice vindicanda, quia sic negassem Deum supremum.* quod Solem vertimus id in Ebræo est אור *U*r, quod *Lucem* & *Ignem* etiam & *Solem* denotat; &, à veteribus hoc loco, atque apud eundem alibi cap. XXXVI. comm. 32. pro Sole, ni fallor, sumitur. vetustissimus etiam heic adorationis ritus aperitur. manum ori, capite

capite inclinato, admouebant; vnde adoratio dicta, de qua D. Hieronymus contra Ruffin. lib. I. *Qui adorant, inquit, solent deosculari manum, & capita submittere*; & paulò post: *Hebræi iuxta linguæ suæ proprietatem deosculatorem pro veneratione ponunt.* vnde נִשְׁכָּר בָּר נִשְׁכָּר *Naschu bar* in Psalm. II. redditur & *Adorate filium, & Osculamini filium.* & in Osæ cap. XIII. comm. 2. quod veterum alij adorantes verterant, Aquila καλαφιῶντες i. osculantes interpretatus est. Hic ipse cultus, idem ritus in Deut. cap. IV. comm. 19. vetatur: *Ne foris eleues oculos tuos in Cœlos & videas Solem & Lunam atq; Stellæ cum vniuerso exercitu cœlorum & impulsus* (siue impellaris &) *adores* (seu incurruueris te) *atq; colas.* In horum venerationem procliuē fuit humanum gen^o; & qui à Vero Deo Opt. Max. deficiebant hæc primùm sibi numina animo propensissimò adscilcebant. Cum n. supremum totius vniuersi Dom̃inum *ὁ ὁκύντα ἀπρίστον* non omninò caperent, cœlestium verò corporum imperium in omnia vitæ commoda delegatum non sine religione suspicerent, neq; ab eo, quod merum est & supremo proprium, impij distinguerent; diuinitatem temerè sensu metientes, haùt alium Deum præter summi lucis solatij, tenebrarum

XXVIII Prolegomena.

rum silentij, statæq; noctium, dierum & annorum vicissitudinis & tempestatum dispensatorem agnoscebant, etiam naturalis rationis ductu *impulsi* & *seducti*, ut vocēs sunt quas attulimus, sacræ. Ab hac causa Chaldaei etiam primis post diluuium sæculis, Veri Deum cultu exuto, hanc ipsam Theologiam amplexabantur; quod ex vetustissimis Asiaticorum monumentis docet R. Moses Ben-Maimon in More Nebochim. cuius verba Latine exscripsimus ubi de Nergal egimus. Omnium autem maximum numen Solem (quæ & μῆτον Ὀυρανὸν θεὸν nuncupârunt Phœnicum theologi) æstimabant; planetis, & quæ sunt cætera sydera velut nutum eius observantibus uti & Egyptijs priscis dodecatemoria signiferi θεοὶ βελαῖτοι seu Dij consiliarij, planetæ vero ῥοῦ ῥαῖδο ὄροι, hoc est, lictores qui accensi Solis consistorio adstant, censebantur; teste vetere, ad Apollonij Rhodij Argonauticon IV. scholiaste. Nec sanè citra diluuium hunc impietatis errorem primò homines invasisse puto. etiam non ita multis post rerum primordia sæculis eum inbiberant. ita illud Mosis intelligo Genes. IV. comm. ultimo. **אז הוּחַל לְקַרְא בְּשֵׁם יְהוָה** Az hochal likra besem adonai, i. *tunc captum est profanari in invocando nomine Iehoue*. Nam **חלל** Chalal (vnde

unde in Hophal חֹפַל *hochal*) & incipere
 & profanare interpretatur, uti in Levit. xix.
 com. 12. *Non profanabis* (hoc est חִלְחַל *Chil-
 altha*) *nomen Dei tui.* & Ebræis illis porro
 consonum est *Tunc profanatum est in inuo-*
cando nomine Iehouæ, q̄ fatentur item Onke-
 os & alter ille, quisquis fuerit, paraphrastes
 Chaldæus sub Ionathanis nomine tritus, Sa-
 mon Iarchi, Rabbinorum alij, qui Mosem
 è loci de nouorum numinum initijs intelli-
 gunt. *Profanari autem in inuocando nomine Ie-*
houæ idem est, ac si dixisset, sacrosanctum il-
 lud nomen, quod totius vniuersi creatorem
 & Dominum designat, rebus creatis impiè
 tributum, id optimè innuit Fl. Iosephus cum
 per septem generationes scribit homines v-
 nicum Deum Opt. Max. Δεσπότιω ἐν τῷ ὧν ὅλων
 sensisse, deinceps verò ἐν τῷ πατρῶν ἰδιωτῶν
 degenerasse; hoc est, res creatas siue coelestia
 corpora adorasse. Scio Theologorum non-
 nullis videri, primâ & quæ diluuiū præcessit
 ætate reb^o creatis diuinum cultum hactenus
 minimè exhibitum *propter recentem memori-*
am eius, qui fecit cælum & terram, quam ex di-
sciplina patrum habuerunt, uti verba sunt do-
 ctissimi Alexandri de Hales part. ii. quæst.
 CLXXVIII. memb. 6. ubi hanc rem argutè
 disquirat. sed *in recenti illâ memoria* malè
 in-

itio petunt docti. Id quod toties occurrit
 εὐς Ἀβραάμ, ὁ θεὸς Ἰσαὰκ, ὁ θεὸς Ἰακώβ, iamdiu est
 in carmina transmigravit magica; atque
 est sumtum ut nec Abraham, nec Isaac,
 nec Jacob alius quam Deus ob amphibio-
 am censeretur. de qua re, si placet, consu-
 ndus Origenes aduersus Celsum *iv.* &
 usmodi alia habet lib. *i.* & *v.* uti etiam
 rallianus medicus lib. *xi.* Quin & umbræ
 horologio Achazi Regis mystica erat
 erfarum sacerdotibus memoria in Mithræ
 πλασίς sacris quæ Μνημόσυνα nuncupabant,
 auctori fides. is est Dionysius Areopagita
 ctus, qui Epist. *vii.* ad Polycarpum verba
 ciens de recessu illo, τὸτο, inquit, ταῖς Περσῶν
 ραλινῶς ἐμφορέῃ φήμας, καὶ εἰσέλῃ Μάσοι τὰ Μνημόσυνα τὰ
 ριπλασί Μίθρῃ τελεῖσιν; ad quem locum Geor-
 ius Pachymerius, Περσῶν, inquit, τὸ παράκλημα
 τῆς ἡμέρας ἐκείνης διὰ τῆς τελεῆς τῆς Μνημοσύων τὸ τρι-
 πλασί σημαίνουσιν. h. e. *extensionem illius diei in*
sacris quæ Mnemosyna, seu Memoria, Tripla-
ty, id est, Triplicis Mithræ appellantur, deno-
ant. ita & Maximus Scholiastes. Cùm n.
 oriscis *xii.* essent artificialis, quem vocant,
 diei horæ, quas inæquales seu planetarias
 nuncupant, & per decem gradus rediret in
 ortus umbra, supputant Dionysij sequaces
 (qui nec pauci sunt) quasi Sol superatis iam
 e decem

decem diei horis seu horologij gradibus
 par remensus spatium Horizōtem reuississe
 dein verò absolutum XII. horis diem ita re-
 mināssēt, vt continua illa lux XXXII. horis
 inæqualibus constaret, quæ synecdochicè
 triduum, horas nempe bis XII. & VIII. con-
 ficiunt; vnde *τριπλασίς* nomen aiunt fictum
 Cæterum suam heic liberent fidem, nec in
 Græculorum verba iuravi. alia longè erant
 Triplicis Mithræ mysteria &, si fas sit dice-
 re, sanctiora quàm quæ huiusmodi peterent
 exordia. & sacram multò aliter meritò intel-
 ligunt veteres historiam. Nec tamen nos per-
 guit & hæc adiecisse, vt id genus errorum
 rigines olim agnitas amplius patefaceremus
 quas eò libentiùs, etiàm luculentiùs, memo-
 rare visum est, quòd non alia est ansa tam
 frequentè arrepta, vnde impia in *πολυθέω* πλά-
 νη sacra conflarentur; teste Iustino in Apolo-
 gia *ἑστὸς χριστιανῶν* II. vbi Bacchi fabulas, Belle-
 rophontis item, Herculis, Æsculapij, totius
 ferme gentium theologiæ ex deprauato sa-
 crarum literarum sensu elicitas & vulgo ob-
 trusas esse docere conatur; vti & alij patrum
 - alibi. vndenam Iupiter Sabazius? nonne à
 Iehouah Sabaoth, quod inculcante sapiùs
 Jeremià, proprium Dei Opt. Max. nomen?
 † Asiæ n. Regem fuisse aiunt veteres. & vti
 pere-

peregrinum & ciuitate eiiciendum vexauit
 im Aristophanes Comicus, quod animad-
 erit etiam Cicero lib. II. de legibus. quem
 delis lib. III. de Natura Deorum, & Plu-
 archum sympos. lib. IV. cap. V. Quàm au-
 tem proclue in huiusmodi impietatem &
 ingendorum numinum insaniam semper
 merit humanum genus, non obscure liquet
 & Atheniensium in D. Paulum conuicijs.
 Iesum & Resurrectionem, id est Ἀνάστασιν,
 nunciabat, vt sacram veluti noui foederis
 abalam edocti verum Deum agnoscerent.
 is vero ξένων δαιμονίων καταγγέλους εἶναι videbatur.
 Nouorū Numinum autorem seu Nuncium
 vocabant. Perperam enim verba eius sacra
 interpretantes, tam *Anastasin*, quàm *Iesum*,
 Dæmonium seu Numen adorandum, & De-
 um esse eum indicare voluisse sunt opinati;
 quod & D. Chrysostomus ibi adnotat. vide
 Act. Apost. XVII. comm. 18. Ita certè quot-
 quot noua numina venerati sunt, non honori
 tantummodò Dei Opt. Max. diuinitatem
 rebus adscribendo creatis, plerunque de-
 traxere, verum & sacro illius verbo siue scri-
 ptis siue ore tradito, ad profanas suas, quæ
 sacra vera etiam sæpissimè æmulabantur, af-
 fectus, sunt abusi; non aliter quàm hæretici
 à Diabolo edocti, *cuius sunt partes* (vt scribit

XXXIV *Prolegomena.*

Tertullianus de præscriptionibus hæreticorum) *interuertendi veritatem; qui ipsas quoque res sacramentorum diuinorum, in idolorum mysterijs emulatur; vbi de baptismi etiam ritibus in Mithræ sacris ad hanc rem aliquicquid adfert. Sexcenta alia possent congeri exempla. sed cum isthæc sufficiant, de loco tantum vno qui huc potissimum spectare potest obiter monemus. In Hasmonæorum libro cap. III. comm. 48. editionibus, Romana Drusiana, atq; alijs ita legitur. καὶ ἡ ἐπέτασι τοῦ βιβλίου τὸ νόμιμον περὶ ὧν ἡξερεύνων τὰ ἔθνη τὰ ὁμοιωματα τῶν ἰδῶλων αὐτῶν. De Iudæis verba sunt, qui cum Iuda Machabæo, post nefandam Antiochi Epiphanis in sacra Hierosolymitana rabiem, ad cultum Veri Dei instaurandum in Mispah conuenerant. forte aut τὰ βιβλία, aut περὶ ἔστιν potiùs legendum. sed de ea re non disputamus. Gentes, inquit scriptor ille, de libro legis scrutabantur effigies idolorum suorum. haut satis capio; nisi tunc temporis idola sua non sine norma aliqua è sacris literis de præcepta formari voluerint. Verùm in Hispanica editione aliter se verba illa habent. scilicet ἡξερεύνων τὰ ἔθνη τὰ ἐπιτελεῖν ἐπ' αὐτῶν τὰ ὁμοιωματα &c. & in plerisque Codd. Vett. ita legi adnotatur in ora editionis Romanæ. Euoluabant forsàn gentes sacra exemplaria. vt*

luminum suorum imaginibus sparsim adorarent; ne Iudæi, etiam inter legendum, ea quæ alibi colere recusarant, saltem non sine religione conspiciere cogerentur. Quod igitur simpliciora illa *πλυθεότης* & initia tam male acceptæ sacræ cabalæ, quàm admiranti & cum Coelestia corpora suspiciebat, cæcipienti rationi naturali deberi quis iure autumat, satis reddidimus manifestum. Prima autem hæc & simplicior species suos prisco ævo semper habuit adfertores. lege vetatur, & sæpius à prophetis exprobratur. vide si placeat II. Reg. XXI. com. 3. XXII. com. 5. & Ezechielem cap. VIII. com. 16. Alia scripturæ testimonia prætereo. Hanc etiam frequentes sanè quàm amplexati sunt Philosophi inter maximos & vetustissimos. Soli Luce reliquisque syderibus diuinitatem dedit Anaximander, Alcmaeo, Xenocrates, Theophrastus, Zeno, Cleanthes, alij; imò & Socrates ipse apud Xenophontem. Superiorem rerum causam attingere omninò nequiesce. Recentioris, ad hanc rem, Astrologi Syri qui imperio Romano nondum inclinante floruit, & coelesti machinæ omnem quàm agnoscere videtur diuinitatem tribuit, iusiurandum adiicio, quo lectores ne artis mysteria vulgo & *ἀμύητοις* proderent astringit. & libentius

XXXVI Prolegomena.

bentius facio, quod & exemplum sit satis r-
rum, & scriptor ipse nondum lucem viderit
ἐντοχάνας, inquit, ὀρκίζω ΗΛΙΟΥ & ἱερὸν κύκλῳ
καὶ ΣΕΛΗΝΗΣ ἀνωμάλως δρόμους, ὅς τ' ἐλαττοῦ
ΣΤΕΡΩΝ δωάμεν καὶ κύκλῳ ΔΤΟΚΑΙΔΕΙ
ΖΩΔΙΩΝ ἐν ὑποκύβοις ταῦτα ἔχειν καὶ τοῖς ἀπαιδ-
τοῖς ἢ ἀμυήτοις μὴ μελαδιδόναι, τιμῶν καὶ μνήμῃ
εἰσηγησάμεν ἀπονέμειν. εὖ ὀρκῶσι καὶ εὖ εἶπ' καὶ καταθύμ-
οὶ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΙ ΘΕΟΙ. ἐπορκῶσι δ' τὰ ἐνδύ-
h. e. Omnes, qui inciderint, adiuro per sacrum
Solis circulum, inaequales Lunæ cursus, reli-
quorumq; SYDERVM vires & SIGNIFERV-
CIRCVLVM, vt in reconditis hac habeant; ne
indoctis aut profanis communicent, sed praecepto-
ris memores sint eiq; honorem retribuant. De-
iam dicti sanctè iurantibus dent quæ velint; pe-
ierantibus contraria. Astrologus autem hic
Vettius Valens est Antiochenus & in proce-
mio lib. VII. ἀστρολογίων inseruit. eiusmodi in-
risurandi necessitatem exegisse solitum
initiandis aiunt Orpheum, quem morem se-
quitur & Iulius Firmicus in præfatione
lib. VII. matheſeos. Processit autem eò de-
mum hic quem imbibebant de cœlestiū cor-
porum & imperio & beneficijs, & quæ inde
pendebat, apotheosi, error, vt ab eadem san-
origine etiam in terris Deos sibi fingerent
Mare, Ventos, Tellurem, Aërem, Ignem
Fruges, quicquid deniq; humanæ vitæ com-
moda

moda alia, ut cœlestia corpora lucem & calorem præstaret, Soli, Lunæ, & syderibus indigamentis suis adiecerunt. Firmat hæc Plato qui in Cratylo Græcorum primos nomina sibi scribit adsciuisse duntaxat Solem, Lunam, Tellurem, Astra & Cœlum. Optinè & quisquis ille fuerit autor Sapientiæ libri quem Salomoni tribuimus; Ματῷ μὲν γάρ, inquit, πάντες ἄνθρωποι φύσι, οἷς παρὼν θεὸς ἀγνοσία, ἐκ τοῦ ὁραμένου ἀγαθῶν ἐκ ἰσχυρῆς εἰδέναι τὸν ὄντα, ὅτε οἷς ἔργοις προσέχοντες ἐπέγνωντ' ἢ τεχνίτῳ· ἀλλὰ ἢ πῦρ, πνεῦμα, ἢ ταχινὸν ἄερα, ἢ κύκλον ἄστρον, ἢ βίαιον ὕδαρ, φασὴρας ἕραν· προλάμβανει κόσμος θεὸς ἐνόμισαν, hoc est, *Naturâ fuitiles erant omnes, qui Deum ignorabant, neq. eum qui EST ex bonis illis qui videntur agnoscere potuerunt, neq. opera animadvertentes opificem deprehenderunt, sed aut Ignem, aut Ventos, aut celerem Aërem, aut Astro- rum circulum aut violentas aquas, seu cœlestia luminaria mundi rectores & Deos esse existimarunt.* Quòd autem Fruges, Vinum seu Vitem, Flores, Pomos, & quæ sunt alia exoptatissima generis humano cōmoda è gremio Telluris edueta, ad hunc modum tandem in Deos retulissent; ideò & Telluripsa non tam Deam quam Deorū matrem posteritas nuncupavit. de qua re satis elegantè Lucretius[†] philosophus & poeta lib. II.

XXXVIII Prolegomena.

*Heic si quis Mare Neptunum, Cereremq; vocem
Constituet Fruges, & Bacchi numine abuti
Mauolt quam Laticis proprium proferre vocem,
Concedamus vt hic Terrarum dictitet orbem
Esse Deum matrem, dum re non sit tamen apse.*

Tellurem n. esse Deum matrem ab hoc per-
det, vt, quæ ex ea nascuntur, itidem Dij ha-
beantur. Innumera, quæ illustrent, exempla
adiungere facile est. sed de ficta hac in natu-
ralium facultatum diuinitate, quæ in cælestibus
corporibus primò pullulauit, quæ diximus
sufficiant. Alterum Deorum, quorum vetu-
stissima mentio est, genus, DÆMONIA sunt.
Leuit. cap. XVII. com. 7. *Nec amplius sacri-
ficent sacrificia sua Dæmonibus post quos for-
nicati sunt.* & canit Moses in Deut. XXXII
com. 17. *Sacrificauerunt Dæmonijs, non De-
ijs quos non cognouerunt, nouis qui è vicinis
venerunt (seu nuper exorti sunt) quos non ti-
muerunt patres vestri.* primus locus pro Dæ-
monijs לשעירם *Lashaghirim*, id est τοῖς ῥαῖς
seu *hircis*, habet in Ebræo; & pilosos dæmo-
nes inde intelligit D. Cimchi. Seniores LXX
substituunt τοῖς ματαίους; qui tamen idem vo-
cabulum in Iesaiæ cap. XIII. comm. 21. &
XXXIV. com. 14. διαμόρια interpretantur. Quæ
de Dæmonibus mediam quandam inter hu-
manam & spirituum naturam sortientibus,

per-

perinde atque Nymphæ illæ, Fauni, Ægipanes, Satyriq; quos fide sua tradit Paracellus, scribunt Ebræi lubens omitto. certè qui solennia Sagarum conciliabula aperiunt, idæmonem principem, qui præsidet, hirci figuram præ se ferre tradunt. sed verò eò istis concepta fuisse sacra, quæ iam diximus, testimonia verbis vult Rabbinorum doctissimus Moses Ben-Maimon, quòd in more erat Zabijis seu Chaldæis, dæmonijs sub Hirci formam se ostendantibus immolare. Ita n. scribit lib. III. More Nebochim cap. XLVII. *Quidam de gente Zabiorum seruiebant demonibus, & credebant quod apparebant hominibus in forma Hircorum. Et idcirco vocabant demones hœdos. & ista opinio fuit diffusa tempore Moysis, sicut scriptura dixit. Non imolabant de cetero victimas suas hœdis aut hircis.* & popularis noster ille Alexander de Hales cum de hirco agit ἀποτομπαίῳ illo in Leuit. ca. XXI. ab huiusmodi dæmonum frequentiori specie rationem ceremoniæ adfert, vt videre est in summæ eius part. III. quæst. 55. Verùm ἐν τῷ heic, nec satis quid statuendum video. Hactenus de duplici Deorum genere quod potissimùm, & ante alios eiusmodi errores, priscorum animos occupauit. Quicquid postea id genus Theologiæ accesserit, id omne

omne à sacris, quæ vel REBUS NATURALIBUS quæ Primum genus constituunt, vel DÆMONIIS quæ Secundum, exhibebātur, emanauit. *Sacra* illa quæ heic maximè spectari debent INVOCATIONVM & HYMNORVM rit⁹ sunt, COLUMNÆ, SYMBOLA, & SIMVLACHRA. Primùm de SIMVLACHRIS & COLUMNIS; quòd & inde etiam Dæmoniorum cultus origo, ni fallor, deducenda. Simulachrorum seu idolorum mentio, ante Geneseos cap. XXXI. vbi de τοῖς Tera-
phim Labanis agitur, non reperitur. ij quid fuerint, priori Syntagmate videmus. *Simulachra* primò non in hos vsus posita, neque *Columnæ* in Deorum honorem fixæ: sed ad memoriam & gloriæ demortuorum cumulum statuebantur. eorum nempè, qui aut patres siue patriæ, siue illustrissimæ familiæ admodùm insignes abierant, aut alio nomine carissimi extiterant, quorum præmatura mors & acerba superstitute aliquo monumento velut erat vindicanda. Anniuersaria his accessere festa, nomina in sacros commentarios relata, flores circa tumulum sparsi, coronæ dicatæ, inferiæ, quicquid consuetæ denique celebrationi ornamento esse videretur cōsueque adiectum est, vt tantum non pro Dijs mortui illi, sub moris initium, haberentur.

Accumulatis demùm, vt fit, sacrorum riti-
bus, à posteritate, quæ singulari huiusmodi
statuarum honore & solenni memoriâ illos
hàut honorandos fuisse existimabat, nisi ge-
nere etiam humano maiores extitissent, vti
Dæmonia seu *Heroes* (id est, *Dij*) tandem cene-
sebantur. neq; enim, quo modo sæculorum
ceteriorum gentium Theologis, ita vetustis-
simo illo æuo *HEROES* & *DÆMONIA* siue
DII INVISIBILES adinuicem distingue-
bantur. neq; hos aut illos aliter atque ab his
sacris agnoscebant. Subdolè n. ingerebant se
Dæmonia & præstigijs animos in supersti-
tionem procliues, & solennia mortuorum
festa celebrantes, ad diuinum etiam cultum
sibi circa hæc monimenta exhibendum illi-
ciebant; nec Mortalis, qui abierat, adsume-
re nomen dedignabantur, modò vt *Deos*
immortales inde ipsi se haberi lucriface-
rent. Cùm verò eiusmodi demortuorum ple-
que omnes siue ob res inclytè in bello ge-
stas, aut artes repertas, aut quòd rerū publi-
carū conditores floruerant similèue quid ex-
imium præstiterant, tanto primùm honore
posterì prosequerentur, atque ad eorum mo-
nimenta, crebra alijs & multò superioris,
quàm humanæ esse videbantur, naturæ, in-
signia edita animaduernerent; ijs ipsis, quos
de-

demortuos primò credebant & quorum velut vicem Dæmonia iam agebant, humanam naturam omnino imparem, sed & precellentiorē esse adscribendam propenso animo facile æstimabant. Quod homini autem præcellat, *Heros* aut *Dæmonium* aut *Deus* id fuerit necessum est. Deum Verū & Vnicum, & cultum eius exuerant. reliquum erat igitur ut Dæmonia iam ad has statuas colerent; quæ quo pacto ab heroibus discreparent nec videbant ij nec sane qui spinosis eiusmodi Theologiæ apicib⁹ postea desudârunt, satis docuere. atque *Heroes*, *Dæmonia*, *Dij*, si heroem cum ijs ab homine distinguas, idem sunt. Sacra n. *Beli Phégorij* Numinis Medianitarum (quæ hanc rem optimè aperiunt) velut parentalia fuisse ostendimus; sed tamen *Ioui Stygio* seu *Dæmonijs*, id est ad eorum, qui veterem de heroibus imbibebant, Theologiam, *Dij* manibus peragebantur. Inde est quod Euemerus olim (vti sanè & Apollodorus) ortus, mortes, & sepulturas omnium poenè Deorum demonstrârit. A demortuorum autem memoria idolorum cultū fluxisse passim indicatur. Maximum autem & vetustissimum eiusce rei testimonium habetur apud Sapientiæ autorem cap. xiv. Et imprimis obseruetur illud Diophanti in Fulgentij My-

Mythologicis, cui ab hac causa ἰδῶλες ἑτυμον
 est ἰδὸν τὸ τῆς ὀδυνῆς ἰδῶ. quasi ἰδῶδυνή aut
 doloris species diceretur. quod Ebraicæ ve-
 ritati mirè consonat. nam & עֲצָבִים *eghtza-*
bim quod *dolores* significat, idola etiam in
 sacris literis interpretatur. atque hæc ideo
 forsan ita vocata, quòd dolores quotannis
 statuis, & monumentis mortuorum, qui po-
 steà in Dijs recensiti sunt, conspiciendis in-
 staurarētur. Initia autem statuarum, mortuo-
 rum memoriæ dicatarum, Sheruchi æuo hoc
 est Hellenismi, vt appellant, exordio collo-
 cāt nōnulli: Tharam autem Abrahæ patrem
 eas primùm scribunt coluisse. & Cedren⁹ ex
 prischorum scriptis tradit Abrahamum iam
 sexagenarium cum Tharam patrem à simu-
 lachrorum cultu dehortatus frustrà fuisset,
 fanum eius seu lararium incendio deuouisse,
 quod cum conflagraret, Aramum (hoc est
 Haran fratrem) simulachra ex ignis furore
 rapere conantem flammis perijisse. quo in
 Chaldæa humato, Tharam in Mesopotami-
 am commigrasse. ad Tharæ igitur æuum,
Idolatriæ & Demoniorum cultus; ad Sheruchi
Idolorum primordia sic referenda. Nam,

Qui fingit sacros auro vel marmore vultus

Non facit ille Deos, qui rogat ille facit.

vt rectè Martialis. Alij item Sheruchi tem-
 poribus

poribus ipsum cultum coepisse volunt. frequens & obvia est de ea re apud veteres historia. sed vereor ut suam satis liberet fidem, qui tam constantè de rebus tam priscis sententiam proferunt. Tradunt sane Ebræi statuarium fuisse Tharam, atque eandem cum eo aliquândiū exercuisse artem Abrahamum. & legitur in sacris literis Tharam, & patres ei contemporaneos, alienos Deos coluisse, quod in Iosue cap. XXIV. com. 2. reperitur. quod ansam fortè præbuit, ut idololatriæ initia ei deberi posterius censerent. Abrahamum item in ardentem fornacem à Nimrodo coiectum, cum Idolorum cultum detrectaret, scribunt. id præter vulgò tritos scriptores habet Chaldæus paraphrastes in Ecclesiastem cap. IV. com. 13. sed vix est ut parentalia seu feriarum denicaliū sacra tam celeri in diuinos honores transitu, quàm breuia æui inter Sheruchum & Tharam interualla poposcerint, demutarentur. Nec Abrahæ aut Tharæ sæculo idola aut coram ijs dæmonia culta opinor; maximè quum quicquid sacræ adhanc rem literæ testimonij præbeant; de Dijs tantummodò sit alienis; neque de Dæmonijs aut idolis, nisi post aliquot inde sæcula verba fiant. Neque n. Henochi apocrypha à Iudæis interpolata in testium classem

sem admittimus. quod si faceremus, dæmoniorum cultum etiam longè ante diluuium nec recentiorē quàm qui rebus naturalibus exhibitus est, assereremus. In apocryphis illis narratur, circa id ipsum tempus quo primam cœlestium corporū apotheosin statuimus, ἐγρηγόρης, id est angelos seu dæmonia, lectissimas foeminas sibi in vxores iunxisse, atque ab eis quamplurima humanum genus, conciliante muliercularum libidine, beneficia accepisse, artes item didicisse. id quod si verum esset, certè vix fieri possit vt aliundè quis πολυθεότης initia petenda censeret. sed cum magnis, sanctis, doctissimisq; viris libelli auctoritatem vti nimis eleuatam reijcimus, & ijs quæ iam diximus fidem adstructum iri & à veterum scriptis, maximè sacris, & à sanioris cuiuspiam captu minimè dubitamus. Quicquid de Statuis diximus & Simulachris, id etiam ad eam quam disputamus rem de C O L U M N I S sepulchralibus seu *columellis* intelligendum atq; eodem modo velut dæmoniorum seu deorum idola haberi coeptæ sunt. certè & in morè fuisse antiquiori Columnas, quàm Simulacra ponere, plerūq; nec immeritò traditur; quæ postea etiam sæpe in aras, si per figuram liceret, de-

demigrârunt. vnde quod statua nonnullis est
 & Senioribus LXX. *שִׁילַן*, i. *Columna*, nimirum
 מַצֶּבֶה *matzebah*, id pro ara etiam in sacris li-
 teris sumitur. videsis Leuit. c. XXVI. com. i.
 His adiungimus SYMBOLA. Symbolum au-
 tem erat Chaldaeorum Ignis (de quo nos in
 capite de Nergal) qui primum Theologiae,
 quam tractamus, genus maximè amplexan-
 tibus vti Solis Coelorum Regis ἀπορρῶξ, vi-
 carius, siue signum habebatur. Cum n. ob
 coelestium corporum distantiam, sacra eis ad
 votum fieri haut ita commodè potuerint,
 Symbola huiusmodi quæ viderentur inpri-
 mis congrua in eorum honorem consecrare
 pium esse iudicabant. Idem existimandum
 de חַמָּנִים *chamanim* quæ iam dicto capite
 explicare conamur. Neque Palæstinorum
 Dagonem figurâ ex humanâ & marinâ simul
 mistâ, aliud quam *Neptunum*, *Amphitriten*,
Salacian, *Occanum* aut *Tethyn*, aut hosce om-
 nes, id est *mare* ipsum (communis enim vni-
 cuiq; Deo, vterq; sexus erat; quod secundo
 Syntagmate pluribus demonstramus) velut
 magni, in augusto Naturæ procerum con-
 fessu, Numinis symbolum æuo simpliciore
 denotâsse æquum est vt opineris. nam vt de-
 functi simulacrum fuerit, figuræ mysterium
 non

non patitur. Id ipsum de *Piscibus* ei sacris dicendum, qui quòd symbola etiam Maris essent, colebantur, haùt alitèr quàm *Iuuenca* apud Ægyptios; quæ à lactis beneficio primum velut *Telluris Matris* & *Nutricis* postea & *Isidis* siue *Lunæ* (benignis n. Telluris & Lunæ viribus alimenta præcipuè deberi agnoscebant) vti & *Tauri* signati *Solis*, symbola, summo honore eoque diuino excipiebantur. è quorum Theologia, alia insuper infinita de symbolis depromi possent. Quotquot autem coelestia corpora & quæ visui obnoxia mundi membra pro Dijs habuère, etiam diu citra diluuium absq; idolis eos sacra fecisse putamus; sed beneficas Naturæ vires tantummodò veneratos esse. Accedente verò Dæmoniorum, vti indicauimus, cultu, ad varia, vt fit, superstitionum placita, & Dæmonia sub Mortuorum Nominibus, & *Sol*, & *Luna*, & quæ reliqua sunt ob lucem, ante alia, conspicienda *Sydera*, *Mare* item & *Tellus*, & qui restant Naturæ velut dispensatores, eisdem sacris, ad easdem etiam statuas & columellas ita simul celebrabantur, vt, procedente tandem in infinitum errore, nec *Mortuos* ipsos à *Dæmonijs*, nec horum alterutra à *naturalibus* vniuersi machinæ

demigrârunt. vnde quod statua nonnullis est
 & Senioribus LXX. *στήλη*, i. *Columna*, nimirum
 מַצֶּבֶה *matzebah*, id pro ara etiam in sacris li-
 teris sumitur. videsis Leuit. c. XXVI. com. i.
 His adiungimus SYMBOLA. Symbolum au-
 tem erat Chaldæorum Ignis (de quo nos in
 capite de Nergal) qui primum Theologiæ,
 quam tractamus, genus maximè amplexan-
 tibus vti Solis Cœlorum Regis ἀπορρώξ, vi-
 carius, siue signum habebatur. Cum n. ob
 coelestium corporum distantiam, sacra eis ad
 votum fieri haut ita commodè potuerint,
 Symbola huiusmodi quæ viderentur in pri-
 mis congrua in eorum honorem consecrare
 pium esse iudicabant. Idem existimandum
 de חַמָּנִים *chamanim* quæ iam dicto capite
 explicare conamur. Neque Palæstinorum
 Dagonem figurâ ex humanâ & marinâ simul
 mistâ, aliud quam *Neptunum*, *Amphitriten*,
Salaciam, *Occanum* aut *Tethyn*, aut hosce om-
 nes, id est *mare* ipsum (communis enim vni-
 cuiq; Deo, vterq; sexus erat; quod secundo
 Syntagmate pluribus demonstramus) velut
 magni, in augusto Naturæ procerum con-
 fessu, Numinis symbolum æuo simpliciore
 denotâsse æquum est vt opineris. nam vt de-
 functi simulacrum fuerit, figuræ mysterium
 non

non patitur. Idipsum de *Piscibus* ei sacris dicendum, qui quòd symbola etiam Maris essent, colebantur, haùt alitèr quàm *Iuuenca* apud Ægyptios; quæ à lactis beneficio primum velut *Telluris Matris* & *Nutricis* postea & *Isidis* siue *Lunæ* (benignis n. Telluris & Lunæ viribus alimenta præcipuè deberi agnoscebant) vti & *Tauri* signati *Solis*, symbola, summo honore eoque diuino excipiebantur. è quorum Theologia, alia insuper infinita de symbolis depromi possent. Quotquot autem coelestia corpora & quæ visui obnoxia mundi membra pro Dijs habuère, etiam diu citra diluuium absq; idolis eos sacra fecisse putamus; sed beneficas Naturæ vires tantummodò veneratos esse. Accedente verò Dæmoniorum, vti indicauimus, cultu, ad varia, vt fit, superstitionum placita, & Dæmonia sub Mortuorum Nominibus, & *Sol*, & *Luna*, & quæ reliqua sunt ob lucem, ante alia, conspicienda *Sydera*, *Mare* item & *Tellus*, & qui restant Naturæ velut dispensatores, eisdem sacris, ad easdem etiam statuas & columellas ita simul celebrabantur, vt, procedente tandem in infinitum errore, nec *Mortuos* ipsos à *Dæmonijs*, nec horum alterutra à *naturalibus* vniuersi machinæ

XLVIII Prolegomena.

facultatibus, neque has satis adinvicem discriminare impij potuerint. Inde & *Luna*, & *Venerus*, & *Tellus* in *Astarte* figurâ; *Luna*, *Venerus*, & *Mars* in *Dagonis*; *Sol*, *Iupiter*, *Saturnus* in *Baale* & *Moloch* (unicuiq; porrò idolo cognomine demonio siue Heroe sæpiùs invocato) inextricabili hallucinatione confundebantur. Vtrunq; genus theologiæ miscebant, & quicquid diuinitati sacratum esset, id vt Numini cuiunq; communicaretur, ab eorum institutis minimè erat dissentaneum. *Dæmonia* etiam *naturalium facultatum*, *omnium istorum rerum*, *presides* esse iam demùm procul dubio non pauci existimabant; quod, vt vtrunq; cultum, vtrunq; genus numinum iungerent, haut levis erat causa. Hinc *Dij Patrij* & *Genij* innumeri; hinc etiam vix pauciores *Luna*, *Veneres*, *Soles*, *Ioues*, *Saturni*, & qui sunt in genere cæteri, quàm ipse in horas excrescentium *idolorum columellarumq; numerus*. atq; eò demùm reseuasit, vt non vitâ defunctorum modò memoriam, verùm & sidera ipsa & reliq; res in deos sibi adscitas, solenni ritu ad eorum quæ diximus sacrorum confusione exemplum, seorsim honorarent. Inde *Alagabalus* (quem *Heliogabalum* etiam de prauatè veteres efferebant, nos *Agalabalum* magis

magis dicendum fuisse in capite de Belo ad-
struimus) nimirum Sol ipse *Pyramidis* specie
colebatur Syris; *Venus pila* seu *quadrati saxi*
Arabibus, vti etiam Paphijs alibiq; Et sep-
tem columnæ erectæ sunt ritu prisco apud
Laconas (teste Pausaniâ) *errantium stellarum*
signa. Inde innumeræ illæ ubiq; gentium sta-
tuæ fictis à vetustate Dijs politæ; quæ gen-
tilia nomina singulæ capientes, haut aliter
fermè discrepabant. sic n. *Belus Sidonius*,
Belus Phegorius, *Belus Babylonius* dicti. sed ij-
dem pænè re erant, vt *Iupiter Olympius*, *Latia-*
rius, *Iupiter Cretenfis*; aut *Apollo Clarius*, *Delphi-*
cus, *Selinuntius*. sic alij. Neque enim sa-
crorum ritus diuersi efficiunt vt ipsa numi-
na re differant. Ad symbolorum etiam figu-
ram multiplicem non pauca *simulacra* for-
mata. Neque ita intererat, an *Numinis ipsius*,
an *Symbolum*, an *Symboli figuram* adorarent.
Ab hoc more *Aureus Vitulus* seu Iuvenus
Osiridem seu *Solem* præ se ferebat; quòd Soli
boues mares in Ægypto, vti symbola, sacri.
Nam vt *Isis*, id est, *Luna* siue *Tellus Mater* &
Nutrix, ita *Sol* aut *Osiris* (quod nomen e-
tiam non magis *Solem* quàm *Demonium*
in vtriusque theologiæ dogmate, vti &
id genus cætera, designat) *Pater* nuncu-
f 2 pan-

pandus. *Vaccas* igitur *Deabus* illis, *Tauris* Soli
 beneficia Naturæ ἀρμενοθήλε vtrinq; agno-
 scentes sacrabant. Eadem ratio de *oue*, *capra*,
accipitre, *ibide*, *crocodilo*, *fele*, *ichneumone*,
cane & quæ sunt alia in portentosissimis ve-
 terum, maximè Ægyptiorum, indigitamen-
 tis. tametsi n. perquàm difficile fuerit eorum
 vniuscuiusq; siue apotheoseos siue sacratio-
 nis initia & causas patefacere, ab id genustamen
 primordijs, neq; alijs quam quæ iam ostendimus,
 pleraq; omnia exorta esse nobis est persuasissimum.
 imò omninò omnia, quæ simul sunt vetustissima.
 verùm & (quod non est omittendum) *Sacerdotum* & *antistitum* arbitratu
 dein innouata, interpolata, aucta erant nimis
 & *sacra* & *Numina* passim; quorum ratio eò
 magis inaccessa est, quò ea vulgi captu magis
 aliena sunt, magis miranda, magisq; & terrore & præstigijs
 plena quæ hierophantæ illi ad perstringendam
 colentium aciem, vt & ignotius atque ita firmitus
 superstitionis augmentum fieret, instituerent.
 Neq; n. quæ è naturæ arcanis sumuntur argumenta
 institutioni vulgi sufficiebat. sed *fabulis*, sed
prodigiosis narrationibus, sed *singulari effigierum*
copiâ ad easdem ostentandas & adstruendas,
 vt illecebris, opus erat. quod

optimè animaduertit optimus Geographus
 b. a. ἔ γάρ, inquit, ὁχλὸν τε γυναικῶν καὶ πάντῃ
 ὑδαὶς πλήθος ἐπαράγειν λόγῳ δυνάτον φιλοσόφῳ καὶ περ-
 ἡλέσθαι πρὸς εὐσεβείαν καὶ ὁσιότητα καὶ πίσιν· ἀλλὰ δεῖ καὶ
 ἀδείσιδαιμονίας· τὸτο δ' ἐκ ἀνευ μυθοποιίας καὶ τερα-
 τίας. De eadem re tantundem Synesius in
 Caluitij encomio. τὸ δ' ῥᾶσον καταγλάσεται· δεῖται
 ἐκ τερατείας. i. *Quod intellectu facilimum est despi-*
tur. prodigiosa narrationes adhibeantur oportet. quas sanè libentius admirantur & exci-
 biunt fatui, vti canit Prudentius, vulgares

Quos lana terret discolor in stipite
Quos sæpè falsus circulator decipit,
Quibus omne sanctū est quod cavendū vannula
Edentularum cantilena suaserint.

Pluria autem quæ ad isthæc quæ aperuimus
 initia referre non licuerit, ab huiusmodi fa-
 bulis & portentis, in rem excogitatis, & datâ
 operâ obtrusis, pullulâsse par est vt sentias.
 Vt ex Idolorum, Columellarum, & Symbo-
 lorum numero Deorum multitudo creuerit
 hætenus satis indicauimus. INVOCATIO-
 NVM & HYMNORVM ritum adijcimus, qui
 huc spectat singularem. is ita plerunq; pera-
 gebatur, vt quamplurimis congestis quæ e-
 logia complecterentur, nominibus, Numen

invocaretur. Titulorum n. varietate capi Deos, placari, & ad vota suscitari, maximoque inde affici honore putabant, quòd multiplex potestas & imperium inprimis ita agnosceretur. & πολωνυμία siue nominum multitudo exoptatissima habita est numinib' gloria; vnde Diana, apud Callimachum, Iovem patrem, vt perpetuum sibi virginitatis florem & πολωνυμίαν tueretur, enixe impetrat.

Δός μοι, inquit, παρθενίῳ αἰώνιον, Ἄππα, φυλάσσει
καὶ πολωνυμίῳ

Onomacriti hymnos (quorum autorem Orpheum credit imperitum vulgus) qui luculentissimū huiusce rei specimen præbent, mitto, & de Astrochitonis nominibus quadraginta plūs minùs carmina, vbi Bacchus μύσιδι, vti ait Nonnus, φωνῇ precatur, occupantibus moneo. habentur in Dionysiacorum XL. Ab hoc ritu Isis μυριώνυμος dicta est. Quemadmodum autem ab innumero idolorum, columnarum, & symbolorum numero, sic à Nominum in sacris adhibitorum multitudine, ingens indigitamentis fiebat accessio. & quæ primū nomina tantummodò, numina deinde diuersa æstimabantur. sic Luna quæ & Isis, & Lucina, & Diana, & Trinia, &

& *Hecate* dicebatur, tot demùm, atq; innu-
 meras alias peperit Deas. nomen enim v-
 numquodq; numen singulare devenit. idem
Soli, qui *Phæbus*, *Apollo*, *Hyperion*, varias ob-
 causas atque aliter dictus est, accidit. idem
 cæteris. &, ad discrepantia statuentium pla-
 cita, simulachra denominabantur, perinde ac
 si Verum Deum Opt. Max. colentes, in
 eum inciderent errorem vt vocabula ei at-
 tributa velut plura numina acciperent. Iste
 autem invocationis ritus (quod obiter mo-
 nendum) à Domino Nostro Iesu Christo
 arguitur in D. Matthæi cap. vi. comm. 7. &
 πολυλογία appellatur. Gentes, inquit, δοκῶσι ὅτ'
 ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν ἐισπαυώσονται. eiuscemodi ad
 Verum Deum Opt. Max. hymnos nomini-
 bus diuinitati competentibus duntaxat re-
 fertos habes in Arabicis Canticis, vbi cen-
 tum amplius nomina nonnunquam ita
 congeruntur vt nil præter adiectam singulis
 invocandi interiectionem admittant. vide
 & si placet Mosem Ægyptiũ More Neboch.
 lib. i. cap. LVIII. Certè & mirum est nisi im-
 portunæ illæ preces ad Baalem Sidonium
 fusæ, quas memorat scriptura, eundem ad-
 morem conciperentur. Prophetæ eius à ma-
 ne usq; ad meridiem inuocauerunt nomen Baal,

dicentes, ò Baal exaudi nos. Continuo sex horarum spatium vix est ut iisdem tantummodo, quæ lingua populari binæ solum erant, vocibus nempe *הבעל* *ha-baal aghonem* contenti adclamarent. neq; ea verba aliter quam uti aliorum, quæ plurima erant, exemplum adduci, existimare est iniquum. Ab his omnibus quæ narrauimus *initijs*, duplici nempe illo *theologiæ genere*, *columellarum* item, *statuarum*, *symbolorum* & *nominum* multitudine luxurians illa Deorum seges per totum terrarum orbem est orta. *Primi* autem generis numina eâ insaniâ demum posterius fingebant ut nil omnino exstaret quod humanæ vitæ commodi aliquid etiam si minimi adferret, quin diuinitate donarent. hinc non elementa modo, sed Allium, Cæpe & res eiusmodi infimæ, sordidæ & deformes Numina devenêre. & quicquid erat hominum invasit illa, quam Perseus Zenonis auditor amplexus est, philosophia, Deos esse habendos à quibus magna utilitas ad vitæ cultum esset inventa, ipsasq; res utiles & salutareis Deorum esse vocabulis nuncupandos, ut ne hoc quidem dicerent, illa inuenta esse Deorum sed ipsa divina, uti verba sunt Ciceronis in *l. de Nat. Deorum*; ubi etiam postea, *Ipsi, qui irridentur, Egyptij*

gyptij nullam belluam, nisi ob aliquam vtilitatem quam ex ea caperent consecrauerunt. q̃ si ritè cum ijs quæ suprà animaduertimus de symbolis, perpendantur, haut ægrè cōstabit,

Vilia cur magnos aquent animalia Diuos

in Ægypto, vti est apud Statium. Tandem etiam omnimoda ferè qualitas in qua vis inest maior aliqua, Deus censebatur. vt Fides, vt Mens, Virtus, Honor, Salus, Concordia, Libertas, Victoria. Adfectus demùm animi, quod, ijs imperantibus, siue voluptate siue moerore vicissim afficimur, inde pro Dijs habiti. sic Amor; quem Cœcilius apud Tullium in Tusculanis,

— *Deum qui non summum putat
Aut stultum, aut rerum esse imperitum existimat:
Cui in manu sit, quem esse dementem velit
Quem sapere, quem sanari, quem in morbum iniei
Quem contrà amari, quem arcessiri, quem expeti.*

De adfectibus corporis idem dicendum. inde Febris Fanum in Palatio. Hæc n. placatâ, salutem duxerunt sperandâ. & à Malâ fortunâ (cui ara in Esquilijs) boni euentus impe-
trabantur. sic Contumeliæ fanum, & Impudentia; quod expiato scelere Cylonio, Epimenide Crete suadente, fecerunt Athenis. hosce
n.

n. alios, ne læderent, diuinis honoribus cum-
mulârunt. & non nocere quum possent, pro
beneficio iure habebant. Inde etiam Romæ
Tempestatibus ædes sacræ erant. Cicero in
III. de Natura Deorum. *Quod si nubes vete-*
leris in Deo, referenda certè erunt Tempesta-
tes quæ populi Romani ritibus consecrata sunt.
Eæ consecratæ sunt (quod heic monere vi-
sum est, cum non aliud sit, in Romanis, Nu-
men, cuius in vulgatis veterum monumentis
origo ignotior) A. ab V. C. CDXCIV. à L.
Cornelio Scipione L. F. C. N. Cos. post-
quam Corsici maris rabiem euaserat. id con-
stat ex inscriptione antiquissima sanè quam
omnium (præter eam quæ Duilij est) altero
abhinc anno ad portam Capenam effossa &
ad hunc modum concepta.

HONC. OINO. FVOIRVME. CONSENTIONT. R.
DVONORO. OPTVMO. FVISE. VIRO.
VVCIONM. SCIPIONE. FVIVOS. BARBATI.
CONSOV. CENSOR. AIDIVIS. HIC. FVET. A
HIC CEPIT CORSICA AVERIAQVE. VRBE
DEDET. TEMPESTATIBVS. AIDE. MERETO.

Nuper, è Gallijs, à N. Fabricio Petrisio
viro & genere & eruditione clarissimo, Vir &
natalium splendore & optimis studijs No-
bilissimus

ilissimus Robertus Cottonus, dignitate e-
uestri, accepit ita transcriptam; adiectis ab
liquo, qui nomen suum immeritò (nam do-
tissimum fuisse virum liquet) lectori invi-
lit, animadversionibus meherculè eruditis,
quæ verborum illa & syntaxeos prodigia
explicant, & quas mihi iam compilare reli-
gio est. Bono literarum publico forsan in
uicem emittentur. Tamen adiungo; absque
hoc fuisset monimento, non modò Tempe-
statum apotheoseos primordia latuissent,
verùm & Ouidij locum in Fastis hasten' non
intellectum nunquam omninò rectè cepis-
semus. is lib. vī.

*Te quoq; Tempestas meritam delubra fatemur
Cum panè est Coris obruta classis aquis.*

pentametrum illud nemo est hominum qui
satis intellexerit, nisi qui hinc edoctus. idem
est ac si dixerat, *Cum L. Cornelius Scipio Cos.
Corsico mari periclitaretur.* sed & emer-
sus etiam triumphauit; de quo mentio est in Fa-
stis consularibus. sic nempè, vt infortunia
auerruncarent, velut *Mala Fortune* ministros
placabant. &, ad numinum ortus, magis ri-
dícula in dies, spurca, &, pro fœcundis
superstitiosorum nugis, numerosa alia acces-
serunt.

L V I I I *Prolegomena.*

serunt. etiam & (sed honorem præfabor)
Crepitus Ventris; quòd emissus sanitati cor-
poris haut parùm sit conducibilis, suppres-
sus item, noxius. inde Regi minùs impa-
rem esse ioculari epigrammate scripsit Ni-
carchus, quòd vitæ & necis (hominis inge-
nium!) habuerit potestatem.

Οὐκ ἔν, αἰτ, εἰ σώζει καὶ ἀποκλείνει πάλι πορδὴν,
Τοῖς βασιλεύσιν ἴστω πορδὴν ἔχει δύναμιν;

Dæmoniorum autem eousq; tandem nume-
rum sibi augebant, vt non modo summis &
exoptatissimis Naturæ beneficijs meritissi-
mòque suspiciendis singulis dæmonia, vti
præsidēs, & tribuerent & venerarentur, sed
etiam minimis quibusq; & leuiculis rebus.
Geniculis caulium Nodinam assignabant,
Limini Limentinam, Cunis Cunam, ædium
munditiei Deuerram, victui potuiq; Victu-
am & Potuam. infinita eiusmodi habentur
ex Varrone apud D. Augustinum, Arno-
bium, alios. Nullum tum demùm numen,
quod ex deprauato ordinatæ Naturalium
corporum seriei intellectu manauerat, sine
Dæmonio adorabatur. quod D. Paulus mo-
net in I. ad Corinthios cap. x. comm. 20.
αὐθεῖ, inquit, τὰ ἔθνη, δαιμονίοις δύνει.

Sic

— sic observatio crevit,

Ex atavis quondam malè coepta, deinde secutis
Tradita temporibus, serisq; nepotibus aucta.

ut canit Prudentius contra Simmachum.
De Numinum, apud veteres à vero cultu
deficientes, multitudinis siue τ πολυθία πλάνης
ortu, hæctenus. Sed & poscit fortè loci op-
portunitas, ut breui etiam filò adnectam
saniorẽ in ea sententiam, quam doctiores
gentium & philosophi & hierophantæ so-
briè & penitiùs arcanæ naturæ rerúm; se-
riem scrutantès amplexabantur, & mysticè
docebant. Ea erat, V N I C A M esse supre-
mam omnium causam, V N I C V M orbis
moderatore[m] in innumeris illis cultû; quẽ
tamen in vulgus eiusmodi disciplinæ sa-
tis incapax edere noluerint, ita tamen inde
sacra instituere, ut quid ipsi senserint haut
ægrè posset elici. Nam cuicunq; Deo quis-
piam faceret, non eum modò seorsim sed
omnes pariter Deos Deasq; ciebat. quòd om-
nem nimirum & multiplicem illam diuinita-
tem ij qui ἐποπιδόν τῆς siue φιλοσοφίας siue θεο-
λογίας μίϋ imbibebant, in V N O aliquo
consistere, in V N V M contrahi deberi, exi-
stimarent. Ita *Græci*, ita *Latini*, ita ni fallor
etiam

etiam ipsi, qui longè ante alios ob ridiculam
 deorum turbam sunt infames, *Ægyptij*. De
Græcis, solennes precum & adiurationis ri-
 tus apud Homerum testantur, vbi nuncupa-
 ti sunt aliqui Dij, sed omnes etiam insuper
 invocati. videsis Agamemnonis preces ad
 Deos periurij ultores fusas Iliad. γ. & de
 inviolata Briseidis pudicitia iuramentum
 eius Iliad. τ. Ad primum locum rectè ani-
 madvertit inde Eustathius. πάντας ἐπιμαρτυ-
 ρεῖς, καὶ ἐ μόνον Δία, καὶ γῆν καὶ Ἥλιον, οἷς οἱ ἄνθρωποι ἐν-
 θύονται. Deos etiam coelestes, à Stygijs seu
 ὑπερταρταρίοις, in sacris vulgaribus ita distingue-
 bant, vt his victimam gutture ad terram de-
 presso, illis sursùm verso (quod αὐ ἐρύειν verbo
 item sacro vocabant) his ad occasum solis,
 illis manè, iugularent; aliq; erant, adinui-
 cem cōtrarij ritus: quos tamen ad faciliorem
 vulgi disciplinam, non ad sanioris atque in-
 terioris sacrarij theologiæ dogmata, inde sa-
 tis patet institutos, quòd hos etiam omnes,
 vti Deos ipsos, positis aris & extructis delu-
 bris, perindè ac si, quà per vulgus liceret, vt
 Vnicum Deum, ita vnum duntaxat genus
 sacrorum agnoscerent, non rarò confunde-
 bant. Nam omnibus Dijs communes aras,
 communia fana sæpè sacrabant. & Omnes
 simul,

simul, velut vnum, vnis sacris colebant. sic Eleis, Arcadibus, Atheniensib⁹, Corinthijs, Lacedæmonijs, Βωμοὶ erant θεοῖς πᾶσιν ἐν κοινῷ: siue Omnes *Dij Deaq³*, σύμῳμοι celebrabantur, teste Pausania. quod fieri nequijt, si opiniones illæ de ritibus omninò contrarijs, viribus item Deorum aduersantibus, numinumque illo, quod futile vulgus invaserat, discrimine, saniozem & à serio vniuersi contemplatu instauratam theologiam etiamnum occupassent. Mensas porrò quibus more veteris Græciæ inscriptū esset BONO-
RVM DEORVM meminit Tullius. festum item omnium cōmune erat Θεοξενία, potius Θεοξυρία dictum. Et Athenis omnes Europæ, Asiæ, & Africæ Dijs posita est ara sic inscripta:

ΘΕΟΙΣ ΑΣΙΑΣ ΚΙ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΚΑΙ ΛΙΒΥΗΣ
ΘΕΩΙ ΑΓΝΩΣΤΩΙ
ΚΑΙ
ΞΕΝΩΙ.

Eandem volunt hanc ipsam nonnulli, quæ D. Paulo ansam præbebat. vt Verum Deum ἄγνωστον seu ignotum eo nomine adnunciaret.
vide

vide Act. Apost. cap. x̄vii. comm. 23. atque
 ibi Theophylactum. Præter ea autem quæ
 doctissimus Beza de hac ara adnotavit, con-
 sulas, si placet, quæ scribit Isidorus Pelusiota
 lib. iiv. epist. lxxix. Apud Latinos similis
 passim repertæ sunt sacræ. **DE ABVS
 QVE OMNIBVS, & DIBVS DEA
 BVSQVE OMNIBVS, & HERCULE
 CVLI INVICTO ET CAETERIS** **DE IS.** Sacrorum tamen in vulgus com-
 missi ritus ita mutuò nonnunquam aduersa-
 bantur, & tantum aberat ut quis mysterio-
 rum expers *συμβώμης* fieri omnes posse opinaretur,
 ut ne nominari simul nonnullos absque
 piaculo liceret. De alio non nominando ex-
 emplum est in sacris Herculeis. A Martis
 Sylvani sacris mulieres abigebant. alijs qui-
 busdam hostis, vinctus, mulier & virgo in-
 teresse, clamante lictore, prohibebantur.
 videsis Catonem de re Rustica cap. lxxxiii
 & Sextum Pompeium in *Exesto*. Atqui contra,
 dum Bonæ Deæ faciebant mulieres, hæc
 viri solummodò sed quicquid omninò ma-
 sculi erat, muribus etiam sollicitè quæ sitis,
 ædibus exterminabatur. Atque inde *γυναικεία*
 dicta est Græcis, siue *Dea muliebris*,
 quam & Venerem Cnidiam esse censebat

Annitianus Hymenæus à sacrorum antistiti-
bus proculdubio edoctus, cum fanum ei hac
dicaret inscriptione

BONAE DEAE VENERI CNIDIAE.

que, in marmoreo hyperthyro, cum alijs ve-
nerandæ antiquitatis monumentis, ex Italia
ab honoratissimo Comite Arundeliano in æ-
des ad Thamesis ripā cognomines translato
reperitur. Verum tam discrepantia numina,
& omnimodò contrarios ritus, mysticè in V-
NVM Deum, atq; Vna sacra hierophantæ
eorum contrahebant. Et, vt Græci, sic illi om-
nes porro Deos Deasq; cuicumq; supplicarent,
invocabant. qui mos à pontificibus ad vni-
tam in ænigmate diuinitatem agnoscendam
necessariò sancitus. ita Servius Honoratus
ad Georgic. I. in illud

Dij, Deæq; omnes, studium quibus arua tueri.

Post specialem, inquit, inuocationem transit ad
generalitatem, ne quod numen prætereat; more
Pontificum, per quos, ritu veteri, in omnibus sa-
cris, post speciales DEOS quos ad ipsum sacrum
quod fiebat necesse erat inuocari, generalitèr om-
nia numina inuocabantur. Et quid aliud innuit
Cicero cum Terentiam suam ALICVI Deo,
qui ei medicinā fecisset, satisfacere hortetur,
A quàm

quàm sub alicuius nomine omnes compre-
hendi? verba eius sunt lib. XIV. epist. VII.
χαλὼ ἀκρατον noctu eieci. statim ita sum leuatus,
ut mihi Deus ALIQUIS medicinam fecisse
videatur. cui quidem tu Deo, quemadmodum
soles, piè & castè satisfacias velim. Cum autem
omnes simul Deos deasq; cuilibet rei in vo-
tis nuncupandis ad hunc modum præfeca-
rint illi sacrorum præsides, fieri nequijt quin
yniuersos hosce velut multa tantummodo
nomina supremi omniumque rerum mode-
ratoris vnici, vnicum illud Numen designa-
re voluerint. quod vulgo, vti nouatores, pan-
dere, nec reipublicæ, nec sibi ipsis tutum
erat. Idem in Deorum sexu euenit. Credidit
vulgus Deum hoc, illud Deam Numen Edo-
cti tamen à sacrorum antistitibus, solenni in-
uocatione *SIVE TV DEVS ES SIVE DEA*
ynumquodq; compellebant, teste Agellio,
Arnobio, alijs. vtriusque scilicet naturæ &
masculinæ & foemininæ vis ineffabilis, quâ
veteres in Deo Vnico Opt. Max. agnosce-
bant ἀρρενὸθήλων eum vocantes, mysticè in-
nuebatur. & in hymnis, Orphei dictis, ad Mi-
neruam

Ἀρσίν μὲν κ' ὅθλιν εἶπες —————

ad alias tantundem. rectissime item ad eam
men-

mentem Nicomachus Gerasenus in ἀριθμητικῇ
 τῶν θεολογούμενων libris, cæteroqui satis ineptis,
 Vnitatem ἀσσεύθησαν (vti expresse Deum i-
 osum Opt. Max. vocat Poëmandræ autor)
 asserit. Habes apud Photium Cod. CLXXX.
 VII. Sed & de promiscuo in Deorum nomi-
 nibus generum vsu, qui à recondita hiero-
 phantarum theologia emanauit, nos plura
 diximus vbi quid Astarte fuerit indagamus.
 Peruicax autem vulgus est, & morum à ma-
 ioribus traditorum ita tenax, vt dogmata
 longè absurdissima, modò à patribus sint
 accepta, veritati ipsi plerunq; antevertant.
 quod elegantèr Synesius: ἀμαθεῖς ὄντες ἰσχυρο-
 γνώμονες εἰσι καὶ χαλεποὶ περὶ τῶν ἀπόρων περιλήψεων.
 Neque igitur sexuum discrepantiam, neque
 infinitam vtriusq; turbam ad VNVM refe-
 rendam palàm ausi sunt antistites edocere.
 Neque n̄ absq; sacrorum etiam ingenti de-
 trimento, ac sacerdotum incommodo & pe-
 riculo, quin nec sine labe publicæ fidei quæ
 sancitâ & semper vsitatâ religione nitebatur,
 id fieri potuit. Medio ibāt tutissimi Græco-
 rum & Latinorum sacri antistites. Recondi-
 tam & vero proximantem theologiam neq;
 euulgabant, neque omninò sibi retinebant.
 sed in ijs, quæ vulgo in vsu erant, sacris my-
 steria

steria instituebant solennia, unde ansam occultæ veritatis eruendæ non ita difficile erat sanioribus arripere. Non ita, ut opinor, & Egyptiorum prophetæ. sed tamen & ijs unitatis erat reconditissimum symbolum. Nam ridiculas figuras, innumeras, ac portentosas prophano hominum cœtui ostentantes, atque inde imprimis imperitorum & fouentes ludentes superstitionem; alia sibi inclusa sacris scriniolis seruabant mysteria, hoc est, quasdam SPHÆRAS quarum singulæ, in singulis fanis à prophanorum conspectu abditissimæ, symbola, ut videtur, vniuersi orbis MODERATORIS VNICI erant. Etenim ut Mundi figuram sphæra ostendit, ita & non malè supremæ causæ unitatem. Immensum igitur inter abdita prophetarum & ea, quæ vulgò fingebantur, sacra apud eos etiam discrimen. neque simplicitatem cultus patienter turba tulisset; nec grauem dijs suis & inextinguibilem iniuriam non fieri censuisset, si sphæras illas & reliqua prophetarum & antistitum sacra affaniarum accessione & ridiculis admirationis illecebris minùs inquinata fortè inspexerat. ita Synesium de Ægyptiorum hierophantis seu prophetis capio. is in Caluitij encomio: αὐτοὶ δὲ (περὶ τῶν)

παδῶντες εἰς τὰς ἱερὰς χηραμὸς ἅτ' ἀν' ἀπερχόμενται
περικέλευσι. καὶ εἰν αὐτοῖς κομασῆρια (ita codices
editi) τὰ κισώτια κρύπτοντα, φασί, ταύτας τὰς σφαίρας,
εἰς ὃ δῆμ' εἰν ἰδρ χαλεπαίνει, i. *Prophetae Egy-*
ptiorum in sacra descendunt antra ubi compen-
diō Dijs faciunt. sunt etiam ijs capsule κομασῆρια
dicta quae eiusmodi occultunt sphaeras, quales si
vulgus conspiceret, molestè ferret. an κομα-
σῆρια legendum, tamen dubito. nec quid fue-
rit vocabuli satis liquet. nonne magis ὡς μυ-
σῆρια ibi scripsit Synesius? cogitent critici.
Satis ex his constat *Græcorum, Latinorum, &*
Egyptiorum, qui nempè omnes longè ante
alias gentes Arcanorum naturæ studijs in-
cumbebant, abditioem & quam in vulgus
edere nō immeritò abhorrebant, Theologi-
am non tam Plures quam V N V M supre-
mum D E V M agnouisse; vti & sanctiorem
Philosophiam. Nec infrequens erat, apud sa-
niores, illud quod in Aristotelis sic dicto li-
bro περὶ κόσμου legitur. Εἰς ὃ ὢν, πολυνόμητον ὅτι κα-
τανομαζόμενον τοῖς πάσι πᾶσιν ἅπερ αὐτὸ νεοχμῆς.
i. Cum porò Deus vnus sit, pluribus nomini-
bus appellatus est. ab ijs utiq; suis omnibus effe-
ctibus denominatus quorum specimen edere ipse
solet. vnde nec defuere qui æternam à philo-
sophia illa sacris literis (vt aiebant) subdu-

LXVIII Prolegomena.

Etiam salutem Gētes consequutas esse temere nimis ausi sunt asserere. vide si placet Clementem Alexandrinum Stromateon a. Et Ioannes Metropolitanus Euchaitensis, qui quingentis aut circiter abhinc annis floruit, Plutarchum & Platonem, velut sanctissimæ veritatis pænè conscios, vt gentium perditarū numero eximeret, magnā fiduciā Christum Iesum adprecatur. Certè Syrorum nostrorum hieromystras nonnullos idem fere cum Græcis, Latinis, & Ægyptijs in hac recensuisse existimes forsā licet. Satis enim manifestum est fuisse in ijs qui idola colentes, etiam ipsum Deum Opt. Max. timebant sic n. de Colonijs à Salmanassare in Samariam deductis II. Reg. cap. XVII. com. 32. & 33. *Timebant itaq. Dominum & fecerunt sibi quosdam sacerdotes Excelsorum qui illis in fanis Excelsorum sacra faciebant. sic itaq. timebant Dominum, & coluerunt deos suos, iuxta morem gentium quas inde transfulerant.* mos autem Samaritanorum antea erat, locis editis siue excelsis, cōtrā quam diuino obstrangebantur præcepto, sacra facere. Non difficile est, ex iam disputatis omnium Gentium Numinum, Thegoniarū, Sacrorum, Simulachrorum, horumq;. cunctorū nimij sæpius, pro

pro patrijs institutis, discriminis, & causam
 vero saltem proximantem eruere, & genuinā
 erroris & originem & propagationem depre-
 hendere eorum, qui, ut D. Pauli verba sunt
 μεταβάνησαν καὶ ἠλλάξαν τὴν δόξαν τῆς ΑΦΘΑΡΤΟΥ
 ΘΕΟΥ ἐν ὁμοιώματι εἰκόντος θραστὲς ΑΝΘΡΩ-
 ΠΟΥ καὶ πελείων καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν, i. Stul-
 ti facti sunt & mutauerunt gloriam DEI IM-
 MORTALIS per imaginem, non solum ad mor-
 talis OMNIS similitudinem effectum, verum
 etiam VOLATILIVM & QUADRVPEDVM
 & REPTILIVM.

Errata in Prolegomenis.

P. VII. lin. 2. *lege* facit. XI. 3. Ebraicum. XIII. 14.
Aramæorum. XXVI. 9. quorum. XXXVII. 23.
generi. XLVI. secundo.

Scriptorum Syllabus quorum testimonio in hoc opere adhibentur.

Subinde emendantur veterum aliquot.

A

<i>Abraham Aben Ezra</i>
pag. 14. 17. 18. 44.
62. 236. 258.	<i>Athanasius</i> , 46. 90. 221.
<i>Abraham Ben-Chaia</i> ,
156.	<i>Ambrosius</i> , 47. 62. 121.
<i>Abraham Ben-Kat-tan</i> ,
213.	<i>Ammianus Marcellinus</i> , 48. 137. 226.
<i>Adagia Ebraica</i> , 263.	<i>Apollonius Rhodius</i> , 57.
<i>Aelianus</i> , 181. 110.	<i>Athenaeus</i> , 59. 92. 173.
178. 185. 184. 206.
226. 252.
<i>Agathias</i> , 96. 120. 122.
177. 227. 232.	<i>Ausonius</i> , 63.
<i>Agellius</i> , 216.	<i>Asbenagoras</i> , 91. 186.
<i>Albumasar</i> , 24.	<i>Apollodorus</i> , 105.
<i>Alcabitiy autor</i> , 12.	<i>Aristides</i> , 109.
<i>Alexander Trallianus</i> ,
36. 111. XXXI.	<i>Aratus</i> , 112.
<i>Arnobius</i> , 27. 29. 150.
154. 223. LXIV.	<i>Aristoteles</i> , 121. 134.
136. 183. LXVII.
<i>Arnoldus Lubecensis</i> , 27	<i>Æschylus</i> , 126. 190.
<i>Apuleius</i> , 28. 30. 84.
120. 159. 166.	<i>Achilles Tatius</i> , 155.
<i>Apollinaris</i> , 46. 73. 77.	<i>Aristophanes</i> , 162.
	<i>Artemidorus</i> , 187.
	<i>Arrianus</i> , 107. 197.
	<i>Antoninus</i> , 221.
	<i>Alcoranus</i> , 247.
	<i>An-</i>

Autorum

Anthologia Græca, 228.

261. LVIII.

Archangelus, 3. 162.

Augustinus, 4. 17. 28.

36. 49. 72. 110. 124.

148. 169. 223. XV.

XVI. XVIII.

Alexander de Hales,

XXIX. XXXIX.

B

Biblia sacra, passim.

Beniamin Ben-Iona, 20.

52. 80. 82.

Balaus, 32.

Buxtorfius, 42. 118.

Beda, 261.

Bion, 244.

Baptismus Ethiop. 235

Baconus Rog. 25. 32.

Bernard. Aldret°, XIX

C

Chaldei Paraphrastes,

3. 18. 43. 62. 213. 261.

XLIV.

Cicero, 14. 116. 133.

155. 160. 164. 165.

181. 223. 233. 285.

V. XXXIII. LV. LXIV

Clemens Alexandrinus,

27. III. 115. 120.

121. 181. 200. 202.

209. 234. 271.

LXVIII.

LXVIII.

Chald. oracula, 33. 170.

Cornelius Agrippa, 38.

Cyrillus, 78. 96. 120.

211. 243.

Cedrenus, 108. 123.

195. 196. 205. 248.

Chrysostomus, 114. 211.

XXXIII.

Cato, 116.

Camdenus, 127. 158.

168.

Capitolinus, 128. 132.

Casaubonus, 138. 150.

Catullus, 164.

Cassiodorus, 188. 229.

Catachesis Saracenorum

195. 200.

Cōstantinus Porphyrogen-

etus, 196.

Cantacuzenus, 202.

Cyprianus, 232.

Calendarium vetus Ro-

manum, 244.

Callimachus, 111.

Curtius, 107.

Codex Theodosian°, 27.

Codex Iustiniani, VI.

D

David Kimchi, 5. 17.

20. 76. 81. 143. 144.

146. 173. 216. 233.

255.

Index.

235. 236. 240.
 XXXVIII.
Diodorus Siculus, 48.
 90. 91. 97. 107. III.
 138. 177. 181. 183.
 276. 279.
Dionysius Afer, 56. 72.
Didymus Scholiastes, 57
 108. 163. 262.
Drusus I. 85. III. 184.
 186. 211. 236. 259.
Douza Fr. 115.
Diogenes Laertius, 121
Discorides, 128.
Dio, 122. 200.
Dionysius Longinus, 184
Doctrina Machumet,
 202.
Demosthenes, 218.
Damasceus, 234.
Dionysius Areopagita,
 234. XXXI.
Digesta, VI.
 E
Enochotributa, 5. 29.
 214.
Eustathius, 7. 27. 37.
 92. 99. 108. 126. 138
 163. 184. 202. 210.
 257. 263. LX.
Elias Levita, 18. 64. 81.
 100. 161. 213.

Ensebius, 34. 36. 44. 56.
 58. 62. 84. 90. 92. 97.
 98. 100. 105. III.
 122. 124. 134. 139.
 154. 155. 156. 173.
 174. 188. 194. 200.
 214. 238. 248. 267.
 271. XIII. XXII.
Epiphanius, 110. III.
 276. xxx.
Erasmus, 125.
Enripides, 169.
Euthymius Zygabenus,
 195. 200. 235. 247.
Etymologicum magnum,
 263. 269. 286.
Eunapius, VIII.
 F
Florilegus, 32.
*Florentius Wigornien-
 ensis*, 96.
Fasti Siculi, 107. 223.
 232. 241.
Ferdinād^o Polon^o, 185
Firmicus, 27. 192. 228.
 247. 271.
Flavius Iosephus, 20.
 29. 52. 85. 103. 122.
 123. 145. 146. 186.
 190. 192. 208. 236.
 248. 275. II. III.
 xxix.

Autorum

G

Girald^o, 106.222.260.
 Gowerus, 32.
 Geminus, 54.
 Grotius, 188.
 Goropius, 263.
 Gruter^o, 126.128.136.
 Gregorius Nazian. 208.
 Georgius Pachymerius,
 XXXI.

H

Hierosolymitanum Tar-
 gum, 4. 10. 44.
 Homerus, 7.57.98.99.
 108.113. 122. 136.
 162. 163. 184. III.
 Haly Aben Rodoan, 9.
 24.25.
 Hieronymus, 20.21.22.
 37.47.67.68.69.74
 95. 100. 122. 147.
 187.195.222.236.
 241.249.250.254.
 259.374.281.283.
 285. XIV. XVI.
 XXVII.

Herodotus, 46.48.61.
 62.89.94.107.122.
 160.164.187.197.
 202.217.218.226.
 231.254.266. IV.
 Hesychius, 41.57.59.

86.93.94.96.109.
 119.121.122.139.
 126.128.134.150.
 161.162.166.172.
 184.194.203.209.
 207.226.238.242.
 282.285.287. XIV

Herodianus, 99.128.
 134.155.159.170.
 Hygenus, 110.186.
 Hoeschelius, 111.
 Heinsius, 26.124.268.
 Heliodorus, 37.233.
 Hermes, 28.150.233.
 Holkot. 25.
 Horatius, 160.
 Harpocraton, 218.220.
 Hephaestio Theban^o, 182.

I

Inscriptiones veteres, 13.
 86. 126. 127. 130.
 136. 157. 158. 166.
 168. 222. LVI.
 LXI. LXII. LXIII.
 Isacius Tzetzes, 7.
 206.

Irenaeus, 37.111.
 Isychius, 57.
 Iuuenalis, 62.277.
 Isidorus, 69.106.
 Ioseph Caro, 77.
 Iustinus Martyr, 79.
 97.

Index.

97. 213. 214. 271.
XXXII.
- Amblichus*, 119.
- Julianus Apostata*, 140.
170.
- Ioannes Tzetzes*, 180.
186.
- Sidorus Characennus*, 186
- Julius Pollux*, 218.
- Ioseph Ben Gorion*, 272.
- Iustinus seu Trogus*,
279. IV.
- Ioannes Euchaitensis*,
LXVIII.
- L
- Lucianus*, 36. 48. 52. 62.
155. 166. 177. 183.
187. 235. 243. 245.
- Leunclavius*, 36.
- Lactantius*, 47. 90. III.
115. 116.
- Ludouicus Viues*, 96.
- Leontius*, 112.
- Lampridius*, 132.
- Leui Ben Gerson*, 144.
233.
- Lucreti*⁹, 167. XXXVIII
- Lycophron*, 204. 206.
- M
- Masoretha*, 2. 87.
- Munsterus*, 2.
- Manilius*, 6. 7. 179. 146
- Macrobius*, 10. 48. 85.
86. 87. 89. 99. III.
119. 128. 149. 177.
187. 193. 196. 223.
VIII.
- Moses Mikotzi*, 22. 39.
40. 76.
- Moses Ben Maimon*, 23
39. 40. 42. 43. 66. 76
88. 162. 191. 214.
229. 240. 263.
XXVIII. XXXIX.
- Michael Psellus*, 28. 33.
162.
- Malmesburienfis*, 30.
- Mela*, 48.
- Moses Gerundensis*, 64.
- Mich. Glycas*, 78. 155
- Minutius Felix*, 90.
III. 277.
- Marianus*, 96.
- Malchus* (qui ipse est
Porphyrius) 120.
- Maximus Tyrinus*, 134.
202.
- Maximus Scholiasies*
Dionysy, XXXI.
- Menander apud Scali-*
gerum, 180.
- Martialis*, 180. XLIII
- N
- Nicephor*⁹ *Gregoras*, 33
Non-

Autorum

Nonnus Panopolita, 36.

79.123.205. LII.

Nicetas, 179.119.

Nonius Marcellus, 90.

132.

Nicomachus Gerasenus,

119. LXV.

Nummi Veteres, 123.

128.139.140.

Nicephorus Patriarcha,

132.229.

Nicephorus Callistus, 229.

Nicander, 261.

Nathan Iustus, 263.

O

Onidius, 25.89.179.

186.244. LVII.

Origenes, 36.66.79.

113.121.311. 236.

258. XXXI.

Optatus Mileucian. 47.

Oppianus, 57.183.

Orpheus, 162.212.244

LXIV.

P

Philo Iudeus, 67.74.77

Ptolemaeus, 8.23.138.

165.221.242.252.

VI.

Picus Mirandula. 24.

Plutarchus, 11.13.35.

48.51.56.60.89.90.

91. 119. 120. 150.

163.165.167.179.

180.181.194.200.

228.232.245.247.

275.279.284.

Philostrophus, 200.

Pamelius. 103.

Prudentius, 211. LIX.

Pirke Aboth. 208.

Procopius, 221.229.

243.245. XVIII.

Plato, 113.247.

Philoxenus, 268.

Philastrinus, 14.77.89.

140.143.210.247.

248.

Photius. apud eum O.

lympiodorus, 26.1am.

blichus, 29.89.257.

Athanasius vita, 79.

Damascius, 73.134.

140.171.206. Hel.

ladius, 176. *Eulogi-*

us, 236. *Cresias*, 256.

Hesychius, 270.

Propertius, 34.

Phurnutus, 178.18.

Persius, 180.266.

Priapeia, 69.70.

Paulus

Index.

- Paulus Fagius, 78.
 Pausanias, 123. 126.
 168. 190. 205. 209.
 232. 233.
 Pighius, 128. 221.
 Pithceus, 128. 158.
 Plerho, 170.
 Petronius, 275. 277.
 Plinius, 47. 56. 57. 92.
 107. 177. 183. 186.
 209. 210. 222. 280.
 Pindarus, 35.
 Priscianus, xvi.

 R
 Ranulphus Cestrensis, 32
 Ritterhufius, 120.
 Reuchlinus, 121. 314.
 Raphalengius, 165.

 S
 Suidas, 3. 48. 71. 79. 93.
 134. 155. 164. 203.
 220. 228. 263. 266.
 Scholiastes Ptolemai, 8. 9
 Nicandri, 21. A-
 pollonij, 57. 196. 223.
 xxviii.
 Æschyli, 126. 190.
 204. Aristophanis,
 162. 191. Sophoclis,
 163. 204. Arati,
 179. 188. Pindari, 204
 Seder Olam Rabba, 20.
 282.
 Synodus Laodicensis, 29
 Synesius, 33. LI. LXV.
 LXVII.
 Serenus Samonicus, 38.
 Strabo, 47. 92. 97. 99.
 107. 109. 124. 136.
 150. 177. 178. 197.
 217. 218. 225. 228.
 255. 256. 267. 277.
 279. III. VI. LI.
 Solinus, 47. 87. 125.
 209. 222.
 Statius, 50. 269. 286.
 VII. LV.
 Stobæus, 57.
 Sextus Pompeius, 58.
 160. 233. 266.
 Symmachus, 58.
 Salomon Iarchi, 62. 66.
 76. 79. 144. 216. 233.
 235. 236.
 Stephanus Byzantius,
 72. 94. 106. 107. 125.
 134. 197. 203. 204.
 285. xv.
 Silius Italicus, 97. 170.
 Sernius Honoratus, 98.
 106. 822. 149. 196.
 Scaliger Iul. 26.
 Sca-

Autorum Index.

Scaliger Ios. 10.25.26.

29.36.37.57.74.87

88.90.92.96.97.

116.125.136.138.

143.180.184.185.

198.208.223.231.

232.236.244.254.

268. xx.

Spartianus, 132.150.

Salmanus, 158.

Sozomenus, 188.221.

Seneca, 115.217.282.

286. V.

Sauerns Patriarcha A-

lexandrianus, 235

Serarius, 238.

Sibyllina Oracula, 262.

Sophocles, 78.

Suetonius. VIII.

T

Tobie Codex Ebraicus,

152.

Theocritus, 34.35.162.

219.244.261.

Tertullianus, 37.47.90

109.127.150.158.

196.203.236.277.

xxxiv.

Theodoretus, 71.78.

III. 120.229.

Theophilaetus, 86.258

268.

Tacitus, 134.275.279

VI.

Thomas Aquinas, 194

Theo, 179.182

Tibullus, 182

Tatianus, 248

Theophilus Antiochenus

139.248.

V

Vettius Valens Anti-

chenus, 11.12.95

xxxvi.

Virgilius, 98.106.158

196.212.219.266

267. V. LXIII.

Varro, 160.196

Valerius Maximus,

221.

Victor Vitensis, 221

Virginius, 235

X

Xiphilinus, 124.132

134.137.200.

Xenophon, 181.233

Z

Zosimus, 137.188.

1

Ioannis Seldeni
de
DIS SYRIS
Syntagma primum.

GAD, seu *Fortuna Bona*. Mazal Tob.
Iupiter, seu *Stella Iustitiæ*. Mazal & Ma-
zalothe. Mazaroth. μαζαροθ. *Ordo Angelorum*
apud Cabalistas dictus Mazaloth. ut Chal-
dæi & LXX. Seniores Gad interpretentur.
B. Augustini in idem animaduersione. usus vo-
cabulorum Fortè & Fortuito. Gad, δαίμ-
ων. Meni, τύχη. Astrologica ratio, iuxta
quam Gad in Historia Lex possit intelligi,
disquiritur. Sors Fortunæ. Thema secun-
dum, cuius horoscopus Sors Fortunæ. Ath-
la Manilij. Duodecim locorum antiquitas.
Sortes Astrologorum. omnes rejiciebat Pto-
lemaus præter κλήρον τῆς τύχης. κεφάλαια no-
tantur corrupti Codices Tetrabibli, ubi agi-
tur de Sortis Fortunæ supputatione. Sors illa
Σελωία & ὀρέσπον Ptolemaeo, magis quam
Sors. κλήρ & τῆς τύχης est etiam ἀγαθὴ τύχη vo-
catas, & Luna tributus apud Aegyptiorum

*vetustissimos. Sortes omnium Planetarum
ex Hermete. Macrobio lux. Harpocratis
sacra. Vettius Valens Antiochenus Astro-
logus arundinotus. Fortuna Primigenia à
manis culta. cur sic dicta. Gad, Militia
Exercitus Coeli. Fortuna Coeli. de Pla-
latrij haeresibus.*

CAP. I.

Fortunæ primùm, ante alia N
mina apud Syros culta, mentio
Genes. XXX. comm. II. Peper-
it aq, Zilpah, ancilla Lea, ipsi Iacob
linum, & ait Leah בגד Bagad, &
vocatit nomen eius GAD. Et Ebraeorum plerique
& Græci Fortunam Bonam hic intelligunt, Le-
amque loquutam, quasi partui benè esset om-
niata. vnde vulgata editio, quæ D. Hieronymus
dicta, Feliciter pro Bagad habet. Nam Ebraei
resoluant בגד Bagad in בא Ba Gad, i. Veni
Gad, quod interpretantur per מזל טוב
Mazal tob, id est, venit Fortuna Bona, siue syderum
bonum, bonus Dæmon. Et Masorethis, e-
hæc vna ex quindecim dictionibus quæ scri-
buntur vt vna, & leguntur vt duæ. Volunt au-
tem plerique Mazal tob, Iouis stellam (quæ
כוכב צדק Coccb Tzedek nuncupant, id est, Ste-
llam Iustitiæ) denotare; quòd, vti notat Munster-
ius, liberorum generationi, secundum Astrologos

in dogma, radijs suis conducat. Unde etiam puella
 ponjat & traditur annulus in quo scriptum est Ma-
 lob. Nam Mazal est Sydus seu stella; unde di-
 cent Rabbini, nō esse aliquam herbam in terra, quæ
 habeat proprium מזל Mazal seu stellam in-
 nentem & dirigentem in cælo, quod ait ille. Ma-
 l verò, numero secundo, nempe Mazaloth
 quod &, immutato nonnunquam Sin γ, Ma-
 roth exaratur) nunc Planetas, nunc XII. si-
 na significat. In II. Reg. cap. XXXIII. adolebant
 censum Baal, Soli, Lunæ, Planetis (vbi Ebraica
 eritas למזלות Lamazaloth, LXX. Autem τοῖς
 ζευθεῖν habent) & universe militie cæli. Et Sui-
 us; Μαζευθεῖν. τὰ σιγήματα τῶν ἀστέρων αἱ ἐν τῇ συνθεσίᾳ
 διαγεγνη. De Mazaroth & Mezarim videlicet
 ob cap. XXXVII. 9. cap. XXXVIII. 32. Sed
 astronomi Iudæi Zodiacum מזלות אפן
 ophan Hamazaloth, i. circulum Mazaloth, seu
 gnorum, & ipsa signa מזלות יב i. duodecim
 mazaloth, vocant. Cabalisticis autem ordo qui-
 am Angelorum Mazaloth appellatur. adi, si
 acet, Dogmata Cabalistica II. VII. & XLVII.
 t, in ea, Archangeli commentarios. Vt Ebræi
 utem, ita Chaldæi locum illum Geneseos, de
 verbis Lex, interpretantur. Onkelos n. habet
 אהא Atha Gad, i. venit Fortuna seu Gad. Sed
 paraphrastes ille Pentateuchi, qui sub Iona ha-
 is Ben-Vzielis nomine circumfertur, אהא
 טמ מזלא aha Mazala taba, i. venit Mazala

siue *Fortuna Bona*. Atq; Targum Hierosolymitanum, אָתָא גָּדָא טַבָּא i. *venit Geda seu felix siue bonus*. Verum heic Septuaginta: ἡ ἀγαθή, Ἐν τύχῃ, vertunt, quasi Beth servilis est loco præpositionis. Et aduertit B. Augustinus *Quod Latini habent nato filio Lia de Zelfa, quod dixerit, Beata facta vel foelix sum, Græci habent ἐν τύχῃ (ita n. legendum) quod magis Bonam Fortunam significat; unde videtur occasio non bene intelligentibus dari, tanquam illi homines Fortunam coluerint, aut hoc verbum diuinarum Scripturarum autoritas in usu receperit. Sed Fortuna intelligenda est pro his rebus quæ fortuito videntur accidere, non quia Numen aliquod sit: cum hæc tamen, quæq; fortuita videntur, causis occultis determinatus dentur. Vnde etiam verba, quæ nemo potest asserere à consuetudine loquendi, parata sunt, i. forte & fortasse, & forsitan, & fortuitu. Vnde videtur in Græca lingua resonare quod dicunt τύχα vel ab eo quod est τύχη. Aut certè Lia propterea sic dicta est, quod adhuc Gentilitatis consuetudinem retinebat. Si vis autem obiter plura de usu vocabulorum à Fortuna deductorum consules eiusdem T. Retractationum. Scribit, quæ cernimus, Quæst. XCII. super Genesim. vide sis quæstionem XCIV. Alibi verò seniores Græci τὸ Gad in Δαμῶνιον vertunt, & τὸ Meni in τὸ Ἰσραὴλ Iesaiæ cap. LXV. com. II. שְׁלֵחַ לְגַד מִמֶּנִּי Haghorcijm Lagor Schur*

Chulchan vhemmemlacym lameni mimfach; quod
 Munster^o transfert, *Preparantes Gad (Ioui) men-*
sam, & implentes Planetis libamen. Græci autem;
 τοιμαζοντες το δαιμονιο πανεζαν η πληθυντες τη τυχη κε-
 ραμα, i. *preparantes Dæmonio mensam, & im-*
plentes Fortunæ Vinum mixtum. vtriq; & hi &
 ille verbum verbo reddunt. A Munstero etiam
 sunt Rabbini, qui stellarum numerum, & septe-
 narium, per *Meni* ibi intelligunt, vt docet D.
 Cimchi in Radicibus. Cæterum, vterq; locus
 & Moſis & Ieſaiæ, το Gad inter profana Gen-
 tium Numina recensendum eſſe, ſi iudicio ve-
 tuſtiſſimorum & Græcorum, & Ebræorum, &
 Chaldæorum quidpiam demus licet, confirma-
 re ſatis videtur; adijcias & Latinorum. nam ve-
 teri Ieſaiæ editione ita etiam legitur: *Qui pœ-*
nitis Fortunæ mensam, & libatis ſuper eam Quod
 ad Leam hoc nomine fauſta precantem attinet,
 fallor an ad Aſtologorum nugas debet refer-
 ri? quas ſane à vulgo ſiue muliercula ibi non-
 nunquam uſurpari, vbi initia ſua & incrementa
 habuerint, in Syria dico, hæc ita eſt mirum;
 cum etiam de horis, quas vocant planetarias,
 ſydere genethliaco, & quæ ſunt huiusmodi, a-
 pud nos etiamnum vetulis verba facere ridicu-
 la ſit ſolenne. Omitto, matheseos inuentionem
 ſequiori ſexui, in Apocryphis Enoch, acce-
 ptam ferri. Aſtologorum autem antiquiſſimi
 fata eorum qui naſcuntur, à Fortuna ſiue ſorte

aut Parte, quam vocant, Fortunæ maxime
 spendi putabant. Atq; inde ~~dei~~ ^{dei} ~~et~~ ^{et} ~~inter~~ ^{inter}, de re
 inquam, familiari, militia, peregrinatione, ma-
 gistratu, coniugio, opibus, nobilitate & quæ
 sunt id genus alia, iudicabant. Constituto
 themate genethliaco, à Solis loco, ad Lunæ per-
 signa consequentia putabant. Quot in eo nu-
 mero partes, tot Horoscopo adijciebant, &
 ubi earum finis, ibi Sortem Fortunæ colloca-
 bant. Sortem hanc, velut alterum habebant
 Horoscopum, & alterum ab ea thema forma-
 bant. Et quemadmodum à themate primo, ea
 quæ ad ipsum natum, corpus nempe & ani-
 mam, vti interna, spectare possint, petebant;
 ita in secundo illo, cuius prima sedes erat Sors
 Fortunæ, studia, labores, & quæ sunt alia ex-
 terna, quærebant. Hæc est illa fati ratio, quam
 in vnam summam Natura, vt ait Manilius,
 traxit. Lib. III. Astronomic.

*Nam quodcunq; genus rerum, quodcunq; Laborum,
 Quæq; Opera, atq; Artes, quicunq; per omnia casu
 Humana in vita poterant contingere, Sorte
 Complexa est.*

Labores autem illos, Opera, Artes, Casus, sin-
 gulari vocabulo, Athla vocat Manilius; ita vt
 prima sedes, id est, Sors Fortunæ sit primum
 Athlon, secunda, hoc est Sors Militiæ, secun-
 dum Athlon, tertia nempe Sors rerum Vrba-
 narum tertium Athlon; eo modo deinceps de
 reliquis.

reliquis. De Horoscopo thematis, quod diximus secundum, ille :

*Hunc Fortuna locum teneat, subeuntibus Athlis,
Ordine natura sicut sunt cuncta locata.*

Si quidem hæc thematum aut Sortium ratio in veteri Syrorum mathesi locum habuerit, quomodo melius potuit Lea filio Zilpæ ominari, si gentilitatis consuetudinem, ut verba sunt B. Augustini, adhuc retineret, quam laborum, operum, studiorum, id est, Athlorum foelicitatem nascenti exoptare. Et quidni illo ævo Syros etiam hosce Astrologorum doctos errores invalisse putes? Præ tam prisco fateor ævo, novitium est quicquid de cœlestib⁹ dodecatemorijs, & quæ inde pendent, scriptum à studiosissimam teritur. Verùm à longè vetustissimis imò nec à rerum primordio ita diffitis autoribus Astrologiam emanasse meritò volunt plerique, & Sethi beneficium agnoscunt. Quin & locos duodecim innuisse ex veteri Ægyptiorum doctrina (quæ Syriæ accepta fertur) Homerum putant in Iliados primo, ubi Deorum solenne per Africam duodecim, ad Consentum numerum, dierum iter narrat atq; singulis domum à Vulcano factam tribuit. Sed & Homero recentiores hinc dodecatemoria sua didicisse scripsere veteres. Ibi Eustathius. γράφουσιν οἱ παλαιοὶ ὅτι πρῶτον Ὁμήρῳ ἔδωκε τοῖς ἀπὸ μαθημάτων ἀφορμὴ τῆς τοιαύτης δόξης. Cæterum malè. A Chaldæis n. id

id est, Syris dodecatemorion numerus quæ
longè antiquissimum etiam apud eos iure au-
meris. suadent quæ Ptolemæus habet *τοῦ*
ὁρίων siue de Finibus Planetarum terminatis
disciplinam Chaldæorum simpliciorē & se-
cundum trigona ordinatam, ab Ægyptiis
verò, id est recentiori, hæc parum discrepa-
tem. Monimenta tamen de hac re apud Ægy-
ptios peruetusta se comperisse memorat.
primis igitur fermè sæculis forsan Astrologo-
rum isthæc instituta apud Syros. Verum
quod Homeri ævo apud Ægyptios tam aban-
tiquo erat vñtatum, vt fabulæ (quod in naturæ
mysterijs olim plerunq; fiebat) is obducere
facie, vix est vt dubites quin etiam tunc tempo-
ris per antiquam repeteret id originem. Vt do-
decatemoria autem (vnde duodecim loci seu
thema genethliacum) ita etiam priscis illis sæ-
culis Sortes, vti videtur, in vsu. Harum autem
præ alijs illa q̃ Fortunæ dicunt. Verustissimi
Ægyptiorum Mathematici, à Syris edocti, pro-
prias ferè omnium rerum & quæstionū Sortes
in astrorum posita capiebant. Testatur scholia-
stes priscus ad Tetrabibli part. III. *εἰσάγει γὰρ*
ἰνquit λαμβάνειν οἱ Αἰγύπτιοι κλήρας πάντων κεφαλῶν. vbi
κεφαλῶν pro titulis duodecim locorum, siue, re-
bus speciatim à Mathematico quærendis sur-
muntur. verbum sanè à rhetorum vsu acce-
ptum. Κλήρας autem omnes illos siue Sortes, aut
Partes,

Partes, vti nonnulli nominant, reijcit Ptole-
 mazus vt inutiles, præter *καίρον* solummodo
 τῆς τύχης, i. *Sortem Fortuna*, quam, vetustissi-
 mo Astrologorum dogmate nixam, eodem
 cuius meminimus modo & nocturnis & diur-
 nis Genituris deduci præcipit. Fallunt enim
 deprauati codices Tetrabibli, qui Latine pro-
 dierunt, vulgus Astrologorum; dum sentit
 Ptolemæum, themate nocturno numerum il-
 lum, à quo Sors est constituenda, non à sole ad
 lunam sed à luna ad solem per consequentia
 signa supputari iussisse. non solum enim non
 voluit idem nec scripsit in libro tertio, vbi La-
 tina versio tamen est interpolata, sed etiam sub
 libri quarti initium, illam, quam supra attuli-
 mus, formam tantummodò statuit. ita n. deser-
 ibit: πάντοτε τιμῶ, ἢ ἐπὶ τῷ Ἡλίῳ ἐπὶ τῷ Σελήνῳ,
 διέτασιν ἐκβάλλομεν ἀπὸ τοῦ ὁρισμένου, καὶ ἐπὶ τῷ τῆς ἡμέρας,
 καὶ ἐπὶ τῷ τῆς νυκτὸς γινόμενων. quod non satis ab H.
 Cardano est animaduersum, nec locus is de
 sortibus omnino intellectus in tertio; vbi me-
 lius & ad Ptolemæi mentem Arabs Haly A-
 ben Rodoan, & vetus Scholiastes Græcus; qui
 optimè etiam adnotauit, Ægyptium illum Ma-
 thematicorum priscorum censorem, recentio-
 rum patrem, Ptolemæum, Sortem Fortunæ
 non tam vt Sors, quam vt Σελήνῳ ὁρίζομεν,
 esset, retinuisse. ita & ipse Ptolemæus καίρον τῆς
 τύχης appellat. Ritè n. seruata ratione à Sole
 ad

ad Lunam numerandi, ita se habet Luna
 sortem Fortunæ, vti Sol ad Horoscopum;
 quemadmodum hic Solaris, ita illa Lunæ
 pars est ascendens, quod peroptime sanè con-
 nat thematis Athlorum figuræ Manilianæ
 quam Illustris. Iosepho Scaligero optimo
 rum in Rep. literaria omninò perditarum vi-
 dici debemus. absq; enim illo fuisset, Mani-
 forsan & veteris Astrologiæ monimenta fun-
 tibus periissent. Lunæ item apud Ægyptios an-
 tiquitùs erat propria hæc sors; & ἀγαθὴ τύχη
 quod Ebræorum τὸ *Mazal tob* & Targum
 Hierosolymitani גֵּדָא טַבָּא *Geda Tab* vertunt,
 appellabatur. Planetarum n. singulis erant
 sortes, vt Saturno Νέμεσις, Ioui Νίκη, Marti
 πόρμα, Soli ἀγαθὸς δαίμων, Veneri ἔρως, Mercurio
 ἀνέγκη, & Lunæ ἀγαθὴ τύχη, de queis Hermes
 Ægyptius (nec tamen Trismegistus ille; licet
 eum ita nominet, lapsus proculdubiò, Nobilis-
 simus Scaliger) apud I. Picum Mirandulam
 aduersus Astrologos vī. cap. xviī. Nec sanè
 alibi in testimonijs veterum de Saturni, Iouis,
 & Martis sortibus, sub eisdem nominib⁹, quid
 legisse me memini. Δαίμονα autem Ἐπὶ ἀνέγκῃ
 & τύχῃ genituræ præsides, apud Ægyptios,
 olim habitos esse scribit Macrobius Sat. i. cap.
 xix. Qui certè lucem aliquam dat Hermeti, &
 mutuò hinc accipit. Nec dubito sanè quin, cum
 Harpocrati leguminibus faciebant, ritè exclamantes,

antes, γλῶσσα τύχη, γλῶσσα δαίμων, ad præfides
 los respexerint. vide Plutarchum de Iside &
 Osiride. Sortem autem Fortunæ, & ἀγαθὴν τύ-
 χην Lunæ ab Hermete dicatam, idem ipsum
 esse, contra quàm Doctissimus Ios. Scaliger
 sentire videtur ad secundum Isagogicum Ma-
 filij, quouis pignore certare ausim. suadet non
 solum modus ille quo adinuicem se habent
 Sors & Luna, verum etiam vetustissimi sed nō-
 um editi Astrologi autoritas; qui sub Ptole-
 mæi tempora aut circiter, ni fallor, scripsit. A-
 riani n. anni primi meminit, mensibus utitur
 Egyptiacis; nec Ptolemæi, sed sæpiusculè
 Petosiridis & Necepho, quem τ βασιλῆα non-
 nunquam κατ' ἑξοχὴν vocat, mentionem facit,
 & à Ptolemaica Astrologia satis discordat. Is
 autem est Vettius Valens Antiochenus. Vesti-
 um perperam nuncupat Camerarius qui pau-
 lula de Planetis, ex primo eius libro, Latine ad-
 ecit ad extremum Fragmentorum Astrologi-
 corum. Quarto autem libro Anthologion ca-
 put habet, cui titulus τῶν τετάρων Κλήρων μερισμὸς
 . *quatuor Sortium distributio.* Quatuor autem
 illæ sortes sunt, uti recenset ille, ὁ καλῆσθαι τὴν τύχην,
 δαίμων, ὁ ἐρως, & Ἀνάγκη. & quod hic καλῆσθαι τὴν τύχην
 vocat, alibi libro primo, iuxta tralatitium A-
 strologorum morem, investigare docet. Sors
 igitur Fortunæ, & ἀγαθὴν τύχην, quæ Lunæ sors,
 prisca idem erat. Quis n. dubitet, eos, qui
 δαίμονα,

δαίμονα, ἔρωτα, & ἀναγκὴν cum Fortuna siue
 τῆς τύχης numerarent, ἀγαθὴν πύχην, quæ cum
 bus illis recenseri solita, intellexisse? Codex
 Valentis, quo vtor, est Ms. & Christopho
 Longolij sumptibus olim exaratus, quem
 instructissima sua bibliotheca mihi commu
 cavit Vir amicissimus Ioannes Pontesius
 uis Londinensis, bonarum artium amantissi
 mus, & de me optimè meritis. Se autem ma
 gno labore & dispendio, magnisq; itineribus
 mathesin comparasse affirmat Vettius. ἡμεῖς
 inquit, πολλὰ μὲν χάρατ διοδεύσας καὶ τὴν Αἰγύπτου δι
 ούσας, διδασκάλοις φιλαργύροις περιπέσοντες, τὰς μὲν
 χρημάτων δόσεις ἐποιήσαμεθα διὰ τὴν πρὸς τὸ ἔρπον ἐπιθυμίαν
 Plura habet ille de partibus seu sortibus illis
 Ἰν. quæ ad prædictiones pertinent. De alijs
 Partibus innumeris, ne dicam ridiculis, alijs
 maximè autor Alcabitij Differentia ὅ. Satis
 rem nostram supérque, ad hunc modum ostend
 disse, veteri Astrologia, quæ è Syrorum mon
 bus in Ægyptum transmigravit, Sortem For
 tunæ seu Fortunam Bonam, & Vitæ, & Bono
 rum externorum velut Præsidem seu ἑφορὴν fuisse
 se in lucem prodeuntibus; atque hanc forsitan
 potius voluisse Leam quàm Iouem aut aliquod
 aliud sydus, cùm fausta acclamatione, Ζηλῶ
 gratularetur parturienti. *Mazal tob* enim, quod
 Ebræi recentiores τὸ Gad explicant, non Iouem
 magis quam Fortunam Bonam ipsamue Sor
 tem

em interpretari potest. Nam Mazal non hanc
 el illam stellā, sed locum aliquem, ad Mathe-
 maticorum placitum, coelo designatum signifi-
 ar, vti supra notauimus. Quicquid autem de
 celestib⁹ Ægyptiorum mysterijs dixim⁹, id, ve
 d Syros trahatur, nemini mirū sit; nisi quis or-
 as in Syris & in cæteros, maximè Ægyptios,
 propagatas primū nugas, dicam an artes, eius-
 modi, vetustatis expers, negauerit. Quòd si hoc
 sensu verba Lex sint intelligenda, eò sane reci-
 dunt, quasi *quod bonum fœlix faustumq; sit genito*
 in votis habuerit. Hinc Fortunā Bonam, eiusq;
 sortem (à qua cæteræ omnes, vti à radice, dedu-
 cebantur) in thematis secundi constructione p
 Dea habitam & à Græcis & à Romanis existi-
 mārīm, delubro item & sacris honoratā. Solen-
 ne n. illis ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ monumenta sacrare. De
 Romanis autem Plutarch⁹ in Ρωμαϊκοῖς, nu. CVII.
 Διὰ τὴν Ρωμαίων Τύχην σίγον Πριμυγένειαν ἢ ἀγλίαν ἐπὶ προ-
 τέρηται; i. *quamobrem Romani venerantur Fortu-*
nam Primigeniam? vetus inscriptio Prænestæ.

VENERI ET
 FORTVN. PRIM.
 SACR.
 L. CALVIVS L. F.

Complures etiam eiusmodi ibidem visuntur. &
 Romæ atq; alibi FORTVNÆ BONÆ
 vota concipiuntur. Huius vetustissimam, à Ser-
 uio

uocat; quam & Coelestem vocant in Africa, eius
sacrificia offerre non dubitabant. Nec malè forsan.
Luna n. id est, Regina Coeli, & Sors sua pro eo-
rum possent vsurpari. Verum in plerisq; Phila-
rius ille, vt semel admoneam, satis temerè de
ceresibus, quas vocat, illis priscorum Syrorū.
Nec omninò potis est fidē suam liberare in ijs,
quæ sæpius, velut somnia sibi fingens, de eorū
ritibus & numinibus audactè nimis obtrudit.

De TERAPHIM *Labanis. ritus in eis conficien-*
dis. Tzilmenaia. Ephod & Teraphim
Michæ. Manum Sacerdotis sacrare *quid.*
Quamdiū sculptile Michæ colerent Danita.
Ephod & Teraphim *apud Hoseam.* Πάδο-
μαρσία & Βελομαρσία *Orientalium.* quam va-
riè vertant *Græci* τὸ Teraphim. מַחְבֵּי Me-
chaui *Chaldaeorum.* Zabiorum *imagines*
Soli & Luna dicatæ, ad oracula reddenda. σοι-
χῆα *Græcorum &* σοιχνομαλῖοι. *Ptolemæi*
Carpus, & Haly commentarius, explicati.
Vultus Coelestes. Virgo, *in primo decano*
Virginis, Sphæra Persicæ, Symbolum natiui-
tatis IESV, eximij Mathematis Albu-
masari & Rogero *Bachoni.* Αλεξετῆρια
Astrologorum. Palladium *Troianum quis*
fecerit. id genus alia. *Dæmoniorum* πνευμά-
τοις. *Statuæ spiritu plenæ apud Hermetem.*
An-

Angelorum nomina *obseruare*, *mos vetus-*
stissimus. Apuleij Βασίλειος. Gerebertus, *id-*
est, Syluester II. Papa caput fudit, quod re-
 sponsa daret. Abacum & figuras Arithmeti-
 cas, à Saracenis acceptas, Christianis primo
 dedit. Coniectura in G. Malmesburiensem
 historiam Mathematicam recitantem. Exor-
 dia Cursus Planetarum. Balai de Roger
 Bachone retractatio. Capita magica con-
 flata ab illo, & à Roberto Lincolnien-
 Chaldaorum Iynges. σρόφαλος ἐν ἑστία & quid
 lux Synesio. Rhombus magicus, apud
 Pactas, idem quod Hecaticus Strophalus
 aut ab eo. Theocritus explicatus. Hecati-
 Maleficarum Venus. ἡ Ἐφεσδίου in Phae-
 maceutria, quid. Lux Pindaro. καὶ μαγικὰ
 ποί. Συμβολικὰ δαιμόνων μορφαί. Talisman Ara-
 bum. Abraxas Basilidianorum Deus. Abraxas
 & Νῆμ, literis numeralibus, numerum die-
 rum Anni communis monstrant. id pris-
 timum mysticum. Amuletum, aduersus febrem, ab
 bracadabra unde. Q. Serenus Samonicus
 OB Pythonissæ Spiritus; & Oboth. ὀβὼθ
 σπρίμβος. Baal & Baalath Ob. ritus initia-
 torum τὰ Ob. Iideoni. Nuge Ebreorum
 de Iadoa animali. unde Iideoni dictum
 ἱπποῖς. τετραπόδες. γνώσας. Ob dicitur
 etiam redditur. Mortuos consulendi re-
 tio. Latina Versio Mosis Maimonidis

in More Neb. seu librarij potius leue cri-
men emendatur.

CAP. I. I.

Magines illas quas furata est Rahel, E-
braei vocant **תְּרָפִים** *Teraphim* Genes. cap.
XXXI. Pro Dijs esse habitas, testis est
ipse Laban; *Quare*, inquit ille, *furatus es*
Deos meos, Iacobum adloquutus. Fictas eas
Astrologis, vt futura prädicerent, sentit
D. Cimchi: & humanâ formâ factas,
vt coelestis influentiæ essent capaces, ad-
notat Abraham Aben-Ezra Theologus &
Astrologus Iudæorum maximus: atque ad
eam mentem interpretatur *Teraphim* quæ,
pro liberando Dauide, in lecto posuit Mi-
chal vxor eius, de qua historia est 1. Sam.
cap. **XIX.** Inter causas etiam, cur Rahel eas
abstulerit, hanc vnâ recensent, ne scilicet
Labani illarum inspectione innotesceret, per
quod iter illa abierat. Ideò D. Augustinus
notat. **XCIV.** in Genesim, *Quod Laban*, in-
quit, *dicit, quare furatus es Deos meos, hinc est*
quod fortasse quod & augurari se dixerat. Ca-
pitulum n. precedenti, ad Iacobum Laban, *Au-*
guratus sum quod benedixerit mihi Deus propter
ea. ita vertunt **נִיחָשְׁתִּי נִיחָשְׁתִּי** *nihashti* vetustiores;

& de prænoscendo, probando, seu coni-
ciendo, locum illum (qui est commate 27.)
intelligunt Ebraei. imò & Aben Ezra angu-
rium illud ad *Teraphim* Labanis refert. Mo-
dum autem quo fiebant, ex Capitulis Rabi-
bi Eleazaris, adfert Elias in Thilbi. *Malle-*
bant, ait ille, *hominem primogenitum, cuius ca-*
put torquendo præscindebant (ita transtulit P.
Fagius; Eliæ autem, seu Eleazaris, verba
sunt מלקין את ראשו *Molkin eth rosebo*, i.
ungue secabant, aut manibus discerpebant caput
eius. nam מלך *Malak* hoc sensu usurpat
Leuit. I. com. 15. & V. com. 8. ubi de auri-
bus offerendis agit Moses, quorum capita
hoc ritu diuellenda) *caput verò abscissum Sacer-*
dotis & aromatibus condiebant, scribebantq., super
laminam auream, nomen spiritus immundi, qui
supposita capiti eius, ponebant illud in pariete, in-
cendentes coram eo candelas, & adorantes coram
eo. Atq., cum istiusmodi, loquutus fuit Laba-
Eadem ferè Paraphrastes ille qui Ben-Vzie-
lis nomen in Pentateuchum falsò gerit. Is
autem & Onkelos per תזלמנא *Tzilmenaia*
vertunt *Teraphim*. *Tzilmenaia* verò figu-
ras, efigies, seu Imagines significant. Ho-
rum, in sacris literis, occurrit sæpius mentio
Iudicum cap. XVII. com. 5. de Micha. Fuit
autem apud virum illud Micha, Templum De-

um. *fecit quoq;* Ephod & Teraphim, & con-
 secrauit manum *unius filiorum suorum* (id est,
 sacrificijs manum eius impleuit, quem ri-
 tum, in Sacerdotibus initiandis, habemus
 Exodi cap. XXIX. com. 24. & Leuit. VIII.
 com. 27.) *qui factus est et Sacerdos.* Male
 cultum DE I VERI, & Idolorum, seu
 Dæmoniorum, miscuit hic Micha. Ephod
 & Leuitam, de quo eodem capite, Deo
 Vero proculdubio, Teraphim & conflatilia
 quæ fuerunt alia, Dæmonijs sacravit. A qui-
 bus tanquam à Deo Opt. Max. etiam Ora-
 culum impetrarunt Danitæ, vt sequenti
 capite pater. Nec fidem tñ Ephod quod ad
 Deum retulere, nec tñs Teraphim Dæmoni-
 orū scorsim habuere Idololatræ. ideo vtraq;
 consulenda, diuino cultu vtraq; suspicienda
 perperam duxere. De Ephod etiam à Gede-
 one facto videsis Iudic. cap. VIII. & D. Au-
 gustinum in eundem librum quæst. XLI. &
XLII. Sculptile & Conflatile illa Michæ
 Dij, vt videtur, fuere queis sacrabantur Te-
 raphim; quæ omnia abstulerunt Danitæ cum
 è sedibus proprijs, in Lais Urbem trans-
 migrarint. effigiem sculptam, id est, סל
פסל Sacerdotio illi & cultu honorarunt ע
י אהד' יום גלאת בארעז, i.
 usq; ad diem transmigrationis terræ, quod le-
 gitur

gitur cap. XVII. com. 30. Ex sequenti com-
mate sumitur transmigratio terræ, pro Aræ
transmigratione, à Palæstinis captæ, & in
templum Dagonis asportatæ; tametsi non
ante Manassis captiuitatem ablatum illud
idolum Michæ tradat R. Iose Ben Chilpetha
(si is sit autor ṭṣ Seder Olam Rabba) cap.
XXIV. Atqui verba faciens de antro, vbi
fons Iordanis, Benjamin Ben-Iona Tude-
lensis: *ante antram, inquit, ipsum ostenduntur*
vestigia aræ sue statuæ, quam Michæas quidam
dicauit, à filiis Dan illis diebus cultæ. ita vertit
Ar. Montanus. Urbem igitur illam quæ Lau-
primū, dein Dan dicta, ~~dan~~ ad Panium
antrum, vbi Danis fl. fons, non ad Iordanis
minoris fontem, vt alij, collocare videtur
Benjamin. vide Iosephum lib. V. Archæo-
log. cap. II. & D. Hieronym. in locis Ebrai-
cis, in *Dan*. vbi n. vestigia sunt illius statuæ,
ibi & vrbs ipsa quærenda. Vti historiam de
Michæ Ephod & Teraphim, ita quæ habet
Hoseas cap. III. com. 4. intelligas. *Siquidem*
Diebus multis, inquit Propheta, sedebunt filij
Israel absq. Rege, & absq. Principe, absq. sacri-
ficio, & absq. מַצֶּבֶה matzebah, i. statuæ, absq.
Ephod & Teraphim. Sacrificium & Ephod ad
verum cultum, statuæ & Teraphim ad Ido-
latriam referuntur. D. Cimchi, in Radice

תר, de eo loco; מַצָּבָה וְאֵלֵי מַצָּבָה
 Ein Matzabach Ladonai, wein matzabach Loghnes, wein
 Ephod Ladonai, weteraphid Loghnes, id est, absq;
 sacrificio, respicit Deum Verum, Absq; statua Cul-
 tum alienum siue numina Gentium, & absq; E-
 phod item Deum Verum, & Teraphim Cultum
 alienum. Zacharias cap. X. com. 2, Teraphim
 locuta sunt vanitatem, & Divina viderunt men-
 dacium. Ezechiel cap. XXI. com. 24. Stetit
 Rex Babylonis in medio, capite scilicet duarum
 viarum, divinationem querens: expoluit tela,
 & interrogavit Teraphim atq; inspexit iecur.
 Quæ verba D. Hieronymus, tempore futu-
 ro, adhuc modum explicat. Stabit in ipso
 compito, & ritu Gentis suæ, oraculum consulet;
 ut mittat sagittas in pharetram & commisceat
 eas inscriptas, siue signatas nominibus singulo-
 rum, ut videat cuius sagitta exeat, & quam prius
 Civitatem debeat expugnare. q; sanè Divina-
 tionis genus nō succurrit, alibi me reperisse.
 Non ita alienum verò est quod Israelitis ex-
 probrat Deus Opt. Max. apud Hoseam cap.
 IV. 12. Populus meus lignum suum consultat;
 & Baculus eius nunciat ei. Παῦς οὐαρτίαν certè
 infectatur Propheta, quæ apud Orientales
 in usu, uti disertè de Medis scribit Dio, teste
 Scholiaste veteri in Nicandri Theriaca. Et

de Bacillorum seu Virgarum sortibus volunt Præceptum negatiuum LII. quo Divinationes prohibentur, intelligi. vide, si placeat, ad illud R. Mosem Mikotzi & Paulum Riccium. verum de Diuinationum generibus alijs, quæ in sacris literis, ad extremum huius Capituli. Ezechielis autem, quæ attulimus, ita proferunt LXX. εἴσται βασιλεὺς Βαβυλωνίων ἐπὶ τὴν ἀρχαίαν ὁδόν, ἐπ' ἀρχῆς τῆς διὰ ἡδὴ τὸ μνησθῆναι ματηίαν, τὸ ἀναβράσαι Ράβδον, καὶ πρῶτῃσαι ἐν τοῖς γλυπτῶς, id est, *stabis Rex Babylonis super antiquam viam, in principio duarum viarum ut oraculum petat, ut bacillum feruifaciat, & interrogat sculptilia.* vbi; ἄρα δὲ ad ἰσομοματείαν referrem, nisi ad virgas sortium, quo spectaret modo τὸ ἀναβράσαι, quod est *feruere facio*, hæc satis viderem. Pro Teraphim habent hîc γλυπτὰ, i. sculptilia; in Genesi autem ἰδωλα, in libro Iudicum διαφείν, in historia Michal & Davidis κυρτοῖς, Hosea δὲ λυῖς (quo vocabulo Vrim etiam ijs vocatur 1. Sam. cap. XXVIII. quod per δῆλωσι eadem mente Exod. cap. XXVII. vertunt) Zacharia verò τὸς ἀποθρονομένους. Aquila, teste Hieronymo, vertebat per μορφοῦματ, nonnunquam per φωτισμὺς. Targum Hoseæ יְהִי מְכַחֵי, i. *annuntiantes*, vocat. Quisquis autem δῆλωσι ἀποθρονομένους, φωτισμὺς, siue יְהִי ea censet iu-

re appellanda, & prædicendi siue futura
 monstrandi in ijs fatetur simul facultatem.
 Huius generis fuere statuae illæ, queis arcen-
 di mala, ac oracula reddendi vis inerat, & de
 quibus frequens apud Scriptores traditio.
 Aureas faciebant vetustissimi Orientalium
 Zabij, siue Chaldæi, ex quorum libris pluri-
 ma retulit R. Moses Ægyptius, & Argenteas
 effigies. Has Lunæ, illas Soli dicabant. &
edificauerunt palatia, vt scribit ille in More
 Nebochim lib. III. cap. XXX. & *posuerunt*
in eis Imagines, & *dixerunt quod splendor poten-*
tiarum stellarum diffundebatur super illas Im-
agines, & *loquebantur cum hominibus*, & *annun-*
ciabant eis utilia. quod optimè cum eis qua-
 drat qui, secundum præcepta Astrologica,
 à Teraphim fieri solita, & ad certos syde-
 rum positus, volunt (quemadmodum ea,
 quæ *σοιχεῖα* Græcis dicuntur) & secundum
 figuras in coelo creditas, vti velut *Ἀλεξήτριοι*
 seu Auerrunci Dij essent, formata. nec sanè
 quantū ad Astrologicam rationem spectat,
σοιχεῖα à Teraphim differunt, nisi quod hæc
 futuris prædicendis, illa arcendis malis fue-
 rint destinata. Qui verò *σοιχεῖα* formabant
σοιχειωματοὶ dicebantur. Eos ita meminit
 autor Carpi, quod vulgus Astrologorum
 Ptolemæi Centiloquium nominat. τὰ, in-
 quit,

quit, ἐν τῇ γενέσει καὶ θορᾷ εἶδεν πάσχει ὑπὸ τοῦ ἡλίου
 εἶδων. διὰ τὸ το χρόναι τέτοις οἱ σοιχισματικοί, καὶ
 πεμδάουσ τῶν ἀστέρων σκοπῆτες ἐν αὐτῇ. habent
 memate IX. & in eo codice qui cum com-
 mentarijs Haly Aben Rodoan, siue is fuit
 Abugepher qui ea scripsit, olim prodijt, in
 Latinè redditur. *Vultus huius seculi sunt scilicet
 iecti vultibus cœlestibus, & ideò Sapientes, qui
 Imagines faciebant stellarum, introitus in cœlestes
 vultus inspiciebant, & tunc operabantur quod
 debebant.* mentem textus Græci, ferè verbum
 vides. Vultus autem illi Cœlestes non mo-
 dò XLVIII constellationes Globis depictas,
 verum innumeras & portentosas etiam illarum
 figuras denotant, quæ Persæ, Indi atque Æ-
 gyptij cum vnoquoque Signi Decano, seu
 quolibet Decani gradu ascendere tradebantur,
 quarum in numero est illa quam in primo
 Virginis Decano Sphæræ Persicæ collocant.
 Virgo nempe pulchra, capillitio prolixa,
 duas spicas manu gestans, residens in siliqua-
 stro, educans puerulum, lactans & cibans
 eum. Pro exemplo hanc magis attuli, quod
 non solum Alboasar, quem taleò, vt docet
 I. Picus, Albumasarem vocant, decanum illi-
 lum, vti cœleste vnici Saluatoris IESV na-
 tiuitatis Symbolum, notauerit Mahumeda-
 nus, verum etiam insignis ille Mathemati-

us, & Vir, ultra sanè quam seculum suum
 viderit, doctus, Rogerus Bacionus Oxoni-
 ensis & Minorita Alboasaris sententiam fu-
 erit amplexus. Opere n. tertio, quod ad
 Clementem quartum dedit, Alboasaris
 verba ab Hermanno Dalmata Latinè ex A-
 rabico facta citat, subiungitq; : *Intentio est*
quod Beata Virgo habet figuram & imaginem
infra decem primos gradus Virginis, & quod
nata fuit quando Sol est in Virgine, & ita habe-
atur Signatum in Calendario, & quod natiuit fi-
lium suum Christum Iesum in terra Hebrao-
rum. & ad hanc rem ille Liber cui titulus,
Quidius de Vetula, ad Virginem Mariam,

O Virgo felix, ô Virgo significata,
Per stellas ubi spica nitet —

De quo libro, & hac re, vide, si placet, Ro-
 bertum Holkot in Sapientiam Lect. XXI.
 De Decanis verò eorūque figuris Al-
 boasar seu Albumasar ille satis in Introdu-
 ctorij parte v̄i. Eadem etiam, ex Aben Ez-
 ra Initio Sapientiæ, transcripsit Latinè, cum
 Egyptiorum Monomcerijs, id est, figuris
 singulorum graduum vniuscuiusq; Decani,
 ad Sphæram Barbaricam Manilij Nobilissi-
 mus Scaliger. Atqui, ad locum illum Carpi,
 Arabs Haly, *In hoc, inquit, capitulo vult Pro-*
lemæus multa Imaginum secreta patefacere, &
vultus,

vultus, quos in hoc seculo esse dixit, sunt species
Animalium & species Plantarum; & idcirco dicitur
 quod omnibus istis speciebus dominatur sibi
 suis consimiles in Cælo manentes. verbi gratia
Scorpio Cælestis terrenis Scorpionibus domina-
tur, & Cælestis Serpens terrenis Serpentibus
 & Sapientes Imaginū inspicebant quando Phœ-
 neta de sub radijs Solis egrediebatur, & ingre-
 diebatur hos vultus, eūq; in Ascendente per-
 bant; & vultum quem intrabat sculpebant in
 pide, & miscebant cum eo alia ad hac necessaria
 faciebantq; cum eo ex aptatione vel destructione
 quod volebant. & vis illa in lapide multis tem-
 poribus durabat. Ita Latine, potius barbarè
 redditur ille Arabs. Scorpio ad hunc mo-
 dum fictus Scorpiones & abigendi, morsus
 que eorum curandi vim habuisse credeba-
 tur. historiam de re simili citat Iosephus Scali-
 liger in Epistola Gallicè conscripta ad Vazo-
 tum, ex Geographo Arabe. Et Crocodili
 imaginem plumbeam, ad crocodilos repel-
 lendos conflata, igne soluisse Achmed Ben
 Tolon Ægyptius Calipha dicitur, vti ex A-
 rabum monumentis scribit Iulius Scaliger
 Exercitat. CXXCVI. item. 6. Spectare vi-
 dentur & ad hanc artem seu ματαιοτεχνίαν Sta-
 tuæ illæ argenteæ eo πετεσιμύνας loco vbi col-
 limitantur Thraces & Illyrij, aduersus Bar-
 barorum

arorum incursiones, & sub Constantio Im-
 peratore repertæ, quas refert Olympiodo-
 rus apud Photium Cod. LXXX. Palladium
 huc refer, decantatum illud, & δισηπτός.
 quod Ioannes Antiochenus apud Isacium
 Tetzem, ἐκ ἐξ Ουρανὸ πίσειν, dicit; verum,
 αἰὶν ὅτινα φιλόσοφον μαθηματικόν τὸ τοιοῦτον, ἀρρο-
 γὰ καλλίστη, εἰς τὸ ἀπόρητον ἔῃ τινὲ πόλιν ἐκείνῳ ἐνθα
 τὸ τοιοῦτον μᾶλλον πεφυλαγμένον, καὶ ἄστυον. χαρίσαδς δὲ τὸ το
 ῖοι. in commentarijs nempe ad Lyco-
 chronem. non è coelo decidisse, ait, sed à
 Mathematico factum. & pelle humana ob-
 ducebatur, si veteribus fides, è quorum scri-
 ptis Eustathius ita ad Iliados ζ. testatur.
 quod certè magorum ritus sapit, vti & il-
 lud quod ex ossibus Pelopis sit factum, refe-
 rentib⁹ Iulio Firmico de errore profanarum
 religionum cap. XVI. & Clemente in Pro-
 treptico. Id voluit Arnobius aduersus gen-
 tes lib. IV. *Quis, inquit, ex reliquijs Pelopis
 compactum esse Palladium credidit? non vos?*
 Mitto quæ de vrbis Neapoleos effigie olla
 vitrea inclusa, & Virgilij Magi operâ fabri-
 cata memorat Arnoldus Abbas Lubecensis
 historiæ Slauorum lib. IV. cap. XIX. & id
 genus quæ huc conferri possent innumera.
 Sed nugæ Ebræorum, de Baal Tzephon, ab
 his non ita alienas, dabit tibi caput proxi-
 mum.

mum. Propius autem ad τῶν Teraphim
 turam accedunt imagines quæ non solum
 syderum positura verum etiam τῶν δαιμονίων
 γένους Dæmoniorum, & oracula reddere
 mala depellere simul putabantur.
 γένους verò τοῦναιδαι dicuntur Dæmones
 chaeli Psello, cum inuocati simulachra
 dicata ingrediantur. Huiusmodi statuarum
 tustissima memoria. Hermes ille Ter
 mus in Asclepio. *Ita Humanitas semper
 mor humana natura & Originis sua in illa
 uinitatis imitatione persenerat, ut sicut pater
 Dominus, ut sui similes essent, Deos fecit
 nos; ita Humanitas Deos suos ex sui vultus
 militudine figuraret.* Ascl. Statuas dicis, ô Trif
 megiste? Statuas ô Asclepi. videsne quatenus
 ruisse dissidas? Statuas animatas sensu & spi
 ritu plenas, tantag, facientes & talia. Statuas
 futurorum præscias, ea quæ fortè omnis Vates
 ignoret, in multis & varijs rebus prædicentes, in
 becillitates hominibus facientes, easq, curantes,
 tristitiam lætitiâmq, pro meritis. propius à ge
 nuina lectione abest hic locus; vti traduxi
 mus. apud D. Augustinum de Ciuit. Dei
 VIII. c. XXIII. aliter se habet; & corrupti
 or est in ea, quæ Apulleio tribuitur, versione.
 Quod animatas ait & spiritu plenas, idem est
 ac si diceret Dæmone siue Angelo plenas,

ἱερὰ μᾶλα θείας μετεορίας ἀνάπλεα siue *diuino con-*
tio simulachra plena, vti Iamblichus eas vo-
 cat, aduersus quem de eisdem librum con-
 scripsit Io. Philoponus. Vide Photium Cod.
 CXXV. Consortium verò illud seu μετεορία, est
 Angelorum seu Dæmonum, quos nomine
 vocabant, sacris ad eam rem ritè peractis. In-
 numerata sanè apud Magos Angelorum no-
 mina; neq; ea à recenti aliquo aut Hono-
 rio illo Thebano repetunt originem. Pluri-
 ma occurrunt in apocryphis Enochi, quæ ab
 illustrissimo Scaligero in Notis Eusebia-
 nis transcripta. κεκρυμμένον etiam ἱερὰ λολαβία
 vocat Synodus Laodicensis. ἀγ. ἱερός ὀνομαζέιν
 συνάξεις ποιεῖν, quemadmodum legimus Co-
 dice Canonum C. CXXXIX. Et sub persona
 impiorum, qui Saluatoris IESV miracula
 alumniabantur, Arnobius aduersus Gentes
 lib. I. *Magus fuit, clandestinis artibus omnia*
se perfecit. Egyptiorum ex adytis Angelo-
rum potentium nomina & remotas furatus est
disciplinas. Quin Nomina Angelorum ob-
 seruare iureiurando obstringebantur Esse-
 norum sectæ olim imitiati, vti scriptum reli-
 quit Fl. Iosephus. quos perstrinxit forsan D.
 Paulus ad Coloss. cap. II. commate 18. vbi
 οὐδεὶς σπνοχίας ἢ ἀγγέλων agit. nec potes hîc non
 meminisse ritû euocâdi Tutelares Urbium
 Deos,

Deos, quem apud Macrobiū compo-
 mus. Dæmonio autem plenum sentiendū
 est sigillum illud ligneum ab Apulleio Ma-
 go βασιλεὺς dictum, & tacito nomine cultum
 de quo, ipse Apologiā primā. Idem puta-
 dum de Statuæ capite quod Gerebertus
 Rhemensis primum, deinde Raven. Archi-
 episcopus, & postea Pontifex Max. Sylvest-
 secundus dictus, à Saracenis Hispaniensib;
 idq; ad humanæ curiositatis satietatē edo-
 ctus, in Oraculum sibi conflavit. G. Malm-
 buriensis de gestis Regum Angliæ II. cap.
De Gereberto fama dispersit, fuisse sibi Statuæ
Caput, certa inspectione syderum; cum videlicet
omnes Planeta exordia cursus sui meditarentur
quod non nisi interrogatum loqueretur, sed
rum vel affirmativè vel negativè pronuntiaret.
Verbi gratia, cum diceret Gerebertus, ero Apo-
stolicus? responderet statua, Etiam. Morior an-
tequam cantem Missam in Ierusalem? Non. Sed
 responso, de Mortis tempore, deceptus
 cogitavit n. ille Urbem Ierusalem. Oraculum
 autem sacras ædes sic dictas Romæ voluit
 illuc, postquam dominico, cui titulus Sta-
 tio ad Ierusalem, Pontifex ille Oraculi men-
 tem non assecutus sacra celebrasset, miser-
 vitam finiuit. Pontifex erat sub Ottone III.
 A. Ch. D C C C C. X C V I I I. Ei, ut vi-
 detur,

etur, Abacum & figuras illas barbaricas,
 neis Logistæ vtuntur, inprimis debemus.
 Saracenis n. accepit, & tantus Magister
 per Europam divulgauit. ita intelligo G.
 Malmesburiensem, vbi Arithmeticam, Mu-
 sicam & Geometriam illum in Galliam, vti
 Regules reuocasse scribit, subiicitque; *Ab-*
acum certè primus à Saracenis rapiens, regulas
repperit, quæ à sudantibus Abacistis vix intelli-
guntur. Cur autem Ioannem Papam \overline{xv} .
 cum omnium fuerit consensu secundus Syl-
 uester, cum faciat is qui Malmesburiensi im-
 posuit, omninò nescio. Error est manifestus.
 Quod verò scribit, fudisse eum caput illud
omnes Planeta cursus sui exordia medita-
entur, mirum si Phoebus intellexerit. vbi n.
 & quæ sunt exordia Cursus Planetarum?
 An voluit, cum Omnes simul ab ipso Secti-
 onis Vernæ, quæ exordium est Zodiaci,
 momento progredierentur? an, cum omnes
 post retropedationem in secunda, vt Astro-
 nomorum verbis vtar, statione, siue iuxta
 Epicyclorum, siue Parallaxeon rationem
 calculum feceris, fierent directi? quod ta-
 men in Luminaria cadere non potest, quæ
 nunquam retrograda. an, cum linea à centro
 Terræ ducta per omnium Planetarum or-
 bium centra transiret? An futilia omnia
 hæc,

hæc, in quæ collimauimus? nec enim eorum
 aliquod accidere posse, facile credendum
 facile autem credo, quid verba illa voluerint,
 nec Monachum, qui primus scripsit
 intellexisse, nec qui exscripserunt: in quibus
 sunt Florilegus & Ranulphus Cestrensis.
 Istiusmodi Caput ex ære conflatum ab eruditissimo
 Rogero Bachone est in ore nostræ vulgi,
 sed non sine iniuria in illius Metaphrasen,
 quam summam & à dæmonum præstigijs puram
 monstrant satis illius Operæ quotquot nos
 legisse contigit. & quicquid aduersus eum
 uti Magum seu Nerdum I. Balæus, incitiâ dicam,
 an in optimas artes malitiâ, editione Centuriarum
 primæ satis incogitantè effutierat, id benè
 monitum omne non modò retractauit verum in ea
 quæ tali & tanto Viro digna sunt, postremâ
 recognitione etiam prudentè commutauit.
 Nec, quod hanc Vulgi famam adstruat, habent
 Annales nostri. Ex luto eiusmodi quidam
 Oxoniæ fictum, & quædam, quæ etiamnum
 memorantur, fuisse loquutum sub Richardo
 secundo tradunt. Et Ioannes Gowerus Poeta
 Nostras Cl. in Confessione Amantis Robertum
 Lincolniensem antistitem sub Henrico III. Magicum
 opus simile adgressum, haut accuratè satis momento
 temporis

is obseruato, frustra fuisse, scriptum reliquit.
 Non pigebit meminisse, hoc loco, Iyngas il-
 las Chaldaeorum Magorum, seu σφαιράλις ἐγ-
 γράμματα, id est, Sphærolas plerunq; aut Cylin-
 dros aureos, Hecates dictos, characteribus
 variegatos, inclusum continentes sapphi-
 rum, & loro bubulo tortos; quos rotantes,
 Dæmonas inuocabant. Propriè n. pertinent
 & ante alia, quæ in Veterum monumentis
 occurrunt, ad περισυλλισις quas diximus seu
 appropinquationes Dæmonum, quæ in cō-
 sciendis Teraphim etiam maximè in vsu, si
 Paraphraستي illi & R. Eleazari fides. De ijs
 autem Oracula Chaldaica ita præcipiunt.
 ἐν ἑνὶ σφαίρῳ ἐγγράμματα (sic lego potius quam ἐγγράμματα,
 ut edidit I. Obsopæus.) σφαιράλιον, id est, *ope-
 rare circa Hecaticam Sphærolam.* quid verò
 fuerit, ad hunc modum, secundum quem
 nos iam nunc, Michael Psellus explicat.
 ἐγγράμματα, inquit, σφαιράλιον σφαῖρά ἐστι χρυσῇ, μέσση Σά-
 πφειρον σφαῖρῳ διατρυπῶν σφαιρομένη ἱμαρτῶ, δι' ὅλης
 αὐτῆς ἔχουσα χαρακτῆρας. ὡς δὲ σφαιρῶντες ἐποιῶντο τὰς ἐ-
 πικλήσεις. καὶ τὰ τοιαῦτα χαλεπὴν εἰσάθασιν ἸΥΓΓΑΣ.
 ἐν τῇ σφαίρῳ, εἴτε τρίγωνον, εἴτε καὶ ὅπ' σχῆμα. atque
 hinc capias Viri Ægyptij Iyngas, quas narrat
 Synesius in Encomio Caluitij, & Magorum
 quas in σφαῖρῳ ἐνυπνίων; ad quem librum de hac
 re consulas licet Nicephorum Gregoram

Scholiaſten. Sphærulam ꝑ. Hecaticam & id genus alia adnotauit. verſus autem, quos adducit de Hecates oraculo ad effigiem huiusmodi conficiendam, accepit à Porphyrio, qui illos habet apud Euſebium Propæraſc. Euangelic. v. cap. vii. Ideò magis verò Iyngas & *ερφαλον* Chaldæorum non omiſimus, vt, in gratiam ſtudioſorum, decantatum illum Rhombum Magicum, vt Propertio dicitur, & *ῥμβον χαλκον*, vt Theocrito, ab his primi, nec futili coniecturâ, deduceremus. Vtriq; ſanè & Rhombus & Strophalus inſtrumenta Veneficorum ſolennia, vtriq; torti, vtrorumq; apud Chaldæos ſeu Aſſyrios origo; eidem Numini, diuerſolictè nomine, vtriq; dicati. A veneficis tortos vtroſq; non eſt omninò cur quis dubitet, niſi qui vtroſq; ignorârît. Hecaticus, Chaldæis initia ſua debere ſe, fatetur in ijs quæ nos ſupra; nec minùs certè Rhomb⁹ magic⁹, ſi verba Simæthæ maleficæ apud Theocritum perpendantur, quæ edoctum ſe ab Aſſyrio hōſpite proſitetur. *Ασυρία παρὰ ξένοιο μάγειρος*, vt Poeta loquitur in Pharmaceutria. Rhombum item *ῥμβος ἀφ' ὧν διγείδω* canit, id eſt, ſi verbum verbo reddideris, à *Venere* *grari* aut *circumuiolui*. verum, tam conſulſis Dearum apud Antiquos nominibus, quis

non videt, Maleficarum Venerem, ipsam
 fuisse Hecaten? quod ostendimus infra vbi
 de Lilith agitur. Neque n. quis Hecaten à
 Luna aliam, ne puer quidem, opinetur. Lu-
 nam verò siue Isidem *ἡρακλείην τὰ ἑρπύλλια*. *rebus*
*præfisse amatorij*s antiquitus scripsit Eudoxus,
 apud Plutarchum libello de Iside & Osiri-
 de. Quod Vulgus Veneri, id Lunæ seu He-
 catæ prisci munus tribuebant. Et Hecaten
 Veneficis Deam ferè propriam statuebant.
 Neq; quod ait Theocritus, *ἡ Ἀφροδίτη* gyrari
 Rhombum, interpreteris, quasi illum Venus
 mouere diceretur. non ea mens loci. Per-
 indè autem est ac si cecinisset, Rhombum ad
 ritus mysticos à Dea, traditos circumuerti
 (id quod voluisse videtur Pindarus Pythio-
 nic. Ode IV. vbi Venerem Rhombi memo-
 rat inuentricem) siue fabricatum esse ad vim
 Veneream seu Venereum aut Hecaticum
 dæmonem recipiendum. vti n. *ἐν Θείῃ* *pro Di-*
uinitis, & *ἐν τῇ νόμῳ* *pro iuxta leges*, ita *ἡ Ἀφρο-*
δίτη pro modo quem obseruari iussit Dea,
 aut qui illius sacris ritè est obseruandus, su-
 mitur. rectè igitur & ad rem nostram verba
 illa interpretatur verus Scholiastes Ms. per
ἐν τῇ δυνάμει τῇ Ἀφροδίτης κατασκευάζουσιν, quasi,
 dominantibus Venereæ potestatis syderib⁹,
 & ad *ἀερόεσσαν ἀοιδίαν*, vt incantationem magi-

cam vocat Nonnus Panopolita, factum Rhombum inscriptumq; voluerit elegantissimus Poeta. Scholium illud accepimus ex V. Cl. Danielis Heinsij Theocrit. lectio- num cap. vī. Non lac lacti igitur similis, quam Rhombo magico Strophalus Hecati- cus. Verum hætenus de Imaginibus magi- cis, quæ καὶ μαγικὰν πίπτοι, Eusebio libro iam ci- tato, & Συμβολικὰ Δαιμόνων μορφαὶ Origeni ad- uersus Celsum iū. appellantur, nimius verba feci, quòd non modò τὰ *Teraphim* Syrorum forsàn enarrant, sed etiam ab ijs suam vi- dentur originem, saltem vetustatem, repe- re. videsis Alex. Trallian. lib. xī. Luciani Pancratem Ægyptium in Philopseude, Por- phyrium apud D. Augustinum de Ciuitat. Dei x. cap. xī. Mitto autem hic innumeras illas affanias quæ Hermeti, Marbodio, The- bit, Techel seu auctori libelli de lapidibus fi- liorum Israel attribuuntur; sigilla necnon syderum apud C. Agrippam, Paracelsum & id genus nugas alias quæ *Talisman* Arabibus vocantur, Iudæis verò scuta Dauidis. De Talisman Arabum (quæ eadem sunt quæ σοιχεῖα, de quæis dixim⁹ supra ex Ptolemæo) Leunclauius in Pandect. Turcic. cap. cxxx. & Illustrissimus Scaliger in literis ad Casau- bonum. Sed & quòd multa Scaligero vidisse accidit

accidit & studiosam, pro miro quo fuit ingenio, in ea fecisse coniecturam, operæ erit pretium summi viri verba subiungere. *Nihil, inquit, tam frequens est quam hæc in locis inclusis videre, etiam vetustissima. Ea nemo intelligit nisi qui facienda curavit. & frustra illis interpretandis opera datur. Quot n. verisimilia dici possunt, quorum nullum mentem eorum aperuerit? Veteres hæretici præsertim Valentiniani & Marcosiani multa eiusmodi reliquerunt, quæ hodiè in Antiquariorum oculis asseruantur cum eorum Deo ΑΒΡΑΞΑΣ. Memorant hunc eorum Deum Tertullianus, & Irenæus aduers. hæreses I. cap. XXIII. Epiphanius alij. Mysticè etiam obseruabant, literis vocabuli ΑΒΡΑΞΑΣ numeralibus, numerum Dierum cōmunis Anni, id est, CCC. LXV. contineri; vnde est fortassè quòd D. Hieronymus in Amosium, Abraxan eundem esse cum Mithra seu Sole tradiderit. Temporis n. mensura à motu Solis. Ita Nilum etiam Solem dixere, & à ratione sacrâ, quòd Νῦλ & eundem expleret numerum. veteres, inquam, Ægyptij. videsis Heliodori Æthiopicōn lib. X. & Eustathium ad ὁμήρου. Certè vix dubito, quin amuletum illud ad hemitritæum sanandum, in quo conscribi debet, ad Magorum præcepta, *Abracadabra* ab Abraxa primum*

mum fluxerit. Nominis n. vestigia, in portento illo vocabulorum, satis parent. Et hæc me plusquam suadent tot ~~seruata~~ & gemmæ elementis eiusdem inscripta nonnunquam repetitis. quorum copiam habes in Gallicis Scaligeri Epistolis ad Vazetum. Nec nuperum est inter Magos remedium. Memorat n. Q. Serenus Samonicus hoc carmine,

*Inscribes charta quod dicitur Abracadabra,
Sapius & subter repetes, sed detrahe summa
Vi magis atq; magis desint elementa Figuris
Singula, quæ semper rapies, & cætera figes,
Donec in angustum redigatur litterarum.
His lino nexis collum redimire memento.*

Præceptor Gordiani Iunioris erat Samonicus. Hæretici vero Basilides & Valentinus centum plus minus annos eum anteuertērunt, & sub Adriano & Antonino Philosopho, puram religionem inquinârunt. Quid recentiores Magi de periapto illo sentiant, dicat Cornelius Agrippa de Occult. Philosophia lib. III. cap. XI. Nos forsân plura heic, quàm par erat, diximus, quæ tamen, cum ab imperito non solum vulgo, verum & multis quæ Literis nomina dederunt, satis recondita fuerint, & prolixius narrauimus. & ab ingenuis gratiam ingenuè sperauimus.

nimus, & *πρὸ πάρεργον* ita ἔργον adauximus.
 Restat, vt de Diuinationum superstitionum
 generibus paucula nec vulgo trita fi-
 dem liberantes subiungamus. Astrologiam,
 Sortilegia, Auguria, Veneficia, & Insomnia
 consultò præterimus. Tria alia, quæ magis
 ad vſitatum illum *ἢ Teraphim* sacrandorum
 morem attinere possunt, breuiter ostendim⁹.
 Ea sunt, *דב אוב* *Ob*, & *ידעני* *Iideoni*, & *Mor-*
tuos consulere. De *Ob* & *Iideoni* Moses Leuit.
 xx. com. 6. vbi pluraliter Oboth, & Iideo-
 nim habes; de vtrisque & Mortuis Deuter.
 xviii. com. 1. *Ob* vertunt plerunq; Pytho-
 nem, seu Magum. Verum *Ob* spiritus erat
 seu dæmon, qui ab immundis, & quæ ho-
 nestè non possunt nominari, partibus, non-
 nunquam à capite seu axillis siue Harioli
 siue Mortui summissa voce & quæ ex Tel-
 luris cavitatibus videretur egredi, nec audi-
 ri sed à consulente duntaxat mente concipi
 posset, responsa dabat. Ita Moses Mikotzi
 in præceptis Neg. xxxviii. Rambam in
 Iad Chazika part *עבדים* cap. vi. Paulus Ric-
 cius ad Mandat. Negat. xxxvi. ex libro
 Sanedrin qui est quartus quarti Ordinis O-
 peris Talmudici. Et videsis historiam de
 Samuelis defuncti specie Sauli repræsen-
 tata à foemina, cuius ex obscœnis *Ob* lo-
 quebatur,

quebatur in 1. Sam. cap. XXVIII. Foemina,
 siue Pythonissam, seu vt LXX. vertunt
 γυναικα ἐγγασπίουσαν, illam, scriptura nuncupat
 אֶשֶׁת בַּעֲלָתָא *Esheth Baalath Ob*, id est,
 mulierem habentem Ob. Et Saul, *Divina*,
 inquit, *quæso mihi in Ob*, quod Seniores
 ita efferunt μάντευσαι δὴ μοι ἐν τῇ ἐγγασπίουσῃ.
 Ob igitur heic ipse spiritus ventriloquus.
 Pythonissa autem ipsa siue ariolus, id est,
 Baal seu Baalet Ob, hoc nomine nuncu-
 patur. Et dum initiabantur, tenebant ma-
 nibus שַׁרְבִיט שֶׁל חָדָם i. virgam myrteam,
 & suffumigabantur. ita R. Moses Ben-Mai-
 mon in Iad Chazeka part. עֲבוּרִים cap. vi.
 Rituum autem locum fuisse Mortui sepul-
 chrum vult R. Abraham Ben David. Ii-
 deoni autem aiunt, est ariolus qui osse ani-
 mantis, יָרֵעַ dicti, in os suum posito, fu-
 tura doceret, & quærenda solueret. Ani-
 mal autem, scribunt, illud nescio quod
 Iadoa fuisse, cui humana vndiquaque fi-
 gura, sed quod ad funem cuiusdam radicis
 ligaretur, & à primo ortu perpetuò hæreret
 vivum, donec, qui ob innatam eius sævi-
 tiam propius accedere minùs sunt ausi,
 sagittis conficerent. Has, apud Ebræos,
 nugas habent nugaces, & Codex Talmu-
 dicus & Rabbi Simson apud R. Mosén Mi-
 kotzi

kotzi Præcept. Neg. xxxix. Verùm sanio-
 ri quis iudicio, à יָרִי i. *sciuit*, seu *novit* Iideo-
 ni deduxerit. & vt δαίμονες dicuntur quod
 sint δαίμονες, id est, *scientes*, vti vult Plato, ita
 Iideoni appellati, quod fuerint יִדְעִים *Id-*
daim, i. futurorū conscij. Substituunt n. Gre-
 ci interpretes pro Iideoni ἐπαισῶς & πρᾶτοσχό-
 πος in Pentateucho. verùm i v. Regum cap.
 xxi. commate 7. vbi Manasses Rex Ob &
 Iideoni restituit, ita vertunt: καὶ ἐποίησε Θελητῶ
 καὶ γνώσας, i. & *fecit* Θελητῶ, & *ariolos*. quis
 non videt illos heic à scientia futurorum Ii-
 deoni dictos & pluralitèr voluisse. tam etiam
Iidionim quam *Iidioni* habet Scriptura, vnde
 palàm est plurale vocabulum esse. γνώσας au-
 tem à γνώσκειν, q̄ יָרִי interpretatur. sed ve-
 rò quamobrem Ob per Θελητῶ reddunt?
 Helychius: Θελητῆς, πρᾶιρέτικθ. hoc autem
 eum qui certo animi proposito rem aliquam
 adgreditur denotare volunt eruditi. verùm
 quomodo τὸ Ob & sic foret satis congruum
 nullus video. An quòd Ob Ebraice אב
 exaretur, ideò ac si ab אבא *Abab*, quod θέλει
 significat deduceretur, in Θελητῶ vertebant?
 hæreo. A *Mortuis* autem & expectabant, vt
 per insomnia, de rebus quas sciscitabantur,
 iuxta sepulchra pernoctantes fierent certio-
 res, & Pythonissarum ope etiam euocatas
 eorum

eorum species, vti de Samuele traditur, consulebant. Tria hæc quæ diximus voluit Rabbi Moses Maymonides in More Nebuchim part. III. cap. XXX. vbi de Idolorum cultus & artium supersticiosarum origine. *Tunc etiam, inquit, orta sunt opiniones & sententia & inuenti sunt ex eis* (hoc est, ex Zabijs, seu Chaldæis) *Augures, & magi & diuinatores & sortilegi & inquirentes Iob & Ideom & requirentes mortuos.* sic n. Codex Maimonidis Latinus, quo vtimur, habet; cum totum illud capitis XVIII. Deuteronomij comma decimum in Ebraico seu Arabico proculdubiò legeretur. Liber n. ille primum ab Autore est Arabicè conscriptus, & Ebraicè postea à Samuele Aben Tybbon versus, vt Buxtorfius nos docet. vti n. illi versionem Latinam, ita nobis adhuc Ebraicam videre hautquaquàm contigit. Quod autem siue interpres siue librarius mendosè *Iob & Ideom* dixerit, legendum est *Ob & Ideoni.*

BAAL TZEPHON. *quid secundum Rab-
binos. Oppidum erat aut urbs. Nominis in
rationem coniectura. Ezechiel Tragedus.*

CAP. III.

SVb exitum Israelitarum, ita historia
sacra Exod. XIV. com. I. locutus est Do-
minus ad Moysen dicens; loquere ad filios
Israel, ut redeant & remaneant ante Pi Hiroth
inter Migdol & inter Mare, è regione Baal Ze-
phon, atq; contra ipsum castra ponant iuxta ma-
re. Nam dicit Pharaon de filiis Israel; irretiti sunt
in terra, conclusit eos desertum. sic Munsterus.
vbi pro irretiti sunt Ebraica veritas habet
נבוכים Nebuchim, hoc est, perplexi siue am-
bigui, ut nesciant prorsus quò se vertant.
LXX. reddunt, ὅτι πλανῶντες εἰσὶν ἐν τῇ γῇ, συλκίζονται
γὰρ αὐτοὺς ἡ ἐρημία, id est, vagantur in terra, con-
clussit n. eos Desertum. Hic scribunt dicam,
an somniant, Ebraeorū magistri Baaltzephon
idolum, siue κατὰ μαγείαν τύπον, fuisse à Pharao-
nis Magis ad Coelestium corporum positu-
ras fabricatum, & iuxta sinum Arabicum
collocatum, obseruandi & retinendi utique
Israelitas, irretiendi, & à destinata diuinitus-
que data profectioe auertendi vim habens
magicam. Idcò paraphrasis illa, Ionathani
tributa,

tributa, **צפון תיפון** *taighoth tzephon*, i. e. dolum Tzephon vocat, atque ita Targum Hierosolymitanum. Aben Ezræ, qui in cōmentarijs suis Astrologiam, & quæ independent, Diuinis haut satis piè miscere solet, fabulam istam inprimis debemus. habet & Paulus Fagius in Chaldæam Exodi paraphrasin. verum ex malè intellectâ scripturâ, & fanaticâ Iudæorum in ambiguis interpretatione, nugamentum illud primum emanasse, palàm est. Nec piguit tamen in Syntagma nostrum de erroribus impiorum, etiam & hunc Magistrorum errorem retulisse. *Baaltzephon* autem Vrbs seu oppidum erat. vide Num. cap. *XXXIII.* 7. ita & Baal *I. Paralip. cap. IV. com. 33.* De Baal nos plurima inferiùs. Rectè igitur Vrbs dicitur Ezechieli tragoedo, in **עזרא** Israelitarum, sub persona nuncij Ægyptij,

Ἐπειδὴ ὅτι αὐτοὺς δόξαμεν παρεμβολῶ

Βασιλείων περὶ κλίβανος πόλιν Βεστοῖς.

Multa eiusdem Poetæ legas apud Eusebium *περὶ ἑσθ. lib. IX.* & Clementem Alexandrinum *Stromat. a.* Scribitur **צפון בעל** quod fortè *Baal Septentrionalis* interpretabatur. **צפון** n. illam mundi plagam denotat. Septuaginta *Βασιλείων* appellant. *Tzephon* autem

petunt qui Ebræos hic sequuntur,
quod est *obseruare seu speculari*.

VITVLVS AVREVS. *Bos fuit. Apin seu Mne-*
uin Egyptiorum in eo cultum credidère Pa-
trum nonnulli. Caput Vituli. Netos. Ma-
crobius emendatus. Apis conceptus, genitus.
eiusdem yvopiqwala an in Aureo Vitulo. Con-
uiuium, chori, & id genus alia in Apidis in-
uentione. eadem ferè celebrabant Israelita.
Apis mersus, ita & hic Vitulus. Staius ex-
plicatus. Vitulus non fuit Apis aut Mneuis;
potius Bos deauratus, in Osiridis àqariquũ
& épérei ostendi solitus. Ieroboami Vituli
duo. Festum quod ille instituit, an in XVII.
mensis Athyr, id est, àqariquũ Osiridis, ca-
dere potuerit. Ad eam rem, Temporum calcu-
lus. Egyptiorum dies festi per totum an-
num post multa secula vagabantur. Anni eo-
rum æquabilis vetustas. ordo Mensum E-
braorum. Chori & Conuiuium in Deserto,
quo mense. Osiris unde dictus. Siris, Me-
lo & Egyptus nomina Nili, idem signifi-
cant. Aëria unde Egyptus dicta. Lux Sym-
macho. Sirius Sol dictus. Egyptius Iupi-
ter. Osiris, sub Exitu, Numen Egyptio-
rum; & Omphis dictus. Boues & Oues sub
id

*id tempus Dij : aut Dijs dicabantur. Boues
utriusq; sexus. Quarum Egyptij esu car-
nium abstinebant. quid festum Domini, in
historia sacra Vituli. Adonai. Osiris. Non
adhuc expiata illa Idololatria, secundum Ju-
daeos. Ex quot taleptis auri Vitulus constitit,
Talentum Ebraicum.*

CAP. IV.

Agyptiâ superstitione inquinatos Is-
raelitas Vitulum Aureum coluisse
certum est. Bouem, si vis, aureum
appelles licet. tametsi n. לָחֵם *Ehgel* habeat
Ebraica veritas, quod מֹשֶׁךְ reddunt לֶחֶם.
& vitulum latini, nihilominus שֹׁר *schor*, i.
Bos vocatur Psalm. עַו. com. 21. vbi para-
phrastes metricus Apollinarius,

Ἐν δ' ἔρα χαρίτω κεράλκεια Μόσχον ἑταύξαν.
κεράλκης μόσχ Bos fuerit necesse est. Mitto
Ionathanem qui Hoseæ cap. חִי pro אֶבְגִּלִּים
abgalim, quod plerunque Vitulos interpre-
tatur, substituit Chaldaicè תְּחֹרַיִם *thorais*, i.
Boues. Accedit verò, quòd Herodotus ce-
lebratissimum illud Ægyptiorum Bouem,
Apin (vt D. Athanasius aduersus Græcos,
alij) μῶσχος nominat. Ab hoc Api cultum
Vituli Aurei initia traxisse sentiunt veteres
Pa-

Patrum. Lactantius de Vera Sapientia cap. *κ*. In Luxuriam prolapsi, ad profanos *Ægyptiorum* vitus animos transfulerunt. Cum n. Moyses Dux eorum ascendisset in montem, atq; ibidem *XL*. dies moraretur, Aureum caput Bouis, quæ vocant Apin, quod eis signo præcederet, figurarunt. Quamobrem verò Caput Vituli dixerit, perinde nescio ac cur nunc Asinum, nunc Asini Caput, vti pro Numine habitum, priscis Christianis & Iudæis impij exprobrarent. Certè Optatus item Milevitanus lib. *III*. Temporibus Moysis populus Israel Caput Vituli coluit. Tertullianus lib. aduersus Iudæos. cum ex monilibus fæminarum & annulis Virorum aurum fuisset igne conflatum, & processisset eis Bubulum Caput. Meminit etiam Vituli Caput D. Ambrosius lib. *I*. de Poenitentia cap. *VI*. Ita & D. Hieronymus, qui ad rem quam tractamus, maximè. Videntur, inquit ad cap. *IV*. Hoseæ, idcirco mihi populus Israel in solitudine fecisse sibi Vituli Caput quod coleret, & Ieroboam filius Nabat Vitulos aureos fabricatus, ut quod in *Ægypto* didicerant, *Απιν* γὰρ *Μεῦν*, qui sub figura Bouum coluntur, esse Deos, hoc in sua superstitione serua-
rent. Si omnes de Apide nugas velis, & de Mneui, adeas Strabonis lib. *XVII*. Plinij hist. *VIII*. cap. *XLVI*. Solini cap. *XXXV*.
• Melæ

Mela $\overline{\text{I}}$. cap. $\overline{\text{IX}}$. Ammiani Iulianum, Suidam, Spartiani Adrianum, Diodori Bibliothecæ $\overline{\text{I}}$. Herodoti Euterpen & Thalian, Luciani $\omega\epsilon\lambda\ \delta\upsilon\sigma\iota\omega\nu$ libellum, & Macrobij Saturnaliorum I . cap. $\overline{\text{XXI}}$. vbi Taurus Heliopoli consecratus *Netos*, obliquo casu *Newton*, vocatur. sed Librariorum ab incuria erratum est. Codex Macrobij Ms. & vetustissimus in instructissimo Antiquitatis Thesaurο Viri tam studijs quàm natalibus Clarissimi Roberti Cottoni, habet *Newton*. sed legendum $\text{M}\nu\epsilon\iota\omega\nu$ quod in *Newton*, scriptorum lapsu, faciliè mutabatur. Soli Mneum, Luna Apin sacrum scribunt. Nonnulli & Apin Solis fuisse imaginem. Erat autem Apis non coitu pecoris, ita nugabantur, sed coelestis igne seu radijs Lunaribus conceptus (hoc est, quod ait Plutarchus, $\delta\tau\alpha\nu\ \phi\acute{\omega}\varsigma\ \epsilon\pi\acute{\epsilon}\rho\epsilon\iota\sigma\eta\ \gamma\eta\sigma\iota\mu\epsilon\nu\ \Sigma\mu\epsilon\lambda\omega\nu\eta\varsigma,\ \kappa\alpha\iota\ \kappa\alpha\theta\acute{\alpha}\lambda\eta\eta\ \beta\omicron\delta\epsilon\varsigma\ \omicron\rho\gamma\omega\varsigma\eta\varsigma$) colore nigro, quadrato in fronte candore, macula dextro lateri ingenitâ, & corniculantis Lunæ imaginem referente conspiciendus. Perpendant qui Apin in Vitulo intelligunt, vitrum Aharon aliquod horum $\gamma\gamma\omega\rho\iota\sigma\mu\acute{\alpha}\tau\omega\nu$ stylo suo formauerit. Et formauit aurum cum stylo ait Moses, nimirum יִצְחָר בַּחֶרֶט *iatzar bacheret*, i. graphio figurauit, siue, vt habent $\overline{\text{LXX}}$. $\epsilon\pi\lambda\alpha\sigma\epsilon\nu\ \epsilon\nu\ \tau\eta\ \gamma\rho\alpha,\ \iota\delta\iota$. Idolum fuisse conflatile

flatile constat; nec facile intelligas quid stylo
 fecerit, nisi notas Apidis, aut eiusmodi quid
 insculperit. Rudem massam inprimis con-
 flatam volunt Ebræorum nonnulli, inde Vi-
 tuli figurâ, scalpelli seu styli operâ, donatam.
 Magorum ars Ægyptiorum proselytorum a-
 lijs hîc latere videtur. Dæmonum n. præsti-
 gijs & ipsius Apidis partum, fuere, qui at-
 tribuebant. vide D. Augustinum de Ciuit.
 Dei XVIII. cap. V. Cum etiam inuentus A-
 pis solenni pompâ Memphim, Ægyptiorum
 Regiam, deduci à Sacerdotibus soleret, pue-
 ris in sacro illo comitatu carmen honori
 Numinis gregatim præcinentibus; multum-
 que esset ob natum & repertum Deum &
 publicum gaudium, & *παρασία*, siue lautis-
 simum cōuiuium, vt scribit Suidas; perpen-
 dant insuper sequaces Lactantij hîc & D.
 Hieronymi, verba Moïsis Exodi cap. XXXII
 com. 6. *Seditq; populus vt manducaret & bi-
 beret, & surrexerunt vt luderent*, id est, vt
 conflatile Numen cantu & choris celebra-
 rent. Idem n. comm. 18. *Non est vox que
 resonet fortitudinem, nec est vox que resonet de-
 bilitatem, sed vocem cantantium ego audio*, siue
 choros ducentium, aut *ὡς ἀρχόντων οἶον*, vt red-
 dunt Græci; nempè comessantium, seu Vi-
 tulantium; quo vocabulo, hoc sensu, vtitur
 E in

in sacris Varro apud Macrobiū. Inuentio Apidis, & Vituli Festum, en quam analogā. Post æui spatium in sacris libris præscriptū, profundo sacri fontis, id est, Nili, immerſus Apis necabatur, nec diem longiūs trahere licebat. de qua re Papinius Syll. III. in Prophemico Metij Celeris,

—————*ant quo se gurgite Nili
Mergat adoratus trepidis pastoribus Apis.*

Mox alius requirebatur eā, quam diximus, solennitate sacrandus. Passim sunt qui inconsideratiūs coniiciunt, quā is, qui, in opprobrium immergendi Apidis, Moſem Vitulum *combussisse in igne, contriuisse in pulverem & sparsisse in superficiem aquæ* autumant. Comma 20. dicti capitis & Deut. IX. 21. consulenda. Et Moſem imitatus Iosias rex Idolorum cineres, in templo Hierosolymitano à Manasse Rege sacratorum, dispergi voluit. Cæterum hæc ad patrum mentem adieciſſe non piguit. Scimus autem nos Apin & Mneum summo honore cultos Egyptijs, Boes utroſq; viuos. Hunc aut illum aureā statuā denotatos, id verò omnino neficimus; nec quīs potis est docere. Non satis congrua sunt argumenta. Deus Apis Bos Egyptijs; ergo Bos ex auro conflatus ab ijs, qui mores imbibebant Ægyptios, Apidis vicem

tem obtinuit. Nec de hac re deliberant diu
 Israelitæ. nec nouus proculdubiò cultus ille
 couflatilis idoli. solitos n. ritus, solita numi-
 na vsq; ad insaniam retinent plerunq; su-
 perstitiosi. Haüt est igitur credibile, quin &
 in Aegypto, Bouem aureum, qui Deus aut
 Dei symbolum erat, aureus hic Aharonis i-
 mitaretur. Aureum heic dico, qd vel ex au-
 ro constaret, vel deauratum esset. Magnus
 autem ille, quem nos hîc cogitamus, Aegy-
 ptiorum Deus, auratus erat bñs ille *Αὐχρυσός*
 in Osiridis Luëtü seu *ἰσχυρὸς* & *ἐνός* etiam
 (de quo pl. ra vbi de Thamuz agimus) pullâ
 veste byssinâ amict^o & ab Hierophantis, vti
 Numinis imago, quatuor diebus continuis
 à XVII. mensis Athyr (qui, postquàm fixus
 fuerit annus æquabilis Nabonassari, in XIII.
 Nouem. Iuliani incidit) solennitèr & palam
 ostendi solitus. quo de Plutarch^o, autor ex-
 ceptione maior, Aegyptiorumq; monimen-
 torum callentissimus, libello de Iside. Nec
 magis ab Aegypto ritu erat, quòd Bouis
 ferret similitudinem, quàm quòd auro seu
 colore aureo esset insigne Aharonis idolum.
 In mādatis igitur erat Dei Opt. Max. Exod.
 XX. com. 23. *Deos Aureos non facietis vobis.*
 Et cum Ieroboam Ben Nabat, qui diu in
 Aegypto egisset, iuuenços illos in Dañ &

Bethel collocandos formaret, ex auro eos conflavit; Numinisq; patrij memor, ecce, inquit, *Dij tui israel qui eduxerunt te de terra Aegypti.* vide i. Regum cap. xii. & Flo. Joseph. Αρχαιολογ. viii. cap. iii. de Achabo Rege. Et de prerogativa locorum in Confessu superum lepide agens Mercurius, Barbarorum, id est, Orientalium & Aegyptiorum Numina plerunq; ex auro constare ait, Græcorum autem ex Ebore, ligno, & materie auro viliori. iocus est apud Lucianum in Ioue Tragcedo. Locum aræ vitulo in Dan sacratæ designat Benjamin Ben Iona, in Itinerario. *Non longè* (inquit, à Iordanis fonte nimirum) *locus visitur Ara à Ieroboam filio Nabat erecta in qua vitulus ille aureus dicatus fuit.* De Ieroboamo addit sacra historia. *Fecit quoq; Ieroboam solennitatem in mense octavo, in decima quinta die mensis, in similitudinem festivitatis, quæ est in Iehuda.* Sed Iudæi mense octavo, quem Marchweschan dicunt, nullum omninò festum celebrabant. Erat igitur, aiunt nonnulli, prophana illa solennitas ad imitationem scenopegiarum quæ xv. die mensis septimi, id est, Tisri (ad rationem anni Ebræorum ciuilis, non naturalis loquimur) agebantur ex veteri instituto Levitici xxiii. com. 34. Fateor me hîc tam frustra curiosum

curiosum fuisse, ut diligentius inquirerem,
 utrum $\overline{\text{XVII}}$. dies mensis Athyr in anno va-
 go Aegyptiorum & æquabili, id est, $\overline{\text{CCCLXV}}$
 hierum, omisso quadrante, festum nempe
 illud, quo, iuxta vetustissimos ritus, deaura-
 to Boue ostenso, Osiridem plangebant &
 cum gaudio item inueniebant, & $\overline{\text{XV}}$. dies
 Marchweschan, festum scilicet à Ieroboamo
 Rege institutum, potuerint concurrere. Cal-
 culis autem subductis, non erat annus Iero-
 boami in quo mensis Aegyptius Athyr non
 excurrit pluribus diebus ante solstitium æ-
 stiuum. Cum n. Neomenia Thoth, fixa sub
 Augusto Cæsare, fuerit $\overline{\text{XXIX}}$. Augusti Men-
 sis, anno $\overline{\text{DCCXIX}}$. Nabonassari, interce-
 dantq; primum annum Ieroboami & illum
 Nabonassari, anni $\overline{\text{DCCXCVIII}}$. secundum
 Chronologiam quam nos sequimur, atq; in
 interualli illius numero sint præter duos an-
 nos centum nonaginta nouem Quadriennia,
 tot in anteriora, ut oportet, abiectis Diebus,
 neomenia Thoth primi & secundi Ierobo-
 ami anni in Pridiè Idus Februarij Iuliani in-
 cidit, uti & $\overline{\text{XV}}$. & $\overline{\text{XVI}}$. Regis Iohazæ atq;
 hoc computo, neomenia Athyr cadit in I-
 dus Aprilis, quod vides quantum à March-
 weschan, siue octauo mense ciuili Ebræo-
 rum distet. Ea n. erat æquabilis anni Aegy-
 ptiorum

ptiorum (qui longè antiquissim' æstimatur,
 & ne lector quis hisce rebus minùs versatus
 impingat, monemus) ratio, vt nulla Neo-
 menia, nullum festum non per totum an-
 num, post c15. CD. LX. soles, vagaretur.
 Die n. ex quadrantibus conflato, qui in
 anno Iuliano intercalatus, quartum annum
 hàut augebant, sed ab eo quintum auspice-
 bantur, ita vt Neomenia seu festum quod
 in Kalendas mensis Iuliafi hoc quadriennio
 inciderit, proximo, Pridie Kal. eiusdem ce-
 lebraretur, atque ita retrocederet, donec
c15 CD. LX. annis exactis ad primum lo-
 cum rediret. hoc verò ob rationem sacro-
 rum seruari voluere, si rectè coniectat Ge-
 minus Astronomus priscus, qui vt festa an-
 ticiparent, & per omnes anni tempestates
 vagarentur, idèò Aegyptios ita suos egisse
 annos, contrà quàm Græci, scribit. Verba
 eius sunt. Βέλονται γάρ πὲς θυσίας τοῖς θεοῖς μὴ πρὶν
 ἢ αὐτὸν καιρὸν τῷ ἐνιαυτῷ γίνεσθαι, ἀλλὰ διὰ πασῶν τῶν
 ἐνιαυτῷ ὥρων διελθεῖν, καὶ γίνεσθαι θερινῷ ἱερῶν καὶ
 χειμερινῷ, καὶ φθινοπωρινῷ, καὶ ἱαρινῷ. Et de qua-
 drante seu vī. horis quæ excrescunt; τὸ τετάρτον ἐκ ἐπ' αὐτοῖς διὰ τῶν περὶ τὸν αἰτῆρα ἵνα αὐτῶν
 ἀναποδίξωσι αἱ ἱερταί. Exemplum adducit de-
 liacis, & Græcorum nonnullos hanc festo-
 rum rationem Aegyptiacam non animad-
 uertentes

uertentes meritò reprehendit. Æquabilem
autem annum Aegyptijs in vſu fuiſſe diù
ante Exitum, confirmat id quod ex Mane-
thone ſacerdote Aegyptio habet Eusebius
in Chronicis; Regem nimirum Aſeth, qui
trigeſimus ſecundus à Mizraim, Iſaaci
Patriarchæ æuo regnauit, adieciſſe anno
dies illos quinque; ἐπαγομένους dictos. qui nempe
CCCLX. (is numerus annum eorum antea
conſtituebat) additis, æquabilem comple-
bant. q̃ ideo adponimus, ne omninò futilis,
quæ ad eius anni rationem fit, diſquiſitio
noſtra videatur. Cæterum ſi menſem octa-
uum in hiſtoria illa ſacra non pro Ciuili ſed
Naturali accipias, hoc eſt vt à Tiſri nume-
retur (nam initium anni illinc etiam putatur
Exod. c. XXIII. com. 16. & alibi) octauus
menſis erit Iiar, ſecundus nempe à Niſan,
& in Aegyptiorum Athyr eiufdem ſeculi
incidit. atq; ita potuerunt certè Ieroboami
feſtum, & Aegyptiorum, quibuſcum ille nu-
per vixerat, adinuicem quadrare. feſtum au-
tem Ebræorum, de quo, in ſacro textu, de
Paſchate poteſt intelligi, maximè cum illud,
Feſtum dici κατ' ἐξοχὴν, iure ante alia debeat;
& in quintadecima Niſan, vt ſcenopegia in
xv. Tiſri, eſſet celebrandum. Sed, cum cer-
tum ſit, choros illos & conuiuium Iſraeli-

tarum in Deserto, non in Athyr, qui eo se-
culo circa finem Octobris Iuliani incipie-
bat (Scaligeranæ Chronologiæ fide dico)
sed in Mesori, aut Epiphi potius, id est, Iulio
acta fuisse; non est, fateor, cur accuratius o-
peram in his disquirendis luderemus. Tem-
pus conflati vituli & convuij, docent Exod.
cap. XIX. com. 1. & 15. & cap. XXIV. com.
18. Sufficiat autem nos indicasse ex Aeg-
yptiorum Theologia, Aureum illud Nu-
men Osiridis Imaginem fuisse. Nec pigeat,
quæ paucis nota sunt, & hunc spectare pos-
sunt, pauca de Osiride subiungere. Faceffant
qui πολυόφθαλμος ἀγαθοποιὸν aut simile quid Os-
irin significare obtrudunt. Magnos sanè Vi-
ros Plutarchum & Eusebium diù est quod
fefellerint. Osiris certè non solum idem
Deus erat cum Nilo, verum ipsa nomina Ni-
li & Osiridis, sublato primo elemento, sunt
synonyma. Nam, linguâ Prophetarum, *schichor* est Nilus, vt doctissimi interpretem
volunt, quod *schichri*, linguâ Aethio-
picâ (ita monet Illustriss. Scaliger filius)
prolatum in Σῆρις aut Σῆρις, græca scriptione,
transmigrauit. Dionysius Afer, de Nilo.

Σῆρις ὕπ' Αἰθιόπων κικλήσκετο. οἱ δὲ Συήνης
Ενναέῳ σφεθέεντι μετ' ἔνομα Νεῖλον ἔθεντο.

Et Pini^{us} lib. V. cap. IX. de Nilo *etiam*

Siris

Siris *nominatus per aliquot milia*. Sirin vocabant Aethiopes. Syenes autem incolis Nilus dictus. Atq; optimè illi qui apud Eustachium barbarum nomen, id est, Aethiopicum, nec quæ Græcum etymon agnosceret, esse volunt Sirin. Pro Nilo $\gamma\eta\psi$ occurrit Esaiæ cap. XXIII. com. 3. & Ieremiæ cap. II. com. 18. *Schichor* Ebraicè Nigrum interpretatur quod nec futile argumentum est, Nilum eo denotari. Et Græcis n. & Latinis, ab origine Græcâ, eodem colore dignoscitur. Inde est, quòd olim diceretur $\alpha\iota\gamma\acute{\upsilon}\mu\omicron\varsigma$ & postea Melo $\mu\epsilon\lambda\omicron\tau\omicron\mu\acute{\epsilon}\lambda\alpha\varsigma$, i. Niger. Ita accipiendum illud $\alpha\iota\gamma\acute{\upsilon}\mu\omicron\iota\omicron\delta\iota\iota\pi\epsilon\tau\acute{\epsilon}\omicron\pi\omicron\lambda\alpha\mu\omicron\iota\omicron$ apud Homerum veteres fatentur. sic Scholiastes Didymus ad Odyss. λ. Thrasyllus apud Stobæum sermo πη. Hesychius, Oppian⁹ in Cynegetic. Plin. v. cap. IX. Et Ægyptus ibi p Nigro sumitur. vide Scaligerum ad Festi Ægyptinos, & Hesychium in $\alpha\iota\gamma\upsilon\pi\tau\iota\omega\sigma\alpha\iota$. Isychi⁹ etiam ad Leuitic. lib. III. & VI. *Ægyptus*, inquit, *contenebratio interpretatur.* atque ab eodem fonte Eeria seu Aeria, etiam ipsa Ægyptus terra dicta; quæ fluuij beneficium agnoscitur. ad illud Apollonij Rhodij *Argonatic. α.*

$\eta\epsilon\rho\eta\ \mu\omicron\lambda\upsilon\lambda\eta\iota\omicron\ \alpha\iota\alpha\ \mu\epsilon\lambda\alpha\sigma\gamma\omicron\nu$

Vetus Scholiastes Thessaliam ita nuncupari ait,

ait, παρὰ τὸ μέλαιναν εἶναι τὴν γλῶ. ἔτω γὰρ καὶ τὴν ἡ-
 γυπτον Ἡρίαν φασίν, i. eò quòd nigra tellus fuerit.
 & sic Aegyptum Aeriam vocant. atque vetus-
 tissimum fuisse hoc ei nomen volunt prisci,
 & antequàm Aegyptus diceretur. Eusebius
 in Chronico, sub Moses tempora. Παρὰ τὸ
 ἀδελφὸς αὐτοῦ (Armais regis) ὁ Αἴγυπτος καλεῖται
 ὁ ἱερασιλευσεν Αἴγυπτον ἔτη ξη. Μετωνόμασεν τὴν χῆ-
 ραν Αἴγυπτον τὸ ἰδίῳ ὀνόματι ἧτις πρότερον Μεσραία, παρ
 ἑλλησι δὲ Αἰρία ἐλέγχετο, hoc est *Ramesse*s frater
Armais, Aegyptus dictus, regnum obtinuit in
 Aegypto annos LXVIII. Regionem à suo nomi-
 ne Aegyptum, quæ primis Mestrea, Graeci vo-
 cò Aeria nuncupata est, denominauit. Latini
 Codex tantum habet: *Aegyptus*, quæ primis
 Aeria, ab Aegypto tunc sibi regnante nomen
 accepit. Melonem autem Nilum simul vo-
 catum esse autor imprimis est Sextus Pom-
 peius. *Melo*, inquit, nomine alio Nilus vo-
 catur. tantundem scribit etiam in verbo *Al-
 cedo*. Symmachus lib. I. Epist. XIV. ad Au-
 sonium de Mosella. fl. quem eximio poe-
 mate celebrauit. *Nunc impropris clariorum
 versuum dignitate Aegypto Melone maiorem
 reddidisti*. Nilum intelligit. Tot fluuij &
 Telluris vocabula τὸ Shichor siue Sirin in-
 terpretantur. vnde autem primum Osiridis
 elementum deuenerit, conijcere non audeo;
 nisi

nisi Græcorum sit articulus, qui omittitur
 in Sirio Cane, cuius exortu Nili ascensus
 quotannus fiebat, à Siri, i. Nilo etiam pro-
 culdubio denominato. Idem n. vocabulū p-
 inde vt Osiris Soli apud priscos tribuebatur.
 Ita Hesych. Σείρις ὁ ἡλίου, καὶ ὁ κύριος ἀστὴρ. Ita
 vetus Scholiastes ad Oppiani Halieutic. III.
 & Suidas: Σείρις. Σείρις ὁ ἡλίου καὶ Σείρις. Quod
 Osiris autem sit vox cōposita, Siris simplex;
 demonstrant illa, Busiris, Petosiris, Calasi-
 ris nomina Ægyptiaca. Neque minùs vera
 sunt hæc, quam ea, quæ ad Sirin & Sirium
 explicandos alijs originationibus nituntur,
 sunt plerunq; ridicula. Et Nilum maximum
 Ægyptijs Deum fuisse passim constat. Αἰγύ-
 πτιος Ζεὺς Νεῖλος, ait Parmeno Byzantius Poeta
 apud Athenæum Dipnosoph. v̄. Verùm si
 scrupulum quis hic inijciat, non constare sa-
 tis, vtrum vetustissimo illo æuo, & Græco-
 rum & Ægyptiorum, quotquot ad nos du-
 rârunt, monumentis multò priori, Ægy-
 ptus sacra eiusmodi coleret, etiam & huic
 dubitationi occurrimus. Solem in Osiride
 cultum nemo nescit, nisi qui & mythologos
 vetustissimos nequaquàm legerit. Atqui nec
 recentior Solis cultus, quàm ipsa παλαιοῖσι, vt
 in prolegomenis docemus, origo. Cur igitur
 quis hæsitet, quin constantè sentiat, ab
 Ae-

ait, παρὰ τὸ μέλαιναν εἶναι τὴν γλῶσσαν. ἔτι γὰρ καὶ τὴν ἡ-
 γυπτον Ἡερίας φασίν, i. eò quòd nigra tellus fuerit.
 & sic Aegyptum Aeriam vocant. atque vetus-
 tissimum fuisse hoc ei nomen volunt prisci,
 & antequàm Aegyptus diceretur. Eusebius
 in Chronico, sub Moses tempora. Ραμμασις ὁ
 ἀδελφὸς αὐτοῦ (Armais regis) ὁ Αἴγυπτον καλέσαν-
 τος ἐκασίλευσεν Αἴγυπτον ἔτη ξη. Μετωνόμασεν τὴν γλῶ-
 ραν Αἴγυπτον πρὸ ἐσίου ὀνόματι ἧτις πρότερον Μεσραία, παρ-
 ἑλλησι δὲ Αἰρία ἐλέγχετο, hoc est *Ramesses* frater
Armais, Aegyptus dictus, regnum obtinuit in
 Aegypto annos LXVIII. Regionem à suo nomi-
 ne Aegyptum, quæ primis Mestrea, Græci vo-
 cò Aeria nuncupata est, denominavit. Latinius
 Codex tantum habet: *Aegyptus*, quæ primis
 Aeria, ab Aegypto tunc sibi regnante nomen
 accepit. Melonem autem Nilum simul vo-
 catum esse autor inprimis est Sextus Pom-
 peius. *Melo*, inquit, nomine alio Nilus vo-
 catur. tantundem scribit etiam in verbo *Ab-
 cedo*. Symmachus lib. I. Epist. XIV. ad Au-
 sonium de Mosella. fl. quem eximio poe-
 mate celebrauit. Nunc improvisò clarorum
 versuum dignitate Aegypto Melone maiorem
 reddidisti. Nilum intelligit. Tot fluvij &
 Telluris vocabula τὸ Shichor siue Sirin in-
 terpretantur. vnde autem primum Osiridis
 elementum deuenerit, conijcere non audeo;

nisi Græcorum sit articulus, qui omittitur
 in Sirio Cane, cuius exortu Nili ascensus
 quotannus fiebat, à Siri, i. Nilo etiam pro-
 culdubiò denominato. Idem n. vocabulū p-
 inde ut Osiris Soli apud priscos tribuebatur.
 Ita Hesych. Σείρις ὁ Ηλίου, καὶ ὁ τοῦ κυνὸς ἀστὴρ. Ita
 vetus Scholiastes ad Oppiani Halieutic. III.
 & Suidas: Σείρις. Σείρις ὁ Ηλίου καὶ Σείρις. Quòd
 Osiris autem sit vox cōposita, Siris simplex;
 demonstrant illa, Busiris, Petosiris, Calasi-
 ris nomina Ægyptiaca. Neque minùs vera
 sunt hæc, quam ea, quæ ad Sirin & Sirium
 explicandos alijs originationibus nituntur,
 sunt plerunq; ridicula. Et Nilum maximum
 Ægyptijs Deum fuisse passim constat. Αἰγυ-
 πτὸς θεὸς Νεῖλε, ait Parmeno Byzantius Poeta
 apud Athenæum Dipnosoph. V. Verùm si
 scrupulum quis hic iniiciat, non constare sa-
 tis, vtrum vetustissimo illo ævo, & Græco-
 rum & Ægyptiorum, quotquot ad nos du-
 rârunt, monumentis multò priori, Ægy-
 ptus sacra eiusmodi coleret, etiam & huic
 dubitationi occurrimus. Solem in Osiride
 cultum nemo nescit, nisi qui & mythologos
 vetustissimos nequaquàm legerit. Atqui nec
 recentior Solis cultus, quàm ipsa παλαιοτέρη,
 ut in prolegomenis docemus, origo. Cur igitur
 quis hæsitet, quin constantèr sentiat, ab
 Ae-

Aegyptijs illis priscis idolorum cultus, ut
 Græci decantabant sed falsò, parentibus, O-
 siridem, quo vocabulo Solem indigeta-
 bant, inter Numina habitum. De Nomine
 non disputo. Osiridem scio dictum & Om-
 phim, quod nescio quam verè interpretetur
 Hermæus apud Plutarchum *ἱερογύττω*. Sit O-
 siris, sit Omphis, Nilus, Siris, siue quod-
 cunq; aliud ab Hierophantis vsurpatum no-
 men; ad vnum tandem Solem antiquissimū
 Gentium Numen redeunt omnia. Eum de-
 signant, eius sacra in *ἀφαισιμῶ* & *ἐπέσ* festis
 celebrata sunt. Accedunt è sacris literis ar-
 gumenta etiam non leuia. Exod. cap. VIII.
 com. 26. *Et vocavit Pharaon Moysen atq; A-*
haron & ait, ite, sacrificate Deo vestro in terra.
Et respondit Moyses, non conuenit ut sic ag-
mus: quoniam abominationem Aegyptio-
rum sacrificaremus Domino Deo Nostro. sed
et si sacrificaremus abominationem Aegyptiorū
in oculis eorum, nonne lapidarent nos? Abomi-
nationem heic interpretatur Ebraicū תְּכַחֲבַת
thoaghbath, quod LXX. vertunt βδελύγματα,
 quo vocabulo idola etiam significantur.
 quid clariùs dici poterit, quo apotheosis
 boum, ouium, aliorumque animalium ad-
 stueretur fuisse illo æuo & sub Exitu? Et ri-
 dicula pænè enumerat Aegyptiorum nu-
 mina

nina Moses in monitis ad Israelitas. quid n.
 aliud innuit in Deuter. cap. *iv*. *Ne forte*
eruditè agatis facientes vobis sculptile & simu-
achrum cuiuscunque figura, similitudinem
masculi aut foeminae, similitudinem cuius-
cunque animalis quod est in terra, aut similitu-
dinem cuiuscunque avis pennatae, quae volat in
caelo, aut similitudinem cuiuscunque reptan-
tis super terram, aut similitudinem alicuius
visceris qui est in aquis sub terra, & ne forte
elevas oculos tuos in coelos, & videas Solem
& Lunam cum universo exercitu caelorum, &
impulsus adores atque colas ea, quae distribuit
Dominus Deus tuus omnibus populis sub u-
niverso caelo. Vos autem assumpsit Dominus,
atque eduxit vos de fornace ferrea, de Aegy-
pto, ut essetis ei in populum & hereditatem,
sicut hodie estis. Monuit (ut videtur) de Ibi-
de, accipitre, crocodilo, anguilla, cane, boue,
boue, alijs ferè omnigenis animalibus in Ae-
gypto cultis. Et quod habet de similitudine
masculi aut foeminae (ὁμοίωμα ἀρσενικῆ ἢ θηλυκῆ
vertunt LXX. Seniores) ad Boum imprimis
sexus iure mihi trahere videor. Boues enim
colebant mares Osiridi, foeminas Isidi di-
catas. foeminas verò boues, ante alia anima-
lia, uti auctor est Herodotus. quod in causa
forsàn fuerit, cur Græci vitulos illos Iero-
boami

boami per *δαμάεις*, id est, Iuueticas, redderent. Item Genesios cap. XLIII. com. 31. *Non possunt Aegyptij comedere cum Ebraei panem.* ibi subnectit paraphrastes Onkelos *eo quod pecus quod Aegyptij colunt, Ebraei comedunt.* Ex eodem est fonte, quod Herodotus scribit; nec Virum nec foeminam Aegyptios Græcum aliquem osculari, non cultro non veru, non ollâ eorum uti. Genes. XLVI. com. vlt. *abominatio est Aegyptijs omnis propter Gregum.* & causam adnotat R. Salomon Iarchi, quod pecora hijs Dij erant. Recte sanè, & melius multò quàm Aben Ezra, qui eos ab esu carnium abstinuisse scribit, & inde rationem eius loci nec satis aptè petit. Verum est certè, omnes Aegyptios, Lycopolitanis exceptis, ouillâ abstinuisse, sed non omni carne. Iuvenalis Satyr. XV.

———— *Lanatis animalibus abstinet omnis
Mensa, nefas illic factum iugulare capella,
Carnibus humanis vesci licet* ————

Consulas Lucianum περὶ ἀσεβειῶν, vbi cultum animalium è Coelis ducit ad Aegyptios vide, si vis, D. Ambrosium epist. IIII. libri primi. De vetustissima bouis item apothecae ex veteribus, ita Eusebius. ἐπὶ αὐτῷ (Regis Aseth) ὁ μὲν χῶρος θεοποιηθεὶς Ἀπὶς ἐκλήθη. Aseth sub
Isaci

faci tempora regnum obtinuit. Imò in se-
 cunda post cataclysmum dynastia, sub Choo-
 rege, Apin & Mneuin & Mendesium caprū
 Deos relatos ex Manethone sacerdote
 addit. Satis conspirant hæc vt animalium
 cultum exitu, longè vetustiorē fuisse liqui-
 dè ostendant. Aharon autem solennitatem
 crastinam Israelitis præmonens fore, חַג לַדּוֹנַי *chag Ladonai machar*, hoc
 est, Festum Iehoua cras. Vt Idololatris pla-
 ceret Dei Opt. Max. nomen ineffabile &
 proprium, Idolo attribuit. LXX. ibi scribunt
 ὁ κύριος. Notum est autem Tetragramma-
 ton illud à Græcis, iuxta vetustissimum ritum
 nunc in κύριον nunc in ἄδωναι, quod idem E-
 braicè sonat, verti. & pro Tetragrammato
 Adonai legunt Iudæi ex veteri instituto. v-
 trum verò tam priscum fuerit Adonis A-
 donidis seu Adonei nomen Osiridi attribu-
 tum, affirmare non ausim. Sanè Byblius A-
 don vocatur Osiris, Martiano Capellæ; &
 Ausonius Epig. XXIX. in Myobarbum Li-
 beri Patris;

Ogygia me Bacch m vocat,

Osyrix Egyptus putat,

Arabica gens Adoneum.

Ipsiq; & Adonidi eadem fuisse sacra nos fu-
 sius demonstramus vbi de Planctu ὁ Θα-
 muz

muz disputamus. Iam nunc tantummodo
 adijcimus, tam immensum putari ab Ebraeis
 Israelitici populi in conflando Vitulo pec-
 catum, vt nec in hodiernum diem fuerit sa-
 tis expiatum. Ita enim Moses Gerunden-
 סוף לך ישראל בירענות שאין בה אוקיא
 מעין חטא id est, *Non est tibi, israel, ultio*
qua non sit uncia de iniquitate Vituli. Ex co-
 rum nugis etiam accipias licet, & rideas;
 CXXV. talenta (si modò קנטרין *Kintarin*,
 talenta significant; quod ita esse ex Tar-
 gum Hierosolymitano notat Elias Leuita
 in Thilbi) ponderasse Vitulum aureum. Id
 verò à voce מכבה *Masecha*, in commate
 quarto capituli XXXII. Exodi, ineptè colli-
 gunt. Elementa n. eiusdem vocis, quæ con-
 flatile sonat, numerum quem diximus con-
 ficiunt in Gematria, quam vocant, id est,
 Arithmetica ratione literarum. sæpius eam
 in affanijs exquirendis, ridiculisq; nugis ex-
 cogitandis solent adhibere. Talentum au-
 tem Ebraicum auri minus IV. עיס. D. lib.
 monetæ nostræ valet; maius eiusdem nume-
 ri duplum est. sic volunt docti.

BAAL-PEOR. Phegor. *incertum, quale fuerit Numen. Rabbīnorum de eo sententia. Nominis etymon. Philo Iudæus explicatur. ab eo lux D. Hieronymo. cui Priapus idem qui Baalphegor. sed id disquiritur, & contrarium probatur. utriq; ab aperiendo aliquid sumunt apud Veteres. Cur libidinis mentio, ubi Phegorij Dei. unde Nomen Peor. Peor mons. Beth-Peor. Beth Fanum sapius interpretatur, ut Græcis βῆθ. Βαίον. Baal Berith. Sacrorum genus, quæ cultus Phegorius. Moth. Chemos. χαμὸς. Βαϊτωλοι Gentilium unde. quid Chamos significet.*

CAP. V.

INitiatos τῷ Baal-Peor siue Belphegor Israelitas scribit Moses Num. xxv. Constat Moabitarum & Midianitarum fuisse hoc Numen, atq; idem q̄ eodem & xxxi. capite Peor vocatur tātūm vti & in Iehosue xxii. com. 17. Ebraicè. פְּעוֹר Peor, & pro sonorum varietate Phegor dictum. Nam & lxx. Βελφεγῶρ pronuntiabant. Quid fuerit autem, præterquam idolum Turpitudinis, haut invenit narratum apud Ebræos Origenes.

nes. Ita n. is in Numeros Homil. xx. Beelphegor idoli nomen est, quod apud Madianitas præcipue à mulieribus colebatur. In huius ergo Idoli mysterijs consecratus est Israel. Interpretationem nominis ipsius cum requireremus attentius inter Hebraea nomina, hoc tantum invenimus scriptum, quod Beelphegor sit species Turpitudinis. Noluit tamen declarare quæ vel qualis species vel cuius esset turpitudinis, honestati credo consulens qui interpretatus est, uti ne auditum pollueret audientium. Igitur cum multa sint turpitudinum species, una quadam explorata turpitudinis species Beelphegor appellatur. Verum nominis causam & Numinis cultum videtur sibi benè explicasse Salomon Iarchi ad Numer. xxv. com. 3. שם שבועתו פניו בפי הטבעה ומוציאין ערעורין לפניו פי הטבעה רמזיאלו i. Eo quod distendebant coram ore illius foramen Podicis, & stercus offerebant; & ait ille, erat cultus eius. Aperire n. siue distendere פער interpretatur, unde Peor. Ad hanc mentem Moses Ben Maimon in More Nebuchim part. III. cap. XLVI. Tu verò scis quod servitutum idoli quod vocabatur Pabor (Peor) in temporibus illis erat, ut discooperiret se homo versus eum. Et idcirco preceptum est sacerdotibus ut facerent Braccas quibus cooperirent operienda in hora sacrificij: & præterea non ascen-

ascendebant per gradus ad altare, ne discooperi-
rentur. ita is alibi in Misnah Thorah tract.
ערכין cap. III. Ab hiante idoli ore, alij de-
ducunt nomen. Philo autem Iudæus dum
anagogicè sacram interpretatur historiam,
in libro Θεὶ Θεῶ μετανομαζομένων, ad hunc mo-
dum: Οὗτοι τὲ πλεταῖς, ait, ταῖς ἀνέροις ταῖς Βεελ-
φεγὼρ τελεσθέντες, καὶ τὰ τῶ σώματι σόματα πάντα
κυρῶντες πρὸς τὸ Θεῶ ἔξωθεν ἐπιχειρομένων ρευμάτων
κισσοχλύῃ ἐρμηνεύει· γὰρ Βεελφεγὼρ ἀνωτέρω σόμα
δέρματι κατέκλυε τὸ ἡγούμενον νῦν καὶ ἐπήγε εἰς βυθὸν
ἰσχατον, hoc est, Illi verò sacris impijs Beelphe-
gor initiati, atq; omnia corporis ostia, ad reci-
pienda, quæ ab externo infunduntur flumina, di-
latantes (interpretatur n. Beelphegor superius
os pellis) mentem gubernatricem diluvio obrue-
runt & in imum gurgitem impulerunt. Belphe-
gor vides per ἀνωτέρω σόμα δέρματι explicata-
tum, i. superius os pellis, siue superius, non
ἐπιρρηματικῶς, si ἀνώτερον, ad Philonis men-
tem, legas. Voluit n. ille proculdubio τὸ
בעל בעל quod, Græcis elementis, Βεελφεγὼρ
exarat, deductum à בעל פי ער Baal Pi
aghor, quæ tria vocabula superius os Pellis, seu
ἀνώτερον σόμα sonare possunt. Satis consentit
Philoni D. Hieronymus ad Osee cap. IX.
Ipsi autemeducti (ait Patrum ille doctissimus)
de Egypto fornicati sunt cum Madianitis, &
F 2 ingressi

ingressi sunt ad Beelphegor idolum Moabit-
 rum quem nos Priapum possumus appellare. De-
 nig, interpretatur Beelphegor idolum tentig-
 nis habens in ore, id est, in summitate pellem, ut
 turpitudinem membri virilis ostenderet. Intel-
 ligit Hieronymus ꝛ Beelphegor ex tribus
 illis בעל פי ערר fictum, quasi diceretur Ba-
 in ore habens pellem distentum, seu in summita-
 te. quæ quàm Philonis loco sint consona,
 nemo antehac obseruauit. Idem Pater Ma-
 gnus ad Oseæ cap. iiii. postquam de sacris
 Deum matris est loquutus, *Istiusmodi*, in-
 quit, *Idololatria erat in Israel, colentibus maxime*
fœminis Beelphegor ob Obscœni magnitudi-
nera. unde & Asa Rex tulit excelsa de populo &
huiusmodi sacerdotes & matrem de Augusto pe-
suit imperio, sicut scriptura testatur dicens, Et
fecit Asa rectum (vide i. Reg. cap. xv. com.
 ii. & ii. Paralipom. cap. xv. com. 16.)
ante conspectum Domini sicut Dauid Pater eius,
& abstulit effœminatos de terra, purgauitq; om-
nes sordes idolorum quæ fuerant patres eius. In-
super & Maacham matrem suam amouit, ne ef-
set princeps in sacris Priapi & in loco eius quem
consecrauerat, subuertitq; specum eius & confre-
git simulachrum turpissimum & combussit in
torrente Cedron. Excelsa autem non abstulit, ve-
runtamen Cor Asa perfectum erat coram Deo
cunctis

unctis diebus suis. Is item lib. I. contra hæ-
 eses Ioviniani cap. XII. *Phegor in lingua E-*
ra Priapus appellatur. foeminas verò, quæ
sacris eius præerant, קדשיות kedeschoth pro-
phetarum lingua dictas vult ad Oseæ caput
v. com. 13. sciendum, inquit, quod, in pra-
enti, קדשיות meretrices ispeis, id est, sacerdotes
Priapo mancipatas vocet. sic sane קדשיות ked-
schim dicti Astartæ sacerdotes, de quæis in-
fra. Isidorus Originum lib. VIII. Beelsegor
interpretatur simulacrum ignominia. Idolum n.
uit Moab cognomento Baal super montem Phe-
gor, quem Latini Priapum vocant, Deum Hor-
orum. Alij sunt qui Phegorium hunc Deum,
& Priapum eisdem esse post Hieronymum
& Isidorum putant, quos prætereo. verùm
eis vt astipuler, cogi nequeo. Obscœnos v-
triq; Numini ritus placuisse probare conan-
tur ex historia sacra, vbi de Stupris Moabi-
didum & Ebræorum. adferunt etiam caput
x. Oseæ. nec n. hoc nec illo loco Baal-Peor
sine fœda colentium libidine memoratur.
Accedat, si placet, quod vti ab aperiendo
dictum idolum scribunt Iudæi, ita Latinis
satis frequens est, Priapi naturam eodem vo-
cabulo designare. Priapeia;

Nec mihi sit crimen quod mētula semper aperta est.

& — Nos pudore pulso

Stamus sub Ioue coelis apertis.

Quinetiam.

Natura est quoniam semper aperta mihi.

& id genus alia occurrunt. Veruntamen tantorum Virorum pace, qui hanc amplexantur sententiam, ego Priapum haur magis eundem cum Phegorio fuisse, quàm cum alio quouis Diuùm Asiaticorum, autumo. Foedæ n. illæ libidines, quæ in historia Moabitidarum recensentur, & vindictâ Veri DE I puniuntur, non minus sunt à Phegorij cultu alienæ quàm Solomonis stupra à ritu Sidoniorum. Ob amorem n. Sidoniarum, quas deperibat ille, Sidoniorum Deos venerabatur. *Et capit populus, uti verba sunt Mosis, fornicari cum filiabus Moab, quæ & concauerunt populum ad sacrificia Deorum suorum. comeditq. populus & adorauit Deos illarum. Et iunctus est Israel Baal-Peor, concitatusq. est furor Domini contra Israel.* Moabitides amantissimos suos, ut Deos patrios colerent, libidine pellexerunt; ita Sidoniæ Salomonem, ita alia, uti fit, alios. Libidinem in sacris Phegorij fuisse non omninò constat, nec ex Osee verbis, qui obscenos mores ad populum, non ad Phegorium, refert, elici potest. Neque verò Idolorum cultum in veteri instrumento sub stupri & libidinis vocibus sapissime intelligi

elligi quis nescit. Stercore autem cultum
 um & patente podice, quod aiunt Rabbin
 uisse constanter nego. Liræ liræ sunt illud
 Rabbinicæ, & gerræ germanæ. Quod ad no-
 men attinet, à viro Principe inter Diuos re-
 ato eum nominatum siue à cognomine
 monte satis probabilitèr potest asseri. Mons
 in Moabitarum regione Peor dictus erat,
 ubi, ni fallor, Baal hic & delubro & sacris
 honorabatur. Moses Numer. cap. XXIII. &
assumpsit Balac Bileam in summitatem Peor siue
Phegor qui respicit faciem deserti Iesimmon.
 Montium summitates ante alia loca diuinis
 rebus olim destinatas, non est cur adiunge-
 rem. id pueri sciunt. hinc etiam dictum *Beel-*
phégor vult Theodoretus ad Psalm. c̄v. alij.
 & Suidas. Βεελφεζώρ. Βεελ ὁ Κρόνος. φεζώρ δ' ἐστὶ τόπος
 ἐν ᾧ ἔτιματό. ἔξ ὧν Βεελφεζώρ. eadem termè habet
 & in vocabulo Βεζλ & in φεζώρ. Vti n. Iupiter
 Olympius, Mercurius Cyllenius, & Deus
 ille sortium Carmelus apud Suetonium in
 Vespasiano à montibus appellati; ita Baal
 seu Belus noster; quem Iouem aut Belum
 Phegorium licet vocare. In Deuter. XXXIV.
 mentio est Domus Phegor siue *Beth-Peor* in
 terra Moab, iuxta quam vallis illa in qua
 sepultus Moses. Certè Beth-Peor pro mon-
 te vbi Templum Numinis, quod Beth E-

braicè dicitur, ibi sumitur. vt Βηθδαγών pro
 Templo Dagonis libro Hasmoneorum cap.
 x. com. 83. & Beth-Astaroth pro Astartes,
 1. Sam. cap. xxxi. com. 11. item Beth-
 Baal pro templo Beli Sidonij in Samaria
 1. Reg. cap. xvi. & Beth-Baal berith pro
 templo Baal berith Iudic. cap. ix. com. 4.
 ita Beth-Shemesh Palæstina Vrbis non semel
 in sacris memorata à Solis in eo fano, ni
 fallor, dicta est. vti & Βαίσαμ-λα Arabum ad
 mare rubrum sita, quod à Beth-Shemesh
 corruptum; ὁ ἐστὶν δὲ καὶ Ἡλίου, vt rectè Stephanus
 in de Urbibus. id genus sunt alia. sic οἶκος
 Βήλ in Apocryphis. & Semiramin Belo fa-
 num in arce Babylonia condidisse his verbis
 scribit Periegetes,

—— μέγαν δόμον ἐποίησεν Βήλ.

i. *magnam domum extruxit Belo.* Baal-Berith autem idolum putamus fuisse, vel potius scimus, & hoc tantum, de eo scimus. Vide Iudic. cap. viii. com. 33. & lxx. qui Βααλβερεθ scribunt. significat Baal-berith *Dominum fœderis.* Augustinus in Iudic. quæst. xliiii. *Baalim & Baal berith idola intelligentia sunt.* Sacrificia autem quæ, Mose teste, in Phegorij sacris comedebantur, inferiæ erant in memoriam defunctorum peractæ. quod docet Psalmographus Psalm. cv. & adiuncti, inquit,

inquit, *sunt Baal Peor & comederunt sacrificia Mortuorum.* locum ita pangit Apollinarius;

Οἱ δὲ Βεελφεγόριοι μαινόμενοι τελετοῦσι

Νεπερίῳ ἐπ' αὐτὸ καταθιμίων ἐκδομένης.

Sacrificia Mortuorum, i. זִבְחֵי מֵתִים *zibchi methim*, in Νεπερίῳ καταθιμίων ἐκδομένης ver-
 tit. Victimæ d' Is manibus seu Ioui Stygio
 (qui Moth Phœnicibus dictus, id est, Pluto,
 sive Mortuorum Deus) mactabant & ritè
 epulantes iusta faciebant, ac si nouendiales
 series agerent. Hic cultus, hæc idoli sacra.
 page igitur Rabbīnorum nugas de sterco-
 re, illas foetidas, quas ipsissima Moſis & Da-
 vidis verba explodunt, cum & Templi eius
 & sacrorum tam signantèr meminerint.

Moabitis erat numen alio nomine dictum
Chemos כִּמּוֹשׁ. Ierem. XLVIII com. 7. *Exi-*
bitq; Chemos in captiuitatem una cum sacerdoti-
bus eius & principibus eius. & com. 13. *con-*
fundetur Moab à Chemos sicut confusa est do-
mus Israel à Bethel, i. à vitulo aureo in Bethel
 sacratio. vide Num. XXI. 26. Bethel autè quod
Domus Dei sonat Βαῖθῆλ Græcis interpreti-
 bus dicitur, & locus erat vbi lapidem vnxit
 Iacob, vti legitur Genes. XXVIII. com. 18.
 à quo nomine & ritu Βαῖτυλοι, & Βαῖτύλια apud
 profanos scriptores manarunt. De ijs, ante
 alios consulendus Damascius in Isidori vita
 apud

apud Photium Cod. CCXLII. nec omittas
 quæ magnus Scaliger ad numerum MMCL.
 Eusebianum animaduertit. & nos in cap.
 VII. huius Syntagmatis de ijs nonnihil.
 Chemos vocant χαμὸς LXX. interpretes; &
 vocamine tantummodò à Phegorio Deo
 hunc distare sentit D. Hieronymus. Ad E-
 saiam lib. V. *In Nabo* (huius mentio Esai. XV.
 & Ieremiæ XLVIII) *erat Chamos idolum*
consecratum quod alio nomine appellatur Beel-
phegor. Philo Iudæus Allegoriar. II. χαμὸς
 ἐπὶ λῶν ἐστὶν ὡς ἀναίσθητος, i. Chamos *sonat ut con-*
trectatio, siue *ut palpatio*, quæ cæcis ferè pro-
 pria. certè מוֹשֶׁךְ *mosch*, est contrectauit seu
 palpauit; & elementum Caph seruilè ὡς in-
 terpretatur.

MOLOCH *Ammonitarum.* eius sacra. erro-
 rantium traductos per ignem solummodo,
 non crematos ei pueros. πῦρ δὲ πειν. VII. con-
 clauia in illius simulachro, fide Ebraorum.
 VII. Mithræ portæ. *Mithra* initiatis que
 pericula obeunda. ἢ Dugbijn mos. testimo-
 nium de *Ammonitarum* idolo ex Beniamin.
 Adramelech. Anamelech. Cemarim sa-
 cerdotes. Vallis filiorum Hinnom. To-
 phet. *tympanorum in sacris sonitus.* ἢ Dug-
 bijn

bij nidem mos. Gehenna. VII. res, antere-
rum initia, creata iuxta Ebraeos. Moloch,
Baal dictus & Melchom. de eius nomine
varij scripturae loci. Βασιλῆ & Regis voca-
bulo interpretibus innotuit. Malken. Βασι-
λεὺς Θεῶν. Adodus. Adad in Syrorum Re-
gum nominibus. Macrobij Adad exami-
natur. Hada. Chada. Ἀδὰ Hesychio, Iu-
no Babylonia. Adadi & Molochi effigies.
uterg, Sol erat. Mithra quid. Achad. Vnus,
Deus. Isaia de eo locus. Mures. Musoritæ.
Porcus & Mus in Lustrationibus. Infantes
Saturno Africano, id est, Molocho immo-
lati. Αὐλάς Numen Punicum. Basilea A-
tlantiorum. Milicus. Imilce. Melicar-
tus Tyrionum. Haliartus Βατορον, & Με-
γάλαρ & Μεγαλόμας ex Phœnicia. Μαζεύς.
Μεγαμάζα. Artos, origine orientali, quid.
Artes, Mars Ægyptijs dictus, suspecta fide.
Hercules Desanaus, Diodas item di-
ctus. Dorfanus Indorum. Sandes Persarum.
unde puerorum immolationum origo Phœ-
nicij. Μερρογενής. Ιεοῦδ. perperam, ridens,
impie sacras literas, sancta nomina, ad ritus
illicitos detorquebant præsci. Deus Abraham,
Deus Isaac, Deus Iacob, & similia frequen-
ter in carminibus magicis. Εβραίων Θεός apud
Damascenorum. Mithræ ἑρμῆς sacrorum foras.
recessus

~~recessus umbra in Abazi gradibus.~~ Sic-
cuth. ~~olwā. leſtica, thenſa, tentoria in quæ~~
~~portari ſolita Deorum ſigilla.~~ Iouis ~~æroſ quæ~~
~~ſæſæaūreſ & apud Homerum.~~ D. Hierony-
mi monita de verbis Prophetæ Amos, quæ à
Protomartyre in *Actis Apoſtolorum* aliè
Gracè proferuntur.

CAP. VI.

A Mononitarum Deus colebatur *Moloch*. filios filiaſq; ei ritè cremabant. & hoc nefandum erat numinis ſacrificium. videſis *Leuitic. XVIII. com. II. XX. com. 2. 3. & 4. II. Reg. cap. XXIII. com. 10.* Cæterum nō combuſtos, aut maſtatos Pueros, ſed, duabus pyris extructis, per illarum medium traduſtos ſolummodò & ad eum modum velut februatos eſſe, ſacerdotibus Molochi rem procurantibus, ſcribunt plerique Ebræorum. Ita R R R R. Salomon Iarchi, D. Cimchi, Moſes Mikotzi præcept. *Neg. XL.* Moſes Maimonides *More Nebotchim lib. III. cap. XXXVIII.* Idcirco, inquit ille, ſeruitores ignis in tempore ſuo fecerunt homines ſcire, quod qui non traducerent filium ſuum vel filiam per ignem, morerentur filij vel filia: & ſine dubio propter illud quod audiebant, quilibet,

quilibet festinabat illud facere, quia multum timebant super filios suos & propter facilitatem operis, quia non erat nisi traducere illos per ignem, non quod comburerent ipsos. & de semine traducendo seu transire cogendo plerunq; loquitur scriptura locis iam citatis. Pater, aiunt nonnulli, sacerdotibus puerum ritu solenni tradebat, quem ab ijs redditum ipse traducebat humeris gestans. Alij sacerdotes traduxisse volunt. Multis hasce refert sententias R. Ioseph Karo in cap. $\overline{\text{vi}}$. \approx Misnah Thorah tract. עברים ; vbi adnotat scripturam non loqui de combustione filiorum מל Moloch sed tantum Dijs Sepharuajm, de queis in $\text{II. Reg. cap. } \overline{\text{xvii}}$. mentio. verum non modò traductos sed etiam crematos in idoli sacrificium pueros illos constantè adfirmo. Psalmo $\overline{\text{cvi}}$. vbi cultus hic exprobratur. יזבעה *izbechu*, id est, *maet arant* filios suos & filias dæmonijs.

$\delta\alpha\iota\mu\sigma\sigma\iota\ \rho\epsilon\chi\sigma\upsilon\lambda\epsilon\varsigma\ \sigma\phi\epsilon\tau\epsilon\rho\alpha\varsigma\ \kappa\acute{\epsilon}\rho\alpha\varsigma\ \tau\ \chi\acute{\epsilon}\ \eta\alpha\varsigma,$
vbi ibi paraphrastes Apollinarius. Mitto de Achazo Regis historiam, quæ $\text{II. Regum cap. } \overline{\text{xvi}}$. reperitur, à Iosepho lib. $\text{ix. cap. } \overline{\text{xii}}$. relatam; & quod Philo Iudæus innuit libro de Abrahamo. Et benè de hac re Philastrius. *Aram*, inquit, *collocant*, ita dictam Tophet nomine alicuius, in valle filij Ennom.
Ibidem

Ibidem suos filios & filias Iudæi dæmoniis immolabant. Atq; hæc sunt sacra quæ Sapientię voluminis autor vocat *παραφύλαξις τῶν τὰς*. adi eum cap. *XIV.* com. 23. & cap. *XII.* com. 5. & 6. & Ieremiæ cap. *VII.* com. 34. & cap. *XIX.* com. 5. & Ezekielis cap. *XVI.* com. 20. & 21. & *XXIII.* com. 37. & 39. Theodoretum, Michaellem Glycam, alios, qui Ebræorum sententiam aut amplexantur aut non meliorem adferunt, libens prætereo. Et Græcorum certè & Ebræorum in hac re hallucinatio inde forsan est orta, quòd, alio ritu vetusto, Ignem pertransire soliti sunt qui iurabant, & illæsi fidem dictis adstruebant. Hoc *πῦρ διέρπειν* vocat Sophocles in Antigone. & de eo, consulas vellem D. Cyrillum adversus Iulianum lib. *X.* vbi & de Chaldæis asferitur. Doctissimi Pauli Fagij verba de Moloch, in Chaldæam paraphrasin Levitici scripta, & ex Ebræorum etiam monumentis sumpta, adiungam. *Fuit autem Moloch imago concava habens septem conclavia. unum aperiebant simile offerenda: aliud Turturibus: tertium Ovi: Quartum Arieti: Quintum Vitulo: Sextum Bovi: Qui verò volebat offerre filium huic aperiebatur septimum cubiculum, & facies huius idoli erat ut facies vituli. Manus plærè dispositæ ad recipiendum ab astantibus. & saluabant*

ant interim quo pueri in idolo succenso igne
remabatur, percutientes tympana ne pueri eiula-
us audiretur. Habuit hæc ille ex libro Ialkut
cuius autor R. Simeon. Sed ex ære confla-
tam imaginem esse ait R. Salomon ad Iere-
miæ VII. vereor vt fidem suam liberent, qui
septem Molochi conclauium autores primi
extiterint. anne à Mithræ sacris illa didicere?
Mithræ n. septem sacræ erant portæ, Plane-
tarum numerum referentes, de quæis Celsus
apud Originem lib. V. Viri item foeminae &
pueri ei mactabantur, vti est in Athanasij vi-
ta apud Photium Cod. CCLVIII. Initiatis
etiam huic Deo necesse erat per octoginta
pœnarum genera transire, διὰ πυρός παρελθὲν
& διὰ κρύου, i. per ignem & per frigus, & huius-
modi grauissima pericula prius subire, quàm
vt ἐσθλας admitterentur. Qua de re ante alios
visendi Suidas in Μίσρα, Nonnus in Synago-
ge historiarum ad I. Steliteut. Nazianzeni ϑ.
VI. & XLVII. & Nicetas ad orationē XXXIX.
Nazianzeni. Quæ illi habent cōmittas licet
cum ijs quæ Iustinus aduersus Tryphonem
& in II. Apologia, & Tertullianus libris de
Baptismo, de Præscriptione aduersus hære-
ticos, & de Corona Militis, & Socrates lib.
II. cap. II. lib. V. cap. XVI. tradidere. Mo-
rem incolarum Cheneragæ insulæ maris
Indici,

Indici, qui Dugbijn dicti, heic non cogitare nequeo. Ignem colebant, & per eum filios suos, expiandi causa, trans mittebant, vti scripsit Benjamin in Itinerario. qui nescio an omnium optimè, an hallucinatus, Molochi templum & simulachrum designarit? *Hinc, inquit (id est, à Tripoli) uno itinere Gebal distat, altera illi quæ filiorum Ammon terminus fuit, ubi Iudæi centum ac viginti sunt. Estq; ditionis Gomotinorum quorum princeps Giliannu Enbirenu vocatur: repertusq; est illic locus templi antiqui filiorum Ammon, in eoq; idolum filiorum Ammon, sella, quæ solium dicitur, insidens. Simulachrum autem ex lapide est auro obductum, utrinq; autem duo fæminea simulachra etiam sedentia. ante ipsum verò ara; in qua Ammonitarum tempore sacrificia & suffitus fiebant. Fallor, an hæc de Molochi templo & statua intelligenda? Illud n. numen Ammonitis vetustissimum. Certè nisi fefellerit Benjamin aut vicina, vt fit, fama ei sarcinā imposuerit, vix parem de Molochi effigie & fano testem offenderis. Quod Theophilactus habet, modò subiungimus. Neq; alibi quàm in Molochi reperias Sepharuaitarum Deos *Adramelech* & *Anamelech*. II. Reg. cap. XVII. com. 31. *comburebant filios suos in igne tois Adramelech & Anamelech Dÿs Sepharuaim; vide,**

si vis cap. XIV . inferius. Sacerdotes eius, vti,
 literis sacris, aliorum sapius Numinum, *Ce-*
marim במרים sunt nuncupati. quod voca-
 bulum, vt hoc semel admoneam (dialecto
 Chaldæa כומרית *Comerita*) pro idololatra-
 rum hierophantis in Targum vbique sub-
 stituitur. ita docuit Elias in Thisbi. & vide
 i. Reg. cap. XXIII . com. 5. Zephan. cap. i.
 com. 4. & Hoseæ cap. X . com. 5. Quod ni-
 gris indui solebant vestibus, ita dictos esse,
 vult D. Cimchi, alij ab alia origine. septua-
 ginta $\chi\omega\upsilon\alpha\pi\iota\upsilon$ vocant, & $\iota\epsilon\pi\epsilon\iota\varsigma$ vertunt. Citato
 autem capite Regum, de Iosia legitur. *Con-*
taminavit quoq; Tophet quod est in valle filiorũ
Hinnom, ne quis traduceret filium suum aut fi-
liam suam per ignem Molech. Vallis filiorum
 Hinnom (q̃ Ebraicè est גיא אבן vel גיא בן חנוך
gi ben Hinnom) in agro suburbano erat, à
 rugitu seu lamentis puerorum, dum exure-
 bantur, ita nominata. Nam חנוך Hinnom à
 נחם *nahem*, i. gemit, aut rugijt, volunt de-
 ductum. Thophet verò à תוף i. tympano
 petunt. quòd, ne lamenta illa & grauissimi
 eiulatus à parentibus exaudirentur, tympa-
 nis, dum sacra fiebant, vicinia personaret.
 ad hunc modum D. Cimchi, alij. idem ferè
 ritus apud Dugbijn Chenerage incolas, teste
 Beniamino Ben-Iona. Igni n. deuoueant se
 G magna-

magnatum nonnulli, non sine pompâ satis sumptuosâ, familiares verò, vti verba sunt Beniamini, Ariâ interprete, *cognatig, omnes & consanguinei tympanis & choreis summa cum letitia exultant, & ludunt, quoad ille omnino combustus fuerit.* A valle autem illa τὴν γένναν habuerunt, quâ inferorum poenas denotant Euangelij scriptores sacri. γέννα τὴν πύλιν Matth. v. comm. 22. & 29. pro eodem usurpant Rabbinī גיחנם *gehinnam*, & ab eodem fonte. & dicunt quod septem res sunt creatæ ante creationem mundi, *Lex, Pœnitentia, Paradisus, Gehinna, Solium gloria, Domus sanctuarij, & Messia nomen.* Sed *Moloch* etiam *Baal* dicitur Ierem. cap. xix. com. 5. atque alibi; qua de re capite proximo plura. Appellatur item *Milcom* i. Reg. cap. xi. & vbi D. Lucas Μολόχ habet. Act. vii. com. 43. Syrus & Arabs scribunt מלכום *Melcom*, quod ad vetus instrumentum referas oportet. Nam in Amos cap. v. com. 26. vnde ille locus in Actis Apostolorum, ita legitur. *Honorastis, siue portastis siccuti siue tabernacula Regis vestri* (id est מלכום *Malcecem*; & Theodotion substituit Μολόχ) quod & *Moloch vestri* transferri potuerit, seu τὴν οὐλὴν τὴν Μολόχ vti vertunt Græci & D. Lucas in citato commate Actorum sub persona D. Stephani protomartyris.

martyris. מֶלֶךְ *Melech*, n. Rex sonat ple-
 risq; Orientalium linguis. Et sanè *Milcom*
 alibi, hoc est, מִלְכָּם (idem n. est, punctis
 paulò immutatis) haùt aliud vult quàm *Rex*
eorum, vti hìc מַלְכֵּם *Malcecem*, est *Rex ve-*
ster, quod Theodotion & Symmachus vete-
 res interpretes ostendunt, cum numen illud
 etiam per βασιλῆα & ἄρχοντα reddunt. vtraq;
 vocabula in S. literis Molochum designant.
 Jerem. XLIX. *quare possedit* מִלְכָּם *Gad.* ver-
 unt *malcam* in *Rex eorum* nonnulli, sed LXX.
 habent διὰ τὴν παρέλαβεν μελχὼλ. librarij error est
 pro μελχόμ: vti Ebraicè etiam profertur Mo-
 loch, i. Reg. I. X. si chiric per epsylon efferas.
 Ammonitarum n. idolum vocatur ibi מִלְכָּם
Milcom ijsdem elementis, diuersis punctis à
Malcam Jeremiæ. verùm & LXX. in dicto lo-
 co Regum, βασιλῆα αὐτῶν reddunt, vti alij in
 Jeremia; apud quem Prophetam ne quis du-
 bitet an ad Moloch ea verba sint referenda,
 legat & capita præcedentia quæ Chemos,
 Machinam Cœli, Baalem eiusdémq; farinæ
 alios colentibus meritò exprobrat, & quæ
 in laudato capite de Ammonitarum sacris
 subiunguntur. Seniores LXX. Hierem. XXXII.
 com. 35. πρὸς Μολὼχ βασιλῆι habent. Hùc spectat
 illud Zephaniæ cap. I. com. 5. *Et eos qui ad-*
orant & iurant per Dominum, & iurant per
 G 2 *Regem*

Regem sum, id est, Ebraicè מלכּ per
Malcham. Cùm Iudæis intelligo hîc ipsum
 Molech. qui, vti videre est, sub Regis nomine
 maximè colebatur. hinc dictus locus ille in
 quo eius sacrificia *Malken* II. Sam. XII.
 com. 31. id est, מלכּ. ita n. D. Cimchi ibi
 exponit. tametsi Masorethæ מלכּ *Malben*,
 in margine substituunt, hoc est, *furnus ad*
conficiendos lateres. & LXX. ad eam mentem
 πλοῦτον vertunt. Quàm conueniens autem &
 proprium summo rerum Gubernatori siue
 Deo fuerit, etiam apud Idololatrias, Regis
 vocabulum & βασιλεύς, discas licet ex prima
 Apologia Apulleij. Vti igitur Baal, i. Do-
 minus, ita & Melech, seu Molech, aut Mo-
 loch, i. *Rex*, Ammonitarum hoc numen de-
 notabat. vndè & is ipse forsàn fuerit qui *Rex*
Deorum, βασιλεὺς Θεῶν, titulo singulari, voca-
 tatur in Phœnicum vetustissima Theologia;
 Adodus etiam dictus. quod ex Sanchonia-
 thone testatur Philo Bybliensis apud Euse-
 bium. Quem nempe à Syris cultum, ostendit
 non solum Hadad seu Adad (quam facilis
 ab Adad sit in Adodum transitus, nemo nō
 videt) & Benhadad in eorum regum & prin-
 cipum nominibus, à Dijs, vt veterum erat
 mos, traductis (de quæis satis est in Genes.
 XXXVI. & I. Reg. cap. XX. testimonij) ve-
 rum

rùm etiam ipsum Adadi vocabulum per decem generationes in regia Syrorum stirpe continenter propagatum; quod scribit Nicolaus Damascenus apud Fl. Iosephum *Apocryphorum*. VII. cap. VI. De Adodo isthoc & Rege Deorum intelligendus videtur Macrobius, de Assyrijs loquutus, & eorum Ioue seu Sole, Saturnal. I. cap. XVIII. *Deo*, inquit, *quem summum maximumq. venerantur* Adad nomen dederunt. eius nominis interpretatio significat VNUS. Cæterùm in *Vnius* significatione aut fallitur Macrobius, aut deprauatus est ab exscriptorib⁹ locus. Nam Syris & Chaldæis siue Assyrijs חַד *Chad* ab Ebræo אַחַד *Achad* Vnus interpretatur. Atqui Adad ille, seu Adodus, sacrâ historiâ חַדָּד *Hadad* aliâ longè orthographiâ legitur. Ioannes Drusius legendum censet apud Macrobiū Hada à חַדָּא *Chada* quod Syriacè etiam *unum* sonat. Id sanè olim mihi persuasit & viri autoritas, & res ipsa: sed hallucinatum potiùs Macrobiū vocabulorum affinitate, à curis iam instructus secundis, opinor. Hadad n. & Hada & Adad & Chada pronuntianti, nec tamen ad rem significatam distinguendam satis idoneo, non ita adinuicem sunt dissimilia. Hada autem siue Chada sequioris, ni fallor, sexus numen erat, & Adardagæ seu Atergati,

tidi, qua de nos plura mox, magis concordat. Imo certè in Syriæ vicinia, eo nomine, culta est. Hesychius. Ἀδὰ. ἡδονή. πηγὴ. καὶ ὑπὸ Βαβυλωνίων ἢ Ἑβραίων. Hada (vnde & Ἀδὰ spiritu aspero apud Hesychium legerem) Dea, & Iuno; sed Adad Deus & Sol erat. Hadad autem clamorem, seu celeusma hortantium nō malè denotat, nec à lamentis puerorum in Molochi sacris ita prorsus abludit. Quin & effigies vtriusque & Adadi & Molochi eadem ferè memorant fuisse scriptores vetusti, & ad vnum Solem exprimendum fictas. Macrobius. ADAD *insigne cernitur radijs inclinat, quibus monstratur vim cæli in radijs esse Solis qui demittuntur in terram.* At Theophilactus ad Actorum Apost. vii. Molochο fuisse, ait, λίθον διαφανή ἐπὶ μετώποις ἀνδρὶς ἐὶς εὐωχίαν τύπον, i. *lapidem perlucidum in summitate frontis ad imaginem Phosphori, quem Solem intelligas.* Mitto hîc quam propriè hæc omnia Soli, Regi Numinum seu stellarum, conueniant; quod is proculdubio cogitabat, qui septem conclauium primam fecit, quisquis ille fuerit, mentionem. nam totidem, vti diximus, Mithræ tribuuntur; qui totius antiquitatis, veterum maximè Inscriptionum, consensu, idem qui Sol æstimandus. vnde Mithridax lapis dictus qui sole percussus coloribus

ribus micat varijs, vt scribit Solinus cap. XL. Mithri autem, Mithir aut Methet Persicè Dynastam & Dominum (quod etiam est in Molochi titulis) significat; vt docemur à magno Scaligero lib. VI. de Emendat. Temporum. Accedit, quòd in Exercitationibus Iulius pater Adad solem Persicè denotare se legisse meminit. Quod autem de *Vnius* nomine Assyriorum Deo alicui dato scribit Macrobius, hàut futile prorsus habendum. Erat sanè Deus illis ita nuncupatus, id est *Chad* seu *חכד Achad*, sed & fortè non ita ab Adado seu Molocho alienus. cum Adad p Vnum interpretatur, fallit Macrobius. minùs vt à vero aberràrit, fieri potest, cum Adad, & Vnum siue Achad, idem fuisse dicit. Soli quidem vendicatur meritò illud nomen, & ex veri DEI attributis in Idola videtur translaturum. Isaias cap. LXVI. com. 17. *Sanctificantes & lustrantes se in hortis post Vnum in medio.* ita enim, non *Vnam* lego, quod faciunt ij qui Masorethas sequuti *חכד Echad* non *חכד Achad* ibi legunt, sed tantum scribi volunt. hanc enim ex ijs dictionib⁹ esse aiunt quæ aliter scribuntur, aliter leguntur, & piscinam nōnulli somniant intelligi. alij colentium ordines denotari; quasi alterum alteri succidaneū fuisse tantum innueretur. Liben-

tèr sane Iosephi Scaligeri interpretationem audimus, & adijcimus. *Sensus*, inquit, *ille est apertissimus* : Februationes & lustrationes Deo illi sue Idolo fieri, quem Deum ipsi vocarent Ahad, id est, Vnum, idq; in medio hortorum, qui illi idolo dicati, in opisthodomio templi : subintelligendum n. templum; pone templum Ahad. Nam prepositio אהר qui utitur propheta, est localis, ut etiam sic accipitur ab omnibus Iudæis, & Ionatham vertit ביהר אהר. vel simplicius Idolum pro ipso idoli templo accipiendum, ut Græci & Latinis mos est. ita ille ad veterum Græcorum fragmenta. Lustrationis ritus in ijs, quæ apud Isaiam sequuntur, parent. *Comedentes carnem suillam & abominationem atq; murem.* ad quem locum enarrandum iuuet, in fallor, R. Maimonides Perplex. III. cap. XXX. Sed deprauatus nimium videtur Latinus codex. vide & Esaia cap. LXV. com. 4. Certè Palæstinorum Sacerdotes & harioli, ut facinus de arca ablata & detenta expiaretur, grauissimóq; liberarentur ciuitates quinq; & foedissimo morbo, hoc imprimis genus februationis consulti docuerunt; ut mures aureos Deo Opt. Max. offerrent. vti historia est I. Sam. cap. VI. Verùm non à sacrorum ratione, ut videtur, tam mures dari, quàm animalculi effigiem à quo læderentur in munere

nere repræsentari voluere illi. Et satis incogi-
 tantè Philastrius, qui isthinc Musoritas ne-
 scio quos hæreticos petit. *Musorita*, inquit,
sunt quidam nomine qui sorices colunt. De mure
 nihil habeo quod dicere heic iuuet. scio Plu-
 tarchum non semel, Magis hanc bestiolam,
 utpote Deo etiam ipsi ante alias invisam
 esse, reliquisse scriptum. quod cōmentariolo
ὅτι φθόνος καὶ μίσους refert, & in symposiac. *iv.*
cap. v. Veruntamen non modò non à sacris
 mures abigit Iamblichus, non is qui sub Iuli-
 ano floruit sed alter etiam Syrus, sed myste-
 ria *ἀπὸ τῶν μυῶν* deriuari vult. rationem eius
 vide apud Photium in Myriobiblo, Codice
xctiv. Certè forsan uti porcus apud Europæ-
 os primas inter Februa & lustrationes fere-
 bat, sic in Asia porc⁹ & mus. Atqui an ab Æ-
 gyptijs sacra traducta heic potiùs inuuntur?
 sanè plenilunijs porco facere Lunæ, quæ &
 Asianis miro semper in honore habita, illis
 solenne erat. & Ægyptios ritus in Iudæam
 deduci minimè nouum est. de sacris hisce
 consulas Herodotum in Euterpe. Saturnus
 autem Latinis, Græcis *κρόνον*, plerúnq; cen-
 setur Moloch. Infantes siue pueri virisque
 erant hostiæ communes. & nefanda illa sacra
 è Syria in Europam videntur migrâsse, & in
 Africam. Ad Ouidij Fastos, Macrobiū,
 alios

alios perquam obuios relegandus, qui de Europæi Saturni hostijs humanis dilquirat. De Poenis, qui Syrorum colonia, Ennius:

Ille suos Diuis mos sacrificare puellōs.

Versus est apud Nonium Marcellum, verbo *Puellis*. Pescennius Festus apud Lactantium Diuin. Instit. I. cap. XXI. refert *Carthaginienses Saturno humanas hostias solitas immolare, & cum victi essent ab Agathocle Rege Siculorum iratum sibi Deum putasse, itaq; ut diligentius piaculum soluerent, ducentos nobilium filios immolasse*. qui liberis carebant, ij à pauperib⁹ emebant, ut mactarent; quod à Plutarcho docemur. D. Athanasius Orat. aduers. Græcos: Φοίνικες, inquit, & Κρήτες ἢ Κρόνον ἐν ταῖς τεχνουσίαις ἰδρῶσκευον. plura ad hanc rem de Poenis habent Diodor. Sicul. Biblioth. XX. Iustinus hist. XVIII. Cyrillus aduers. Iulianum lib. IV. Eusebius de præparat. Evangelica IV. Minutius Fœlix, alij. Ad Tiberij vsq; tempora durasse impium illum morem in Africa scribit Tertullianus Apologetic. cap. IX. de cuius verbis à lectore curioso consulendus Scaliger in epistolis ad Casaubonum. cum tamen etiam in fœdere quod icerunt Carthaginienses & Gelo tyrannus Syracusanus, cautum esset, ὥτι & ταῖς τεχνουσίαις ἰδρῶσκευον τῷ Κρόνῳ κατα-
Siculis

ὄντες. quod scribit Plutarchus *περὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ τιμαρμένον*. sacra autem hæc Poenorum, à Syrorum istis, manasse confirmat item tibiæ & tympanorum etiam apud hos solennis usus, quem refert idem scriptor magnus *περὶ δεισιδαιμονίας*. Lamenta n. puerorum aut parentum inter mactandum exaudiri, piaculū habebatur. Fermè dixeram, sub Molochi nomine cultum à Pœnis hunc Deum. Nam *Ἀμίλκαν* Carthaginienses veneratos esse meminit Athenagoras in Legatione. nec dubitare fas est, an Amilcas ab eodem, quo Molech, fonte deducendus. vtræq; pura puta Ebraica seu Punica sunt, si quis initia spectet, & Regem denotant; nisi mauelis Amilcan Reginam, id est, *Βασίλιν* Atlantiorum Deam interpretari. quæ sanè ad Coelestem Carthaginiensium Deam referre licet. Nam vt ijs Belus seu Vranus Deus & Coelestis Dea, ita Atlantijs Vranus & Basilis. de quibus consulas Diodorum in Biblioth. III. Milici etiam quod Annibalis socii nomen, & huius filix Imilces quod est *Regina*, & Imilconis Carthaginiensis ducis, non aliunde sunt petenda. *Melech* n. Rex est, *Malcha* Regina; quæ Melicum & Imilcen pronuntiabant. Silius Italicus Lib. III.

Milicus

*Milicus indigenis latè regnarat in oris,
Cornigeram attollens genitoris imagine frontem;
Hinc patriam, clarumq; genus referebat Imilce,
Barbaricâ paulùm vitiatò nomine linguâ.*

Ita, qui καὶ ὑπερβολῶ, vti ait Strabo, Tyrijs cultus Hercules, dicebatur μέλαγρος, siue μέλαρτος. is autem Iouis Demaruntis filius. q̃ à Philone Bybliciensi discimus. nec alius est à Pœnorum Hercule, qui humanis hostijs placari, vti Molech, solit⁹; vt Plini⁹ lib. xxxvi cap. v. scribit. prima nominis pars non dubium est quin ab Ebræorum Melec traxerit originem. quid αρθ̃ aut αρθ̃ in ea dictione, nō satīs intelligo. vestigia totius nominis extant, ait Scaliger, in Punicis illis Bomilcar, Hamilcar. Certè in Bœotia quæ plura e Phœnicia cum Cadmo traducta vocabula retinuit, Haliartus Vrbs erat conditori cognominis, & Fluuius. In Scolo item Bœotorum, simulachrum Μεγαάρτε in honore habitum. Id Cereris Μεγαάρτε volunt nonnulli fuisse, & ab ἄρτω quod est panis (quia frumentaria Dea illa) deducunt. Ita Eustathius ad Iliad. ε. qui μεγαάρτια etiam festum memorat huic Deæ sacrum, quam & μεγαλόμαζον ab eadem causa dictam scribit. Fateor Cymulcum apud Athenæum Dipnosoph. iii. ex Polemone Μεγαάρτε καὶ Μεγαλομίξζ ἀγάλματα ἱερυνται in Scolo Bœotix retulisse, & Μεγααρτίων festi

festi paulò pòst ex Semo fieri mentionem.
 atq; inde quæ habet Eustathius ad Home-
 rum petita constat. Cæterùm an Μεγαλάρτῳ
 fuerit Ceres non liquet satis apud Athenæ-
 um. At quicquid numinis fuerit, Phœnici-
 am in eo videtur latere originem. nam &
 Cadmus, Ismenus, Thebæ Phœnicia etiam
 sunt. Quòd de pane afferunt nimis est ridi-
 culum. Nos forsàn non meliora videbimur,
 si Megalarton ex Melicarto factum conijci-
 amus. Non inuisitata elementorum (quæ in
 huiusmodi nominibus frequens) metathe-
 sis, & facillima $\alpha \gamma$ pro κ substitutio ita
 sanè suadent. Neque ab alio forsàn fonte
 Μεγαλόμαζῳ: quod à Phœnicio aliquo voca-
 bulo Græcis non omninò intellecto, in ist-
 hoc (vt fit) quod Græcam patiaturo analo-
 giam, procurantibus grammaticorum au-
 daculis, demigravit. vnde mutatum fuerit,
 hariolari fuerit difficile. Memini Phrygibus
 Iouem dictum Μαζεύς, si Hesychio fides. Is
 ita: Μαζεύς ὁ ζεύς ὡς ἐξ ἀφροδίτης. Syris item suppri-
 cationem ad Regem Μεγαμάζα nuncupatam
 lego. Suidas. Μεγαμάζα. οἱ Σύριοι τὴν ἐπὶ βασιλείᾳ
 ἀφροδίτης ὡς καλεῖται. sed coniectori hæc non satis
 præbent auxiliij; licet inde Megalomazon
 ἀφροδίτης denotasse, quod Iouis cognomen,
 quis non immeritò suspicetur. Atqui nonne
 ab

*Millicus indigenis latè regnarat in oris,
Cornigeram attollens genitoris imagine frontem;
Hinc patriam, clarumq; genus referebat Imilce,
Barbaricâ paulùm vitiato nomine linguâ.*

Ita, qui καὶ ὑπερβολῶ, vti ait Strabo, Tyrijs cultus Hercules, dicebatur μέλαρτος, siue Μέλαρτος. is autem Iouis Demaruntis filius. q̄ à Philone Bybliensi discimus. nec alius est à Pœnorum Hercule, qui humanis hostijs placari, vti Molech, solit⁹; vt Plini⁹ lib. xxxvi cap. v. scribit. prima nominis pars non dubium est quin ab Ebræorum Melec traxerit originem. quid αῤῥῶ aut αῤῥῶ in ea dictione, nō satīs intelligo. vestigia totius nominis extant, ait Scaliger, in Punicis illis Bomilcar, Hamilcar. Certè in Boeotia quæ plura e Phœnicia cum Cadmo traducta vocabula retinuit, Haliartus Vrbs erat conditori cognominis, & Fluuius. In Scolo item Boeotorum, simulachrum μεγαλάρτε in honore habitum. Id Cereris μεγαλάρτε volunt nonnulli fuisse, & ab ἄρτω quod est panis (quia frumentaria Dea illa) deducunt. Ita Eustathius ad Iliad. ε. qui μεγαλάρτια etiam festum memorat huic Deæ sacrum, quam & μεγαλόμαζον ab eadem causa dictam scribit. Fateor Cymulcum apud Athenæum Dipnosoph. iiii. ex Polemone μεγαλάρτε καὶ Μεγαλομίξυ ἀγάλματα ἱερνῶσαι in Scolo Boeotiæ retulisse, & μεγαλάρτιον festi

festi paulò pòst ex Semo fieri mentionem.
 atq; inde quæ habet Eustathius ad Home-
 rum petita constat. Cæterùm an Μεγαλάρτῳ
 fuerit Ceres non liquet satis apud Athenæ-
 um. At quicquid numinis fuerit, Phœnici-
 am in eo videtur latere originem. nam &
 Cadmus, Ismenus, Thebæ Phœnicia etiam
 sunt. Quòd de pane afferunt nimis est ridi-
 culum. Nos forsàn non meliora videbimur,
 si Megalarton ex Melicarto factum conijci-
 amus. Non inuisitata elementorum (quæ in
 huiusmodi nominibus frequens) metathe-
 sis, & facillima τὸ γ pro κ substitutio ita
 sanè suadent. Neque ab alio forsàn fonte
 Μεγαλόμαζος: quod à Phœnicio aliquo voca-
 bulo Græcis non omninò intellecto, in ist-
 hoc (vt fit) quod Græcam patiatur analo-
 giam, procurantibus grammaticorum au-
 daculis, demigravit. vnde mutatum fuerit,
 hariolari fuerit difficile. Memini Phrygibus
 Iouem dictum Μαζεύς, si Hesychio fides. Is
 ita: Μαζεύς ὁ ζεύς Μαζὰ φρυγί. Syris item supp-
 licationem ad Regem Μεγαμάζα nuncupatam
 lego. Suidas. Μεγαμάζα. οἱ Σύροι τὴν ἐπὶ βασιλείᾳ
 ἀνέστην ἔτω καλεῖσι. sed coniectori hæc non satis
 præbent auxiliij; licet inde Megalomazon
 ἐκείνου denotasse, quod Iouis cognomen,
 quis non immeritò suspicetur. Atqui nonne
 ab

ab ἄρις *Arits* artos in τὸ Melicartos, quod
 & Melicratus nonnullis exaratur? *Arits* præ-
 ualidus est. sic Melicarits, Regem præualidū
 seu Tyrannum significet, & in τὸ Melicar-
 tos faciliè transeat. Inde forsan Ἀρταῖοι Per-
 sicè Heroes, siue qui priscis seculis inpri-
 mis claruerunt. Testis est Hesychius. & Ste-
 phanus περὶ ἑθνικῶν. Ἀρταῖος δὲ Πέρσαι, inquit, ὡς περ
 οἱ Ἑκλυες τὲς παλαιὲς ἀνθρώπους καλεῖσι. i. *Artai*
Persis sunt, qui *Græcis prisci seculi heroes*.
 neque hoc vocabulum hac notione nomini-
 bus Artaxerxis & Artabazi deesse vult. Hinc
 Ἀρταῖς, Persis, μέγας est καὶ λαμπρὸς, i. *Magnus &*
clarus, & Ἀρτάναι *Regna*. vnde etiam Artox-
 erxem idem interpretari scribit Herodotus,
 quod μέγας ἀρτίος. i. magnus Bellator. Quam
 consonum sit vt Diuorum nominibus vox
 hæc accederet nemo non videt. Atq; Persa-
 rum veterum & Syrorum, vt in moribus, ita
 in linguis plurima fuisse cōmunia neminem
 paulo doctiorem diffiteri sentio. Persæ etiam
 in Syris nostris nonnunq̃ apud Europæos
 scriptores recensentur. hoc est, Babylonij
 Persæ dicuntur, & Babylon Vrbs Persica,
 vti apud Stephanum. Tam Phœnicij igitur
 quàm Persæ fieri potuit, vt priscos heroes
 (prisci autem Heroes plerunq; in Deos tan-
 dem migrabant) vocis huiusce adiectione
 signanter

signantèr indigetarent. Sed ne frustrà nimis
 disquiramus veremur, & assensum retinem^r.
 Arten autem dici Ægyptijs Martem, qui my-
 thologis idem cum Hercule, autore est mihi,
 sed suspectæ in hac re fidei, Vettius Valens
 Anthochenus Antholog. vī. De coloribus
 Planetarū agens is Astrologus, τὸν δὲ τῷ Ἀρτέ-
 κριον (inquit) πυρῶδες γὰρ καὶ τομὸς καὶ κατεργάσιμος
 ὁ θεός. Αἰγυπῆσιοι γὰρ καὶ Ἀρτέω αὐτὸν προσηγόρευον, ὅτι
 ἐν ἀγαθοποιῶν καὶ τῆς ζωῆς ἐξαρέτης ἐστίν. i. *Martis*
verorubrum. Igneum n. est acutum & interfi-
ciendi vim habens Numen. Nam Ægyptij Ar-
ten eum nuncuparunt, eò quòd beneficiorum vir-
tutem & ipsam vitam sit ἐξαρέτης. Nomen,
 quod facit Ægyptium, à Græco vocabulo,
 non quæro quàm scitè, petit. verba autoris
 adiunxi, cum quòd rarus sit & ἀνέκδοτος scri-
 ptor, tum quòd ἀρτης hac notione, si benè
 memini, haut alibi occurrat. sed Πυρῶεις Ægy-
 ptijs græcè Mars dict⁹ est; teste Iulio Firmi-
 co. Cæterùm ad Tyrium Herculé seu Meli-
 cartum anne spectat illud de Desanao in Eu-
 sebij Chronicis à B. Hieronymo versis? ver-
 ba sunt. *Hercules cognomento Desanaus in*
Phœnice clarus habetur. unde & ad nostram
usq; memoriam à Cappadocibus & Eliensi-
bus Desanaus adhuc dicitur. Totidem sylla-
bis & in priore & posteriore Chronicorum
leguntur.

leguntur. atque ipsissima exscripsit Florentius Monachus Wigornienſis. Moſis in tempora incurrit Deſanaus hic qui Doſenaus aliàs, vt habet Marianus, appellatur. Delphinā vt videtur ibi legit Lud. Viues ad de Ciuitat. Dei lib. xviii. cap. xii. Certè quid velint ſibi illa B. Hieronymi verba difficillimum eſt cōiectari. Ideò ne Cappadocibus, & Elienſibus ita dictus Hercules, quod in Phoenice clarus. Quid Phoenicibus cum Cappadocibus? Quinam Elienſes iſti? neq; apud veteres, alia eſt Herculis Deſanai mentio. Dorſanes Indis Hercules nominabatur; teſtis eſt Heſychius. Id à Doſenao proximè abeſt, vt notat magnus Scaliger. Nec verò Indi huc trahi poſſūt. Atqui & Perſis (quos, vt pleroſq; Orientalium, Indos ſæpiùs dici nemo mediocritè doctus neſcit) Hercules Σάνδης vocabatur, autore cum alijs Beroſo apud Agathiā; quod quin ad Dorſanen ſpectare queat, nihil ita videtur obluētari. ſed vt omnia de hoc nomine in incerto ponantur, Euſebij Græcus codex Diodan eum nuncupat. Ἡρακλῆα, inquit ille, τίνες φαſιν ἐν φοινίκῃ γινρίζεσθαι Διωδᾶν ἐπιλεγόμενον, ὡς καὶ μεχρὶ νῦν ἐπὶ Καπαδόκων καὶ Ἰλίων κεκλήθηται. vltra diſpicere nequimus. Sed ad Molochi ſacra redimus. Horrendi autem illius ſacrificij, puerorum
nempè

nempè maſtationis, ſi fides Phœnicum annalibus, non latet origo. Tradidit ex ijs Porphyrius (apud Euſebium præparat. Euangelic. i. & iv.) Saturnum, quem Phœnices Iſrael nuncupabant, regem Phœnicia vetuſtiſſimum, vt regnum ſuum à ſummo imminentis belli periculo liberaret, ſuperofque propitios haberet, vnicum (*Μυρογενῆ*) quem ex Anobreta ſuſceperat filium, regio ornatum faſtu, conſtructam ſuper aram, imolâſſe. quod exemplum nefaria poſteritas non intellectum ſecuta eſt. Mirum n. niſi ad Abrahamum & Iſaacum filium reſpiciat commentum illud. Nam *Μυρογενῆς*, id eſt, vnicus fili' ille appellatur à Porphyrio *Ieoud*, & à Philone. Verum in Geneſeos *xxii. com. 2.* Iſaac dicitur *בן את-יחידך bincha eth-
iehidcha*, i. filius tuus vnicus tuus. vbi in *Iehid* ipſum *Ieoud* ferè integrum legimus. ita in Orphaicis *שׂר דׂר*, quæ Onomacriti cenſentur, Abrahamus *Μυρογενῆς*, pater inquam pro filio, imperitè & ridiculè appellatur, quod Illuſtriſſ. Scaliger ad Græcorum fragmenta notauit, vt & Saræ nomen in Anobretam apud Phœnicas mutatum. ſic futi-
lorum theologia Iſrael dictus, qui Iſraelis auus. Qui Strabonem, Iuſtinum, Diodorum Siculum de rebus Iudaicis conſulerit, minùs

mirabitur sacram historiam à profanis scriptoribus tam interpolatam, & falsò narrari. Mosè, Deum, Patriarchas errore inextricabili confundebant, verba & res sacras ad impias Magorum operas arripiebant, & ex rebus diuinitùs gestis & in tabulas sanctas relatis, profana numina formabant, nouos, ridiculos, & nefandos cultus instituebant. de ea re nos plura in prolegomenis. De Siccuth autem, quod meminit Amos, pauca adiicimus. Aquilæ vertitur *συκισαυμοί*, id est, *umbracula*. Symmacho, *LXX.* & D. Lucæ *σκηνή*, quod, vt *σκήνωμα*, pro delubro sumi potest. Lecticam potius in qua portabant numinis, id est, Molochi imaginem, intelligo. nam *נֶשֶׁבֶת* *nesbatbem* interpretantur *LXX.* *ἀνελάετε*, i. *in manus sumebatis*, vt portaretis, atque ita D. Lucas. quod certè, ad imagines in lecticis aut thensis circumlatas, optimè referas. Seruius ad illud Vergilij *Æneid.* *VI.*

Errantēsq; Deos agitataq; numina Troia.

aut mecum (explicat ille, *agitata*) *vexata signa* *ἔθαρα* dicit, i. *simulacra breuia, quæ portabantur in lecticis, & ab ipsis mota infundebant vaticinationem; quod fuit apud Ægyptios & Carthaginenses.* Ad eum ritum intelligunt nōnulli, apud Homerum, Iouis cæterorumq; Deorum

rum δωδεκάμερον ἀποδημίαν, & Æthiopibus in more fuisse, vt duodecim numinum, quæ in Diospoli sacrabantur, effigies, statis temporibus, per Africam, duodecim dierum spatio vitulantes circumferrent. sic Eustathi⁹ ad Iliad. a. ex veterum scriptis. Ἐν Διοσπόλει μέγιστον ἔστι Διὸς ἑστῶν, ἀφ' ἧς λάβοντες Αἰθίοπες Διὸς ἑόρταν καὶ ἄλλων δαμνῶν σὺν αὐτῷ, καὶ τινὰ χαρὸν τεταμένον περὶ δώδεκα ἡμέρας, ἐπεὶ καὶ τοῦτοι παρ' αὐτοῖς θεοί. Ita omnium Cœlitū simulachra Romæ quotannis sub æstiuo solstitio Alagabalū Deum pretiosissimo curru vectum, deducente eum ingenti pompa imperatore cognomine, in delubrum subu. b. inum comitabantur, vt refert Herodianus lib. v̄. Meminit & Macrobius Saturnal. i. cap. xxiii. Iouis Heliopolitani ex Heliopoli Ægypti in Assyriā traducti, culti, & ferculo vehi soliti, vti, in pompa ludorum Circensium numinum signa, siue, apud Antium, Fortunæ effigies. Ad hunc morem referendum illud Strabonis de Omano numine Persico apud Capadocas. ἑόρταν, inquit, τῷ Ὀμάνῃ πομπεύει. i. *simulachrum Omani in pompa vehitur.* scribit lib. i. v̄. Hinc lux ad Siccuth intelligendum. nam vt astrum illud fuisse cum Ebræis sentiam, animum non potis sum omninò inducere. Tentorium certè erat quod circumfer-

ri potuit, & in quo Molochi effigies. nam & disertè meminit Philo apud Eusebium *παῖς Ζευὸς πορευόμενος*. i. *fani portatilis* magni Phœnicum Dei quem Agroten vocabāt. vt Arca testamenti Iudæis, ita ferè huiusmodi fana seu *σώλαι* Idololatrīs. Quod habet de Sicut Elias Leuita ad Radices Cimchi, & de figura nescio cuius auis, ridiculum est. De eo autem Prophetæ Amos loco, qui à D. Luca, seu primo martyre Stephano, in Actis non fidelitèr satis versus posset nimis curioso videri, verba D. Hieronymi quæ hùc maximè spectant, subnectere non piget. *Nec putandus, scribit ille, est primus martyr errasse pro eo quod in Propheta scriptum est trans Damascum dixerit trans Babylonem. magis n. intelligentiam quam verbum posuit, quia trans Damascum ducti sunt in Babylonem, siue trans Babylonem. In eo autem loco, ubi Lucas posuit Μολόχ & in Ebraico scriptum est מלכא Aquila vertit Μελχὲμ, & Theodotio REGIS VESTRI. & paulò post. Et hoc in omnibus scripturis sanctis obseruandum est, Apostolos & Apostolicos Viros in ponendis testimonijs de veteritamento, non verba consyderare sed sensum, nec eadem sermonum calcare vestigia, dummodo à sententijs non recedant. Hæc ille doctissimus patrum lib. II. in Amos.*

Ioannis Seldeni

De

DIS SYRIS

Syntagma secundum.

BAAL. BEL. *nomen olim DEO VERO tribu-*
tum. Belus Phœnicus. Bal Punice. Balis
seu Beli Punici fanum. Numina in Dyna-
starum nominibus antiquitus. Belus Babylo-
nus. uti Græci Βᾶλον interpretati. Omnis Ex-
cercitus Coeli. Chronici Alexandrini locus
emendatus. Βηλδς apud Homerum. de eo ve-
terum sententia. prima Beli nominis men-
tio apud Græcos. uti Europæis Iupiter &
Ζεύς, ita Asiaticis Belus, seu Baal. Iouis, Ιαώ,
Ιεω à Tetragrammato. Ιαζ. Ιαωθ. Iuba. Ζεύς
dictus DEVS verus. Arati locus à D.

H 3

Paulo

Paulo citatus. Pater nomen Divinum commune. Iupiter. Marspiter. Iupiter non dictus, quod iuvans pater. Tetragrammaton nomen Gentibus notum. quid de eo Iudei. Pythagoreorum Τετρακτύς. cōiectura de eorum insurando. Nazaratus seu Zaratus Assyrius. Ezechiel. Zarades. Zoroaster. Pythagoras. Malchus emen latus. idem Porphyrius est. unde augendus. Pythagoras ex Orientalium mysterijs eruditionem suam hausit. Belus, Ζεύς. Ζεύς Ἐρυάλης. D. Hieronymus correctus; & Fl. Iosephus. Belus, Mars. Belus Assyrius; Perlicus. Ζεύς Olympius. Beelsamen. Baal samaim. Mar-nas Gazæorum. Virgo quid sonet Creticæ. Μάρτυρ. plurima Europæorum monimenta ab Asiatico Be'o. Abellio; Belenus; Belatucadius Dij. Belis. Belenus, Apollo. De Alagabalo, i. Heliogabalo disquisitio. Iulius Balbillus Alagabali antistes. Gabalus. Agli-Baal, Deus Circularis. Alagabali simulachrum. Διὸς φυλακὴ ignis. Vrania Heliogabali uxor. Aglibelus, Malachbelus Dij. Molech. puerorum mactatio. sacra Alagabali. Virilia pudenda in sacris Orientalium. cōiectura in Xiphilini locum. Magnorum V V. de Heliogabalo sententia. Hel, Bel, . Bo-

Bolathen. Azizus & Monimus Edesse
Solis πάρεστος.

CAP. I.

Sæpè occurrunt in sacris literis Baal, & Belus, varijs Dijs nomina communia, & numero secundo *Baalim*. Cæterùm Chaldæis seu Babylonij propria erat vox *Bel*, Phœnicijs & adiacentibus *Baal*. vtrunq; ab Ebræo *באל* *Baal*, i. Dominus. à quo, excidente litera *y* iuxta morè Chaldaicum fit *בל* *Bel*, cuius mentio eisdem elementis, apud Esaiam cap. XLVI. com. 1. Hieremiam cap. L. com. 2. & LI. com. 44. Phœnicijs autē Ebraicè loquutis Baal cum *Ajn* retinebatur. Discrimen istud à Græcis & Latinis minùs observatum. Vtrique n. indistinctè tam Phœnicium seu Tyrium Numen, quàm Babylonium, plerunq; Bellum vocant, orientalium dialectorum haut curiosi. Et qui Fl. Iosepho nunc *Βελ* mox *Βαάλ* dicitur. consulas eum Orig. Judaic. VIII. cap. 7. & IX. cap. 6. De Phœniciorum Deo verba facit. Nomine Baal primùm fuisse summum & ineffabilem omnium re-

rum creatorem designatum meritò sentias; cum scilicet & alijs vocibus eiusdem fere significationis, & ab Ebræis, Arabibus, & Græcis id quod proprium Dei Opt. Max. nomen habetur antiquitùs datà operà explicatum sæpissimè legamus. Tetragrammatum n. nomen יהוה redditur à LXX. ὁ θεὸς aut κύριος hoc est Dominus; & substituunt Arabes אלرب alrab, quod idem sonat. Et quam convenire potuerit ἄ Baal nomen Deo VERO, caput secundum Hoseæ satis monstrat. Comm. 16. *Et erit in die illa, dicit Dominus, vocabis [me] ishi* (id est, maritus meus) *& non vocabis me ultra BAALI. i. בעלי, nimirum Baal tuus. Ego n. auferam nomina Baalim ex ore eius, & non erunt illi amplius in memoria cum nomine illorum.* Seniores verò pro Baali seu nomine cum affixo pronomine, Baalim pluralitèr, vt videtur, ibi legebant. nam ita vertunt; ἡ γὰρ λέξις μὲν ἐστὶν Βαλεῖμ. Populus Dei Baalem suum piè satis eum vocabant, priusquàm ob vocem illam ad profana numina frequentèr nimis traductam, id ipsum ipse Deus vetaret. Quin & diù est quòd Chaldæi quindecim myriadù annorum cōmentarios apud se latere iacerent, in quibus Belum suum vti rerum conditorem, in fabulosissima illa ineptissimàq; Omorce

Omoræ dissectione, celebrabant. Autor est Alexander Polyhistor ex Beroso Beli sacerdote. Deinde, ut sit corruptis moribus & in superstitionem pronis, solem fortè primò, quem *μόνον Ὀυρανῷ Θεόν*. i. *solum in cælis Deum* putabant Phoenicij (ità scribit Philo Byblien-
 sis Sanchoniathonis interpres) sub hoc nomine venerabantur. postremò autem & in simulacra alia siue Astrorum siue Regum, quorum memoria posteris longe charissima, τὸ Βαὰλ siue Βεὰ ad augendum, quà fieri potuit, seu corporis Cœlestis seu demortui honorem, est impiè deriuatum. Varij etiam ritus, ceremoniæ, statuta ad sacrificia tempora sunt addita. Ita Assyrij, ita Phoenicij, alij suos fecère, coluère Belos siue Baalim. De *Phœnicio Belo* capiēda sunt quæ habes I. Reg. cap. XVI. II. Reg. cap. X. ubi rex Achabus in soceri gratiam, Ithobalis, inquam, Sidoniorum Regis, fanum in Samaria Baali sacrasse memoratur. Sidon autem Phœniciæ Vrbs maritimā. Nugaces Græculi ex Ægypto Belum hunc petunt & Neptuni & Libyes filium faciunt. fabulosam historiam vide, si vis, apud Apollodorū *αὐτὸν Θεόν*, lib. 6. & passim fermè admittitur. Sed futilis nimium est. De eo autem intelligendum illud in Æneidos I.

Im-

*Impleuitq; meropateram quam Belus & omnes
A Belo soliti*——

nam Carthaginienſes è Phœnicia oriundi.
& de Didûs libatione loquitur. Ibi notat
Seruius; *Lingua Punica Bal Deus dicitur, a-
pud Affyrios autem Bel dicitur quadam ſacro-
rum ratione & Saturnus & Sol.* vbi Giralduſ
& alij deprauatis exemplaribus *Hal* & *Hel*
legerunt. Totidem verbis Iſidorus Origin.
VIII. rem voluit explicare. vterq; hallucinatus.
Neq; n. *Bal*, Deum magis Punicè, olim ſonabat,
quàm *Bel* Chaldaicè. vtraque Dominum interpretantur.
Punicas autem res & Phœnicias velut eaſdem, ad hanc
quam nunc rem agimus, obitèr memineris.
qua de re fuſiùs in prolegomenis. Belo huic
ſeu Bali Punico fanum erat in Bali Vrbe
Libyes. ita enim Stephanus *βαλὶ ἐθνικῶν. Βάλις,
πόλις λιβύης πρὸς τῇ Κυρλώῃ ἀπὸ τίνος Βάλεω, ὅ
τι ἱερὸν ἔχει.* & Balis hic dicitur. Certè nomina
illa Punica Annibal (quod inuerſum ferè
legitur Genef. XXXVI. com. 38.) Aſdrubal,
Adherbal, de queis & conſulas lib. VI. de e-
mendatione Temporum, hoc quod tracta-
mus numen habent adiectum, non ſine fre-
quentiſſimo Orientalium maximè nationù
exemplo, à quibus nomina ad eam rationem
formata ſunt paſſim obuia; vti videre eſt in
Bel-

Bel-adane, Nebuchadnazare, Neriglossoro, Ethobalo atq; id genus quàm plurimis. & propheta Daniel appellatur Beltsazar *iuxta nomen Dei mei*, inquit tyrannus ille apud Danielelem cap. i v. Qui vetustissimas res Asiae contexunt, Berolus, Menander, Sanchoniatho, seu Philo apud Iosephum & Eusebium Arrianus in περιπλῶ Rubri maris, & si qui sunt alij, luculenter hoc itidem ostendunt. *Belum Babylonium* quæras apud laudatos iam prophetas Isaiam & Ieremiam De historiola illa in Apocryphis de Belo & Dracone vidimus in præmonitiis. Templum eius, Regiam, Statuam, & Sepulchrum qui vult, Danielis cap. iii. Herodoti lib. i. Strabonis lib. xvi. Plinij lib. vi. cap. xxvi. Q. Curtium lib. v. Arrianum, lib. vii. Diodorum, alios adeat. & Festum eius habetur ii. Reg. cap. x. com. 20. De Chaldæis Stephanus ille. μαντεῖον δὲ ἔχειν λέγουσι αὐτὲς παρὰ βαρβάρους, ὡς Δελφοὶ παρ' Ἕλλησι, i. *Oraculum apud Chaldeos esse aiunt, quod Barbaris, ut Delphi Græcis, æstimatur.* Beli oraculum, de quo Arrianus, intelligit. Cæterum, de eo autor Chronici Alexandrini ita: Iupiter suscepit ex Iunone filium ὃν ὠνόμασε Βῆλον διὰ ὃξυτάλον εἶναι τὸν παῖδα, id est, *quem nuncupavit Belum cō quòd puer acutissimus esset.* ridiculé
nec

nec omninò capio Græculi originationem, nisi $\Theta\epsilon\alpha$ τὸ βέλ Θ deducere voluerit, quod iaculum seu telum, quod acutum est plerunque, denotat. verùm ρ ξύταλον substituendū videtur ibi ὀξύκίνητον, quod velocem notat. Et iaculo sic congruet magis, & menti eius qui ita ineptire ausus est, vt nomen Chaldæum à Graio fonte peteret. Velocem esse, hominis est; non video satīs vt acutum esse sit item: nisi quo Thersites est modo $\Theta\epsilon\alpha$ apud Homerum. Et Georgius Cedrenus firmat emendationem nostram. βέλ Θ δὲ ὁ υἱός, inquit, διὰ τὸ ὀξύκίνητον $\epsilon\tilde{\iota}$ ἔτως ἐκλήθη. Paulò melius ij qui apud Didymum Scholiasten ad illud Iliad. α.

— $\Sigma\tau\omicron$ βηλ $\tilde{\alpha}$ δισπεριστοιό

vnde Vulcanus se deiectum ait, interpretantur βηλ $\delta\alpha$ τὸ ἀνολάτω πάγον καὶ περιέχοντα τὸ πάντα ἔρα: siue, vt alij, τὸ περίοδον τῶ ἀίθερος καὶ τῶ ἀσπ α ν. melius inquam ij & propius absunt ab eo, quod diximus de Beli vocabulo astris tributo. Dryopum lingua alij βηλ $\delta\alpha$ Olympum significare volunt, & secundum Chaldæos Cœlum, vti ad eum locum refert Eustathius. sed rectè ille βηλ $\delta\alpha$ ibi à Belo, quod est nomen proprium, distinguit. βηλ $\delta\alpha$ n. limen est. cæterum diuerso scribitur accentu τὸ βῆλ Θ quod Regibus & Dijs tribuitur. βῆλ Θ n. exaratur idque

idque apud vetustissimos. Hesiodus in Catalogo heroinarum,

—Θεοῖν κέρη Βήλοιο ἀνακτός.

quæ prima est apud scriptores Græcos Belimentiono. citat Strabo lib. *a.* Tamen & Suidas; Βηλὸς βαθμὸς οὐράς. ἡ οὐρανός. Ab homonymia, accentu neglecto, hallucinatus cum alijs est. Neque n. Βῆλος malè pro Cœlo accipitur. velut n. collectivum in Syris numen erat **כל צבא השמים** *Col tziba haschamaim*, i. omnis Exercitus Cœli, cui ara in atrio templi exstruxit Manasses. neq; non est verisimile etiam Belum Exercitum illum, siue Cœlum, dictum esse. generale n. Deorum nomen Baal fuisse scimus. Et Chaldæis Cœlum ita vocatum iam ex Eustathio, qui à veterib' hausit, monuimus. *Omnes Exercitus Cœli Senioribus* LXX. *πάσα δύναμις τοῦ Ουρανοῦ* redditur. Belus autem & ἑρανος & ζεὺς, ποσειδῶνος ὕος interpretatur apud Hesychium. Distabat autem Babylonio ab altero illo Phœniciorum, ut Iupiter Ammon à Ioue Capitolino, Cretensis ab utroq; quomodo n. indigetabatur Pluto Iupiter Stygius, Consentum primus Iupiter Olympius, Ζεὺς Ασκήπιος (ut est apud Aristidem) Iupiter Sarapis in vet. inscriptionib', & simili varietate trecenti illi quos Varro habet apud Tertull. Ioues; ita Syri Baal-peor,

peor, Baal zebub, Baal Moloch & quæ alia memorantur eiusmodi, proferebant; ut Europæis Ioues, ita Asiaticis Belos seu Baalim, generale Diuum vocamen esse denotantes. & Iouis Stella Pharisæis Coceb Baal dicebatur, ut est apud Epiphanium. signatiùs autem de τοῖς Baalim scriptura aliubi nō loquitur quàm in Ierem. II. com. 28. *Nam iuxta numerum ciuitatum tuarum fuerunt Dii tui Iehuda.* Baalim tui, si dixerat, idem dixerat. & D. Paulus I. ad Corinth. cap. VIII. com. 5. *sunt Dii multi & domini multi*, quod interpreteris, *multi Beli*, vel, siquidem ad Europæorum morem sit loquendum, *multi Ioues*. Quemadmodum n. Belus primò summum rerum gubernatorem Opt. Max. denotabat, ita & Iouis (quod apud Ennium, in Consentum Deorum numero, Varronem, Hygenum, D. Augustinum, alios, recto casu vsurpatur) idem significabat; grassante verò hominum errore ad idola transferebatur; &, quod simplicissimum & vnicum imprimis erat, tam multiplex postea devenit. Iouis enim ex Terragrāmati Europæorum pronuntiatione corrupta fiebat. nec Iupiter aliud sane est quam Iouis pater, i. *Ιαὼ πατήρ*, seu *Ιαὲ πατήρ*, Iehouah pater. Notum illud Apollinis Clarij Oraculum,

peor, Baal zebub, Baal Moloch & quæ alia memorantur eiusmodi, proferebant; vti Europæis Ioues, ita Asiaticis Belos seu Baalim, generale Diuûm vocamen esse denotantes. & Iouis Stella Pharisæis Coceb Baal dicebatur, vti est apud Epiphanium. signantiùs autem de τοῖς Baalim scriptura aliubi nō loquitur quàm in Ierem. *II. com. 28. Nam iuxta numerum ciuitatum tuarum fuerunt Dytui Iehuda.* Baalim tui, si dixerat, idem dixerat. & D. Paulus *I. ad Corinth. cap. VIII. com. 5. sunt Dyt multi & domini multi,* quod interpreteris, *multi Beli*, vel, siquidem ad Europæorum morem sit loquendum, *multi Ioues.* Quemadmodum n. Belus primò summum rerum gubernatorem Opt. Max. denotabat, ita & Iouis (quod apud Ennium, in Consentum Deorum numero, Varronem, Hygenum, D. Augustinum, alios, recto casu vsurpatur) idem significabat; grassante verò hominum errore ad idola transferebatur; &, quod simplicissimum & vnicum imprimis erat, tam multiplex postea devenit. Iouis enim ex Tetragrāmati Europæorum pronuntiatione corrupta fiebat. nec Iupiter aliud sane est quam Iouis pater, i. *Ιαὼ πατὴρ*, seu *Ιαὲ πατὴρ*, Iehouah pater. Notum illud Apollinis Clarij Oraculum,

περὶ τοὺν πάντων ὑπατον Θεὸν ἔμμεν Ἰαώ

Cornelius Labeo habet apud Macrobiū
Sat. i. cap. xvi. Tetragrammaton autem
à Græcis Ἰαού & Ἰαὼ exaratum fuisse, patet ex
Clementis Alexandrini Stromat. v. Diodor.
Sicul. Biblioth. ii. Euseb. Apodix. i. v. Epi-
phanio, Irenæo, & Theodoretī quæst. xv. in
Exodum; vbi non ἰά, vti in vulgatis, sed Ἰαὼ
legendum, vt citatur ille locus eruditissimo
Hœschelio ad Philonis Iudæi opuscula. Io-
annes Drusius libello de Tetragrammato
ex Porphyrio notat Ἰεωὺ pro Ἰαὼ seu Iehouah;
quæ tamen Porphyrij verba à Theodoro
in Therapeutic. ii. laudata Ἰαὼ habent. sed
verò & Ἰεωὺ legitur vbi à Philone Bybliensi
refertur Sanchoniathonem Troicis tempo-
ribus vetustiorē res Iudaicas scripsisse ἑλλη-
στὰ τὰ ὑπομνήματα ὧν Ἰερὼβαλὺ τῷ Ἰερίας Θεῷ τῷ
ΙΕΥΩ. i. e. y. accepisse à Ierombalo sacerdote
Dei IEVO, quod extat apud Eusebium
primo περὶ ὧν κενοῦς. Ἰά? etiam & Ἰαὼθ in car-
minib⁹ magicis quæ ad podagrā sanandam
quæ recenset Trallian⁹ medicus, haut aliam
quàm à Tetragrammato trahunt originem.
Inde & Maurorum Iuba. Minutius Fœlix.
Iuba Mauris volentibus Deus est. ita Lactan-
tius lib. i. cap. xv. Quantilla autem muta-
tione elementorum, ex Ἰαὼ seu Ἰεωὺ etiam
ex

ex ipso Ἰουὶ fiat Iouis in casu recto, addita nimirum Latina terminatione, quis non videt? unde certè Iouis siue Διὸς vocabulo ipsum Deum Opt. Max. designari piè posse videtur; & D. Pauli etiam exemplo. Is Act. XVII. com. 28. ὡς καὶ, inquit Atheniensibus, τινὲς Ἰσοῦ καὶ ὑμᾶς ποιητῶν ἐπρήξασι, τὸ γὰρ καὶ γένος ἔσμεν, i. *uti & quidam apud vos poeta dixerunt*, EIVS N. ET GENVS SVMVS. Deum Verum innuit. cæterùm idem est ac si dixisset, Διὸς γένος ἔσμεν, i. *Iouis genus sumus*. Poeta n. de quo ille, Aratus est: qui Phænomena sua, pro more poetarum, à Ioue ita est auspicatus, Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα. i. *Ab Ioue principium*, paucisq; interiectis, τὸ γὰρ, inquit, καὶ γένος ἔσμεν. i. *eius n. & genus sumus*. Quod Aratus igitur scripsit, & Apostolus citavit, est *Iouis genus* (id est τὸ Ἰηουᾶ) *sumus*. nil apertius dici potuit. Ζεὺς, Iupiter, & in obliquo Διὸς nomina non tam hoc vel illud idolum significabāt, quàm rerum conditorem Opt. Max. & æternum propriè designabant; etiam apud eos qui nominum non imperiti, sed cultus veræque pietatis erant prorsus ignari. Rectè Leontius de eo Arati initio: Ἀρατος, inquit, καὶ τῶν ποιητῶν δὲ ξανὴ εἶρηκε τὸ Διὸς τ' ἔνομα, ὡς αὖν Ἰσοῦ ὅντων βάζειν. hoc est, *Aratus, secundum vulgi opinionem, Iouis nomen expressit, uti entium fœ-*
damentum.

*dimentum. Minutius Foelix: Qui Iouem Principem volunt, falluntur in nomine, sed de una potestate consentiunt. verum est, falluntur, nisi ad originem suam Iouem referant. ita n. erit Iouis vnicus ille Deus ineffabilis, qui ab impijs censebatur multiplex, perindè vt idolorum sacra & nomina. Piè, fateor, Origines, qui non vult Deum Verum Iouem vocari, id est, *zlwā*, ob fabularum de eo spurci-
tiem. videas eius lib. *īv.* aduersus Celsum. Optimè Plato, cui, in Philebo, cum religione metus, ne in Diuūm nominibus impingeret. Sed ritus impios, nānias putidas, & fabulas si Christianus reseces, certè Iouem, *zlwā*, siue *Δία* (quæ vocabula, licet perquàm variè deriuent Græci, potestatem tamen diuinam, humani nimirum generis conseruationem, mundi gubernationem & quæ alia summo Numini propria, in ijs latere vno ore fatentur) Vnum tantummodo & colendum reliquum habes. Deus & *Θεός* idolis tribuebatur. ideòne summus & Ver^o omnium rerum creator non ita compellendus? Infœlicium, qui abiêre, locus Idololatræ Tartar^o dictus est. anne hoc facit quò minus idem eodem nuncupetur vocabulo Christianis? certè D. Petro *īī.* Epist. cap. *īī.* *παράπεν* in locum illum deijcere denotat, quod Homero
I est,*

est, εἰς τάρταρον ῥίπτειν ; atque inde Dij ὑπολατρίαι
 eidem nuncupati. Puræ religionis lux plura,
 quæ ab Idolis vsurpabantur, vnicè vene-
 rando Deo vindicabat. De Ignoto Deo A-
 thenis impiè satis culto (quod etiam nomē,
 non sine dæmonum præstigijs, aris suis scri-
 pserant ciues, vti elicere fas est ex Laertij
 Epimenide) D. Paulus Act. Apost. cap.
 XVII. com. 23. ὃν ἐν ἀγνοῦντες εὐσεβείτε, τῷτον ἰγὸς
 καταγγέλλω ὑμῖν. vocabulum quod illi cum my-
 sterio Dæmoni malè tribuebant, voluit Pau-
 lus vt ad rerum Creatorem, cui competebar,
 transiret. Idolum, Θεός, Iouis, Ζεὺς, Iupiter
 appellabatur impropriè & impiè. ijsdem no-
 minibus propriè & piè, qui Verus ac Vnicus
 Deus Opt. Max. Θεός, Iouis, Ζεὺς, Iupiter di-
 ci potest. D. Chrysostom⁹ Homil. III. in E-
 pist. ad Titum, de Arati verbis à D. Paulo
 allatis, & τὰ, scribit, τὸ Διὸς εἰρημένα ἐιλκυσιν εἰς τὸν
 Θεόν, ἀλλὰ τὰ προσήκοντα τῷ Θεῷ καὶ ἡ γνησίως ἐστὶ κυ-
 ρίως ἐπιτίθετα τῷ Διὶ (siquidem intelligatur Ζεὺς
 vt idolum, & Numen fabulis inquinatum)
 τὰυτα ἀποδίδωσι τῷ Θεῷ, ἐπεὶ καὶ τὸ Θεός ὄνομα αὐτῷ
 μόνῃ ἐστὶ, καὶ ὀρθάνομως ἐπικεῖται τοῖς εἰδώλοις. *Hanc,*
inquit, ea quæ de Ioue dicuntur trahit ad Deū,
verūm quæ Deo conueniunt atq; impropriè Ioui
sunt tributa, ea Deo reddit, cum nimirum illius
sit tantummodò nomen Deus, & non sine iniuria
Idolis

idolis imponatur. Huc spectat animaduersio Clementis Alexandrini in illa quæ D. Petro, sub Concionis nomine, tribuuntur. Petrus aiebat τὸν τὸν Θεὸν σέβετε, μὴ ὡς τὸς Ἑλλῆνας. i. Hunc Deum veneramini, sed non sicut Graci. ad hæc Clemens: Μὴ τοίνυν, φησι, σέβετε, ὡς εἶπεν, Θεὸν ὡς οἱ Ἑλλῆνες, ἀλλὰ μὴ ὡς τὸς Ἑλλῆνας. τὸν πρὸς τὸν τῆς σαβίτης ἐραστάριον τὸ Θεῷ, ὡς δὲ ἄλλων κατὰ γὰρ. h. e. Non igitur dixit ne veneramini Deum, quem Graci, sed non sicut Graci. modum cultus immutauit, hæc alium Deum predicauit. scribit in Stromateon VI. Recte Seneca Natural. Quæst. II. cap. XLV. de Etruscorum theologia. Eundem quem nos Iouem intelligunt Custodem Rectoremq, vniuersi, animum ac spiritum mandanti huius operis, dominum, & artificem, cui nomen omne conuenit. Quod autem tam commune omnium Diuum erat Patres nuncupari, idque solennibus & sacrificijs & precationibus, inde, ex Ιαὼ & Ιεὺ, factus Iouis in Iouis pater, Iouis pater, & Iupiter tandem transijt. De seipsis Dij apud Lucilium, citante Lactantio, de Vera Sapientia cap. III.

*Ut nemo sit nostrum, quin Pater optimus Diuum
 Ut Neptunus Pater, Liber, Saturnus Pater, Mars
 Ianus, Quirinus, Pater nomen dicatur ad Vnum.*

vbi legit, & rectissimè meâ sententiâ, Fr.

Douza, omnes dicamur ad unum. Diserte autem Agellius lib. v. cap. XII. Iouem Latini veteres à iuuando appellauere, eundemq; alio vocabulo iuncto Patrem dixerunt. Nam quod est in elisis aut immutatis quibusdam literis Iupiter, id plenum atq; integrum est Iouis-pater. sic & Neptunus-Pater coniunctè dictus est, & Ianus-Pater, & Mars-Pater, hoc n. est Marspiter. & Marspater, ritu solenni, est apud Catonem de Rustica cap. CXLII. in formula solitaurilium, pro Marspiter. de quo vide Nobiliss. Scaligerum ad Festi Marspedis. Largiter autem peccant qui cum Cicerone, Agellio, Lactantio & qui sunt eorum sequaces, Iouem à iuuando petunt, dictumq; volunt Iupiter quòd sit iuuans pater. haut meridiana lux clarior, quàm hoc quod adduximus etymon. ista n. hallucinatio in causa fuit quòd politissimus ille patrum Diuin. Instit. I. cap. XI. dixerit. *Vana igitur persuasio est eorū qui nomen Iouis summo Deo tribuunt. Iupiter n. sine contubernio coniugis, filiaq; coli non solet. Vnde quid sit apparet. nec fas id nomen eò transferri ubi nec Minerva est vlla nec Iuno.* sed si origini suæ Iouem verè vindicasset, aliter proculdubio pronuntiasset. Nec obijciat quis tam ἀρρεντος aut ἀπόρρεντος nomen tetragrammaton fuisse, vt gentibus non innotesceret.

notesceret. id quod viri etiam docti nimis patienter pro concessio accipiunt, dum morem religiosissimum Iudæorum in eo proferendo malè interpretantur. Nonne n. Aramæis Idololatriis non solum cognitum, verum etiam & prolatum legimus? Rabshake apud Iesaiam cap. xxxvi. comm. 15. *Neg, confidere vos faciat Hizkijahu in יהיהוה dicens, eruido eruet nos יהיהוה*; sæpiusq; repetit. quoties palàm nomen illud, vt proprium nomen Dei, prædicatur, potissimum à Ieremia? *Iehouah Zabaoth, seu Iehouah nomen eius. & nomen suum, & nomen suum Magnum* idem appellat ipse Deus Opt. Max. Exod. vi. com. 3. Ier. cap. xiv. com. 26. Celatam prorsus, sæculis antiquioribus, & semper datâ operâ absconditâ eius pronuntiationem dicere, est Rabbinorum nugis nimium indulgere; qui etiam ad illud Exod. cap. iii. com. 13. *Hoc est nomen meum יהוה Legholam*, quod in perpetuum, iuxta septuaginta etiam Seniores, vertitur, intelligunt quasi redderes, *Hoc est nomen meum abscondendum*. ita nimirum parua punctorum variatione יהוה sonare potest. quomodo autem sæculorum ceteriorum Iudæi ab eius pronuntiatione abstinerent, quam religiosissimè semel quotannis, qui mos hodièq; dicitur alicubi in usu, à Sacerdote,

dote, Expiationis festo proferretur, & id genus alia, passim apud scriptores reperias, necessariôq; observes LXX. Seniorum versionem, qui aut Ἀδωναι aut κύριος semper pro חיה substituant. vide quod de vetusta quadam Synagoga Pragæ refert Buxtorfius in Radice חיה. Ego ceterè in hanc ita propendeo sententiam, tetragrammatum nimirum nomen non ita absconditum à gentibus esse, ut & ipse Pythagoræorum τετρακτὺν, contra quam interpretum turba, id nominis fuisse autumem. ita n. illi iusiurandum concipiebant:

ὃ μὰ τὸν ἀμείβεα ψυχῆ παροῦντα τετρακτὺν
πάναν ἀνὰ φύσιν ριζώματ' ἔχει.

vereor ut benè interpretes, qui vertunt; *Non per eum qui dat animæ nostræ quaternarium numerum*, primū tantummodò versiculus legentes. Latine foret potius dicendum. *Non per Τετρακτὺν seu quaternarium numerum, qui animæ nostræ Fontem dedit, in quo perennis naturæ siue eternitatis fundamenta sunt.* aut, *Non per Τετρακτὺν, qui, vitæ nostræ, fontem dedit, in quo æterna naturæ sunt radices*, hoc est, *Non per univērsi Creatorem.* Fortè n. ριζώματα illa sunt Iupiter, Iuno, Pluto & Neftis illi seu Æther, Aër, Terra & Aqua; quæ

τέσσαρα ἢ πάντων ριζώματα

vocabat

vocat Empedocles, seu quatuor elementa. Vide Plutarchum lib. α. de Placit. Philosophorum cap. γ. Et *ρίζωματα φύσεως* sunt ipsa elementa; & Empedoclem Pythagoræum fuisse nemo eruditulorū nescit. cuius nempe etiam dogmata & Pythagoræ, leges erant olim Græcis, quod ait Plutarchus, *πεὶ Σαρκοφαγίας λογ.* 6. Cæterum vide si placet Hesychium in *τετρακτύς*. Nec sine mysterio confundebant prisci sexus Deorum, quos *ἄρρεσι δίδυμοι* dicebant. aures igitur non offendit, cum *τὸν τετρακτῶν*, quisquis ille Poeta fuerit, scribebat. Interpretatio nostra, & Pythagoricæ & Christianæ doctrinæ satis consona est. alias, si placet, consulas apud Plutarchum libello de Iside, Iamblichum in Pythagoræ vita, Nicomachum in Enchiridio *ἁρμονικῆς*, Macrobiū lib. i. in Som. Scipionis, Nicetam ad homil. Nazianzeni in S. Pentecostem. quarum nonnullæ à nostra stare possunt etiam videri, modò *τετρακτῶν* pro doctrina cœlesti siue Deo summo, quaternario numero inprimis notato, sumatur. nec mirum est Pythagoræ ante alios Nomen innotuisse, quippe qui Chaldæos, Magos, Nazaratū Assyrium, quem Ezechielem putabant nonnulli veterum, docentes audiuit. De Nazarato scribit Alexander apud Cle-

mentem primo Stromateon. sed non vult Clemens eum fuisse Ezekielem. certè accuratissima Chronologia Ezekielem & Pythagoram inter L. & LII. Olympiadas firmè floruisse docet. Ideò & Nazaratus ille quia Ezechiel fuerit nō aduersatur temporis ratio. vtcunq; certè, res Iudaicas calluisse videtur. & is ipse est Ζάβραλος qui Malcho, in Pythagoræ vita, appellatur eius præceptor. Neq; V. C. Conradus Ritterhusius alibi quàm in Nazarato, Zabratum ibi quærere debuit. Corruptus igitur est aut Malchi (i. Porphyrij; nec n. alius is autor est, quod ex Eunapij vita Porphyrij, & lib. III. D. Cyrilli aduersus Iulianū, vnde & Malchum Ritterhusianum & emendes & augeas, facileprehendimus) aut Clementis Codex. rescribe igitur, aut in Malcho Ναζάρατον aut in Clemente Ζάβραλον. Malim Clementem emendes. Nam Ζαράτας Pythagoræ præceptor memoratur apud Plutarchum in *περὶ τῆς ἐν τιμῶν ψυχῶν ὁρίσεως*. Anne Zaradam voluere scriptores illi? id est Zoroastrem Magum. qui Zarades etiam dictus est. testes sunt luculenti Theodoretus sermone I X. & Agathias hist. II. Certè Pythagoram Zoroastris sectatorem pleriq; (vt docet Apulleius) sunt arbitrati. atq; illū cuius doctrinam amplectebatur

batur philosophus præceptorem eius posteritas forsan æstimabat. Audire Zoroastrem non potuit, quippe Zoroastre aliquot sæculis recentior; vti ex Xantho apud Diogenē Laertium supputanti constat. Pherecydem Syrum non omitto, siue ex Syro insula, siue ex Syria oriundum eum putes. ex apocryphis enim Phœnicum libris eruditionem suam, quam Pythagoræ transmisit, hausisse scribit Hesychius Illustris. D. Ambrosius lib. i. epist. vi. *Nam cum ex populo Iudeorum, ut pleriq; arbitrantur genus duxerit* (Pythagoras) *ex eius disciplina deriuauit etiam magisterij præcepta.* sic Numenius apud Origenē lib. i. aduersus Celsum & Clemens Alexandrin⁹ Stromat. α. Vide quod aliorsum detorquet Aristoteles sub libri primi de Cœlo initium *αὐτὸς Πυθαγόρας* Pythagoræ. Mirum si Trinitatem per transennam non viderat. Quàm facile fieri potuerit vt is Iudaicum nomen summi Dei, nec prorsus absconditum nec temerè propalandum, disceret, & *τῶν ἁγίων* vocaret, ita liquidò constat. ad Reuchlini lib. ii. de Arte Cabalistica te relego, si placet, & ad Belum, id est, in callem redeo. Qui Græcis literis res Orientis olim mandabant, Belum tam Babylonium quàm Phœnicium *βελία* plerunque nominabant. Berosus,

Berosus, Beli etiam sacerdos, apud Eusebiū in omnifaria historia: Βῆλ & ὁν καὶ Δία μεταρμυλῶν σιν. i. *Belus quem Iovem interpretantur*. eo nomine apud Persas colebatur, quod ex eodem autore atq; alijs rerum Asiaticarum scriptoribus vetustissimis meminit Agathias historiarum II. Ζεὺς etiam Βῆλ & Babylonius appellatur Herodoto. & Hesychius: Βῆλ &, ὁ-
 ραγὸς καὶ Ζεὺς ποσειδῶνος ὕψ. Hestīæo scriptori vetustissimo, insanæ illius Babylonicæ substructionis, historiam referenti (ut videre est etiam in nono Præparationis Euangelicæ) Ζεὺς ἐνυάλιος dicitur Bel⁹. τὴ δὲ, ait, ἱερῶν τὸς διασπέντας τὰ τὸ ἐνυάλιος Διὸς ἱερῶμαλα λάβοντες εἰς Σενναάρ τῆς Βαβυλωνίας ἔλθειν. quæ proculdubio transtulit D. Hieronymus in locis Ebraicis, cum hæc, ut vulgati codices sunt, scripserit. *Quidā sacerdotum profugi de templo Gemalij Iouis sacra rapientes in Sennaar campum Babylonia pervenere*. sed quisnam ille Iupiter Gemali⁹? me autore, lege *Enyalij Iouis*, & hinc emendandus Iosephus Archæolog. i. cap. vii. ubi hæc Hestīæi adferuntur, & ἐνυάλιος corruptè scribitur. ἐνυάλιος autem Homero est Mars, & Ζεὺς Enyalios est Iupiter Martialis, Martius, siue Ἄρειος, quo nomine celebris erat ab ara, super qua Oenomaus hostias, quoties in equestre certamen procos vocaret, est im.

immolare solitus. ita Pausanias priore Elia-
corū. veteres item nummi tam Iouem quàm
Martem habent, Vltorem, Victorem, Pro-
pugnatorem. Imò sunt qui & Assyriū & Per-
sicum Belum disertè Martem & vocant &
bello præficiunt. Chronicon Alexandrinum
seu Fasti Siculi. Ἀρεΐ ἀνέστης πρῶτον σήλωσι Ἀσσύ-
ριοι, καὶ ὡς θεὸν προσκυνοῦν αὐτόν. καὶ ὡς τῆς νῦν καλεῖται
πρὸς τὸν Βαὰλ θεόν, ὃ ὄρεϊ μεθερμιαζόμενον Ἄρης, πο-
λέμων θεός. i. *Marti columnam primi erigebant
Assyrii, & eum uti Deum adorabant. atq; e-
tiamnum Persicè vocant Baal Deum, quod in-
terpretatur Mars, bellorū Deus.* & hunc Deum
ad Danielis historiam, triūmque puerorum
canticum refert. eadem fermè verba legim⁹
apud Cedrenum. Quàm ab ijs hæc stare vi-
deantur, qui Bellum à Belo deducant, hîc nō
disputo. Tyrijs seu Phoenicijs qui Belus seu
Baal erat, is Menandro, qui ex Phoenicum
sermone annales eorum græcè reddidit, Ζεὺς
item appellatur, & Dio, earundem rerum
scriptori prisco, Ζεὺς Ὀλύμπιος. testatur Iose-
phus Origin. Iudaic. VIII. cap. II. Verùm &
Bacchus, cum fundit ad Astrochitona pre-
ces, apud Nonnum in Dionysiacorū XL. ita

Βῆλος ἐπ' ευφρήταο, Λίβυς κακλημένος Ἀμμων,

Ἄπισ ἔρως Ναιλῶος, Ἀραΐ Κρόνος, Ἀσσύριος Ζεὺς.

quin & Belum hunc ζῶα λίβω dictum ex alio
eiusdem

eiusdem poetæ loco doctissimè, vt omnia, adnotauit V. C. Daniel Heinsius ad Silium Italicum. Xiphilinus in Caracallo; ὁ Ζεὺς ὁ Βήλος ὀνομαζόμενος καὶ ἐν τῇ Ἀπαμείᾳ τῆς Συρίας τιμώμενος. i. *Iupiter Belus dictus & in Apamea Syria cultus*. Idipsum verò est Olympius Iupiter & Beelsamen ὁ θεὸς τῶν φοίνικι (quæ sunt Philonis, ex Taauto & Sanchoniathone, verba) κύριος ἑραῦ, id est Sol, Ζεὺς δὲ παρ' Ἑλλήσι. i. *qui Phœnicys est Cæli Dominus, Græcis verò Iupiter*. Cæterum τὸ Βεελσαμὲν Sanchoniathoni forsan scriptum fuit בעלשם *Baal*, aut leui punctorum mutatione, *Beelsamaim*, & κύριος ἑραῦ, seu Domin' Coeli interpretatur, & perquam apte & signanter & Iouem Olympium antiquissimūq; illud Pœnorum numen Vranum dictum exprimit. D. Augustinus in Iudices quæst. xvi. *Baal Punici videntur dicere Dominum, unde Baalsamen quasi Dominum Cæli intelliguntur dicere. samen quippe apud eos cæli appellantur. vbi pro samaim samen ille ad Pœnorum fortè eo æuo dialectum habet. vide quæ de Belisama habemus infra. Eodem sensu Marnas Gazæorum Deus (Gaza autem Palestinæ Vrbs) Iupiter Cretensis censebatur. Nam Mar seu Maran, מר nempè & מר, Chaldaicè id est Syriacè, si sæcula citra captiuitatem respicias, idem quod Baal*

&

& Dominus interpretatur. inde Marnas; hoc est Syriacè *ܡܪܢܫܐ* *Marnash*, siue *ܡܪܢܫܐ* *mar-nasha* quod *Dominus hominum*, quasi *πατήρ ἀνθρώπων*, vt Iupiter Poetis dicitur, sonat. idem obseruauit Illustriss. Scaliger ad fragmenta. sic Iouem suum Cretenses à Gazæis, non hī ab illis Marnam deriuent, aliter quam antiquorum aliqui. vide Stephanum Byzantium in γάζα, vbi *Μαρνάν κρηταγενή* significare scribit. *τὰς παρθένους γάρ, ἔτω κρήτες προσαγορεύουσι, μαρνάν.* quid audio? an quod Cretensibus virgines *τῆ μαρνάν* denotentur, ideò *κρηταγενῆς* vocatur *ῥῥνᾶς*? argumentum non capio. quid quod linguā Creticā non *ῥῥναι* virgines sed *ῥῥται* seu *ῥῥ* dictæ? Solinus cap. XVII. *Cretes Dianam religiosissimè venerantur*, Βριθομάρτω *gentiliter nominantes, quod sermone nostro sonat virginem dulcem.* verum & *Κοπάνα*, item *Μαλκενίς* virginem Cretensibus sonabat, teste Hesychio. Is verò *Μάρν* ijs suem interpretare testatur. Qui Gazæorum Marnan aliunde deducunt, vereor ne quod verisimillimum est prorsus omittant. vide, si tu vis, Erasmus ad epistolam D. Hieronymi ad Lætā. Frustrā sunt qui ex Europa in Asiam Numinum vetustissimorum origines trahunt, nec meliùs coniiciunt quam qui, à Belo homine Ægyptio Babylonij Beli templi

pli conditore, idolum illud volunt. quod tamen refertur apud Pausaniam in Messenicis. Optimus autem coniector, quamplurima alia antiquissimis Europæorum occurrentia monumentis, Beli seu Baalis Asiatici nomini suos debere natales, opineris. unde n. est quod Βέλα sit Ἡλῖος καὶ αὐτῇ, apud Hesychium, & Βαλλῶ, ex Phrygiorum linguâ, Rex? sanè & Æschylo in Persis Βαλλῶ idem est, ubi scholiastes vetus Euphorionem laudat auctorem, Thuriorum id esse vocabulum. Plutarch' περὶ ποταμῶν de Sagari fl. apud Phrygas: *Ἐκείνῳ δὲ αὐτῷ ὄρος Βαλλωαῖον καλέμενον, ὅτι ἐστὶ μεδερμένον βασιλικόν. i. adiacet illi mons Ballenæus dictus, quod Regius significat. Βαλινῶν legerat ibi Eustathius, qui locum illum ad Iliad. γ. citat. vide Gruteri Inscriptiones fol. cxxvi. ubi Bely Diua interpretanti dicitur. Sol en, Rex, & Dominus ipsissima sunt etiam in Europa Beli nomina. & Britannis Dij erant Abellio Belenus siue Belin^o, quod non ex prisca solummodo historia passim, sed ex vett. etiam inscriptionibus constat. Addideris &, quæ Wardaliæ in Cumbro- rum prouincia visitur, aram ad hunc modum incisam Belatucadro :*

DEO

DEO
 SANCTO BELA
 TVCADRO
 AVRELIUS
 DIATOVA * ARAE * *pro A-*
 X VOTO POSVIT *ramex, &c.*
 LL. MM.

& in eodem agro alteram non ita pridem
 effossam.

DEO BELATVCAD
 RO LIB. VOTV
 ● M FECIT.

IOLVS.

hanc item

BELATVCADRO
 IVL. CIVILIS OPT.
 V. S. L. M.

ultima autem, sub Commodo Imperatore,
 ducentis plus minùs à Christo annis, dedi-
 cata videtur esse. transcripsit in Brigantibus
 V. Cl. & eruditissimus senex G. Camdenus.
 Tertullianus etiam Noricorum Belenum
 enumerat Deum, vt ex veteri ms. Apologe-
 tici illius caput XXIII. emendauit doctiss.
 P.

P. Pithœus. Aquilegiensibus idem numen cultum legitur in Maximinis Iulij Capitolini, & ab aruspibus consultum o.acula reddidisse. Aræ illi inscriptæ frequentes sunt apud Pighium in Hercule Prodicio, Ianum Gruterû, alios. sed Deus Aquilegiensium ἐπιχώριος nuncupatur Βελίς Herodiano eandē conscribenti historiam lib. VIII. Βελίη δὲ, ait ille, καλεῖσι, τῶτον σεβασίτη ὑπερφυῶς Ἀπόλλωνα ἐν ἐθέλοισι. Apollinem qui idem, vt pueris notum, cum Sole seu Phœbo censebant Belin siue Belenum suum esse. Noricorum & Gallorum Belen' idem Deus æstimabatur. atq; inde est quòd Apollinem coluisse Gallos scribat Cæsar. Inde à Phœbo Beleni ædituo nomen apud Gallum doctissimum, Ausonium dico, in Professoribus Burdigalensibus :

*Nec reticebo, inquit, senem
Nomine Phœbitium
Qui Beleni ædituus
Nil opis inde tulit.*

Herba etiam Apollinaris (hyoscyamum putant) in appendice Canteriani Dioscoridis cap. χνα. Βιλινέμτια Gallis appellatur. reliquias Beleni habet vocabulum. Numismatis insuper Cunobelini regis Britanni, cuius ab hoc numine augustius nomen, Apollo
seu

seu Belenus insculpitur lyram pulsans. Etiam Cretenſes Apollinem ſeu Solem Ἀπόλλων vocabant, teſte Heſychio. Apollo autem Sol & Pan priſcis iſdem ſunt. Pan verò ὁ τῆς ὕλης κτίστης dicebatur, i. vt interpretatur Macrobius, *uniuerſe ſubſtantie materialis dominator*, ſive ὁ Βασιλ. Quàm lata igitur fuerit eius nominis per Europam propago, ex his licet ſatis conieſtare. Nec omninò obſtat tam varia ſue ſcriptio, ſive pronuntiatio, ſive terminatio vocabulorum. deprauata n. plerunque ex Aſiâ in Europam, perinde ac ex Europa in Aſiam tranſmigrant quæ ſunt eiufmodi. quod ego heic certè nec importunè etiam obſeruandum puto in decantati Heliogabali, numinis Syri, etymo, eumq; aliter ſibi reſtituendum quàm à doctiſſimis & magnis viris hætenus factum legerim. Veteribus & inſcriptionibus & hitoriſis proferitur non vnum ad modum. Nunc Alagabalus, nunc Elagabalus, & Helæogabal⁹ & Heliogabal⁹ indigetatur. vbiq; ferè idem cum Sole agnoſcitur. Atqui ea quæ minùs à recta diſtat ſcriptio nominis eſt *Alagabalus*; quod imprimis monemus. Ex hac n. ad veram devenire nobis videmur. Prima eius in priſcis monimentis memoria hiſce ſervatur. ele-
K mentis.

mentis. Ara, in ædibus Mattheiorum trans
Tiberim visenda, sic

SOLI
ALAGABALO
IVLIUS BALBILLVS
AQVILA.

Julius Balbillus Aquila Sacerdos numinis
erat sub Vario illo Antonino cognomine ni
fallor. fuisse verò ante historicorum quen-
quam Heliogabali memorem manifestum
est. Sacerdotem ostendit cippus ei ab Eu-
dæmone liberto dicatus.

TI. IVLIO BAL
BILLO S. SOL.
ALAGABALI
EVDAEMON LIB.
PATRONO
OPTIMO.

Sub Seuerò autem Solis antistitem claruisse
Balbillum constat, ex alio, in domo Colo-
tiana Romæ, saxo veteri, quod sic se habet

TI. IVL. BALBILLO SAC. SOLIS
EVTYCHES AVGG. LIB. OFICI
NA-

NATOR A STATVIS AMICO
OPTIMO DEDIC. KAL. IAN.
P. CORNELIO ANNVLINO II.
ET MAVFIDIO FRONTONE. COS.

Et ipsum se, in cippo hortulo Mattheiorum
seruato, & Cl. Iuliano Præf. Annonæ inscri-
pto, Sacerdotem Solis nuncupat, Annio Fa-
biano & Nonio Muciano Coss. Fabianus
autem & Mucianus consules erant post An-
nulinum & Frontonem, anno vnico inter-
cedente. Omnes Seuerò imperante. Spur-
cissimum Varium, postquam ex Syria nouū
hoc Romanis numen traduxerat, non alios
perinde idoneos, qui Sacerdotes deligeren-
tur, censuisse est verisimillimum, atq; eos qui
prius Solis etiam Romani sacrorum (neque
Sol alius ab Alagabalo) periti extitissent. A
sacerdotio igitur Solis ad Alagabali trāsisse
Balbillum constat, idque cum nouum omni-
nò adhuc Romæ esset numen. Sacra autem
eius & mysteria proculdubiò edoctus, homo
tamen Romanus & Asianæ dialectus omni-
nò rudis, haùt vti vulgus, Heliogabalum
Deum suum vocauit; sed verò aut vndiquā-
que veram vocabuli barbari & à populari
elegantia nimium forsan alieni pronuntia-
tionem non est assequutus, aut ab inuitata

fuis & molesta elementorū prolatione (quæ in vocabulis orientalibus plerunque euenit) datâ operâ ne portentosum nimis noui Dei vocamen non tam venerarentur ciues quam riderent, abhorruit. Pro vocabuli autem varia scriptura videsis Dionem lib. LXXIII. Xiphilinum in Auito, Lampridium & Capitolinum in Imperatore cognomine, Herodianum in Macrino, Spartianum ad finem Caracalli; vbi an Sol fuerit an Iupiter Syrius dubitatur. sed Alagabali magis vocabulo, quàm eorum alio quouis quæ historici habent, nuncupandum hinc constat, vtpote ab antistite suo primū tributo. Decurtatum Dei nomen Imperatori dabant nōnulli, Gabalum vocantes. Seruius ad VII. Æneid. *Gabalus Roman⁹ Imperator Solem se dici voluit, nam Heliogabalus dictus est.* & Nicephorus Patriarcha in Chronico: *ΑΥΤΟΥΝΘ ὁ γάβαλΘ ἐστὶν* J. inde Fasti Siculi pag. 440. secundum editionem Raderianam sunt emendandi. sed vereor ne inter recentioris æui de rebus priscis affanias sit recensenda hæc nominis mutilatio. neque autem versus hosce Opilij Macrini, quos refert Capitolinus, eum designasse censeo :

*Si talem Graium retulissent fata poetam
Qualis Latinus Gabalus iste fuit.*

in qua re miror admodum, nobilissimum Scaligerum ita impegisse, ut pentametrum ad Imperatoris seu Dei nomen traheret. Gabalus ibi crux est, seu patibulum, & vox, uti furcifer, contumeliosa. Varro apud Nonnium Marcellum; *Nos Barbari quod innocentes in Gabalum suffigimus, vos non barbari quod noxios absolutis?* Latinus Gabalus est nebulo qui Græcū in Opilium epigramma ridiculè Latino idiomate donatum in foro posuerat. Verum cum tanta sit literarum metathesis, scriptionis & pronuntiationis varietas in ijs quæ ab Asia Europæi traduxerint (quod nec cuius mediocritè literis versato parum cognitum, nec semel monuimus) ego sanè Agalibalum, seu *Ahgal-Baal*, id est, אגל-באל aut quod leui dialectorum Orientalium mutatione inde potuit formari, Numen illud vocitatum Asiaticis fuisse & meritò suspicor. sonare autem potest *Agalibalus*, *Deus* seu *Dominus rotundus*, Ζεὺς ἑπικυκλίδης, siue *circularis* aut *volubilis*, ut dicebant ij qui sphaeram mundi Deum sentiebant apud Ciceronem II. de Nat. Deorum. Idem Ebraice potest & dialecti cōmutatione etiam Syriacè. quo nomine, Heliogabalo nil propri⁹, nil magis consonū fermè excogites. Quid n. Herodianus? simulachrum eius ait fuisse Lapidem,

lapidem, magnitudine immani, basi circulari, in conum desinentem. verba sunt. λίθος ἑστὶ μέγιστος καὶ τῶθεν φεραμένης, λίγαν εἰς ὄψιν τε; quem, vt Troiani & Romani Palladium, ita Syri, vti Διοπέτῃ καὶ ἀνέργασον Ἡλίου εἰκόνα magna veneratione seruabant. eiusmodi effigies erant Apollinis Ἀγνέως, & Paphiæ Veneris. De Apolline Suidas, Hesychius. De Venere Tacitus histor. II. Maximus Tyrius serm. λη. Lapidem istum inter Bætulia veterum numero; qui & Bætuli dicti. Eorum n. nonnulla Saturno, alia Ioui, Soli alia sacrata scribit Damasci⁹ vitâ Isidori apud Photium. De ijs ex Phoenicum theologia Philo Byblius: Ἐπερόησε θεὸς Ὀυρανὸς Βασιλεύια, λίθος ἐμψύχως μηχανισάμενος. Vrano huic filium etiam Bætulum dictum fuisse scribit. vide quæ nos cap. V. supra de ijs. Figura autem illa acuminata, Igni propria; qui non modò à veterrimis cultus est, verumetiam & Solem ipsum & Iouem signantèr denotet. Sol caloris fons non potuit alio symbolo meliùs intelligi. Iouem in Igne latere seu ab eo custodiri arbitrabantur prisci qui à Syris mysteria traducebant Pythagorei. Iouis n. præsidium vniuersi meditullium vocabant, atque idè ibi ignem collocandum putabant. Ita capio Aristotelem lib. II. de Cœlo tmemate

73. vbi Pythagoreis τὸ Διὸς εὐλαχὺς vniuersi medium dici meminit. si placet, vide I. Reuchlinum de verbo mirifico lib. II. cap. xvi. & quod nos in Capite de Nergal adferimus. Certè Iouem, id est, Dominum coeli, & Vranum esse sentiebat Alagabalum Pseudantoninus ille, sacrorum eius peritus, qui ei in vxorem, repudiata Pallade, Carthaginiensem Iunonem, Reginam coeli, & Vraniam siue Coelestem dictam, non sine mysterio dari accurauit. quod refert Xiphilinus ex Dione in Auito, & Herodianus. neque alius erat a Baal-samaim Phoenicum. & Aglibalus Belus seu Iupiter rotundus siue circularis est. quod sanè discriminis nomē, in illa Belorum segete, fortè nimis necessarium. nec difficilior ἢ Agolbaal in Alagabalum seu Heliogabalum transitus, quam ἢ Iehезkiel in Ezekielem aut Schomron in Samariam, quæ nemo non agnoscit. Phazirin item in Parysatin, Dariecen in Darium Atargaten in Atharam & Derceto mutasse adnotat Strabo ad extremum lib. xvi. & Shemesh ex Ebræo per Arabicum sermonē in Græcos migrans Σήμ-ῥα deuenit, & Bethshemesh, i. Ædes Solis, Βαίσημ-ῥα. Stephanus οὗτος ἑθνηστὴς testis est. Sic volnere veterum aliqui, Arabum nomen in ἑρεμῶς degenerasse. &

Zeno pro Σιδονίης καὶ ἑρεμῆς apud Homerum, Σιδονίης Ἀρακάστε audaculus substitui voluit. quem meritò reprehendit Geographus, in primo, & priscam lectionem interpolari non vult. αἰτιαδαι δὲ βέλτιον, inquit, τὴν τῆς ὀνομαστικῆς μεταπώσιν πολλὰ καὶ ἐπιπολαίαν ἔχει ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσι. vbiq; eiusmodi nomina deprehendi, quæ, deprauata pronuntiatione, etiam à seipſis sunt delapsa, monet optimus ille. Et lib. xvi. αἱ δὲ, inquit, τῶν ὀνομάτων μεταπώσεις καὶ μάλα τῶν βαρβαρικῶν πολλαί. vide quæ nos infra vbi de Atergatide disputamus. De Circulari autem Deo consulas Aristotelis libellum de Zenone & Gorgia. Verum maxime ab hoc tymo stat vetus inscriptio ab Adriano Palmyreno concepta, ἀρὰ Alexandreaῖ D. XLVII. hoc est, Verbi incarnati CC. XXXVI. Romam translata & in hortis Farnesianis etiamnum visenda

ΑΓΛΙΒΩΛΩ. ΚΑΙ. ΜΑΛΛΑΧ

ΒΗΛΩ. ΠΑΤΡΩΟΙΣ. ΘΕΟΙΣ.

vbi errore quadratarij ω in Aglibolo pro u substituitur; vt notat magnus Scaliger lib. v. de Emendatione, dum ad aliam rem monumentum isthoc affert. In marmore iuxta sculpti sunt duo virili forma, quorum hunc æstiuum, illum hyemalem solem sunt qui suspicantur, quod ait Ianus Gruterus. Palmyra autem

autem Coeleſyriæ Vrbs, nec ita procul ab
 Emefa diſtat, cui Heliogabali cultus erat
 finitimus; vti ex Herodiani loco citato &
 Marcellini lib. $\overline{\text{xxvi}}$. elicitor. fallor etiam,
 an Aglibelus & Malachbelus ijdem ſunt
 quorum ſimulachra Romam Palmyrá ad-
 uexit Aurelianus Imperator, de quo Zoſi-
 mus lib. $\overline{\text{i}}$.? Solem & Belum, ita mihi vide-
 tur, eos vocatille. Quod $\lambda\gamma\lambda\epsilon\beta\alpha\lambda$ igitur i-
 dem fucrit qui Ahgalbaal, & vterque qui
 Alagabalus, non video quin probabili ſatis
 coniecturá affirmarem. propiùs abeſſe po-
 tuit à verá ſcriptione nominis Syrus vnus,
 quam totus populus Romanus. Imò, nonne
 & in $\mu\alpha\lambda\alpha\chi\acute{\epsilon}\lambda\omega$, Moloch, qui Baal etiam di-
 ctus, poſſit intelligi? Cæterùm & Aglibelus
 ſeu Alagabalus puerorum, vti Moloch, im-
 molationibus placabatur. ita n. Xiphilinus
 de Pſeudantonino : $\tau\omega\ \alpha\upsilon\tau\omega\ (\epsilon\lambda\iota\omicron\gamma\alpha\beta\acute{\alpha}\lambda\omega)\ \epsilon\theta\upsilon\epsilon$
 $\pi\acute{\alpha}\iota\delta\alpha\varsigma\ \sigma\tau\alpha\gamma\iota\alpha\zeta\acute{\omicron}\nu\omicron\upsilon\gamma\epsilon\theta\epsilon\ ,\ \chi\epsilon\ \mu\alpha\gamma\lambda\acute{\alpha}\nu\epsilon\mu\alpha\varsigma\ \chi\rho\acute{\omega}\mu\epsilon\theta\epsilon\ ,\ \alpha\lambda\lambda\acute{\alpha}$
 $\chi\epsilon\iota\varsigma\ \tau\ \nu\alpha\delta\omicron\nu\ \alpha\iota\tau\epsilon\ \lambda\acute{\epsilon}\omicron\nu\tau\alpha\ \chi\epsilon\ \pi\acute{\iota}\theta\eta\kappa\omicron\nu\ \chi\epsilon\ \omicron\phi\iota\nu\ \tau\iota\tau\acute{\alpha}\ \zeta\omicron\nu\tau\alpha\ \epsilon\acute{\iota}\sigma-$
 $\kappa\alpha\tau\alpha\lambda\acute{\epsilon}\iota\sigma\alpha\varsigma\ ,\ \alpha\iota\delta\omicron\omicron\iota\alpha\ \tau\epsilon\ \alpha\ \nu\theta\rho\acute{\omega}\pi\tau\epsilon\ \epsilon\mu\beta\alpha\lambda\omicron\nu\ ,\ \chi\epsilon\ \alpha\lambda\lambda\ \alpha\pi\lambda\alpha$
 $\alpha\iota\omicron\varsigma\iota\epsilon\rho\gamma\omega\ \pi\epsilon\rho\iota\acute{\alpha}\pi\eta\iota\varsigma\ \tau\acute{\epsilon}\ \tau\iota\varsigma\iota\ \mu\upsilon\epsilon\rho\iota\varsigma\ \acute{\alpha}\epsilon\iota\pi\omicron\iota\epsilon\ \chi\rho\acute{\omega}\mu\epsilon\theta\epsilon\ .$
 Leonem, Simiam, & ſerpentem in ædes
 Numinis incluſit & pudenda virilia iniecit.
 libens omitto quicquid in mentem ſubire
 neceſſe eſt, de obſcœnis membris, in Cy-
 beles, Oſiridis, Bacchi myſterijs, adhibitis,
 &

& quod de sacerdotum ἀπαρχαῖς apud Ægyptios traditur, id est virilib⁹ abscissis & Numini sacratis. vide si placet Diodorum Siculum lib. 1. & Eustathium ad Iliados 7. Sed præterire non possum insanam pudendorū venerationem apud Assyrios à quæis & Syri & in ijs iste pseud-Antoninus acceperunt, Ptolemæo memoratam. Ille de ijs, qui trigono subijciuntur Notapeliotico, id est, Assyrijs, Persis; καθιερόνται δὲ, inquit, παρ' αὐτοῖς τὰ γυνήτικα μέλη διὰ τὸν πρὸς περκαυμένων ἀστέρων σχηματισμὸν ὄντα σπερματικὸν φύσιν. i. *sacra sunt apud eos membra generationi destinata, ob Solis, Saturni & Veneris aspectus, qui seminales sunt.* ad ritum igitur patrium, non temerè, pudenda sacravit spurcissim⁹ ille. scribit, quod laudauimus, Ptolemæus lib. II. Tetrabibli. verba autem illa Xiphilini καὶ ἀλλ' ἅπαντα &c. vertit G. Blancus interpres, *aliaq, faciens contrarius fasq, cum interim sexcentis monilibus ute-retur.* legisse igitur videtur περιαντοῖς τὲ τίσι μύθοις. si coniecturæ venia, ego μύθους τε αἰὶ &c. scriberem, &, ad sacrarum præstigiarium morem, verterem, *amuletis quibusdam & vnguentis usus.* Quæ à supremis illis V V. Scalligero ad Eusebium, & Casaubono ad Augustam historiam de Alagabalo disputantur, uti ab humanioris literaturæ Nobiliss. parentibus

rentibus tradita, etiam cum religione amplector. Cæterum quod adferunt de Gabalitarum (Gabalā Syriæ Phœniciæ vrbs est) Deo heic intelligēdo, nomineq; inde petendo, quasi **אלה גבל** *Eloah Gabal*, i. Deus Gabalitarum, vocitaretur, vereor vt autoritate vetustatis confirmetur. Quis n. scriptor priscus, nummus quisnam, quæ nam inscriptio Dei Gabalitarum meminit? citant ad hanc rem Pseud-Antonini nummum ita insculptum ΓΑΒΑΛΙΤΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΚΑΙ ΑΣΤΑΟΥ, subintellige *πόλεως*. sed nemo est hominum qui in illis verbis numen Gabalitarum, aut honorem Numinis latere putet meritò, nisi & qui eadem ipsissima vocabula *τῆς ἱερᾶς καὶ ἀσούλης* Seleuciæ in Odenati, Nicomediæ & Smyrnæ in Augusti, Heracleæ in Vespasiani, Laodiceæ in Decij nummis alijsq; vrbib⁹ nimium frequenter in aliorum, tribui simul ignoret. Vrbes autem & *ιερός* solenne est nuncupari; quod apud Homerum passim liquet. Non sum autem nescius & Belum nonnunquam Saturnum significare. Eusebij Chronica. *Tharæ anno XXVIII. Assyriorum rex primus Belus mortuus est, quem Assyrii Deum nominauerunt, & alij dicunt Saturnum.* Theophilus Antiochenus Patriarcha ad Antolycum lib. III. *Quidam diuinos*

*diuinos honores Crono deferunt eumq; Belum
 & Bal nominant. maximè tamen id faciunt
 homines qui Orientalia climata inhabitant, nescij
 quis Cronus & quis sit Belus. Item Damasci
 in vita Isidori; φοίνικες, & Σύρι, inquit, τὸν Κρόνον
 Ἡλ & Βῆλ & Βολάθην ἐπονομαζουσι. i. Phœnices & Sy-
 ri Saturnum Hel, & Bel, & Bolathen nomi-
 nant. Atqui cum Saturnus, Iupiter, Coelus,
 Vranus ita fabulis sint confusi, vt nec ipse
 Phœbus eos, aut ab ijs ipsum se queat satis
 distinguere, numerosaq; illa Diuûm turba
 ad Apollinis siue Solis Numen à mytholo-
 gis reducat, hæc amplius sane ad cò hæsi-
 tandum est, quin ex vno Belo, Baale, seu
 Ioue (sub quibus vocibus à veri DEI cultu
 deficientes Solem imprimis adorabant) ad
 morem priscorum ridiculum invocato, in-
 numeri illi tituli fuerint propagati. Coacer-
 uatis n. elogijs, titulísq; congestis, capi Nu-
 men putabant, maximóq; affici inde hono-
 re: ita vt tandem, quæ diuersa solummodo
 nomina superstitionis primordio fuerant,
 grassante errore, diuersa numina haberen-
 tur. qua de re nos plura in prolegomenis.
 Quæ de Bahalitis, Belitis, & hæresi de Ba-
 hale velut ita discrepantibus habet Philastri-
 us, vt somnia præterimus. sed verò tempestiuè
 monemus de Beli, maximè Phœnicij, sacris;
 in*

in more fuisse prophetis & antistitib', ma-
 ctatis ei victimis, inter invocandum membra
 sua incidere. vide 1. Regum cap. XVIII. *Clamaverunt voce magna & incidebant se, more suo, gladiis & lanceis, donec sanguinem ex se effunderent.* Corollarium autem adjicimus de Belo siue Sole apud Edessam à vetustissimis sæculis culto, Mercurio item, quem Monimum, & Marte, quem Azizum nuncupabant, eodem fano simul adoratis. Julianus Apostata in hymno ad Solem. *Οι τῶν Ἑδῶων διὰ τῶν ἱερῶν ἔξ αἰῶν & ἡλῆς χάριον, Μόνιμον αὐτῷ καὶ Ἀζίζον συγκαθιδρύουσιν.* Hunc autem Martem, illum Mercurium fuisse & Solis παρίδρυς, ab Iamblichio Syro, præceptore suo, se didicisse agnoscit.

ASTARTE. Ashtoreth. Asthar. Ashtaroth.
 τὰ ἀλσὴ ἀσπαρῶθ. *Lucus quid in sacris lixeris.*
 Astartes Sacerdotes. Ασάλ. Aserah. Ασάρ-
 τω. *Vibs Ashtaroth. Ασάρτιον. Deus Zido-*
niorum. Cur Deus dictus, cum Dea ha-
beat. Venus Deus. Απρόδωτ &. Sexus in
 Numinibus confusi. Lunus. Luna. *Deus*
ἀπρενόθηνος dictus. Baal & masculino & fe-
minino genere sapius memoratur à LXX. in-
terpretibus. coniecturam Ebræum codicem
 Tobix.

Tobia. LXX. *etiam in eodem loco genus Baalis mutant.* Imagines masculinæ. Taurinum caput Astartes *insigne.* ἀστὴρ ἀεγυπτιῶν *ab illa repertus.* Eam vocabant & Lunam & Venerem. numerus innumerus Stellarum *secundum Ebræorum nugas.* Βαάλτις. Βούλις. Belisama *Minerva.* Belisama *astuarium Britannici littoris.* Vrania seu Cœlestis *Astrorum.* Astroarche. Iuno Carthaginiensis. Iuno Nouella *Luna dicta Romanis.* Couella. Mylitta *Affyriorum.* Haililath. Lilith. Ἐξω Γλαυκῆ. Ilethyia. Lucina. Φαῖες. Εὐαθῆαι. Alitta. *De eo nomine apud Herodotū dubitatur.* Mitra *Dea Persarum.* Mater Deum. Αὐμῆς. *Dea Syria.* Deæ Matres. Orientalium numinum cultus *in oris nostris.* Astartæ. Dij Syri. Io. *Explicatus Euripides.* Hecate. Hecatus. *emendatum* Chaldaicum oraculum *ita dictum.* Astronoe *Dea.* Esmunus *Deus Phœnicum.*

CAP. II.

QVæ vulgò *Astarte* Dea memoratur, I. Reg. cap. XI. com. 5. & 33. scribitur חַתְחַשִּׁי *Asthoresh*, Numen Sardoniorum. vocant Septuaginta Ἀσδραπῶ, *autor*

tor Chronici Alexandrini *Εὐσάπτεω*. sunt qui inde nuncupatā volunt quod fuerit *צלמים בצורות עשירים*, uti verba sunt R. Davidis Cimchi, i. *imagines factæ ad formam Omnium*. Ashteroth n. Greges interpretatur. at *suspiceris*, ait magnus Scaliger in Coniecturis, *dictam eam à Victimarum multitudine*. Ashtar hominem sibi finxit Philastrius. *Alij sunt*, inquit, *qui Ashtar hominem & Camos abominationem Cananeorum & Sidoniorum, id est idola hominum & mulierum, venerabantur*. Hunc Regem, Ashtaroth Reginam siue Syrorum siue Egyptiorum fuisse olim, temerè asserit. Exaratur item *Astaroth* *עשתרת*, ut vocabulum numeri secundi Iudic. II. com. 13. I Sam. VII. com. 12. & illic habent *ταῖς Ἀσάρταις* Seniores *ἸΧΧ.* hîc τὰ ἀλτὴν ἀσάρθ. i. *lucos Astaroth*; ubi Ebraica veritas, *Dereliquerunt Dominum, & coluerunt Baal atque Astaroth*. verùm sequenti capite, tmemate 7. legitur, *obliti sunt Domini Dei sui colentes Baalim* *ראת האשרות* i. *weth haosheroth*, i. & *Ashereth*, siue lucos. quod simul ad Ashtaroth ipso nomine alludere videtur, & lucos significat. *ἸΧΧ.* ibi καὶ ἐλάβευσεν τῇ Βαὰλ, καὶ τοῖς Ἀλσεσι, i. *Baal & lucos colebant*. Cæterùm an Aseroth, seu Luci, Ashtoreth dicta est, q̄ varijs in lucis, qui antiquitus præ alijs locis, uti & mon-

tes,

tes, sacris destinabantur, plures sub Astartes seu Astoreth nomine Deæ in veneratione haberentur? Certè Iupiter ^{Ἰνδερδς} Rhodij, & Bacchus Boeotijs nuncupabatur à Lucis, ut videtur. Nemorensis item Diana, & Diana Arduenna, uti olim Albunea Dea, à cognomine luco indigetabatur. Sed necessario hic obseruandum quod in 11. Reg. cap. xxi. com. 7. de Manasse rege legitur, *posuit deniq;* פֶּסֶל הָאוֹסֶרֶחַ *Pesel haaoserah, in domo Domini,* id est sculptile luci siue simulachrum *aoserah*; Seniores LXX. habent γλυπτόν τῷ Ἄλφει, i. *sculptile luci*. Aliud igitur quam locum arboribus consitum heic oportet intelligas. Primus regum qui lucum sub eo nomine sacrasse perhibetur est Achabus. Historia reperitur in 1. Reg. cap. xxi. Is cunctos decessores idolorum cultu superauit; publico item portis Samariæ affixo programme, Deo Opt. Max. Israelis renuntiasse, nec *sibi in eo partem esse* palam fuisse professum scribit R. Iochanan apud D. Cimchi ad dictum caput. In honorem Baalis Lucum ab eo factum volunt Cimchi ille & Leui Ben Gersom. Quercum cui cultus exhibebatur intelligit in *Asherab*, siue Luco, R. Salomon Iarchi. & ab illo stare videtur locus Iesaïæ cap. LVII. com. 5. *calefacitis vos* (inquit propheta)

pheta) *apud quercus sub omni arbore frondosa.* vbi Ebraica veritas habet **אלים** *Elim* quod *עליונה* vertūt **LXX.** Seniores. nec aliud, ut videtur, voluit propheta, quam quod in II. Reg. cap. XVII. occurrit. *Erigebant*, ibi legitur, *Statuas & lucos in omni colle excelso & super omnem arborem frondosam.* Vide Osee cap. IV. com. 13. & egregium locum in Ezekielis cap. VI. com. 13. Cæterum, an sub omni arbore quercus, id est arbores, aut nemora sacrabant? quid hoc sibi vult quis satis intelligat? pro idolis eo nomine sacratis, non reipsa arboribus, testimonia isthæc S. scripturæ capienda. Quid quod Sidoniorum numinum, queis Samariam, in gratiam vxoris filiæ Ethobaalis (qui Ithobalus dictus Iosepho) inquinavit Achab, Asherah aliquod denotare nemo non iure putarit, qui historiam de eo sacram paulò diligentius legerit. Sidonia n. numina longe suprema, ne dicam sola, Baal & Astoreth censebantur; quorum hoc ut cum vxore imperiosa non coleret, multò minùs, opinor, efficere quiniit Achab rex, quàm decessor eius, post homines natos sapientissimus, Salomon, qui à simili causa illud est veneratus. Nec in Sidoniorum theologia aliud numen extrà quàm Ashteroth reperitur quod Asaroth, Asarim, L seu

seu numero primo *Asarah* videatur denotare. Non autem locum arboribus consitum (vti pleriq; & ante alios Fl. Ioseph^o volunt) sed Numen inde fuisse Asarah paret, quòd idolum ita dictum in templo Hierosolymitano à Manasse rege collocatum fuerit, idq; ligneum; vnde forsàn sub Luci & quercus vocabulis, in fictæ diuinitatis opprobrium, designatur. nam & combustum est à Iosia rege, & cineres dispersi sunt in sepulchra filiorum populi; vt habetur II. Reg. cap. XXXIII. com. 6. Simulachra igitur lignea Astartæ, seu תַּי אַשְׁתֹּרֶת Astoreth dicata Asherim, & Asheroth seu lucos sæpiùs dicta sentio, vt & ad nomen simul alluderetur, & tam impari Diuinitati materiæ cõtumelia ipso vocabulo exprobraretur. Neque obstat quod legitur II. Paralip. cap. XV. com. 16. de Maacha Asæ regis matris quæ idolum sacrarat (vti vulgo vertitur) *in Luco* siue *Asherah*. Pace doctiorum longe alitèr intelligendus is locus, & de ipsa statua Astartæ Deæ, quam sibi Numen Maacha adsciuerat. Id quod vertunt *in Luco* est לַאֲשֵׁרָה *Laosherah*, quod תַּי אַשְׁתֹּרֶת magis significat, vti & LXX. Seniores disertè ibi reddunt, & coniecturam nostram haut parùm firman. Ab eadem stat R. D. Cimchi qui in radice אֲשֵׁרָה, omne lignum quod colitur

litur אֲשֶׁר dictum esse scribit. D. Hieronymus Maachæ idolum Priapum fuisse siue Phegorium Belum malè intelligit. locum eius de ea re laudauimus, vbi de Phegorio supra. De Lucis autem excindendis, id est, ligneis simulachris, plura occurrunt etiam in Pentateucho. vide Deuter. VII. 5. XII. 3. Exod. XXXIII. 13. Neque alios quam Astartes Sidoniæ prophetas illos esse quadringentos intelligo, qui *Luci Propheta* dicuntur 1. Reg. c. XVIII. com. 19. Scripturâ etiam pro simulachro Beli ligneo, super aram eius sacrato, Atherah seu Lucus sumitur. Iudic. VI. 25. & 28. de Gedeone. *destruxit altare Baal, & succidit Lucum* (אֲשֶׁר) *qui super illud.* ita n. verto עליו *alio*, non *iuxta ipsum* (quod nonnulli faciunt) Seniorum etiam autoritate ductus, qui ית' אֲנֹכִי habent, i. *super ipsum altare.* atque plures ad hanc mentem loci veteris instrumenti sunt forsàn intelligendi. & de arboribus & ligneis simulachris non mediocriter exprobratis, videsis Iesaiæ cap. XL. 20. & seq. XLIII. 14. & Ieremiæ cap. X. 3. Vti autem Phegorio numini sacerdotes siue meretrices ei sacratas קְדֹשִׁיִּם *Kedoschoth* dictas vult B. Hieronymus, vt superius notauimus, ita huic Deæ Astartæ, Loco, siue אֲשֶׁר Aserha קְדֹשִׁים *Kedeschim*

antistitum ordinem fuisse autumo. & ut illud meretrices ita hoc *scortatores* interpretatur. Hoc ex sequenti commate iam laudati capitis constare videtur. Ibi de Iosia legitur. *Diruit quoq; domus scortatorum* (Kedeschim; καδοίμ retinent LXX. Seniores) *qua erat iuxta domum Domini, ubi & mulieres texebant Cortinas pro Aserah seu Luco.* Kedeschim seu Cadeshim, effœminatos reddit D. Hieronymus, & exsectos ad Oseæ cap. *īv.* ubi & Aquila vetus interpres ἐνῆλασμένους, i. mutatos, nempe euiratos substituit. LXX. autem Seniores τελεεσμένους, i. initiatos, & Theodotion καχωρισμένους, hoc est, à vulgo separatos. *īv.* Reg. c. *xxii.* græci codices etiā Ασάλ pro Ashtoreth habent. τὰς Ἀσάπας autem interpretatur D. Augustinus quæst. *xvi.* in Iudices, quasi plures fuerint Astartæ, ut Junones, Veneres, Mineruæ plures & Baalim. Certè Vrbs erat cognominis, iisdemque & elementis & punctis scripta, de qua videre licet Iosua cap. *xii.* com. 4. & *īx.* com. 10. & *i.* Paralip. cap. *vi.* com. 71. Regia erat sedes Og Regis Basan, & Iobi ædes ibi collocant Iudæi. addas & ἀσυρὼθ & ἐσαρὼθ quæ legunt Seniores LXX. Num. *xxii.* 34. Genes. *xiv.* com. 5. & Deuter. *i.* com. 4. An ab hac vrbe Deæ, an à Dea Vrbi nomen trans-

translatum, an neutrum horum fuerit, non habeo dicere. Sanè à Lucis, Urbibus, Montibus, antris, vbi coluntur Numina, nomina item accipi tam certum est, quam de huius Deæ nomine omnia esse omninò incerta. Nugæ n. sunt Rabbinicæ, quæ de Ouium imagine dicuntur. Colebatur & à Sidonijs, & à conterminis. Templum eius Beth-Astharoth, quod faciunt LXX. Ἀσθάρτων, vocatur I. Sam. cap. XXXI. vbi reponcbant, i. ἀνέθηκαν siue sacrabant arma Saulis occisi, Palæstini. Ἀσθάρτων etiam habes apud Fl. Iosephum I. aduersus Appionem. Nec obstat, quòd אלהי צידון *Elohi Zidonim*, i. Deus Zidoniorum appelletur in sacris literis, quin Dea fuerit. Atq; ea ipsa est ni fallor quam præ se ferunt Nummi veteres ita inscripti; ΘΕΑ CΙΑΩΝΟC. Neq; n. sexum Idolorum scriptura sacra, nec prisca mysteria gentium distinguunt. Tetigimus nos supra, vbi de Pythagorico iureiurando. Accedat &, si placet, quod scribit Seruius Honoratus ad illud VI. Æneid. *Dyq, Deaq, omnes quibus obstitit illum.* Vetus^t insuper poeta Caluus apud Macrobiū Saturnal. III. cap. VIII. (vt legendum ibi censeat Aferianus) *Pollentemq, Deum Venerem* dixit, & Aristophanes Ἀσθάρτων. Diserte Macrobius de Cyprijs; *putant eandem*

(Venerem) *marem ac fœminam esse*. Mitto Venerem armatam, Barbatam, Romanis & Græcis cultam. De Luna idem opinabantur Ægyptij. Matrem Mundi vocitabant, eamque à Sole gravidam factam fœcunda generationis principia enixam demittere, vtriusque sexus naturam in se continentem. Plutarchus lib. de Iside & Osiride; *Μητέρα τῆς Γαλιλίας τῆς κόσμου καὶ οὐκ ἔστιν ἔχει ἀρσενόθυλον θύοντα*. Inde erat quòd non sine de sexu dubitatione supplicabant veteres. Arnobius aduersus Gentes lib. III. *consueſtis in precibus, SIVE TV DEVS ES, SIVE TV DEA dicere*. & de Carrenis item in Mesopotamia E. Spartianus in Caracallo. *Sciendum, inquit, doctissimis quibusq; id memoria traditum, atq; ita nunc quoq; à Carrenis præcipuè haberi, ut qui Lunam fœmineo nomine ac sexu putauit nuncupandam, is addiētus mulieribus semper inferuiat, at verò, qui marem Deum esse crediderit, is dominetur uxori, neq; ullas patiatur muliebres insidias. Vnde, quamuis Græci vel Ægyptij eo genere quo fœminam hominem etiam Lunam Deam dicant, mysticè tamen Deum dicunt.* ita ille. hinc Lunus & Luna. Vide Tertullian. Apologetic. cap. XVI. Admodum autem miror V. Cl. & longè eruditissimum H. Casaubonum, dum quam ob rem subv-

troque

troque sexu Lunam Orientales venerarentur, disquirat, rationem tantum à nominibus & masculini & foeminini generis adducere. Contrà se res habet. Nam verum quidem est lingua Iudaica & לבנה *Labneh* foemineum & יראח *ierach* masculinum *Lunam* denotare, atque id genus esse alia. verum hæc à ritu sacro cultuq; vtriusq; sexus in eodem Numine manarunt, haut cultus & ritus à Grammaticorum affanijs. Huc referas licet id quod scribit Strabo homo Cappadox lib. XII. de Fano τὸ Μωῶ Dei in Asia minore non infrequente, quem eundem & Σελεύω Deam esse ait. Mitto quòd Deū Opt. Max. ἄρρεν ὀνόμαζον appellat Trismegist⁹ ille Hermes. At vereor certè vt LXX. Seniorum Foemineus Baal, quem sæpius habent in sacris literis, aliunde, quàm ab hac sexus ratione communi, intelligatur. neque n. semper foemineum faciunt, sed nunc masculinum nunc foemineum. Numer. XXII. com. vlt. scribunt τὸ Βαάλ (pro Baalphegor) idque sæpius: vt IV. Regū cap. X. XI. & XVII. & Hoseæ cap. XI. tmem. 2. τοῖς βααλεὶμ ἔθνον. item Βῆλ & ἄποίτ Hierem. L. comm. 2. & Epistolæ commate 40. τὸν Βῆλον: quasi Dij masculi hoc nomine dicti. Cæterum ijdem Hoseæ II. com. 8. ὁργυζὲς καὶ χρυσᾶ ἑποίησιν τῇ Βαάλ. & Ierem.

II. 28. post illa verba *secundum numerum civitatum* (sunt Dii tui, ô Inda, addunt, queis omninò caret Ebraica veritas, καὶ κατ' ἀριθμὸν δούλων τῆς Ἱερουσαλὴμ ἔθυσον τῇ Βαάλ. sed & vide c. XI. 13 item Zephan. I. 4. τὰ ὀνόματα τῆς Βαάλ. Quin & ubi de Molocho eiusq; sacris agit scriptura, τῇ Βαάλ eum vocant. Ierem. XIX. 5. ὠκοδόμησαν ὑψηλὰ τῇ Βαάλ, τὰ κατακαίειν τὰς ὑδὲς οὐλῶν ἐν πυρὶ. Rursus cap. XXXII. 35. καὶ ὠκοδόμησεν τὰς Βαίμεις ἐν τῇ Βαάλ (redundat ni fallor ἐν) τὰς ἐν φάραγι ὑψίστης ἐννῶμι τὰ ἀναφέρειν τὰς ὑδὲς αὐτῶν καὶ τὰς θυγατέρας αὐτῶν πρὸς Μολόχ Βασιλεῖ. Primò autem Samuelis cap. VII. com. 13. τὰς Βαλέμ. vide D. Hieronymum ad Osee cap. II. Autor historie Tobit cap. I. com. 5. ἔθυσον τῇ Βαάλ τῇ Δαμάλει, i. faciebant sacrificia τῇ Βαάλ Iuvenescæ, quæ lectio si vera sit, alteram Δαμαλέων meritò intelligas quas aureas conflare iussit Ieroboam Rex I. Reg. cap. XII. ita n. vitulos ibi vertunt septuaginta; ita vocat plerunque Iosephus. vti contra LXX. in Osee cap. X. com. 5. pro עֲגְלוֹת Eghloth i. iuencas, vaccas, seu δαμάλεις, numero primo substituunt μόσχον, i. vitulum. nonnullis autem Tobix exemplaribus reperitur etiam δαμάμεις. Codex eius qui Ebraicè extat, habet עֲגְלוֹתֵינוּ אֵת עֲגְלוֹתֵינוּ אֵת עֲגְלוֹתֵינוּ i. colebant Baalim atq; idola execranda, vti vertit P. Fagius. Cæterum nonne עֲגְלוֹת quod est

est *vitali* seu *iuvenci*, ibi legendum? suadent ita
 verba Græca. & qui τῇ Βαάλ in Baalim, is vt
 τῇ Δαμάλει in דָּמָלַי verteret, non est mirum.
 satis superq; ex his, ne plura addamus, pro-
 batur vtrunq; genus eidem nomini Diuūm
 notissimo ab interpretibus illis promiscuē
 tribui. Imò nonne eodem commate qui ἡ
 Βαάλ appellatur, ὁ Μολοχ etiam indigetatur?
 nisi ita fuerit, me locum illum ex Ileremiæ
 trigesimo secundo allatum prorsus non in-
 telligere fateor. verū vt ad hunc modum
 & Ieremias ibidem alijque alibi in sacris li-
 teris de hac re explicentur, suadet locus insi-
 gnis III. Reg. cap. xix. com. 18. καὶ καταλείψεις
 (ita illi) ἐν ἰσραὴλ ἐπὶ αὐτῷ χιλιάδας ἀνδρῶν, πάντα γό-
 να αὐτῶν ἐκ ἐκαμψαν γόνυ τῇ Βαάλ, καὶ πάντοτε ὁ ὅτι προσ-
 κύνῃσεν αὐτῷ. liquidius nil dici potuit. τῷ Βαάλ
 vocant, vnoque & altero verbo interposito,
 eundem per αὐτὸν masculinum denotant. D.
 etiam Paulus Seniorum interpretationem
 non sequutus, sed Ebraicæ veritati aliam
 magis consonam in Epist. ad Rom. cap. xi.
 4. habet οἱ τίνες ἐκ ἐκαμψαν γόνυ τῇ Βαάλ. Imò
 quid aliud innuit ipse etiam Prophetarum
 sermo in Oseæ cap. x. comm. 5. Verba iam
 nunc ostendimus. nonne Vaccæ seu iuuençæ
 primum nominantur dein statim *super eum*
 legitur, & Cemarim: צִמְרִים Cemarim, æditui,
 seu

seu *sacerdotes eius*, genere masculino. indiscriminatim utroque sexu utebantur Gentes, & ad eorum forte ritum, septuaginta in sermone sacro idolorum cultum exprobrantes. non ita tamen mihi placeo, ut verum me hic assequutum omnino opiner. humanum est in hijs falli. sed nimium fallor, si à verò non propius absumus quam qui pro τῇ Βαάλ, τῇ εἰκότι τῆς Βαάλ, aut simile quid in Seniorum & Pauli interpretatione subaudiendum sentiunt. & vide caput VIII. huius Syntagmatis. Nec verò discrimen sexus inde colligendum, quòd apud Ezekielem cap. XVI. com. 17. dictum sit, *fecisti tibi imagines masculinas & fornicatas cum eis*. Ierusalem uti foeminam adloquitur propheta à Deo O. M. edoctus, & quum stupri accusat, masculinorum idolorum elegantè meminit. Non malè igitur quod de Vero Deo O. M. loquuntur barbarè Scholastici id etiam ad gentium Deorum sexus referas: *Masculinitas* aiunt *consignificata hoc nomine Deus non ponitur circa Deum*. sic D. Thomas in I. Sent. dist. VIII. quæst. 1. art. 2. vide, si placet Arnobium lib. III. Verum ad Astarten redeundum. Capiti imposuisse sibi dicitur hæc Dea, uti regni insigne, taurinum caput, orbèque tandem peragrato, invenisse Stellam ex aëre delapsam, αἰετὸς τῇ ἀστέρᾳ, ut Philonis

Philonis Byblii verba sunt, quam postea in Tyro, insulâ sacrâ, dedicauit. quænam fuerit hæc stella hæc constat. committas licet quæ de Remphan siue Ciun mox dicimus. sed, assumpto taurino capite, frõte curuatos imitabatur ignes, Lunámq; se loquebatur. Hinc Lucianus, *ἢ Κυπρίας θεᾶς libello: Ἀστέρην δ' ἵνα δοξῶν Ἐχλωαίας ἑμμεναι, i. Astartem Lunam esse opinor.* vide Tatium l. a. Venerem alij putabant. Cicero de Natur. Deorum lib. III. *Quarta Venus Syriâ Tyróq; concepta, quæ Astarte vocatur, quam Adonidi nupsisse traditum est.* & Suidas: *Ἀστέρην Ἀφροδίτην.* Hinc simul & Lunam eam dicebant Phoenices, testibus Philone, Herodiano, Michael Glyca, alijs. sed non prætereundum quod adiicit Suidas, nomen scilicet Deæ ab astro deductum quia Hesper^o eiusdem sit astrum. *ἐκ τοῦ ἄστρου, inquit, τῆς ἐπωνυμίας πεποιήσασιν, αὐτῆς γὰρ ἵν' τὸν Ἑωσφόρον μυθολογῶσι.* quod ad nominis etymon adducit nemo non videt esse prorsus ridiculum. Cæterum nec astri nec Hesperii, vt videtur, meminisset, nisi ἀερωετῇ ἀστρα in animo habuisset. sanè etiam ἑωσφόρος, vti ἀερωετῆς ἀστὴρ, velut prouerbialitèr, vsurpatur apud Iesaiâ cap. XIV. com. 12. qui vtrum ad Astartes stellam spectet, nequeo dicere. ad eam certè refert magnus Scaliger in notis ad veterum
Frag.

seu *sacerdotes eius*, genere masculino. indiscriminatim utroque sexu utebantur Gentes, & ad eorum forte ritum, septuaginta in sermone sacro idolorum cultum exprobrantes. non ita tamen mihi placeo, ut verum me hic assequutum omnino opiner. humanum est in hijs falli. sed nimium fallor, si à verò non propius absimus quam qui pro τῷ Βαάλ, ἢ ἱερόν τῷ Βαάλ, aut simile quid in Seniorum & Pauli interpretatione subaudiendum sentiunt. & vide caput VIII. huius Syntagmatis. Nec verò discrimen sexus inde colligendum, quod apud Ezekielem cap. XVI. com. 17. dictum sit, *fecisti tibi imagines masculinas & fornicata es cum eis*. Ierusalem uti foeminam adloquitur propheta à Deo O. M. edoctus, & quum stupri accusat, masculinorum idolorum elegantè meminit. Non malè igitur quod de Vero Deo O. M. loquuntur barbarè Scholastici id etiam ad gentium Deorum sexus referas: *Masculinitas aiunt significata hoc nomine Deus non ponitur circa Deum*. sic D. Thomas in I. Sent. dist. VIII. quæst. I. art. 2. vide, si placet Arnobium lib. III. Verum ad Astarten redeundum. Capiti imposuisse sibi dicitur hæc Dea, uti regni insigne, taurinum caput, orbèque tandem peragrato, invenisse Stellam ex aëre delapsam, ἀεὶ πρὸς τὴν ἀστέρα, ut Philonis

Philonis Byblii verba sunt, quam postea in Tyro, insulâ sacrâ, dedicauit. quânam fuerit hæc stella haut constat. committas licet quæ de Remphan siue Ciun mox dicimus. sed, assumpto taurino capite, frõte curuatos imitabatur ignes, Lunamq; se loquebatur. Hinc Lucianus, *ἢ Κυρίας θεᾶς libello: Ἀστάρτη δ' ἐστὶ δούλω Cελωαίαν ἑμμεναί, i. Astartem Lunam esse opinor.* vide Tatium l. a. Venerem alij putabant. Cicero de Natur. Deorum lib. III. *Quarta Venus Syriâ Tyrôq; concepta, quæ Astarte vocatur, quam Adonidi nupsisse traditum est.* & Suidas: Ἀστάρτη Ἀφροδίτη. Hinc simul & Lunam eam dicebant Phoenices, testibus Philone, Herodiano, Michael Glyca, alijs. sed non prætereundum quod adijcit Suidas, nomen scilicet Deæ ab astro deductum quia Hesper^o eiusdem sit astrum. ἐκ τοῦ ἄστρου, inquit, τὴν ἐπωνυμίαν πεποιήκασι, αὐτῆς γὰρ ἵδιον τὸν Εὐσφόρον μυθολογοῦσι. quod ad nominis etymon adducit nemo non videt esse prorsus ridiculum. Cæterum nec astri nec Hesperii, vt videtur, meminisset, nisi ἀερωπετὴ ἄστρα in animo habuisset. sanè etiam εὐσφόρος, vti ἀερωπετῆς ἄστυρ, velut prouerbialitèr, vsurpatur apud Iesaiâ cap. XIV. com. 12. qui vtrum ad Astartes stellam spectet, nequeo dicere. ad eam certè refert magnus Scaliger in notis ad veterum
Frag-

Fragmenta. Nec mirum, stellam, ex aere delapsam, & ab Astarte fortè translata apud Iudæos in prouerbum abiisse. Cum ferè innumeras alias, præter eas, quas suo putant calculo saniores astronomi, in coelo latere à veteribus Cabaleis edocti recentiores scribant. Myriades XXXIX. & CLX. est numerus quem tradunt. didici ex Rabbi Abraham Ben-Chaija. Non ita difficile est, vt, ex tam immensa multitudine vnā decidisse crederent nugatores. nec omninò absurdū, nos credere Iesaiam & horum stulticiam & Phœnicum idololatriam aduersus Babylonios vaticinantem simul arguisse. sed in hijs hæsito, & ad interpretes te relego. Fallor, an eadem Astarte, quæ & Baaltis Phœnicū? quam tñ: Dionem interpretatur Philo? Certè vt Belus Iouem, ita Baaltis Iunonem notare potest. ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΒΥΛΤΙΣ pro eadem memoratur à Megasthene apud Eusebium Scalligeranum, vbi de Nabuchodonosoro. Hanc voluit Hesychi⁹ in illo: Βύλθης, ἢ Ἡρα ἢ Ἀφροδίτη. i. *Belthes Iuno siue Venus est.* terminatio est foeminina Baalis. &, vti Baal samaim est Iupiter Olympius, ita בעלה שמים *Baal-leth samaim* est Iuno Olympia, i. *Domina Cali*, seu Regina Coeli, vt disertè vocatur Ieremiæ cap. VII. & XLIV. atque alibi. tametsi n. vertant

vertant nonnulli מלכה השמים *Meleceth*
ba samaim Militiam Coeli, Septuaginta ta-
 men nunc στρατιάν nunc Βασιλειαν τῷ Οὐρανῷ
 transferunt. quod nomen Iunoni & Astartæ
 propriè convenit. nec Sol magis Rex Coeli,
 quam Luna Regina. Sacra solennia huius
 Dææ erant thymianata & libationes, quod
 ex citatis Ieremiæ locis patet. Lunam au-
 tem se ostendit Astarte, cum fronte cornicu-
 lato fuerit conspicua. vtrum corruptâ, vt fit,
 orthographiâ *Basleth* seu *Belth samaim* in *Be-
 lisamam*, apud Europæos aut Asiaticos Eu-
 ropâ agentes, transierit, cogitent eruditi.
 Veteri sanè inscripto saxo, & apud Conse-
 ranos in Nouempopulonia reperto, ita
 legitur

MINERVAE
 BELISAMAE
 Q. VALERIVS
 MONVM.....

Haut cuiquam constare opinor, quid aliud
 Belisama hic denotet. Mineruæ autem, Ju-
 nonis, Veneris, Lunæ nomina sunt ita, cum
 ad Asiaticos Deos respexeris, confusâ vt qui
 Mineruam Belisamam, Iunonem Belisamâ,
 Venerem, aut Lunam dixerit, idem semper
 ipsum dixerit. An littori Britanniaë occiden-
 talioris

talioris (Lancastrensem agrum dico) æstuarium illud *Βελισαμια* Ptolemæo dictū, ab hac Dea apud vicinos culta sic fuerit nuncupatum, cogitent quorum interest. Certè ara nō defuit ei etiam circa hanc Britanniae oram, quod mox constabit, flumen quod ibi se iam in mare exonerat *Ribell* (vnde & *Riblechester*; Saxonico *Rhie*, id est fluuius, fortè adiecto, vt sentit V. Cl. G. Camdenus) vocatur; reliquijs Belisamæ satis seruatis. Certè Britanniae loca ab exterorum numinum vocabulis denominata esse patet ex Herculis promontorio, quod nunc *Bertypoint* appellatur, Solis Aquis, id est, thermis *Somerset* pensib^o, vt *Isides* fluuios præteream. memineris quod de Belino, Belo, & huiusmodi diximus supra. Cæterum, quin fuerit *Astarte* ipsissima Poenorum Coelestis Dea, vix aut ne vix quidem est vt dubites. Coelestis illa sæpius Tertulliano in Apologetico, Saluiano de Prouidentia Dei lib. *VIII.* (vbi genere foeminino, id est, *Cœlestem illam* non *illum*, vt in vulgatis, legendum, monet doctissim^o P. Pithœus veterrimi exemplaris auctoritate nixus) alijs item frequens memoratur. & vetus Romæ extat monumentum, ita sacratum.

INVICTAE
CAELESTI
AVR. ONESI-
MVS D. D.

Quid autem Cœlestis præter Vraniam? Quid Vrania, nisi cœli regina, i. Baaleth shamaim, Luna, Astarte? Herodianus disertè, vbi de simulachro Cœlestis seu Vranix Africanæ à Pseud-Antoninò Romam translato agit, lib. v. *οἱ δὲ*, inquit, *αὐτὴν διδὼν τὴν φοίνισσαν ἰδρὺν* *εἶπε, ὅτι δὲ τὴν ἀρχαίαν Καρχηδῶνα πόλιν ἐκτίσε Βύρ-
του κατατεμῆσα. Λιβύες μὲν ἐν αὐτῇ Οὐρανίῳ καλεῖσι
ποίνικες δὲ Ἀσχαρχίῳ ὀνομάζουσι. Σελωῖν δὲ δῖλortes.*
i. posuisse aiunt illud Didonem Phœnissam, cum antiquam Carthaginē, dissecto corio, extruxerit. Hanc Afri Vraniam nominant, Phœnices verò Astroarchen, & Lunam esse affirmant. τῇ Astroarche ficto ad Astarten designandam vocabulo est vsus. ac si Syderum Reginam, aut, cum Apulleio, Matrem Syderum Lunam vocaret. Latini eam Iunonem Carthaginensem, poetæ maximè, nuncupabant. Maro de Carthagine, Æneid. i.

*Quam Iuno fertur terris magis omnibus unam,
Posthabitâ, coluisse, Samo*

& Horatius Carm. ii. Od. i.

IUNO

Iuno & Deorum quisquis amicior

Afris —————

Invocabant n. & Romæ Iunonem, Lunam adloquentes ritu solenni. Calantes nimirum pontifices nonas mensium, quod fieri solitum Kalendis, in Capitolio in Curia Calabra, sic pronuntiabant *Dies te quing, Kalo Iuno nouella*, aut *septem dies te Kalo Iuno Nouella*, uti autor est Varro de L. L. lib. v. nisi p. *Iunone Ianam* substituendam putes. Eidem n. scriptori, togatorum doctissimo, Iana Luna dicitur lib. i. de re Rustica cap. xxxvii. & in vetustioribus excusis de re Rustica, non *Nouella*, sed *Couella* legitur: Couella autem Coelestis seu Vrania interpretatur. Nam Couum veteres Coelum appellabant, ut autor est Sextus Pompeius. Et Vraniam, quam à Poenis acceperat, veneratus esse videtur Masaniſſa Numidarum Rex dum Iunonis fanum tanto prosequutus est honore in Melita insula; quod refert Cicero act. iv in Verrem. Coelestem autem hanc, siue Venerem siue Lunam, vocabant Assyrij Mylittam, Arabes Alilat, Persæ Mitram, ut scripsit Herodotus in Thalia. Mylitta, ut notat Scaliger, merum Chaldaicum est; nempe

𐤇𐤍𐤔𐤌 i. *Mylidtha*, quod in *γενετρα*, i. *genetricem*, notissimum Veneris epitheton, vertit.

vertit. Hanc voluit Hesychius his verbis :

Μυλῆται. τὴν Ὀυρανίαν Ἀσύριοι. Alilat, ab אֶלִילַת *Halilath* Arabum doctissime, vt omnia, petit ille, quod Lunam nascentem significat, & Noctilucam. Latinorum hinc Lucina, id est, Illethya Græcorū traducenda, quæ non alia est à Luna siue Diana *Lilith* etiam dicta Iudæis ; quod ab eodem quo *Halilath* Arabum manat fonte à *Lailah* לַיִל נֶמְפֶּה quod *Nox* est, vnde לִילִית *Lilith*. *Lilith* autem vel per *Noctilucam* vel *nocturnum dæmonem* redditur. Multò magis n. nugantur græculi qui ἡ νύξ ἔλκεται *Illethyam* volunt, sua in lingua origines huiusmodi ridiculè quærentes. De *Lilith* verò, vide Iesaiæ c. xxxiv. com. 14 Et, ad ritum veterem, Iudæi hodie-
ni *Lilith* lamiam puerperis & partui inimi-
cam ducentes, in parietibus cubiculi puer-
peræ, superstitiosè exarari curant hæc verba
לִילִית הָרָח הָרָח אָדָם. *Adam, Chaua, Chutz,*
Lilith, siue procul hinc esto *Lilith*. Gentium
Deam, vt dæmonem, abigunt. vti veteribus
etiam Græcis, cum in mari procellis iacta-
rentur, ἐξω γλαυκα, id est, procul sis Glauce
exclamatio erat solēnis. Numina n. aliorum
Iudæis pijs pietatē m. prætexentibus, vt
dæmonia haberentur necesse est. De ea vide
plura ex Ben-Sira apud Eliam in Thisbi,

Ben-Maimon More Neb. part. i. cap. vi. præter Rabbinos ad laudatum Eſaiæ locum, & Archangelum in Dogma Pici Cabalisti- cum XXI. Hinc ipſa Lucina Ειλύθηα & Ελευθη nominata. In horum n. alterutrum vocabu- lorum vt Lilith ſeu Alileth (quod idem A- rabicè denotet) transmigraret non ita eſt dif- ficile. & vti Aſianis Lilith, ita Europæis Ilethyia Dea erat, parturientibus & inimica nimiumq; timenda. ideò ſupplicationibus placabatur. Et cum Θνητῶν περιθύραια audiret & κλιδῦχος, vti in hymnis falſò Orpheo tribu- tis nuncupatur, ſi cōciliata & ppitia adeſſet, & genetricem & natum paruulum ſeruabat, ſin aduerſa maneret, vtroſque graui infortu- nio mactabat. vnde apud Theocritum Idyll. XXVIII. puella :

— χαλεπὸν βέλθῃ Ειληθύας.

Dicta eſt inde Homero μογροσόκῃ, i. vt volunt nonnulli τῷς τικλίσαις μόγες ἐπιφερῆα. Michael Pſellus de Operat. Dæmonum : καὶ γὰρ πολλῶν κατὰ κράτος ἔχω θηλυμορφὸν πασαις τῷς λέχοις ὄρεσθαι, id eſt, *Et à multis audiui, omnibus puerperis dæ- monium ſæmineâ figurâ comparere.* id veteri- bus ni fallor, Gello, & Empuſa dictum, de queis conſulas licet ante alios Heſychium & Ariſtophanē cum Scholiaſte in Ranis. De Lucina vero & Lilith, & Ilethyia etiam idem in-

intelligendum est, aut de ijs quas nos *Fayes* vulgò appellamus. eiusdem n. generis sunt, & ἰλιθυίαι, atque αἱ ἐφορῆ τῶν τόκων διὰ dici possunt, quib⁹ verbis nominantur *Ilethyia* Didymo grāmatico ad Homerū & Scholiasti ad Sophoclis *Electram*. De *Ilethyijs* plura apud Plutarchum habes in libello περὶ τῆς αἰσ τὰ ἰλιθὴ φιλοσοφίας. vbi mulieres refert existimasse, non Homerum sed Homeridem *Lucinæ* dolores perpeſſam scripsisse,

ὧς δ' ὅταν ᾠδίνεσαν ἔχῃ βέλῳ ὀξύγωνάικα

Δριμύ, τότε προῖϊσι μογασόκοι ἐιλήθυσαι,

Ἥρης θυγάτερες, πικρὰς ᾠδίνας ἔχεσαι.

quæ leguntur in *Iliad.* λ. vbi Eustathius adnotat apud veteres *Ilethyijs* σωματικώτερον ὄρσασθαι τι τηλέβολον dari, vnde velut ex arcu acres dolores siue βέλῳ ὀξύ, i. iaculum acutum emitterent. quod vt auerruncarent parturientes, *Iunonis Lucinæ* seu *Ilethyia* opem, vti in *Comœdia* videre est, implorare eis erat solenne, sed non aliter quam si Deo *Palamæo*, *Eumenidibus*, aut *Numini irato* supplicarent. Quæ ideò accuratiùs adiecim⁹, vt liqueat non modò à nominum similitudine, sed etiam ab ipsis quibus fungi putabantur officijs, *Ilithyian* seu *Eleutho* & *Lilith* minime diuersa numina fuisse. Neque tam tutelarem *Ilethyian* genetricibus foetis, quam

infestam Deam numénq; læuum docemus
 precibus placandum, contrà quàm plerunq;
 accipitur. sed de his obiter hætenùs nec in-
 tempestivè. Suidam, si placet, consule in
Λάμια. Nemo non videt, quàm hæc omnia
 competant Lunæ. Eam n. à Lucina, Ilethya,
 Diana, nomine tantum distare discas, quis-
 quis tam puerile nescias, ex Ciceronis lib. II.
 de Natura Deorum, & Catulli epigramma-
 te XXVIII. Verùm vt ad Arabum nomen re-
 deamus, totidem literis & *Alileth*, i.
 nox, quæ & noctilucam denotare potest,
 Arabibus etiam scribitur, vt in D. Matthæi
 themate XC. Atqui Vrania isthæc Arabum
 (quæ eadem ipsa cum Myllitta Assyriorū)
 in primo Herodoti non Alilat nuncupatur
 sed Alitta. καλέουσι δὲ, ibi inquit, Ἀαύριοι τὴν Ἀ-
 ρεοδίτῳ Μύλιττα, Ἀράβιοι δὲ Ἀλίττα, Πέρσαι δὲ Μίτταν.
 anne corrupti codices heic Herodoti, & Ἀλ-
 λάτ substituendū? an binominis ipsa Arabib'
 Dea, vt alterum eorum numen φ & Vro-
 talt & Dysares indigetatum. Certè Alitta ab
 eodem quo Mylitta themate peti posset, φ
 gignere significat. id est 𐤀𐤋 *ialad*, hoc au-
 tem in Arabismo devenit 𐤀𐤋 unde ni fallor
 formari quivit, nec sine analogia, *Validtha*
 quod Græcis elementis exaratum οὐαλίθθα
 est, nec vt Græcorū pronuntiatione in Ἀλίττα
 transiret,

transiret, ita difficile erat. Alittahoc modo
 id ipsum cum Mylitta etiam significet. sed
 viderint heic doctiores. Nos ἐπιχούμυ. My-
 littæ certè nimium congruit forsan Persa-
 rum Mitra. *Mader* n. siue *Mather* (vnde fa-
 cilè Mitra deflektitur) Persicè Genetricem
 seu Matrem interpretari ex R. Saadiæ Pen-
 tateucho notauit doctissimus Raphalen-
 gius. si vis autem à Mithri quod Dominam
 denotet, nō reclamo. Conspirare autem hæc
 omnia videntur vt decantatam Deūm Ma-
 trem in hâc reperiās. Deūm Matrem, cuius
 sacerdotes, ædes, puluinaria atque aræ ea
 fuere, *qua vetustas, qua Persæ* (Ciceronem au-
 dis in Oratione de Aruspicum responsis)
qua Syri, qua reges omnes qui Europam Asiāq;
tenuerunt, semper summa religione coluerunt.
 eam autem Syris & qui trigono Aquilonari,
 Geminis, Libræ, & Aquario subiacent, in-
 primis tribuit Ptolemæus lib. II. Tetrabi-
 bli. οἱ, inquit, οἱ τὰς χώρας ταύτας σέβουσι μὲν ὡς ἐπὶ
 τῶν Ἐφεσδίων ὡς Μητέρα Θεῶν, ποικίλοις ἔργωσι
 ἱερίαις προσευχόμενοι, i. *Qui has incolunt regio-
 nes plerumq; Venerem vt Matrem Deum vene-
 rantur, & varijs patrijsq; nominibus indigetant.*
 varia eius nomina disertè agnoscit, sed Ve-
 nerem vocat. Et Plutarchus de Dea Syria,
 Hierapoli, culta. οἱ μὲν Ἀφεσδίων, οἱ δὲ Ἑρα, οἱ δὲ
 τῶν

τὴν ἀρχὰς καὶ σπέρματα πᾶσιν. ἐξ ὕψους παρασχῶσαι
 τίαν καὶ φύσιν νομίζουσι. scribit in vita Crassi. Quæ
 certè Dea Syria, si vtriusq; sacra & effigies
 spectes, hæc nostra Deum Mater erit. Sacra
 eius descripsit testis oculatus Lucianus. Ei
 Gallos, i. exectos, sceptrum, tympanum, ful-
 men, turrigerasq; vrbes bijugosq; ad fræna
 leones fuisse memorat ille, quæ ipsissima
 sunt omnia Deorum matri propria. vide A-
 pulleium lib. viii. vbi de Metragyrtis agit,
*qui per plateas (vt ille ait) & oppida cymbalis
 & crotalis personantes, Deamque Syriam cir-
 cumferentes mendicare compellunt Deum Ma-
 trem.* sæpius ille etiam sacrorum non vulgò
 peritus, ibi Deam Syriam appellat. ipsum
 item Matris Deum nomen, quod apud He-
 fychium Αἰμᾶς est, è Syria petendum, ni fal-
 lor. nonne ab אִמָּא *Aimma*, quod Mater
 sonat? Et in horto Mattheiorum transibe-
 rino ad pontem Cestium vet' est monimen-
 tum, vbi sedet Dea, inter Leones duos, tia-
 rà, seu diademate lunato, ornata, cui subiun-
 gitur inscriptio

P. ACILIVS FELIX

D. D. DIA SVRIAE

CVM SVIS.

Sculptoris negligentia, *Dia*, pro *Dea*, malè
 legitur.

legitur. verum Cybelen, Berecynthiam, siue
Deum matrem intelligisse Acilium, quam
tamen Deam Syriam nuncupat, non est cur
dubites. addita quæ sunt insignia & orna-
menta illam, ipsamque Astarten loquuntur.
eiusmodi visitur, in hortis Cardinalis Car-
pensis, ara. ceterioribus n. ævis in Europa
satis frequens Deæ Syriæ cultus. Eam Nero
unicè est veneratus, quam tamen postea vri-
nâ conspurcavit. Etiam in Britannia nostra
extat inscriptio DE AE SVRIAE, ve-
rum mutilata, à Licinio præfecto sub Anto-
nino philosopho concepta, iamq; in ædes V.
C. Roberti Cottoni Coningtoniæ cum alijs
quamplurimis translata. Non ignoro Ma-
trem Deum Terram etiam priscis dictam.
ita rem explicat Lucretius lib. II. Nec verò
quis nescius est Coelum & Terram ab ido-
lorum cultoribus misceri solita. Cum igitur
Astarte siue Dea Syria eadem, quæ Mater
Deum, primum fuerit, sed compluribus po-
stea nominibus indigetata, illinc forsan sumi
possit coniectura, quæ nam sint Deæ illæ
Matres & Dij Syri veteribus aris memorati,
nec ante hoc sæculum observati. quot n.
nomina tot habitæ Deæ, tot Matres. Men-
tio sanè Dearum Matrum in Plutarchi Mar-
cello, vbi de Enyo oppido Siciliæ; & ~~Θεῶν~~

γενεσις habet Pausanias in Atticorum initio, quæ idem sonare possunt. Cæterum ævo hoc antiquitatis vestigiorum perquam curioso, plurimæ DE ABVS MATRIBVS insculptæ aræ in Europa repertæ sunt. eas apud Gruterum & Smetium videre licet. item aliæ IVNONIBVS dicatæ. Maximam autem & pulcherrimam Dearum aram meminit à se visam in Brigantibus V. Cl. G. Camadenus, etiam ad maiorum animalium sacrificia peragenda aptam, & à M. Ingenuo Asiatico sacratam. Hanc in Lancastria, alteramq; habet in agro Dunelmensi. Tertiam descriptam & ad se nuper missam, mihi optimus senex dudum ostendit, quam, ut exemplari eius legitur, communicabo

DE ABVS MATRIBVS.
TRAMAI VEX. CERMA
P V. R. D. PRO SALVTE
R. FV S. L. M.

Apud Louthen in Cumbria extare dicitur. quid sibi vellet TRAMAI ne hariolari quidē ausus sum. Atqui, si Astarte Deum fuerit Mater, Astartæ ut sint Deæ Matres oportet. ^{Asap} n. pluraliter dicebantur. Ita LXX. Iudicum II. com. 3. Ut plures Iunones, plures Veneres

Veneres, Deæ Syriæ plures, ob simulachrorum multitudinem erant, ita & Astartæ plures; quas forsan voluere ij, qui, ritus Asiaticos patriosq; seruantes, DEABVS MATRI-
 AVS aras sacrabant. Has simul & Belos cogitabant qui DIs SYRIS vota faciebant. Saltem, id satis est verisimile. Id ipsum certè penè dixerat D. Augustin⁹ ad Iudic. II. quæst. XVI. *Iuno, inquit, sine dubitatione ab illis (à Poenis) ASTARTE vocatur. Et quoniam ista lingua (Punica & Phœnicia) non multum inter se differunt merito creditur de filiis Israel hoc dicere scriptura quod BAALI seruierunt & Astartib⁹, quia Ioui & Iunonibus. Nec monere debet quod non dixit Astarti, id est Iunoni, sed tanquam multi sint Iunones, pluralitèr hoc nomen posuit. Ad simulachrorum n. multitudinem referri voluit intellectum, quoniam unumquodq; Iunonis simulachrum Iuno vocabatur. ac per hoc tot Iunones quot sunt simulachra intelligi voluit. Astarte ipsa etiam quæ Græcis Io. Id docet Euripides, de Phœnicijs & Thebanis verba faciens, in Phœnissis,*

Κοῖρον, inquit, αἶμα, κοῖρά τίνα

Τὰς Κεραιόρου πέφυκα Ἴος.

Quomodo Iūs cornigeræ soboles Phœnices erant (vt Græcorum fabulas omittam⁹) nisi corniculantem, quam tractamus, eorum
 Deam

γενεθούλας, habet Pausanias in Atticorum initio, quæ idem sonare possunt. Cæterum ævo hoc antiquitatis vestigiorum perquam curioso, plurimæ DEABVS MATRIBVS insculptæ aræ in Europa repertæ sunt. eas apud Gruterum & Smetium videre licet. item aliæ IVNONIBVS dicatæ. Maximam autem & pulcherrimam Dearum aram meminit à se visam in Brigantibus V. Cl. G. Camadenus, etiam ad maiorum animalium sacrificia peragenda aptam, & à M. Ingenuo Asiatico sacratam. Hanc in Lancastria, alteramq; habet in agro Dunelmensi. Tertiam descriptam & ad se nuper missam, mihi optimus senex dudum ostendit, quam, vt exemplari eius legitur, communicabo

DEABVS MATRIBVS.
TRAMAI VEX. CERMA
P V. R. D. PRO SALVTE
R. FV S. L. M.

Apud Louthet in Cumbria extare dicitur. quid sibi vellet TRAMAI ne hariolari quidē ausus sum. Atqui, si Astarte Deum fuerit Mater, Astartæ vt sint Deæ Matres oportet. ^{Asáp} n. pluraliter dicebantur. Ita LXX. Iudicum II. com. 3. Vt plures Iunones, plures Veneres

Veneres, Deæ Syriæ plures, ob simulachrorum multitudinem erant, ita & Astartæ plures; quas forsan voluere ij, qui, ritus Asiaticos patriosq; seruantes, DE ABVS MATRI-
 AVS aras sacrabant. Has simul & Belos cogitabant qui DIs SYRIS vota faciebant. Saltem, id satis est verisimile. Id ipsum certè penè dixerat D. Augustin⁹ ad Iudic. ii. quæst. xvi. *Iuno, inquit, sine dubitatione ab illis (à Pœnis) ASTARTE vocatur. Et quoniam ista lingua (Punica & Phœnicia) non multum inter se differunt meritò creditur de filiis Israel hoc dicere scriptura quod BAALI seruierunt & Astartib⁹, quia Ioui & Iunonibus. Nec monere debet quod non dixit Astarti, id est Iunoni, sed tanquam multi sint Iunones, pluralitèr hoc nomen posuit. Ad simulachrorum n. multitudinem referri voluit intellectum, quoniam unumquodq; Iunonis simulachrum Iuno vocabatur. ac per hoc tot Iunones quot sunt simulachra intelligi voluit. Astarte ipsa etiam quæ Græcis Io. Id docet Euripides, de Phœnicijs & Thebanis verba faciens, in Phœnissis,*

Κοινὸν, inquit, αἶμα, κοινὰ τέκνα

Tās Κερασφόρη τέκνα Iūs.

Quomodo Iūs cornigeræ soboles Phœnices erant (vt Græcorum fabulas omittam⁹) nisi corniculantem, quam tractamus, eorum
 Deam

Deam intelligas? Quæ de Nominum multitudine solenni scripsimus capite superiore, ad hanc Deam simul pertinent. & *Enneæ Numina Diua* elegantè dixit Silius Italicus, vt plura in eadem, id est, Hecate Dea, Numina, quæ tamen vnâ constituerent Hecaten, latere ostenderet. Hecaten autem hanc nostram i. Lunam esse nemo nescit. Apollo n. seu Sol *Ἑκατ* Luna *Ἐκάτη* dicebatur. vide de Hecato, si placet, Iuliani epistolam ad Sarapionem. In Hecate totius vniuersi potestatem omnem & virtutem centrum habere docebant veteres Chaldæorum Theologi, vt ad Chaldaicum illud, quod putatur, oraculum, animaduertit Psellus :

Λαῖης ἐν λαγύσιν Ἑκάτης ἀρεῖης πέλο πηγῇ.
 sed obiter emendandus est versus ille. lege-
λαγύσι κοίτης ἀρετ. &c. & λαίῳ κοίτῳ *sinistrum*
corporis cubile intellige, vbi iuxta Aristotelem
 animæ sedes. Atqui ita disertè legitur in O-
 raculis illis Magicis, ad quæ commentatus
 est Pletho. Mirum est quoniam Astarten voca-
 bulo deprauato Astronoen vocarit Damascius
 in vita Isidori, vt Herodianus Astroarchen;
 si lectiones non sint spurix. Saducium
 octauò genitum ab Astronoe Deâ Phœnissa
 scribit Damascius adamatum. Æsmun'
 is dictus est; quem Æsculapium, ait ille, in-
 ter-

interpretantur. venanti insidiata est Dea, fugit iuuenis. & cum Dea iam iam comprehensura esset, genitale membrum sibi amputauit. Ἡ δὲ, inquit Damascius, τῷ πάθει φριαλή-
 σαι καὶ Παῖδνα χαλῆσαι τὸν νεάνισκον τῇ τὲ ζωογότῳ
 δέρμει ἀναζωπυρήσασα· θεὸν ἐποίησεν Ἐσμουν ὑπὸ φοινί-
 κῳ ὠνεμασμένον ἐπὶ τῇ δέρμει τῆς ζωῆς. οἱ δὲ τὸν Ἐσμουν
 ὡς ὁδοῦ ἀξιῶσιν ἐρμηνεύουν. hoc est, *Astronoe ve-*
ro casu afflicta, & *Pæana iuuenem vocans vita-*
li calore recreatum (genitale membrum, siue
 ὡς τὸν παιδοσπόρον, vt verba eius sunt. ita n. in-
 telligendum; & malè interpretes Photij hoc
 loco) *Deum fecit, qui Phœnicibus Esmunus*
ob vitalem calorem dictus. Alij verò Esmunum
octauum significare existimant. sane Ebraicè
 חַסְמִינִי *Hasmini*, quod facillè in Esmunum
 migret, *Octauus* est. & sic nominat' est, quòd
 octauus Saduci filiorum in lucem fuerit edi-
 tus. Astronoen autem Matrem Deorum di-
 sertè appellat Damascius.

DAGON, *Deus. Simulachrum eius, & etymon.*
 Σίλων. Σιτώ. Ἀφῶτης *Deus Philoni.* Oannes Ba-
 byloniorū. Annedotus Odacon. ἄνθρωπος apud
 Helladium. eadem cum his Dagoni figura.
Pedes adnati ex cauda Dagonis. in Deam
postea demigravit Dagon. eadem qua Der-
 ceto,

ceto seu Atergatis. *varia eius nomina.* An Derceto rectè Hierapoli collocetur. Addidag. Adramelech. Artaga. Athara. Ἀθάρα in Hesychio. *Ratio nominis* Dex & figuræ *in fabulis.* Syri cur Timidi Ouidio dicitur. inflabat morbisq; affligebat Dea eos qui pisces comederent. Martialis explicatur. ut placarent numen hinc iratum. Pisces Syri venerabantur. De piscibus apud eos nugæ Israelitarum reditu recentiores. Piscium signum cæleste. ἰχθὺς χειρὸνία dicitur borealior Chaldeis. Μεσημβόνημα. χειρὸνίζων quid. hirundo piscis. Pisces alijs sacri. Columbas venerabantur Syri. Homeri πελειῖαι. Samaritanorum Columba. Semiramis. Columbas vendentes & alentes inter infames habiti. Beth-Dagon. Δῶκ. *Confusa nomina & sacra huius & Hieropolitanæ Dex.* Macrobius emendatus. Venus Aphacitis. *coniectura in Anonymum ad Arati phenomena.* Dagonis Festum.

CAP. III.

IN Azoto siue Asdodo inclyta Palæstinae Vrbe fanum celebre erat *Dagonis*, in quo Arcam fœderis posuerunt incolæ, coram scilicet Idolo. *Et cum rursus crastina luce con-*
surgerent

iugerent (ita sacræ literæ *ī. Sam. cap. v. 4.*)
 iacebat Dagon coram ea, in terra, coram
 arca Domini, & caput Dagon atq; dua Palma
 manuum eius abscissa erant super limen, דג
 ראש וידיו על פת הדלת rak dagon nischar aigblaio,
 hoc est, vti à R. D. Cimchi explicatur, tan-
 tummodo forma piscis relicta est in eo. Nam דג
 & דג i. Dag & Dagah, piscis interpretatur;
 unde dictus Dagon. Genus ei masculinum
 tribuo, quod & ita sacra scriptura habet E-
 braicè, & *LXX.* Seniores itidem vertunt,
 δαγών, παροικὸς ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν. Et Philo By-
 blius δαγών, ὃς ὁ Σιτών, Coeli filium enume-
 rat, atque ita vult appellatum, quòd frumen-
 tum invenerit. Nam דג Dagon frumentum
 sonat. Aratri etiam repertor habebatur, i-
 deòq; Ζεὺς Ἀρόστριος, quasi Iupiter Agricul-
 turæ præses, ait ille, nominabatur. Non ab-
 simili nomine Cererem Σιτὼν, ἣ δὲ τὸν σῖτον,
 vocabant Syracusis, quod meminit Polem⁹
 Dipnosoph. lib. *iii.* Sed hallucinatus est, vt
 videtur, Philo, dum à Dagan i. frumento de-
 ducit, cum à דג i. pisce debuisset. non ali-
 tèr quàm cum Ἀγρότιω i. Rusticum Phoenicū
 diceret Deum, quod ex mala שדי Shad-
 dai interpretatione ei euenit. שדי n. varia-
 tis paulò punctis, est nomen Veri DE I, i.
 Omnipotens, quod cum ille in Sanchoniatho-
 nis

nis annalibus offenderet, significare malè opinatus est aut Agrum aut Agrestem & in Ἀγρότιω vertit, cum potius παντοκράτορα substitui oportuerit. Observauit Illustrissimus Scaliger. Ita heic pro Dagon Σιτών habet, cum meliùs & ad rem ἰχθύων esset vertendus. Vetustissima de hoc numine ex Asia testimonia, præter sacra Biblia, sunt quæ scribunt Berofus, Apollodorus, & Polyhistor ubi de Oanne agunt, & quæ LXX. vltra Ebraicam veritatem inserunt. Ωάνης n. memoratur, biceps animal, coetera Piscis, è cuius cauda adnascebantur pedes humanis similes. Vox ei humana item; ex mari autem Erythræo emersum Babyloniam pervenisse aiunt, occidente verò Sole in mare rediisse, morèmq; hunc quotidie velut ἀμφίον repetiisse. ab eo homines omnifarias artes, literas, agriculturam, ædium sacrationes, architecturam, & leges politicas didicisse, nec non quicquid ad vitam civilem pertinere possit, historiàmque portentosissimam de Belo & Omorca; quam ex Polyhistore Berosi exscriptore discas licet apud Eusebium. simulachrum autem eius vsque ad Berosi tempora, id est, ad initia Græcæ monarchiæ servatum. quæ maximè hùc spectant Berosi verba transcribo. τὸ μὲν ἄλλο σῶμα ἔχε ἰχθύος, καὶ

ἢ τῶ καὶ αὐτῷ ᾠδερυκῆαν ἄλλω κεφαλῇ ὑποκίπτω
 ἢ τῷ ἰχθυῖ κεφαλῆς, καὶ πόδας ὁμοίως ἀνθρώπου ᾠδερυ-
 κῆτος ὃ ἐκ τῶ ἑρᾶς τῷ ἰχθυῖ. ἔτι δὲ αὐτῷ φωνῇ ἀνθρώ-
 πῳ. ἢ δὲ ἐκὼνα αὐτῆς ἔτι καὶ νῦν διαφυλάσσεται. Non
 possum non hic intelligere marinum Deum
 i. Dagon, de quo historia Samuelis. non mo-
 dō n. Palæstinis sed & Babylonijs colebatur.
 Fusiùs autem ex eodem Beroso narrat A-
 pollodorus, Oannes quatuor, Anedotos
 dictos, sæculorū vicissitudine è rubro item
 mari cōparuisse, quorum quisq; semihomo,
 & semipiscis. Tempore verò Aedorachi Re-
 gis Chaldæorum, qui seculis aliquot dilu-
 uium, si Chaldæis fides, antevētit, aliud si-
 milis figuræ emeruisse ὃ ὄνομα, vt verba eius
 sunt, ὠδάων. Certè nimium fallor nisi ipse
 Dagon in Odaconis hac fabula fuerit intel-
 ligendus. Annedotorum secundi meminit
 Abydenus, & ἡμιδαίμων figuram ei tribuit.
 Vix alibi de his mentio fit. verūm ab Hella-
 dio Besantino in Chrestomathia Oannem
 designatū esse meritò suspiceris. Tradidit is
 hominem quendam nomine ὠλω è rubro
 mari ascendisse, capite, manibus pedibusq;
 humanis; cœtera membra piscem præ se tu-
 lisse; literas autem & Astrorum scientiam
 ostendisse: quæ omnia sunt ipsissima pænè
 Berosi de Oanne historia. vnde deprauatum
 Oannis

Oannis in Ὠω nomen sentit magnus Scaliger à compendiosa librariorum scriptione. Adjicit Helladius, ἀνδρωπον ὃ ὄντα τὰ πάντα ἰχθυῶν δόξαι, διότι περ ἡμεῖς οὐκ ἐπὶ δόξαν, hoc est, *hominem omnino fuisse, piscem verò retulisse, quod cetaceo pelle indueretur.* Quod adferimus ex Helladio, reperitur in excerptis Photij Cod. CCLXXIX. Commissa igitur quæ de eo sacræ literæ, & quæ iam ex veterum scriptis diximus, convincunt satis figuram Dagonis ex humana & marina mixtam. Marinum ei corpus, humana verò facies, manus, item & pedes. Abscissas n. seu abruptas manus, cum caderet coram arca Testamenti, disertè ait scriptura. Adnatos caudæ pedes scribunt illi veteres, quod nescio an habuerint in mente interpretes Græci, cùm I. Regum cap. v. com. 4. ablatos eo casu utrosq; imaginis pedes, præter caput & manus, scripserint, id est, ἀμφοτέρω τὰ ἰχθυῶν ποδῶν αὐτῷ ἀφηνεμένα, quorum verborum ne ἰχθυῶ quidem est in Ebræo. Masculinum numen faciunt ij. verum, quod diximus de communi Diuûm sexu oportet hoc loco etiam perpendatur. Nam hic ipse Dagon in Deam *Adir dagam*, i. Atergatin, Adargatin, Derceto, & quæ sunt alia ab Europæis deprauata eius nomina, demigravit. & mirum est nisi Δερκετὶς (cuius me-

memorat Agathias τὸ μ. ε.) Assyrius huic
 numini nomen suum debuerit. Phoenicia
 illa & Babylonia Dea eadem ipsâ sanè qua
 Dagon figurâ; si sexum mutaueris. testis
 Lucianus qui vidit & obseruauit curiosus.
 Ἡμισὶν μὲν γυνὴ, τὸ δὲ ὅκωσον ἐκ μηρῶν εἰς ἄκρας πόδας,
 ἰχθυόει ἀπολείνεται. Dercetûs simulachrum in
 Phoenicia à se perspectam breuiter depin-
 git, & in Dagonis incidit. idem scribit Dio-
 dorus Siculus Bibliothecæ II. de statua e-
 ius in Ascalone sacrata, τὸ μ., inquit, πρῶτον
 ποιεῖ γυναικὸς, τὸ δὲ ἄλλο σῶμα πάν ἰχθυόει. Cate-
 rum etiam scriptoribus magnis Dea Hiero-
 politana, Derceto siue Atergatis nuncupa-
 tur. Sic Plinius lib. V. cap. XXXII. Ante eum
 Geographus lib. XVI. Bambyces item me-
 minit, ὡς καὶ ἑσθλαὶ καὶ ἱερὰν πόλιν καλεῖσιν ἐν ἣτι
 μῦσαι τὴν Συρίαν δεδὸν τὴν Αταργάτιν. Alij tantun-
 dem. Quin Macrobius cum figuram Ater-
 gatidis docere voluit, ipsissimam Matrem
 Deum, Astarten, siue Deam illam Luciani
 Herapolitanam nec aliud omninò loquutus
 est. vide Saturn. I. cap. XXXIII. Sed hæc forsàn
 non sine errore. scimus n. Herapolitanum
 numen formâ omnimodò fuisse foemineâ.
 Lucianus, qui ambarum sacra est scrutatus.
 Ἡ δὲ ἐν τῇ ἱερῇ πόλει πᾶσα γυνή ἐστι. Nisi verò semi-
 piscis fuerit, Derceto nequaquam appellan-
 da.

do. Atergatis autem, Adargatis, Atargata, Derceto, Derce, Adargidis, Atargatis, quæ omnia reperiuntur pro hac Dea, corrupta vocabula, ab Addirdaga sunt, hoc est Eb, אֵבֶר i. *Piscis magnificus*, seu potens, quod nomen certè Oanni qui tot dicitur hominibus cōtulisse beneficia conuenientissimum. ita Sepharuaitæ Deum suum Adramelech, i. *Regem Magnificum* indigetabant. II. Reg. cap. XVII. com. 31. Nominatur à Phurnuto Artaga, quod sanè ex Addirdaga etiam contractum. Cætera corruptiora sunt, sed à Addirdag seu similis cuiusdam, pro dialectorum varietate, præ se ferunt vestigia. vide Strabonem extremo lib. XVI. vbi Atargaten item Atharam deprauatè vt fit in nominum barbaricorum *μελαπώσει* dictam ait, & Ctesiz Derceto. vbi igitur Hesychius habet ex Xantho *Ατὰργάθου Αθέρη*, vtrum ad Atargatam Deam quid ibi spectet, viderint eruditiores. certè Xanthum de Atergatide scripsisse testis est luculentus Dipnosophistes lib. VIII. qui Deæ etyma habet satis ridicula ex Xantho, Mnasea & Antipatro, verum quæ omnia Philoni Byblio reclamant, & à Pisce eam deducendam firman. In fabulis non est vulgò alia Figuræ ratio quàm quòd olim Pisces Dercen Veneris filiam in mare decidentem

dentem, ab iniuria seruarent aquarum, vt scribit Theo in Aratū; siue ob Veneris Typhonem fugientis in Piscem metamorphosin. Manilius Astronomic. IV.

*Scilicet in Piscem sese Cytherea nonauit,
Quum Babyloniacas summersa profugit in undas,
Anguipedem alatis humeris Typhona furentem,
Inseruitq; suos squamosis piscibus ignes.*

siue quòd Pisces euoluerunt, ex Euphrate, miræ magnitudinis ouum quod fouit columba, Deamq; edidit, vti Nigidius scribit apud Germanicum, quem ita vocant, ad Arati phænomena. Hinc erat quòd piscium esu abstineant, atque vt Ouidius Fastor. II. nefas ducébant

——— *genus hoc imponere mensis;
Ne violent timidi piscibus ora Syri.*

hàut frustra timidos Syros vocat. Timebant ne sibi venter aut aliud quod membrum, si animalibus hisce vescerentur, à vindicta Deæ intumesceret, vel vlceribus scateret, aut hepar tabe consumeretur. Plutarchus in πει δεισιδαιμονίας libello. τίμω Σύριαν θεῶν οἱ δεισιδαιμόνες νομίζουσιν ἀνμαίνεσθαι τίς ἡ αἰτίας αἰγῶν, τὰ ἀντικτήματα διασθίειν, ἔλασσι τὸ σῶμα περιπλάγαι, σωθήκειν τὸ ἥπαρ. De apua & mænide piscibus tantummodò loquitur ille, quas qui comederent,

corum tibi arum anteriora Deam Syriam
corrodere, corpus vlceribus implere, & ie-
cur colliquefacere putabant, inquit, supersti-
tiosi. Et Ioannes Tzetzes Chiliad. IX. cap.
CCLXXV. de Semyramide.

Σύρων γραφαὶ δὲ λέγουσιν ἰχθὺν αὐτῷ γίνεσθαι
ὅθεν ἔστι ἐσθίεισι τινῶν ἰχθύων Σύρων.

vt Plutarchus sic ille de quibusdam dun-
taxat piscibus. sed verò de tumoribus pe-
dum & ventris disertè Menander, nec de
piscibus distinguit.

Ὡς δὲ εἶγμα τὸς Σύρος λέγει,
'Ὅταν φάγωσιν ἰχθὺν ἐκεῖνοι, διὰ τίνα
'Αὐτῶν ἀχρασίαν, τὸς πόδας καὶ γαστέρας
οἰδῶσι

Citat ad hanc rem Magnus Scaliger, notis
ad Apotelesmaticum Manilij. Hæc alludere
volunt nonnulli Persium Satyr. V. vbi *Deas
inflantes corpora* meminit. Sanè non alios
cogitabat tumores Martialis lib. IV. epig.
XLIII.

Iuro per Syrios tibi tumores;

Iuro per Bercynthios furoræ.

Gulæ hoc facinus expiabant (vt etiam a-
nimaduertit heros ille ad Manilium) sacco
induti, in cœno siue sterquilinio volutatim
sedentes. Hæc ipsa Plutarchus in iam dicto
libello, ἔχω, inquit, κάθηται (δειςιδάιμων) σαρκὶν
ἔχων ἢ περιζωσμένῳ ῥάκεσι βυπαρξίς, πολλακίς ὃ γυνὴς
οἶ

ὑπὸ καλινδόμενοι ἐξαγορεύει τινὰς ἀμαρτίας αὐτῶν
 καὶ πλημμελίας, ὡς τόδε φάγοντες ἢ πίνοντες ἢ βαδίσαν-
 τες ὁδὸν ὑπὸ καλινδίου τοῦ σαιμόνιον. Pisces dicuntur e-
 tiam pro Dijs habuisse. Cicero III. de Nat.
 Deorum; *Pisces Syri venerantur.* quod tn:
 ad Atergatin duntaxat referre malim. sed
 Clemens in Protreptico, de Syrophoenici-
 bus: τὰς ἰχθῦς ἔτω σέβειν περιηώς ὡς Ἡεῖοι τὸν Δία.
 Id est nō *minoriculū* Pisces *venerantur quam*
Elci Iouem. & Xenophon περὶ ἀναβάσεως, de
 Chalo fluuio, *Erat is,* inquit, *magnis mansue-*
tisq; piscibus refertus, quos Syri pro Dijs ha-
 bebant neque ledi eos patiebantur, sicuti ne co-
 lumbas quidem: atque hoc ait de Ciseuphra-
 tensibus. tantundem Diodorus & Ælianus
 de Animalibus lib. XII. cap. II. de Hierapo-
 litanis. Videtis Plutarchum Sympotiac. lib.
 VIII. cap. VIII. Cæterum sæculis vetustiori-
 bus minimè de piscibus hæ nugæ natæ vi-
 dentur. sub Israelitarum n. reditu venales
 pisces apportare consueuerunt Tyrij Hie-
 rosolymas. Nehemias cap. XIII. comm. 16.
 Tyrij quoq; habitabant in ea, inferentes pisces
 & omnia venalia, & vendebant in Sabbato fi-
 lijs Iehuda in ipsa Ierusalem. Certè tunc tem-
 poris nec Iudæi à profanis vicinorum riti-
 bus puri erant, utpote qui Palæstinas vxores
 duxerant & in eis Azotias, quæ inprimis

Dagonem cultum meminit scriptura. Atqui si pisces comesse religioni tum fuisset, in foro ut prostarent venales, Numinis honori consulentes facinus sane indignum ne dicam piaculum æstimassent. Duo illi qui signiferum circulum terminant ad istas fabulas referuntur nonnullis; & Ὑδρομα Veneris (quæ Atergatis dicta) siue exaltatio, ut aiunt, est Piscium dodecatemorion, quod Chaldæi Zodiacum dispartientes ei tribuerunt. Euphratem & Tigrin, Piscium anterioribus, Syriam medijs partibus subiecerunt. ita n. vetustissimi Astrologi aliter atque Ptolemæus; uti apud Hephæstionem Thebanum in Apotelesmaticis liquet. Cæterum illi, ut obiter adnotem, Piscem borealem cum hircinino capite pingebant, & ἰχθυὶν χαλιδωρίαν vocabant, ut auctor est Theon ad Aratum. Neque aliud, ni fallor, voluere quam Veris præludium designare. Piscium n. μεσημβρινία (ita nominabant veteres punctum inter dodecatemoria bina quod monet Hephæstion ille) cum Sol attigerit, amœnitates suas Veri auspicatur. Nam & Rhodijs, qui sub eadem cum Chaldæis latitudine, χαλιδωρίζειν erat siles corrogare mense Boedromione, iam vere appropinquante. Et qui corrogabant, χαλιδωρίαι dicti, solenniter acclamabant, ἡλθ' ἡλθ'

ἡλθε χειλιδῶν, καλὰς ὥρας ἄγυσσι καὶ καλὴς ἐνιαυτῆς &c.
 & ἀνοιγ' ἀνοίσε τιτὸ δύραν χειλιδῶν. i. *Veni, Veni Hirundo, & tecum fer fœlices horas & fœlices annos, &c. Aperi, Aperi ostium Hirundo.* Inter sacrorū ritus hæc scripta reliquit Theognis apud Athenæum Dipnosoph. VIII. Hinc Oppiano dicitur,

—ἱερίῃ ζεφύρε πρώτ' ἀγγελῇ ὄρνις.

Non sum nescius piscem etiam χειλιδῶνα seu hirundinem dictam Aristoteli, Plinio, alijs. verū Piscem an auem voluerit Theon haūc satis constat. Certè latas alas tribuit hirundini pisci Aristoteles περὶ ἰσop. ζῴων. IV. cap. IX. & Plinius lib. IX. cap. XXVI. *volat hirundo sanè perquàm similis hirundini volucris.* An homonymiā hirundinis niteretur prisca illa pictura, nescio. Sacri alijs pisces erant aliquot, vt Pompilus Græcis, Anguilla Ægyptijs, alij Pythagoreis. sed ab alia causâ Vti autem Pisces ita & Columbas magnò habebant in honore in huius Numinis gratiam. Causam, si in fabulis causâ, ex Nigidio iam diximus. Et videsis Luciani Deam Syriam, Diodorum Siculum in Bibliothecæ II. alios. Tibullus lib. I.

Alba Palæstino sacra Columba suo.

Sacras autem Veneri columbas (Derceto Venus est) pueri sciunt. eiusdem Dex quem-

admodum ministræ habitæ fuerint, docet
 optimè historia illa de columbis circa Ery-
 cem montem in Sicilia volitantibus, & die-
 bus quas ἀναγώσας & καταγώσια nominabant
 incolæ, apud Athenæum lib. IX. cuius &
 XI. liber consulendus de columbis ad Iouem
 ambrosiam ferre solitis, ob quam fabulam
 reprehenditur Homerus à Dionysio *ὡς ἄνθρωπος*
 vti nugax nimis. eam scribit Homerus O-
 dyss. μ. & πελίας περῶνας vocat quas memo-
 rat columbas. At pleriq; veterum non tam
 columbas quàm Peleidas seu Pleiadas sep-
 tem intelligi volunt, vti multis & vetustis
 exemplis Alexandro Regi monstrauit olim
 Chiron Amphipolites; quæ & fusè habes
 apud Eustathium. Verùm non Europæorū
 solummodò sed etiam Asiaticorum, de Co-
 lumbarum, in his regionibus, quasi indigi-
 tamentis, sunt testimonia. Samaritani n. in
 suo Chronico (vt mihi auctor est Scaliger
 ad Manilij lib. v.) Iosux Duci Columbam
 administram attribuunt, sed diuinitus, vt ipsi
 aiunt, non autem humanis mysterijs edo-
 ctam. Ex Glossa Talmudica Iohannes Dru-
 sius Obseruat. XIII. cap. XXIV. Samarita-
 nus circumcidit in nomine imaginis Columbam
 referentis, i. לשם צמורה יונה quam inuen-
 tam in vertice montis Garizim ceruo quodam
 ritu

rita colunt. Aliam quam Semiramidis figuram heic non intelligo. cuius etiam nomen Syris seu Babylonijs *Columbam montanam* denotare volunt nonnulli. ita Hesychius: *Σαίραμος, περίεργα ὄρεα ἐκκλυσί* & ex Autore Ebræo item eius signum columbam fuisse notat Magnus Scaliger in Eusebianis, qui tamen Hesychij interpretationem veram esse haut agnoscit. quid autem Semiramis significet sibi satis non liquere fatetur. Prætereo nonnullos τὸ *חַי חַי חַי* *haionah* Ieremiæ cap. XLVI. comm. 16. vertisse columbam, quasi de Babylonijs sub Numinis eorū vocabulo, ut mos est scripturæ, ibi ageretur. Hinc forsan Iudæorum de ijs, qui columbas alebant *πολύτες τὰς περίεργας* dicti Matth. XXI. 12. præiudicium. Dare n. testimonium non potuerunt, sed inter infames, fures nempe, lenones, aleatores, & id genus alios censebantur, quod appendix Ferdinandi Poloni ad Abrahamum Ben-Kattun me primū docuit. & intestinum inter Iudæos & Samaritanos odium non utrorunq; modò prisca patefaciunt monimenta, verū etiam Novum Testamentum. Sed Magnus Scaliger eos intelligit in Evangelio qui columbas volare erudiebant i. *בְּיָדָם לְעוֹלָם*, atque ita instituebant ut ad nulla parati (sicut Decimi

cimi Bruti illa in obsidione Mutinensi, aliæque citerioris æui) & moscho rostra illiæ, comitatiores, quod ait Plinius, redeant. Appetentissima n. moschi columba. Quæ de Semiramide ad hanc Deam spectantia effutuntur apud Hyginum Poetic. Astronomiæ II. Fabula CXC VII. Athenagoram in Apologia, Phurnutum de natura Deorum, Ovidium Metamorph. IV. Tzetzem Chiliad. IX. cap. CCLXXV. præter historiarum sarcinatores libentèr præterimus. cuiq; sunt obuia. Templum Dagonis dicebatur Beth-*δαγών*, quòd merè Ebraicum est, Hasmonæorum I. cap. X. com. 83. I. Sam. cap. V. & præsidium illud τὸ καλέμενον Δῶκ, Hasmon. XVI. com. 15. putat Drusius idem esse quod Dagon appellatur Fl. Iosepho Orig. Iudaic. XIII. cap. XV. Arx nempè iuxta Hierichunta sita. Meminit & Isidorus Characenus, in Stathmis Parthiciæ, Besechanæ vrbis, Mesopotamiæ, ἐν ᾧ, inquit, ἱερὸν Ἀτάργαλ, id est, fanum huiusce Deæ. sed haùt tantum, apud scriptores, Atergatidis & Astartes, seu Deæ Hieropolitanæ discrimen, vt eas omninò distinguere non sit plusquam difficile. tetigimus supra, ex Strabone, Plinio, Macrobio. & Ascalonitarum Venus, id est, Derceto, idem ipsissimùm fert nomen apud Herodotum, quod

quod Mylitta, Alitta, & Deum Mater; V-
 rianiam siue Coelestem dico. imò non mino-
 ri, circa fanum Deæ Hierapolitanæ, Pisces
 & Columbæ, vt res sacræ, honore excipie-
 bantur, quàm vbi Derceto culta. testatur
 Lucianus. Vtraq; igitur hæc & illa Venus,
 Vtraq; Iuno, Minerua vtraque, vtraq; Dea
 Syria, vtraq; fortè, si primam spectes apo-
 theosin, est quicquid est alterutra. Et ob A-
 startes cultum abstinuissè piscibus Syros pu-
 tauit Artemidorus Onirocritic. I. cap. IX.
 Ἰχθύας πάντες ἐσθίεσι πλὴν Σύρων τινῶν ἧς τὴν Ἀστάρ-
 τιν σέβουσιν. i. *Pisces comedunt omnes, Syrorum*
nonnullis exceptis, qui Astarten venerantur. q
 ad Dagonem magis referendum erat nisi
 eandem vtramq; existimasset. sunt qui Der-
 ceto seu Dercitida substituunt apud Macro-
 bium, emendantes Saturn. I. cap. XXI. ita n.
 ille, vti codices habent excusi. *Adonin quo-*
que, inquit, Solem esse non dubitabitur, inspecta
religione Assyriorum apud quos Veneris Archi-
tidis & Adonis maxima olim veneratio viguit,
quam nunc Phœnices tenent. & paulò pòst. Si-
 mulachrum huius Deæ in monte Libano fingitur
 capite obnupto, specie tristi, faciem manu laua
 intra amictum sustinens. lachryma visione con-
 spicientium manare creduntur. quod non ita
 abludit à D. Hieronymi commento, qui
 Dagon

Dagon *Pisces maroris* interpretatur. pro *Architidis* legunt heic *Dercitidis*. Quid n. Venus Architidis? eius nullibi mentio, & error à librario est commissus. Pro ea autem emendatione haut parùm stat vêtus Ms. Codex V. Cl. Roberti Cottoni, qui ipse Antiquitatis est quantivis precij thesaurus, ubi legitur *Adargidis*. Verùm tantum abest vt huic sententiæ accedam, vt Macrobius potius *Aphacitidis* scripsisse ausus sim ferè deierare. Non n. Derceto, non Adargidis aut Atergatis monte Libano colebatur, non hoc saltem nomine, sed Venus Aphacitis à regione cognomine dicta. Zosimus hist. I. "Αφακὸς ὅτι μέσον Ἡλίου πόλεως τε καὶ Βύβλου καὶ ὁ γὰρ Ἀφροδίτης Ἀφακίτιδος ἱερὺται, id est, *Aphaca locus est inter Heliopolim & Byblum, ubi sanum est Veneris Aphacitidis*. Et Venus, cuius sanum in monte Libano vastavit Constantinus Magnus, disertè *Αφακίτις* appellatur Eusebio de Vita Constantin. lib. III. cap. LIII. Consulas & Hist. Tripart. II. cap. XX. Socrat. histor. I. cap. XIV. Sozomen. II. cap. IV. Ad hanc Aphacitida etiam intendisse digitum opinor Germanicum, siue quis alius fuerit commentariorum in Arati Phænomena Latina auctor, ubi *Phacitis* filia Veneris inter Syros occurrit. scio doctissimum H. Grotium *Dercetis*

etis ibi coniecturâ rescripsisse. Quàm facilis autem fuerit τῆς Ἀραβίας, dum incutiosius librarij oscitantes exscripserunt, in Ἀραβίας transitus, nemo non videt. Panegyris, seu festum Dagoni sacrum habetur in Iudicum cap. xvi. comm. 23.

VENUS ASIATICA. *Phœnicia Veneris Terra. Vtriusq; Sexus Venus illa. Vestimenta sexum ementita. De care præceptum Mosaicum forsàn explicatur. figura Piscis Veneri aptissima. Salambo Veneris nomen. Ἀλλὰ ἡ Κούρα. Ἀλλὰ Cabar Saracenorum Venus dicta. Dii Cabiri. Bacchus & Venus siue Vrania. Dii Arabum. Vrania illa etiam Vranus dicta, & Ζεὺς. Obodas Arabum. Lunulæ corniculantes fastigijs adium à Mahumedanis imponi solita. unde is mos. Giuma festum. Dies Veneris. Planetarū Dies cognomines antiquam repetunt originem. Saxum quadratum colebant Arabes. Veneris caput adorant Mahumedani. Διηγώγων liber de Muhamediciis apud Cantacuzenum quanam sit. Θεὸς Ἀπὸς. Suidæ lapsus. Dylares Arabum. Dulsarus Deus idem. Hefychi' & Stephan' emendantur. Dacharenī gens Miuerua Onca Thebanorum.*
Scho-

Scholias^{tes} Sophoclis *emendatus*. Pausania^{xi} Σύρα. *de eâ coniectura*. Sida *Beli uxor*. Palladium *dictum* Phoenicia *Dea*. Babia *Syrorum numen*. BaCal.

CAP. IV.

QUAM religiosè, quàm latè per Asiam culta occidentalem fuerit siue hæc siue illa Dearum, quas diximus, sub Veneris plerunque nomine Europæis celebrata, & à quàm vetusta origine, ex his patet. Inde est quòd Phoenicia, Veneris Terra nominetur. Æschylus in Supplicibus:

τῆς Ἀφροδίτης πολὺ πρὸν ἄϊαν.

vbi habet Scholias^{tes}, φοινικῶν ὡς ἰστέον Ἀφροδίτης ἡνὸς διὰ Βυβλὸν καὶ Λιβανόν, i. *Phœniciam, quam sacram Veneri tribuit, ob Byblum & Libanum*. & Primi post homines natos (scribit Pausanias in Atticis) Assyrij Venerem Vraniam colebant, post Assyrios Ascalonitæ & Cyprij (memineris Ascalonitarum Deam Derceto seu Atergatida fuisse:) ab Ascalonitis autem eius sacra didicerunt Cytherij. Cæterum Syra hæc Venus & masculinum & foemininum, quod ad sexus Dagonis mutationem etiam referas, numen putabatur. Sacra

ei variè solennia faciebant, sacrorumq; pro-
ritu aut viriles aut muliebres vestes indu-
bant. Illinc sanè lux scripturæ quæ vesti-
mentorum commutationem vetat. Deuter.
cap. XXII. com. 5. ita legitur. *Non sint arma
viri super mulierem, nec induetur vir vesti-
mento mulieris.* Arma Ebraicè sunt **חַבְלֵי** Celi,
quod tn: à nonnullis vertitur etiam *vesti-
menta.* LXX. Seniores ibi. *ἐκ ἑσῶς σκευὴ ἀνδρῶν
καὶ γυναικῶν, ἐδὲ μὴ ἐνδύσονται ἄνθρωποι τοὺς γυναικείους:*
vbi *σκευὴ* pro instrumentis siue armis bellicis
sicut & **חַבְלֵי** capio. nisi *σκευὴ* legere malueris
quod *πανοπλίαν* interpretatur Scholiastes ve-
tus in Aristophanis *Σφήκας.* certè quod hic
σκευὴ libris excusis LXX interpretum dicitur,
id apud Iosephum, vbi hoc idem præceptū
memorat, est *σκευή*, atque, ad Iosephi verba,
accentus fortè mutandus. Verum à R. Mose
Ben-Maimon (qui primus Rabbiorum de-
clarare desiit, & de quo, est apud Iudæos di-
uerbium, à Mose vsque ad Mosem, nequa-
quam fuisse hætenùs talem Mosem) expli-
catur præceptum illud, non quasi simulatio
sexus tam prohiberetur, quàm idolorum
cultus & ipsa Veneris & Masculæ & Fœmi-
næ sacra. In More Nebochim part. III. cap.
XXXVIII. *Istud autem est, inquit ille, propter
quod dicat scriptura, Non accipiat mulier ar-*
ma

ma viri neque vir induatur veste muliebri. Inuenies autem in libro artis magica quem composuit Centir; quia dicitur ibi, ut vir induatur vestem muliebrem pictam cum steteris coram stella, quæ vocatur Venus, & mulier assumet lorica & arma bellica cum steterit ante stellam quæ dicitur Mhrs. Martem hæc aliud à masculino Venere hic intelligo. certè ritum aliquem profanum præcepto illo vetitum esse videtur, cum quod arma viri bellica sumere mulieri prohibetur non vestimenta quæ alio vocabulo **שִׁמְלַת** *Simlath* singularitè ibi denotantur, tum quia solennis illa causa additur, *שִׁמְלַת הַיָּמָּה* id esse seu rem domino execrandam; quod plerunque Idololatriam in S. literis spectat. si autem ad publicæ honestatis conseruationem tantummodò, ut aliqui, verba illa referas, ne scilicet ansa libidini, à sexus simulatione, faciliùs præberetur, cur viris, cedo, stolam muliebrem, sequiori sexui verò arma virilia induere vetitum est? arma virilia incommodè nimium tractat Cupido, neq; in ijs lenoniæ satis illecebræ. Quid quod ad disciplinam militarem, præceptum maximè trahat Fl. Iosephus? vide eum lib. IV. Originum cap. VIII. Sed firmat ea quæ attulimus ex Ægyptio Mose Iulius Firmicus. Is de errore profanarum religionum

ligionum cap. i v. Assyrios Venerem coluisse scribit, *Cui aliter seruire Sacerdotum suorum chorus non potest nisi effoëminent vultum, cutem poliant, & virilem sexum ornatu muliebri dedecorent; & paulò pòst; Quod hoc monstrum est, quodue prodigium? Negant se viros esse & non sunt. Mulieres se volunt credi, sed aliud qualiscunq; qualitas corporis confitetur.* Nam muliebria pati sacerdotibus hifce etiam inter sacra fuit, & impuri corporis labem iactare, vt scribit etiam ille, quod cum Astartes antistitum (de quibus suprà) impudicis moribus non parùm conuenit. Scortatores n. illi erant & sic in scriptura dicti. vtrum ritus iste apud Autorem libri Sapientiz cap. x i v. comm. 26. intelligatur, vbi comestationes, abscondita sacra, puerorum mactationes, & quæ sunt eius farinae, alia exagitantur, sub nomine *γενέσεως ἐναλλαγῆς*, viderint optimi coniectores. Cæterum illū, de quo Maimonides, morem, etiam antiquissimum fuisse & in Europæos traductum, vetustus inter Græcos scriptor testis est luculentus. Philochorus is est, qui Venerem & Lunam eandem esse affirmat, & ei sacrificium facere viros cum veste muliebri, mulieres cum virili, quòd eadem & mas estimatur & fæmina, vti latinè loquitur apud Macrobiū

Saturnal. III. cap. VIII. Pertinere huc possunt quæ diximus supra de Luno & Luna. Quàm apta autem foecundo & promiscui generis Numini huic marina illa figura Dagonis fuerit, ostendunt & priscæ fabulæ quæ spumâ ortam Venerem cantant, & Philosophorum placita queis nullum terrestre aut volatile animal tam foecundum, quàm vnumquodque marinorum esse memoratur. vide Plutarch. Symposiac. v. vbi de Sale. & Omorcæ, Oannis, & Beli historiam fabulosissimam ex Beroso transcriptam apud Eusebium in omnifaria historia ad hanc rem consulas. Quod autem habet Hesychius, Chaldæis & Assyrijs Venerem Δελεφάτ dictam, etiam ijs quæ Græci & Latini de Venerere tradunt satis est congruum. Delphah n. id est ܕܠܦܗ venereos amplexus denotare siue concubitum linguâ Babylonicâ potest; nisi mauelis à ܕܠܦܗ *Dilpha*, i. gutta, seu stilla ita dictam, vti apud Græcos ὑπὸ τῆς ἀφ' ἧς Ἀφροδίτη & Ἀφρῶ appellatur, quod monuit Vir singulari doctrina, Linguarum item Orientalium callentissimus V. Cl. G. Bedwellus, cum mihi de isthoc vocabulo atq; alijs consulenti, pro humanitate sua, amicissimè responderet. verùm & Salambo Babylonijs Venus dicta, si Hesychio fides, Σαλαμὼ, ἢ Ἀφροδίτη

οὐδὲν ὅρα Βαβυλωνίαις. Saracenorum Cabar
 siue Cubar à Syria seu Babyloniâ Venerē
 alia non erat : sed commune ijs, qui tam
 vicini erant, numen. Cabar n. ipsa Venus
 (quæ & Luna Dea) esse censebatur. Eu-
 thymius Zygaben^o in Panoplia. Οἱ Σαρακῶν
 μέχρι τὸν Ηρακλῆα τῆς βασιλείας χρόνον ἐξωλολάτρευ-
 νοντες τοὺς περὶ Εὐσφῶρον ἄστρα καὶ τὴν Ἀρεσδίτην ὡς ἢ καὶ
 Χαβάρ τῇ ἐαυτῶν ἐπονομάζουσι γλῶττῃ. δηλοῖ ὅτι ἡ λέξις αὐτὴ
 τὴν Μεγάλην, hoc est, *Ad Heraclij Imperatoris*
tempora Saraceni idolis dediti sunt. Luciferum
 adorabant & Venerem quam Cabar suâ nomi-
 nant linguâ. Cabar autem Magnam interpre-
 tatur. Et Catechesi Saracenorum: Ἀναθεματίζω
 τοὺς περὶ πρῶτον πρὸς αὐτοὺς ἄστρα ἃ γεννᾷ τὸ Εὐσφῶρον καὶ τὴν
 Ἀρεσδίτην καὶ τὴν Ἀράβων γλῶσσαν Χαβάρ ὀνομάζουσι,
 τοὺς μεγάλην, id est, *Anathematizō eos qui ma-*
tutinum sydam Luciferum & Venerem ado-
 rant, quam Arabum lingua Chabar, quod Ma-
 gnam significat, nominant. sed verò minimè
 diuersa sentias Luciferum & Venerem nu-
 mina. Veneris n. siue τῆς Cabar stellam
 Luciferam seu ἑωσφῶρον, esse aiunt Græci,
 ita Zygabenus intelligendus, ita verba
 Catecheseos. Constat ex Cedreno, alijs.
 sed verò quod ij Luciferam vocant, magis
 Noctilucam stellam, id est, Alilat (de qua
 iam supra) vocare debuissent. & D. Hiero-

nymus ad Amos lib. II. *Sydus Dei vestri Ebraicè dicitur כרכב Cocab, id est, Luciferi, quem Saraceni hucusq; venerantur.* Necessariò vero memineris heic stellæ Astartæ, de qua superius. Summa adoratione Deam sibi propitiam reddebant (neq; post quàm Muhamedicam spurcitiem pro religione amplexarentur, cultum hunc omninò dereliquerunt, vt nonnulli scribunt) *Αλλά ἡὰ Κυβάρ, Αλλά* exclamantes, vt scribunt Constantinus Porphyrogennetus de Administ. Rom. Imperio cap. XIV. Cedrenus, alij. *Alla* verò est Deus Arabicè, *ἡὰ*, ait Constantinus, est coniunctio & quod Arabibus & Ebræis litera *Vau* exprimitur. malè Georgius Cedrenus & ridiculè qui *ἡὰ* interpretatur *μὲν*, cùm id nempè Chabar significet. Nam *כבר Cabar* est magnus & potens atque ex Ebræo in Arabismum fluxit. à qua voce Samothracum Dij *Κάβειροι* sunt, i. *Potes, Potentes, Δυνατοί, μεγάλοι*, vti apud Macrobiū, Tertullianū de Spectaculis, Varronem, Virgilium, Seruiū alibiq; vocantur, de quibus vide sultis ante alios Scholiasten ad *a.* Argonauticon Apollonij. sed *Alla oua Cubar*, seu Cabar *Alla*, in hoc ritu, est *Deus* seu *Dea*, & *magna Dea* seu *Dea potens*. & cum veterum Dij Arabum (in ijs Saraceni) Bacchus tantummodò

modò fuerint & Vrania, vt docent Herodotus lib. III. & Celsus apud Origenem lib. V. Deam autem esse Cabar seu Cubar apud scriptores sit in confesso, eadem æstimeretur Cabar seu Cubar & Vrania Venus seu eorum Alilat necesse est. Herodotus disertè. ἐπιμαθήκασι τῇ Ουρανίῃ θεῇ τὰ Ἀσσυρίων μαθόντες καὶ Ἀραβίων. i. *Vranie cultum ab Assyrijs & Arabibus didicere*. De Persis loquitur & liquidò innuit eandem esse ipsam Assyriorum (qui Syri etiam sunt) & Arabum Deam. sed verò de sexu Deorum quæ diximus supra heic etiam meminisse iuvat. Vrania n. illa priscis etiam simul & Vranus & Iupiter est appellatus. Vranus, Arriano lib. VII. de gestis Alexandri, Iupiter autem Straboni lib. XVI. Vtriq; tamen duo duntaxat numina ab ijs culta scribunt, alterumque Dionysum seu Bacchum nominant. sed Obodes etiam apud eos in Deorum numerum est relatus, si fides Vranio, qui Arabica scripsit, apud Stephanum in *Ὀκόδα*. Si Vraniam seu Alilat eorum, & figuram illam Lunæ corniculantis (de qua, vbi de Astarte, agimus) seriò cogites, Mahumedanorum moris fortè, qui summis Turrium & Meschitarum fastigijs Lunulas imponunt, vt cruces Christiani, origo patebit.

patebit. In honorem n. Deæ (Lunam & Venerem Deas distinguere heic non oportet) insignia illa antiquitus collocata & sacrata sentio, potius quam in Hegiræ Mahumedanæ (i. fugæ Mahumedis ex Mecha) memoriam. quæ biduò post verum Lunæ coitum, in initio nempe mensis Muharam, & anni Arabici Lunaris, corniculante iam Luna, accidit. tamen hoc vult Nobilissimus Scaliger quem videre licet II. de emendatione Temporum & III. Canon. Isagogicorum. Sed Mahumede vetustiore Lunularum apud Hagarinos seu Saracenos honorem & cultum fuisse non solum ex Vranies figuram & antiquitate, verum etiam ex eo quòd lunulæ priscis Ismaelitarum regibus eorumque camelis vti singularia erant ornamenta, & tanquam gentis symbola. ita n. interpretantur Iudæi שַׁהֲרֹנִים *shahoronim* Zebæ & Zal-munnæ Regum. vide Iudic. cap. VIII. com. 21. & 26. Neque video, ob quam rem, minùs priscam peteret corniculantium fastigiorum originem Magnus Scaliger, quam festi Mahumedanorum Giuma dicti, feriæ nempe sextæ. eam ita illi, vti Sabbatum Iudæi & Christiani Primam, celebrant. Nullum de eo in Alcorano præceptum extat. sed ab antiquissimo Saracenorum ritu excepere Mahume-

humedani. sextam n. feriam (quam nunc Veneris dicunt) vt supremæ Deæ sacram Saraceni celebrabant. idque faciebant primum, opinor, non Vraniam suam, Alilat seu Cabar ad Veneris stellam accommodantes, nec quatenus in Cœlo distincta esset à Luna Venus ad eum qui feriarum titulos obtinet ordinem; verum vt renascentis duntaxat Lunæ (quæ ipsissima Vrania, Cabar, & Alilat) diuinus eo festo honor haberetur. & Lunæ, cum primum institueretur, diem propriè ijs fuisse sentio. quòd hic cum Veneris feria nostra quadret, in causa forsàn est cur Venerem magis quam Lunam illorum Deam vocitent scriptores, & prisca & recentiores Europæorum. Nam & accedente demùm ad Saracenorum mores dierum à planetis denominatione, & eo, qui Noctiluca dicatus erat, iam Veneris nomen sortito, etiam vt numen illud à cognomine diei Planetâ apud eos, qui (vt fit) primigenij instituti incuriosi erant, nomen obtineret, facilè evenire quivit. Neque autem Venus, quâ Planeta, Alilat aut Noctiluca dici potuit, neq; à Sole tanto vniquam spatio (vti docent Astronomi) vagatur, vt lux sua tertiam noctis vigiliam attingere potis sit. duorum n. signorû intervallo

nunquam à sole discedit. Sed verò singularem ad ordinem Planetarum (quo nuncv-
timur) dierum denominatio veterrima est.
ad quam memineris Oraculi illius Apolli-
nis apud Eusebium Præparat. Euangelic.
lib. v.

Κληρίζειν ἑρμῶ, ἢ δ' Ἡελιον, καὶ τὰ ὅλα
Ἡμέρη Ἡελίῳ, Μῶν δ' ὅτε τῆς ὅ παρ' αὐτῶν
Ἡμέρη &c.

consulas, si placet, Philostratum lib. III. cap.
XIII. vbi de Iarchæ annulis, & quæ disputat
Dio lib. XXXVII. & Xiphilinus in Pompeio,
nec mittas omninò quæ habent ex priscis
poetis Eusebius de Præparat. Euangelic. lib.
XIII. & Clemens Alexandrinus Stromat. v.
de hebdomade Græcis sacra. Et utinam sanè
temporis iniuriæ non cessisset caput illud
septimum quarti Symoposiacon Plutarchi;
quod nisi intercidisset, origo dierum Pla-
netis cognominum multò magis procul du-
biò illustrata posteris remansisset. Cum igitur
nō institutum sed relictum à Mahumede
fuerit festum Giurma ꝓ Vranix corniculatæ
sacrum, à corniculata eius & vetustissima ef-
figie, Lunularum apud eos honos manasse
videatur. Cæterum & Venerē in magno la-
pide *Brachthan* dicto colere etiam nūm Ma-
humedanos, quòd credunt super eum Abra-
ham

ham cum Hagar coijſſe, aut camelum ei al-
 ligaffe, cum Isaac filium erat ſacrificaturus,
 ſcribit Euthymius Zygabenus in Pano-
 plia. de lapide autem verba eius ſunt : ὁ δὲ ρη-
 δὲς λίθος κεφαλὴ τῆς Αφροδίτης εἶναι ὡς πάλαι περσε-
 κῶν οἱ Ισραηλῖται. φέρει γὰρ μέχρι καὶ νῦν τοῖς ἀκριβοῦς
 ὑποκοπῶσιν ἐκ γλυφίδος ἀπολύπωσιν κεφαλῆς. hoc eſt,
 iam dictus lapis eſt caput Veneris quam Iſma-
 elitæ olim adorabant. ſi quis accuratius ſpectet,
 etiam Capitis in eo delineamenta non obſcura
 erunt. & in Catecheſi Saracenorum. Αναθεμα-
 τίζω καὶ αὐτὸν τὸν εἰς τὸ Μάκει δίκον τῆς εὐχῆς : ἐν ᾧ φασι
 κειῖναι μέσον λίθον μέγαν, ἐκτύπωμα τῆς Αφροδίτης ἔ-
 χοντα. πρᾶνται δὲ τῷτον, ὡς ἐπάρωθεν αὐτῇ τῇ Ἀγάρ ὁμι-
 λῶσιν τῇ Αβραάμῃ ἢ ὡς αὐτῷ τῷ κῆμῳ προσηύχα-
 τος, ὅτε τὸν Ισραὴλ ἐμίλλε θύειν. τὸς δὲ εἰς εὐχλὴ ἐκεῖ ἀ-
 πόρτας, τῷ μὲν μιᾶν ἑαυτῶν χεῖρα πρὸς τὸν λίθον ἐκτείνειν
 τῇ δὲ ἐπὶ τὸ εἰς κατέχειν τὸ ἴδιον καὶ ἔτι κυκλοτεροῦς
 αὐλὸς περιφέρειν, ὥς ἂν πῖσωσι σκοποδιτιάσαντες. quod
 ſonat. Anathematizo etiam ipſam illam pre-
 cationis domum in Make: in cuius medio iacere
 aiunt lapidem magnum, Veneris effigiem in ſe
 habentem. honorari autem iſtum lapidem, quaſi
 Abraham ſuper eo cum Agare coierit; aut ca-
 melum ei alligauerit, quum Isaacum ſacrifica-
 turus erat. eos autem qui precatum illuc eunt, al-
 teram manum ad lapidem extendere, alter à vero
 aurem ſuam tenere, atq; ita in orbem ſefe cir-
 cumagere donec è vertigine offuſis tenebris con-
 cidant.

cidant. Veteres certè Arabes quadratum
 saxum pro Numine venerabantur. Maxim⁹
 Tyrius sermone XXXVIII. *Ἀρχαῖοι σέβοντες μὲν
 ὄνεια ὅ ἐκ οἰδᾶ τὸ ὁ ἀγαλμα ὁ εἶδον λίθῳ ὡς τετραγώνῳ.*
 De hoc lapide Clemens in Protreptico. &
 Veneris Vranix effigiem quadratam memi-
 nit Pausanias in Atticis. An lapis ille qua-
 dratus, de quo Maximus, sit ille quem Ma-
 humedani iam colunt, nescio. hoc satis scio
 foeminam in eorum nugis memorari quæ
 Arot & Marot angelos hospitio perhuman-
 nitè excepit, atque ob eam causam cœlo est
 donata, & tanquam Dea habita. atque hæc
 forsan est quam, eis Mahumedem cultā, cum
 prisca eorum Vrania confundunt Europæi.
 Refert fabulam de angelis illis & in Diuos
 relata foemina Cantacuzenus Orat. II. *καὶ τῆ
 Μωαμέθ*, ex libris Mahumedanorum. liber au-
 tem, quem citat ille *τῆς διμυήσεως*, haurit alius
 est, quam *Doctrina Machumet* ab Hermanno
 Dalmata pridem ex Arabico in Latinū ser-
 monem translata, in qua etiam *puteus Bebil*
 est Cantacuzeno *φρέαρ τῆ Βαβυλῶνῳ*. Verum
 sub quadrangularis saxi specie Martem ijs
 in veneratione habitum, saxumq; quatuor
 pedes altum, duos latum scribit Suidas in
Θεὸς Ἀρης, quod interpretatur ille *Θεὸς Ἀρης*.
 sed malè omninò. Nec Mars, nec Ἀρης nec
 quid

quid sermonis Græci verbis illis erat quærendum. Terminatio *ἀρης* in *Θευσαρης Δυσάρης* vel *Διασάρης* Græculum fefellit. hoc vocabulo alterum Arabum numen, Bacchus nimirum, significabatur. Dysares enim erat ille qui corruptè, Arabum Diaphares, apud Tertullianum legebatur, priusquam à Pammelio emendaretur, Apologetici capite xxiv. Ijs quæ adnotavit ille addas ex Stephano Byzantio. *Δυσάρη, πόσις καὶ κορυφὴ ὑψηλοτάτη Αραβίας. ἔρημος ἢ ἀπὸ τῆς Δυσάρη. Θεὸς δὲ ἐστὶ ὁ ὄντων Αραβικῶν καὶ Δαχαριωῶν πρῶτος*, id est, *Dusare, locus cultus in Arabia, ita à Dusaro nuncupata, qui Arabib⁹ & Dacharenis Deus.* item ex Hesychio: *Δυσάρη ἢ Διόνυσον.* apud quem etiam malè ibi *Μαθαταῖοι ἢ Ναθαλ.* exaratur. Dachareni enim Nabathæi sunt. sic ipse Stephanus in *Δαχαριωῶν*. vbi etiam *σημαίνει δὲ, inquit, τὸ Δαχαριωῶν ἀρσενικῶς.* Rescribe *ἀρσενικῶς.* Dacharenos dictos vult quasi Masculinos. nam *דכר Dacar* est masculus. ita legendum etiam constat ex Eustathio ad Periegeten. Cæterum Herodoto, Dionysus Arabum dicitur *οὐροτάλτ, Vrotalt.* Ob quam rem ita nominatus sit, hæut satis video. & religioni est mera somnia obtrudere. sed hæc extra callem forsân videantur. sed tam cognatæ res huiusmodi, ante alias, Arabū & Syrorū sunt, vt non immeritò de

de Arabum Dijs paulò accuratiùs etiam ob-
 itèr videremus. Quicquid autem de Cubar
 fuerit dicendum; certè Minerua Thebana,
 Onca illa dicta & Cadmia, aut ab Astarte
 aut à Dagone deducenda. Thebani etiam
 ex Phoenicijs oriundi. nemo id nescit. sunt
 etiam veteres Græci qui Ὀγκαν Mineruam
 linguâ Phoeniciâ sonare scribunt. ita ex Eu-
 phorione Stephanus Byzanti^o. Ὀγκα, inquit,
 ἡ Ἀθλιῶα καὶ φοινίκιας. idem scribit Scholiastes Æ-
 schyli in ἐπὶ τῇ ἐπὶ Θήβαις, qui sibi parùm con-
 stans, nunc Ægyptiam nunc Phoeniciam vo-
 cem esse Ὀγκα vult. Ab hac, Ογκαῖαι portæ
 Thebarum, vti à Thebano Ioue Ὁμολόω, Ὁμο-
 λοῖδες πύλαι etiam vocitatur. Cæterùm à por-
 tis, hanc denominatam opinatur Scholiastes
 ad Pindari Olympionic. ΠΙ. Portis n. illis
 Mineruæ simulachrum à Cadmo sacratum.
 Regio est item Arcadiæ Ὀγκιον dicta, vbi E-
 rynnyn, Cererem, & Apollinem templa ha-
 buisse constat ex Pausania; & Cererem inde
 habet in animo obscurus ille Lycophron v-
 bi Ὀγκαίη βόθρη mentionem facit. Scholiastes
 Sophoclis in Oedipum Tyrannum ad illud
 πρὸς τὴν παλλὰδ' ὁ διπλοῖς ναοῖς : Δύο ἴερα, inquit, ἐν
 ταῖς Θήβαις ἱδρυται τῇ Ἀθλιῶα. τὸ μὲν Ὀικαῖας, τὸ δ' Ἰ-
 σμιλῖας. Corruptus locus ille, &, pro Ὀικαῖας,
 Ογκαῖας rescribendum. Oncam enim Miner-
 uam

nam & ογκαίαν Αθλωῶν vocat Nonnus Pano-
 polita Dionysiacorum XLIV. Verum quid
 ad rem Onca heic denotare possit, omninò
 me nescire fateor. *Anaca* i. ἄνῃς (vnde fieri
 potuit *Onca*) *Clamore*, *Gemitu* seu *planctum*,
 & *Impulsi* *Pinguem* interpreteris licet, idque
 Phoeniciâ linguâ. Certè ὀγκᾶσαι non solum
 est Asinorum *rudire*, sed & *clamare*. Hesy-
 chius (cui ὄγκα hæc Minerua nuncupatur)
 ita ὀγκᾶσαι per βοᾶ explicat. Atqui Pausa-
 nias cum in Boeoticis Cadmum Phoenicem
 fuisse non Egyptium, quod aliqui volebant,
 asserit; εἰς, scribit, ἐνάντιον τῷ λόγῳ τῆς Αθλωᾶς
 ταύτης τὸ ὄνομα, ὅτι Σίγα καὶ γλῶσσαν τὴν φοινίκαν καλεῖ-
 ται, καὶ ἡ Σαῖς καὶ τὴν Ἀργυπίων φωνεῖ. Thebanam
 Mineruam Sigan dictam scribit sermone
 Phoenicio. Critici ob frequentem τῆς Ὀγκης
 apud scriptores mentionem, Sigan extermi-
 nant & Ὀγκαν ibi substituunt. Reclamare
 hic prorsus non audeo. Verum cum ex an-
 tiquis Sida Beli vxor, id est, Beltis siue A-
 starte, à Georgio Cedreno memoretur, at-
 que Ἥψι *Siddah* nonnullis pro pulchra fœ-
 mina apud Ecclesiasten cap. II. comm. 8.
 sumatur, vereor ne Pausaniam temerè nimis
 interpolent qui Ὀγκαν potius quam Σίγαν
 legunt. & proprius abest à vulgata lectione
 Σίδα, quàm Ὀγκα. sed veniam coniecturæ pe-
 timus

timus heic sceptici. De *Σίδα* vocabulo Boeotico & vrbe cognomine plura Agatharcides apud Athenæum Dipnosoph. *xiv*. sed non quæ nos iuuant. Nec Thebanorum modò Minerua, sed etiam ipsa Europæorum antiquissima, Palladium nimirū, Phoenicia Dea erat, & ab altera nostrarum deducenda, ni fallat Lycophron dum Vlysssem appellat

Δελφινόσημον κλωπα φοινίκης Θεᾶς.

Phoeniciam Deam vocat Palladium quod subtraxit Vlysses. Eo nomine culta Minerua Corinthijs, vt notat Tzetzes. De Palladio aliquid diximus vbi de Teraphim egimus. sufficiant hæc de multinominibus illis Deabus ad quas Europæorum plerasq; vetustissimas, atq; id etiam, quod de Ada ex Hesychio superiùs adnotauimus, referas oportet. Ad Syriam Venerem referenda sit necne Babia pueritiæ atque adolescentiæ, vt videtur, Dea, apud Syros culta, nequeo coniectare. nec de eo numine alibi quid memini occurrisse quàm in Damascij vita Isidori apud Photiū Cod. *CCXLII*. Verba eius adiungam.

Βαβία ὃ οἱ Σύριοι, καὶ μάλιστα οἱ ἐν Δαμασκῷ τὰ νεογνὰ καλεῖσι παῖδια: ἥδη ὃ καὶ τὰ μετέμια ἀπὸ τῆς παρ' αὐτοῖς νομιζομένης Βαβίας Θεᾶς. i. Babia Syri, & maxime qui in Damasco, pueros recens natos, iam verò & adolescentes à Babia, quæ apud illos Dea putatur,

tatur, vocant. alias βαβελ, legitur. Neutrum
magis intelligo, quam ut locus hic de ea sin-
gularis docet. Meminit βαβελ Hesychi^o in vo-
cabulo Ἀμὲν, & vocem ait esse Syriacam atq;
σύγχυσιν seu *confusionem* significare. Id sanè
Babel sonat Ebraicè. verba eius sunt. Ἀμὲν
ἡρασι. βαβελ Συρία. ἐλλωσι σύγχυσις.

BAAL-ZEBUB. Θεὸς Μῦα. Muscæ sacra Dei
Veri non infestabunt. Baalzebub hant ita
dictus in idoli contumeliam. Μυῖα Ἡρ-
cules. Iupiter Ἀπόλλων. Hercules Κορυπίων,
Ἰπποκλῆς. Appollo μυακλῶν. Muscæ-Aca-
ronitæ. Achor *Deus Plinio*. Belzebul. Be-
lus Stercoreus. Iupiter Stercoreus. *mos*
scripturæ in vocabulis paulò mutandis in op-
probrium eorum quæ designantur. Mons O-
liuarum dictus Mons corruptionis. Bar-
chozebas. Dij Stercorci. Deus involutus.
Demoniorum Princeps Ashmodæus. Sa-
mael *demonium dictum quod Euam sefel-*
lit. idem Angelus Martis. Satan.

CAP. V.

CUM disrupto fortè opere reticulato
(ita n. volunt Iudæi locum illum de
cancellis intelligi) coenaculi sui, præ-
ceps

ceps deciderat Ahazias Rex Israelis & colloso corpore se malè haberet, de salute consuluit oraculum *ꝛ Baal-Zebub* בעל-זבוב Dei Acaronitarum; vti est de ea re historia II. Regum capite primo. Interpretatur *Baal Zebub* Dominus siue *Deus Musca* seu *Musca*. vnde Fl. Iosephus de Ahaziae casu verbi faciens τὸν Ακαρόν Θεὸν Μύαν (quasi diceret *Accaronitarum Deum Muscam*) eum appellat. quo nomine & LXX. Seniores, & Gregorius Nazianzenus Orat. Steliteut. II. & si qui sunt alij versionem septuaginta sequuti, videntur. Vtrum ab Accaronitis inuentum fuerit hoc nomen, an à Iudæis in idoli opprobrium, disputatur. A Muscarum multitudine quæ Victimarum carnes plerunque sectantur, dictum, non desunt qui putant. Veri DEI n. sacra muscas nequaquam infestasse traditur. Pirke Aboth cap. V. §. 6. 7. *Non conspecta est Musca in domo mactationis.* Et Iudicio Magni Scaligeri, id quod dicebatur Baal Zebahim (sic ille) *Deus victimarum, immolationum, sacrificiorum*, ioculari vocabulo scriptura vocauit Deum Muscæ, quod in templo Hierosolimitano musca carnes victimarum non liguriebat, quum tñ: gentium sana à muscis infestarentur propter niderem victimarum. De hac re alij aliter. sed mihi persuasissimum est,

est, Accaronitis ipsis eum Baal-zebub dictū. Nonne n. veluti Numinis venerandi illius mentio facta est ab Ahazia? *Ite, inquit, & inquirite Baalzebub Deum Accaronitarum, num superuicturus sim ab hac infirmitate.* Ecquis numen, quod coleret, ac de salutis instauratione consulendum duceret, inhonesto & ioculari vocabulo compellaret? Accedit quod etiam Europæis Iupiter & Hercules sub eodem ferè nomine colerentur. Arcades solenni sacrificio τὸν Μυαγρον quotannis reddere solebant propitium; quomodo & Elei, Olympico certamine, Iouem Απόμυιον, testante scilicet Pausania in Arcadicis & Eliacorum priore. Hunc Myodem vocat Plinius hist. XXIX. cap. VI. & Clemens Alexandrinus in Protreptico: Ἀπομύιον Διὶ δύναντιν Ηλείοι, Ρωμαῖοι δὲ Ἀπομύιον Ἡρακλεῖ. Cæterum de Hercule Romano videsis Solini caput primum, ubi, cū Potitiorum & Pinariorum sacra institueret, Myagrū Deum i. Iouem ἀπόμυον imprecatus esse dicitur. Myagrū autem, Myodes (potius Myiagrū & Myiodes) Apomyius, & huiusmodi, Muscā in se signantèr comprehendunt, & quasi Dominum Muscæ explicant. Ita Hercules κορυπίων à Trachinijs cultus. sic dictus autem quòd κίρροπας (i. πάροπας eorum lingua, siue locustas)

stas) abegerat. Erythræis idem *ἰπκλόν* appellatus, i. qui vermiculos vitibus infestos occidit. & Apollo Sminthe⁹ *μυεκτόν* dict⁹, à muribus. quæ memorat Eustathius ad *a.* Iliados. Anne verò hæc Diuûm cognomina, minùs, quàm illud Accaronitarum, ridicula? An Accaronitæ quàm Græci & Romani pij magis censendi, aut in Idolorum titulis religiosiores? sacra etiam Muscis annua fieri solita in Apollinis Actij fano scripsit Ælianus de Animalibus lib. *xī.* A Baalzebub hæresin format Philastrius Muscæ-Accaronitarum, qui (vt verba eius sunt) *Muscæ colunt in ciuitate Accaron dicta.* Quid reuerâ in causa fuerit nominis nequeo dicere, nec mihi quis alius, opinor, satis potest. Hanc n. acquiescendum est friuolis illis ineptijs, quas de rebus antiquissimis credulâ & nugans posteritas solet temerè nimis euulgare. velut *ἀπρόσιτον* igitur illud omittimus. In Africam autem, vti alia, etiam & hoc nomen & Numen traductum videtur. Plinius hist. *x.* cap. *xxviii.* *Cyreniagi Achorem Deum* (invocant) *muscarum multitudine pestilentiam afferente, quæ protinùs intereunt postquam litatum est illi Deo.* In Achore hic vestigia reperis *Acaronis*, & quæ de Muscis dicit, ea Baalzebub fermè sonant. Meminere huius Idoli,

Idoli, verum sub Principis Dæmoniorum nomine, Latina, Ebræa, quæ circumfertur, & Syriaca D D D. Matthæi, Marci, & Lucæ versiones. In quibus tamen pro Beelzebub Græcorum pleraque, & doctorum sententiâ, optima exemplaria *Βεελζεβούλ* Beelzebul habent. atque vetustissima Arabica à V. Cl. Thoma Erpenio superioribus nundinis edita *באעלזבול* Beelzebul ubique retinet. Beelzebul autem sonat, *Iupiter*, *Belus*, siue *Dominus Stercoreus*, aut *Stercoris*. Certè & D. Chrysostomus *Βεελζεβούλ* legit; ita etiam Origenes, Athanasius, Cyrillus, plerique veterum. Et Prudenti' Peri Stephanum Hymn. V. Vincentio Martyri;

Sed Belzebulis callida.

Commenta Christus destruit.

Non malè dixeris in contumeliam idololatrarum hoc vocabulum inventum. vti & sentit I. Drusius, adnotans etiam huiusmodi appellationes in Fictorum numinum ignominiam fieri solennitèr præcepisse Iudæorum sapientes. Inde est quòd mendacissimum illum impostorem Messiae nomen sub Traiano venditantem, Barchocebam i. *filium stella* prius dictum, Barchozibam i. *filium mendacij* appellârint. Quod nec exemplis in veteri Testamento caret. Mons n. O-

liuarum postquam est idolis inquinatus
 חר חמשיח *Har hamaschith* i. *Mons Cor-*
ruptionis dicitur, vno solùm חר חמשיח
Har hamischab i. *Mons Oliuarum*, seu *Vnctio-*
nis, mutato elemento, & Iod addito, vt ni-
 mirum ad nomen alludatur, nec oppro-
 brium desit. locus quem designamus est II.
 Reg. cap. XXI. com. 13. Retinent ibi LXX.
 מוֹדֵאב *pro maschith*, at Chaldaeus paraphra-
 stes טִיר זִיתָּיָא *Tor zithia*, i. *Mons Oliuarum*
 ibi habet. Id genus sunt plura in veteri in-
 strumento, nec doctis ignota. Cæterum non
 sum nescius Iouem Græcis vocatum quasi
 Stercoreum seu fimo delibutum, vt videre
 est in illo Orphei carmine,

Ζεὺς κύδισε μέγιστε Θεῶν, ἐιλύμενέ κόπρω.

legitur apud Nazianz. in Steliteutic. α. sed
 ἐιλύμενέ κόπρω non magis ad Iouem Sterco-
 reum ibi attinet quam illud Virgilij

————— totamq. infusa per artus
 Mens agitat molem, & magno se corpore miscet.

Interpres n. seu paraphrastes est Virgilius, ad
 illud Orphei intelligendum. ab utroque ar-
 cana Naturæ duntaxat docentur; & Deus
 velut INVOLVTVS existimatur. quo nomine
 memoratur apud Senecam Natural. quæst.
 lib. II. cap. XLII. deorum quidam ordo, ex
 Hetruscorum monimentis. Adijciam ta-
 men

men quod de Stercoreis habet Abraham Ben-Kattun, vbi versum 33. capitis XXIII. Exodi ad hunc modum explicat. *Non sines apud te habitare qui colunt Deos peregrinos vel STERCOREOS.* Stercoreos in opprobrium heic dictos nullus dubito. Atqui ob quam rem ad principem dæmoniorum denotandum vsurpetur Beelzebub aut Beelzebul (dum tamen innuebant Beelzebub) fateor cum Origene, me omninò latere. nescire se scribit ille, vnde didicerent illius æui homines τὰ τοῦ Βεελζεβούλ. sed vide si placet Responsorum, quæ Iustino Martyri tribuuntur LXXXII. vbi nomen isthoc ab ipsis dæmonijs sacrificantes & ἑκατοὺς didicisse scriptor ille, quisquis fuerit, autumatur. Neq; hunc faciunt Ebræorum monimenta Dæmoniorum principem, sed Ashmodæum potius. Chaldæus paraphrastes in Ecclesiaste cap. I. אשמדאי מלכא דשׂמרי i. ASCHMEDAI Rex *Demonum.* dictus autem אשמדא à שמר Shamad quod est perdidit siue exterminavit, & nominibus illis Angeli Abyssi, Abaddon nempè & ἀπολλύων, perquàm est congruum. Hunc memorat Elias in Thisbi qui eidem SAMAEEL etiam scribit vocabulo fuisse. volunt autem Samaelem proprium esse Diaboli nomen qui primos parentes fefellit,

P 3

cumque

eumque colubro cameli speciem ferente vetum. Rambam Aegyptius More Neboch. II. cap. XXXI. *Coluber fuit equitatus, & eius quantitas sicut Cameli, & equitalus eius fuit sicut ille qui decepit Euam & ipse fuit ZAMAE* (de Samaele intelligo) *Hoc autem nomen dicunt præcisè de Diabolo.* Veteri commemoratione sanctorum Ecclesiæ Orientalis legitur: *Accusationis Samaelis ne recorderis, memento autem defensionum Michaelis.* De Ammodo videre licet historiam Tobit. Diuerbium est & Ebræis; *Date munus ipsi SAMAE in die Expiationum.* ita Elias. Nominatur Astrologis Iudæorum, Angelus ille quem Diei Martis præesse nugantur, SAMAE. Notissimum Satanæ nomen est, & velut Diabolo, seu cacodæmonū principi, proprium. & ut *ἰακωβ* calumniator, Satan aduersarius, siue inimicus, hoc est *שטן* interpretatur. utroque instrumento obuium est. & in Enochi Apocryphis vetustissimis, si fides auctori Testamenti Patriarcharum, occurrit. *Princeps vester est Satan.* de quo nomine vide si placet quæ Iustinus Martyr Dialogo ad Tryphonem Iudæum. De Luciferi nomine consulendus Eusebius in Demonstrat. Euangelic. lib. IV. cap. IX.

Coloniæ à *Salmanassar*o in *Samariam* deductæ.
Gentis uniuscuiusq; idola. *Succoth Benoth*:
Gallina cum pullis. Templum Veneris V-
ranix in Succoth Benoth denotatum. ri-
tus puellarum in Fano confidentium.
Hieremie epistola locus explicatus. περιβηνας
 οχλὺν αὖτις. ὁ πρὸς τοὺς ἰσραηλῆας. ἀπὸ τοῦ
 πρὸς τοὺς ἰσραηλῆας. ὁ πρὸς τοὺς ἰσραηλῆας.
Placentæ quæis Reginae
Coeli faciebant. Venus à Benoth fortè di-
cta, i. Venos. Sicca Veneria colonia Afri-
cana. Lux Valerio Maximo. Veneria à
Venere dicta, & nomen in Romanis fœmi-
ninum. Veneris etyma quæ docent pleriq;.
Venus Græcis Ioue antiquior. Romanis in-
cognita sub Regibus. à veniendo eam non
dicebant. Persithea.

CAP. VI.

Postquàm *Salmanassar*us Rex *Assyriæ*,
 exciso *Samaritanorum* regno, incolas
 captiuos abduxerat, migrare iussit in
Samariam colonias de *Babel*, de *Cuth*, de *Aua*,
 de *Hamath*, & de *Sepharuaim*. II. Reg. cap.
 XVII. *Fecerunt autem singula gentes sibi Deos*
suos & reposuerunt in templis excelsorum quæ
fecerant Samaritæ, Gens quæq; in ciuitatibus

suis in quibus illa habitabant. Viri quidem Babel Succoth Benoth, & Viri Cuth fecerūt Nergal, & viri Hamath fecerunt Ashimah. Auita autem fecerunt Nibhaz & Tharthac, & Sepharuajm comburebant filios suos in igne tois Adramelech & Anamelech Dijs Sepharuajm. Atque hæc omnia Assyriorū numina appellant sacræ literæ in Ezechielis cap. XXXIII. com. 7. Interpretatur autem סוּכּוֹת בְּנוֹת Succoth Benoth Tabernacula filiarum. sed LXX. scribunt Βεϑθ, tanquam propriū nūminis vocabulum. Volunt Ebræi nugatores Succoth Benoth imaginem fuisse Galinæ cum pullis suis, id est, vti aiunt, רְבִית אֶפְרָחִית תְּרִגְלָהּ עִם אֶפְרָחִית quod ad citatum locum habent R. R. D. Cimchi & Salomon Iarchi. Atqui explosis omninò Rabbinoiū liris, Succoth Benoth non tam Deum aliquem Deāmue quàm fanum ipsum ritūsque circa illud sacros denotare censemus. Iplissimū n. erat Babylonix Mylittæ siue Veneris Vranix templum, vbi puellæ corollis reuinctæ, & sedentes singulis in spatijs, quæ funiculis distincta, hospites operiebantur, qui ritè imploratā Venere Mylittā, pecuniāque quantulācunq; datā (quæ Deus sacra) cum eis à fano subductis rem haberent. Nec cuiquam fas erat prius discedere quàm

quàm ad hunc ritum fuerit ad res Venereas electa. vnde fiebat, vt per biennium nonnunquam & triennium, expectarent, quæ deformes, miseræ. Lege verò patriâ omnibus foeminis erat commune vt semel in vita ita desidentes cum aduenis consuetudinem haberent. cæterum beatiores vehiculis cameratis tectæ, relictæ à tergo magna famulitij turba pro fano consistebant. Heic planè Filiarum seu Muliercularum tabernacula, i. *Sacoth Benoth*. Historiam autem ampliorem de hac re habes apud Herodotum, lib. I. & Strabonem lib. XVI. à quibus nos, quæ attulimus. Absq; ijs esset, quis locum etiam illum Hieremiæ in epistola Barucho subnexa omninò caperet? Comma dico XLIII. vbi scorta diobolaria Babyloniorum insectatur. ad hunc autem modum loquitur.

Αἱ δὲ γυναῖκες περιθήμεναι σχοίνια ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐκχέθων
 συμῶσαι τὰ πίτυρα. ὅταν δὲ τις αὐτῶν ἐφελευθεύσῃ ἀπὸ
 τίνος ἢ ὅπου ἀπορευομένην κοιμηθῇ, τὴν πλείστον ἐνεδίξει
 ἢ ἐκ ἡζιώται ὥσπερ καὶ αὐτὴ, ἐδὲ τὸ σχοίνιον αὐτῆς διεσπέρῃ.
 Mulieres, ait, funiculis circumdatae, in
 vijs sedent, vt furfures adoleant. Et si qua ea-
 rum cum aduena quouis, qui vi eam sibi at-
 traxerit, cubaret, proximam conuiciabatur,
 quòd nequaquam simili afficeretur honore,
 nec funiculus eius disrumperetur.

σχοίνια

*suis in quibus illa habitabant. Viri quidem Babe-
 Succoth Benoth, & Viri Cuth fecerunt Nergal,
 & viri Hamath fecerunt Ashimah. Auita au-
 tem fecerunt Nibhaz & Tharthac, & Sephar-
 uaiym comburebant filios suos in igne tōis Adra-
 melech & Anamelech Dīys Sepharuaiym. At-
 que hæc omnia Assyriorū numina appellant
 sacræ literæ in Ezechielis cap XXXIII. com. 7.
 Interpretatur autem סוּכּוֹת בְּנוֹת Succoth Be-
 noth Tabernacula filiarum. sed LXX. scri-
 bunt סוּכּוֹת בְּנוֹת, tanquam propriū numi-
 nis vocabulum. Volunt Ebræi nugato-
 res Succoth Benoth imaginem fuisse Gal-
 linæ cum pullis suis, id est, vti aiunt, דְּמוּת
 חֲרִיתִית אֶפְרֹחֶיהָ quod ad citatum lo-
 cum habent R. R. D. Cimchi & Salomon
 Iarchi. Atqui explosis omninò Rabbīnorū
 liris, Succoth Benoth non tam Deum ali-
 quem Deæmue quàm fanum ipsum ritūsque
 circa illud sacros denotare censemus. Iplis-
 simum n. erat Babylonix Mylittæ siue Ve-
 neris Vranix templum, vbi puellæ corollis
 reuinctæ, & sedentes singulis in spatijs,
 quæ funiculis distincta, hospites operiebant-
 tur, qui ritè imploratâ Venere Mylittâ,
 pecuniâque quantulâcunq; datâ (quæ Dex-
 sacra) cum eis à fano subductis rem habe-
 rent. Nec cuiquam fas erat prius discedere
 quàm*

quàm ad hunc ritum fuerit ad res Venereas electa. vnde fiebat, vt per biennium nonnunquam & triennium, expectarent, quæ deformes, miseræ. Lege verò patriâ omnibus foeminis erat commune vt semel in vita ita desidentes cum aduenis consuetudinem haberent. cæterum beatiores vehiculis came-ratis tectæ, relictæ à tergo magna famulitij turba pro fano consistebant. Heic planè Filiarum seu Muliercularum tabernacula, i. *Succoth Benoth*. Historiam autem ampliorem de hac re habes apud Herodotum, lib. I. & Strabonem lib. XVI. à quibus nos, quæ attulimus. Absq; ijs esset, quis locum etiam illum Hieremiæ in epistola Barucho subnexa omninò caperet? Comma dico XLIII. vbi scorta diobolaria Babyloniorum insectatur. ad hunc autem modum loquitur.

Αἱ ὃ γυναικες περιθήμεναι σχοίνια ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐκχάθωσι
 θυμίζονται τὰ πίτυρα. ὅταν ὃ τις αὐτῶν ἐφελκυθεῖσα ὑπὸ
 τίνος ᾧ ὡραπορευομένων κοιμηθῇ, τινὸς πλῆσιον ὀνείδιζει
 ἢ ἐκ ἡξίωται ὥσπερ καὶ αὐτὴ, ἐδὲ τὸ σχοίνιον αὐτῆς διερ-
 ρύγῃ. Mulieres, ait, funiculis circumdatæ, in
 vijs sedent, vt furfures adoleant. Et si qua ea-
 rum cum aduena quouis, qui vi eam sibi at-
 traxerit, cubaret, proximam conuiciabatur,
 quòd nequaquam simili afficeretur honore,
 nec funiculus eius disrumperetur.

περιθήμεναι
 σχοίνια

σχοίνια quid fuerit non satis liquet. æquè for-
 san ad σχοίνια illa λεπτὰ siue tenues funiculos, e-
 quibus eorum corollæ textæ, perinde ac ad
 funiculos qui spatia vnicuiq; diuidebant,
 spectare possit. nam corollarum materiem
 funiculos tenues fuisse testis est Herodotus.
 & Strabo; δάμυγι (quo vsus est vocabulo
 Herodotus) ἑστῆαι ἐν ὅσῳ, i. *Ex funiculo tenui*
unicuiq; corolla est. Malim verò heic σχοίνια
 aditus, siue διεξόδους ad singulas, distinquen-
 tia intelligere. Aditus illi funiculis circum-
 septi ad foeminam sedentem protensi erant.
 διεξοδοὶ σχοινώτερες Herodoto appellantur, q
Aditus ad funiculorum longitudinem protensi
 interpretor. & σχοίνια δειλίσθιναι dicebatur vt
 Athenis δεισχοινίζειν, quo vocabulo vsi sunt
 cūm, protensis funiculis, profanos à sacro-
 rum iudicijs arcerent. sic Pollux lib. VIII.
 & Demosthenes (si is sit autor Orationis
 aduersus Aristogitonem primæ) τῷ δεισχοι-
 νισμένῳ vtitur de eo qui foro περισχοινισμένη ex-
 cluditur, quod notauit Harpocration. In
 Veneris autem seu Mylittæ fano puellas cō-
 sidentes (hoc est Succoth Benoth, vt nobis
 videtur) Hieremiam cogitasse non dubi-
 tandum. & vetustissimi, ni fallor, hi Milyt-
 tæ ritus etiam in Pentateucho vetiti. Le-
 uitici cap. XIX. comm. 29. *Non publicabis*
filiam

filiam tuam, ut facias scortari eam. certe plura
 præcepta ad conterminarum gentium ritus
 & mores impios spectasse manifestum est.
 hoc verò hanc spurcitiem innui satis est veri-
 simile. At quid sit τὰ πίτυρα θυμῶσι fateor me
 hætenus non satis cepisse, nisi sint heic
 πίτυρα velut οὐλάχυλα seu molæ salsæ aut liba-
 mina, θυλήματα dicta. frequentes in sacris mo-
 læ illæ. & Simætha venefica apud Theocri-
 tum, θυῖν τὰ πίτυρα Hecatæ, ad amorem con-
 ciliandum iubet; quod idem ipsum vocat
 imitatus eum Virgilius *spargere molas*. Πίτυρα
 autem sunt Furfures. verum hîc videntur ac-
 cipienda siue pro θυλημάσι priscorum, id est,
 libaminibus melle seu vino & farina confe-
 ctis, seu pro salsis molis. Lucem hîc ferre
 potest Ieremias cap. VII. com. 18. *An tu non
 vides quid ipsi faciunt in ciuitatibus Iehuda &
 in plateis Ierusalem? Filij colligunt ligna, & pa-
 tres accendunt ignem, mulieres verò subactæ fa-
 rina massam apponunt, ut faciant placentas Re-
 gine Cælorum.* Placentæ sunt à prophetæ
 כרצים *Cauanim* dictæ, quas effigiem Reginae
 Cælorum retulisse scribit Salomon Iarchi.
 Certè mirum est nisi ex πίτυροις & melle for-
 sã huiusmodi liba facta volueritis quicun-
 que autor sit Epistolæ quam laudauimus.
 Etenim Venus Babylonia *Regina* etiam in-
 dige-

digetabatur *Cælorum*. vide Harpocracionem in *Απομάηον*. *Εραλκυδίσσας* autem ideò, vt opinor, dicit, siue raptas, quòd amasijs, arte meretricia, vt chariores eis haberentur & stomachi esse delicatioris audirent, reluctarentur. funiculum forsan, vsq; dum ab amasio fuerit disruptus veluti retinaculum pudicitiae, muliebri simulatione retinentes. sic, ni fallor, quod habet de funiculo disrumpendo capiendum est. Suauiter forsan insannire ijs viderer, qui has literas & quicquid non est vltro obuium oscitantibus, nimium temnunt, si Veneris nomen à *Benoth* in *Succoth* *Benoth* peterem. Nemo tamen est qui nescit facillimam & frequentissimam esse elementi B in V migrationem. quod si & Tau finale per Sigma, vt Iudæi hodierni, pronunties tum *Venos* in *Benoth* expressissimum habes: & *Binos* Græca pronuntiatione est *Venus* nostra. Suidas: Βῆνθ ὄνομα θεῆς. A mulierularum autem tabernaculis non solum fanum ipsum, verum & ipsa Dea cognominis dignoscebatur, & *Succoth* *Benoth* appellabatur, vti ex scriptura sacra colligere satis licet. Quid quod colonia Africana, trium dierum itinere siue M. Pass. plus minus *CXX.* à Carthagine diffita etiam ipsissima ñ *Succoth* *Benoth* vestigia apud Latinos

nos & Græcos scriptores etiamnum retinet? eadem etiam ibi sacra perhibentur, extrà quàm quòd pecuniam datam quæ Deæ sacra esse debuit, sibi more lucrifacerent meretricio. Coloniam volo *Siccam Veneriam* dictam. De ea Valerius Maximus lib. II. cap. VI. *Siccæ est fanum Veneris in quod sematrones conferebant atq; inde procedentes ad quæstum, dotes corporis iniuriâ contraherant.* Ita legit ex Mss. Pighius. Non Succoth autem solummodò sed & Siccuth quod proprius à Sicca abest, *tabernacula* sonat Ebraicè, & probabile satis est idem sonasse Punicè, atque eandem Deæ, eisdem sacris, seu simillimis, ex Phœnicia in Africam translatis coloniam ipsam postea deductâ nomen suum debuisse. Nam & Phœnices hunc cultum, hos ritus, & τὸ Succoth Benoth à Babylonijs etiam accepisse faciliè persuasum habeas. & consulas si placet B. Athanasij aduersus gentes orationem & Sozomen. hist. Eccles. lib. I. cap. v. & lib. v. cap. ix. vt autem Latinæ & Græcæ vocabulorum terminationes in adscitis barbaris seruarentur, *Siccuth Benoth* in *Siccam Veneriam* mutaretur oportuit. *Σικκα Ουερσπία* dicitur Ptolemæo & Procopio lib. II. Vandilicorum, Sicca Veneria Antonino in Itinerario, Victori Vicensi lib. II. de

de Vandalica persecutione, cui & Siccensis ciuitas appellatur. *Veneria* tantum Solino, & *Sicca* Plinio lib. v. cap. III. & *Castus* à *Sicca* Episcopus D. Cypriano in sententijs Concilij Cathaginienſis memoratur. Ciuitas *Sicca* nominatur B. Hieronymo in Chronico; Illic Arnobium clariſſe ſcribit. hinc *Sycenſis* Ven^o apud Giraldum Syntagmate XIII. & *Syca* Vrbs Punica. *Veneriam* autem vocabulum eſſe à *Venere* petendum nemo eſt qui neget. Inde n. non infrequens eſt apud priſcos Romanos nomen foemineum. veteribus quæ excuſæ prodiere inſcriptionibus non ſemel obuium fit. & in Arundelianis ad Thameſis ripam ædibus viſitur cippus ſepulchralis ita dicatus.

D. M.

CLAVDIAE. VENERI
AE. CONIVGI. SANCTISS
IMAE. Q IVSTEIVS.
PROBATVS. SIBI. SVIS
QVE. POSTERISQVE
EORVM.

Hunc cum alijs non paucis venerandæ antiquitatis monumentis Honoratiſſimus Comes

mes Arundeliæ, pro suo vetustatis & bona-
 rum literarum amore, nuper aduehi ex Ita-
 lia & in porticu eiusmodi reliquijs destina-
 ta disponi curauit. Etymon hoc prorsus af-
 ferere non ausim; verum nec nouum est ex
 Syria eiusq; viciniâ originationes vocum I-
 talarum petere; nec ignotum literatis. Scio
 Ciceroni dictam Venerem, quia *ad res omnes*
veniret, D. Augustino, *quod sine eius vi fæ-*
mina virgo esse non desinat, alijs à *ueniendo*,
quod peregrinum nempe numen; quasi
περοήλων dicas *δεδρ*, siue quod ad cunctos ve-
 niat. vide Ciceronem II. de Nat. Deorum,
 D. Augustin. de Ciuit. Dei VI. cap. VIII.
 Arnobium lib. III. & Iosephum Scaligerum
 ad Festum in verbo *Aperta*. Cæterum hæc
 omnia, & quæ sunt id genus alia præ ijs quæ
 à Succoth Benoth ad Deæ originem addu-
 cuntur, aut nullius omninò sunt pretij, aut
 nihil omninò in his nos videmus. Et vix est
 vt vetustissimorum Deorum nomina aliun-
 dè quam ex Asiaticorum dialectis emanent.
 Venus autem etiam ipso Ioue antiquior sub
Αφροδίτης nomine à Græcis censebatur, vt do-
 cet Scholiastes ad III. Argonauticon Apol-
 lonij. Atqui vetustissimis Romanorū tem-
 poribus, sub Regibus inquam, Venus prorsus
 ignota erat, nec in Pompilianis indigeta-
 mentis

mentis neque in Saliorum carminibus, ut cæteri Dij, memorata. Quòd si sæcula citiora ex lingua Romana à veniendo eam nominassent, certè & accuratiorem analogiam seruassent, neque terminatione masculina, cum Dearum cæteræ omnes eâ careant, ut Venus formassent. De nominis vetustate vide, si placet, Cincium & Varronem apud Macrobius Saturnal. I. cap. XII. Anne qui Περσιβίαν olim Venerem nominarunt, Persis (quo nomine etiam Orientalium pleròsque, maximè Babylonios & Assyrios, veteres appellasse sciunt docti) eam oriundam, id est, ab hac, quam nos afferimus, origine petendam voluerunt? Non ignoro uti ἀνδροπόρον, ita & Περσιβίαν, quasi Deam expugnatricem aut vastatricem, dici etiam potuisse.

NERGAL. Cuthæi. Pyrethi. sacer & doctus & ignis. Noragal. Πυραθεία Persarum. virgæ myricinæ. Magorum carmen dum igni accinebant. illustratur Strabo. item Phoenix Colophonius. Deus ut Nahor. uti Ignem colebant Persæ. πυρεΐα. Chamanim lingua sancta. Bamoth sue excelsa. Ζεύς ἐπάκριον. O-manus seu Amanus & Anaitis. Cur Datis Delum insulam reliquerit intactam. Equos &

& quadrigas soli *sacrabant*. Orientem versus ad ostium Templi Solem adorabant. Christiani in eam plagam quare supplicent. ad eum morem Gentes numen invocabant. Nergal, Gallina seu Gallus Rabbimis.

CAP. VII.

NERGAL, Ebraicè *נֶרְגַל*, ignis forte erat perennis in septis à Cuthæis religiosissimè seruatus. Mihi ita sanè videtur. Cuthæi n. à Chutho Persidis fluuio & regione cognomine nuncupati sunt, atq; inde numerosè, vti ver sacrum, in Samariam deducti. Ignem ita sacrum apud Persas fuisse confirmat Strabo lib. *xv*. vbi in Anaitidos & Omani seu Amani Persicorum numinum apud Cappadocas cultorum fanis Magis, qui Pyrethi dicti, curam perennis illius Ignis mandatam esse oculatus testis refert. Εὐ δὲ, inquit, τῇ Καππαδοκίᾳ, πολὺ ἐστὶ τὸ τῆς Μάγων ἔθνος οἱ καὶ Πύρεθοι καλεῖνται. πολλὰ δὲ καὶ τῆς Περσικῶν θῶν ἱερέα. ἡ δὲ μαχαίρα δύνοσι ἀλλὰ κορμῷ τινι ὡς ἀνὴρ τυπῶντες. ἐστὶ δὲ καὶ Πυραθεΐα, σηκός τινες ἀξιόλογοι. ὡς δὲ τέτοις μέσοις βωμῶς, ἐν ᾧ πολλή τε σπέρθῃ, καὶ πῦρ ἀσβεστον φυλάττεσιν οἱ Μάγοι· καθ' ἡμέραν δὲ εἰσιόντες ἐκὰς δασιν ὥραν σχεδόντι, πρὸ τῆς πύρθῃ τινα δέσμιον τῆς ράβδου ἔχοντες, τιάρας περικείμενοι πικρῶς, καθηκίας ἐκπερώθον

περὶ δὲν μέχρι τοῦ καλῶσαι τὰ χεῖρα καὶ τὰς ὀφθαλμοὺς.
 hoc est, *In Cappadocia, magna est Magorum
 multitudo qui Pyrethi dicuntur. multa item
 Persicorum Diuūm fana. Hañt cultro sed sti-
 pite quodam maētant velut pistillo verberantes.
 sunt etiam Pyrathēia sacraria quadam memo-
 ratu digna. Horum in medio ara est in quo cinis
 multus. Ignem autem ibi inextinguibilem ser-
 uant Magi. cottidiē ingressi per horā fermē spa-
 tium accinunt fasciculum virgarū ante Ignem
 tenentes. Tiaris lanceis velantur quae utrinq; ap-
 tata labra etiam & maxillas contingunt. Hæc au-
 tem eorum quæ meminimus delubris fiebāt.
 Pyrathēia sunt quæ sempiterni Magorum fo-
 culi Ammiano Marcellino in Iuliani histo-
 ria nominantur. Id quod accinebant Theo-
 goniam, ni fallor, erat. Nullum n. æquē in sa-
 cris efficax carmen æstimabant Persæ, vti
 autor est Herodotus in primo. Virgæ My-
 ricinæ fuisse videntur. Nam & in cæteris sa-
 cris, Magis (nec sine Mago vllum sacrificij
 genū peragebatur) Myricinas tenere, dum
 Theogoniam accinebant, solenne erat, vt
 veteribus poetis canentibus laureas mos e-
 rat manibus gestare; vnde putant nonnulli
 Rhapsodos nuncupatos. Virgis hisce Ignem
 inter accinendum tangentes (vti veteres e-
 tiam ferulā siue *νάρθηκι*; quod vide apud He-
 sychium*

sychium ex Eratosthene) suscitabant & fouebant. ita Strabonis illud intelligo: *πάλαιοι καὶ ἰσχυροὶ, i. Virgis tenuibus tangunt.* Sed Phoenix Colophonius rem explicat.

Οὐ γὰρ μάγοι, inquit, Πύρ ἐπὶ ἀνέστη, ἀλλὰ

ὡς περ γόμοι, *πάλαιοι γὰρ δεῦ ἔαυον.*

Ninum Iambis arguit, quem, apud Magos, ignem virgis vt eum exsuscitaret & foueret, non attigisse canit. Id quod veteres de Persarum instituto scribunt, vt nimirum Magiæ initiateretur quisquis Rex futurus, ei in mentem subiit. & Ninum nō magis Regem fuisse quam Magum ab eo more existimauit. Quod ex Phoenice adduximus legitur apud Athenæum Dipnosoph. xli. Certē neq; ita à verisimili est alienum, vt Babylonium illud *πάλαιοι ἀναγέσσαι* quod lxx. Seniores habent, & nos capite ii. superioris syntagmatis meminimus, ex Ezechiele, ad hunc magiæ ritum spectet. *Nergal* hæc sacra forsan vocabant vetustissimi Chaldæorū (à quibus accepisse Persas, rectē coniectat Agathias historiarū ii.) quasi à *נר ניר* & *גל* aut *גלגל* aut *גלגל* factum, quod vtrunque ita vel fontem ignis lucisue, vel ignem aut lucem versatilem, imò *נר* poterit interpretari. & optime cum igne inextinguibili quem in sacrarijs illis, vti Solis symbolam

seruabant, conuenit. Et tametsi multi Persarum Dij, tamen antè omnes Ignis ab eis cultus. & in omni sacrificio eum in primis, ut Romani Ianum, invocabant. *sec* Strabo. ὅτῳ δ' ἂν δύσωσι, inquit, Θεῷ, πρῶτῳ τῷ πυρὶ εὐχόμεται, nec ignem in quotidianos vsus destinatum immunditijs polluere, religione hinc deiuncti, audebant. inde est quod Euphrates Persæ apud Dioscoridem Antholog. III. cap. IV. corpus suum cremari vetat, ne ignem inquinaret.

——— πυρὶ δὲ μῆναι, inquit,

ἡμῖν τῷ χαλεπῷ πικρότερον θανάτῳ.

consulas licet supplicationis gen^o apud Persas, in Plutarchi libello περὶ τοῦ πρώτου πυρὸς, traditum, atque Iulium Firmicum de errore profanarum relig. cap. V. Fateor Herodotum, historicorum antiquissimum, Ignem illum inextinguibilem siue ἀσβεστον & πυρὰ θεία, de quibus Strabo, si rectè ego memini, non memorasse. verum cum eorum sit testis iste geographus omni maior exceptione, quippe oculatus & fide dignissimus, Babylonica licet captiuitate multis sæculis recentior, vetustissimos attamen ritus narrans, iure mihi suspicari videor ex illius scriptis quid fuerit Cuthæorum Nergal esse hariolandum. Πυρὰ θεία autem sunt quæ πυρὰ αἱ αἱ αἱ dicta. Suidas.

Ἡράκλειος τὰς τὴ πόλεις καθήρει καὶ τὰ πυρραῖα διέσκα-
 νεν. *Heraclius augetur urbes Persarum*
uastauit, & Pyræa euertit. ex aliquo medij æui
 scriptore accepit, qui de Persico Heraclij
 bello scripserat. ea ipsissima verba leguntur
 in Nicephori Patriarchæ Breuiario. Vide si
 placet Hist. Tripartit. x. cap. xxx. & Theo-
 doret. hist. v. cap. xxxix. Procopium lib.
 ii. Persicorum, & Nicephorum lib. xiv. cap.
 xix. Tam vetustum autem Ignis apud Chal-
 dæos cultum faciunt Ebræi, vt Vr Chaldeo-
 rum quod habetur Genesios cap. xi. pro eo-
 rum Deo igne capiant. *וַיִּקַּח* i. Vr Ignem seu
 lucem denotat. Neq; aliter quàm velut So-
 lis symbolum tanto honore habitum ignem
 asserunt veterum apud Maimonidem scri-
 pta. Is, de huius vetustissimo in Chaldæa cul-
 tu, ita in More Nebochim lib. iii. cap. xxx.
Notum est, inquit, quod Abraham natus est in
gente qua seruebat Igni & in incredulitate il-
lorum qui credebant quod non erat Deus alius
nisi Stellæ. Cùm verò fecero te scire, in hoc
capitulo, libros eorum, qui non inueniuntur apud
nos translati ad linguam Arabicam, in nar-
ratione ipsorum in antiquis contentionibus, &
fecero te scire opiniones ipsorum, & rationes eo-
rum; ostendetur tibi credulitas in Stellis quod
sunt Dij, & quod Sol est maior inter Deos.

& dixerunt quod reliqui planetæ sunt Dij, sed
 Sol & Luna sunt *maximi Deorum*. Inuenies
 id quod manifeste dicunt. quod Sol regit mun-
 dum superiorem & inferiorem, & inuenies istud
 in libris eorum; & narrant statum Abraha, &
 dixerunt hæc eadem verba quod Abraham fuit
 natus & educatus in terra seruientium igni,
 quando contradixit opinioni gentis illius, dicens
 quod alius operator erat præter Solem, & indu-
 xerunt contra eum rationes suas, inter quas fe-
 cerunt mentionem de operationibus Solis, quæ
 manifesta sunt, & apparent visui in vniuerso
 esse. Abraham autem vinculis mandatum,
 quod Solem adorare recusaret, bonis dein
 spoliatum & in Canaan exterminatum à Re-
 ge scribit idem ex libro de Agricultura Æ-
 gyptiorum. Solem regere vniuersum vole-
 bant, nec eo alium Deum superiorem esse;
 atqui Ignem, aiunt, adorabant. quid aliud
 igitur Ignis erat, quam Solis symbolum seu
 signum apprimè naturæ eius consonum?
 Atque heic Deum ἢ Nahor, de cuius in Ge-
 neseos cap. XXI. comm. 53. mentio est, in-
 telligo. heic item Deos illos alienos habes
 quibus seruierunt veteres Abrahamæ æuo, vt
 sacræ testantur literæ in Iehosua cap. XXIV.
 comm. 2. Certè ante Babylonicam captiui-
 tatem etiam & in regno Iudaico *αυαθεῖα* illa
 cul-

cultusq; Ignis fuere, si rectè coniecturam fecerit Ioseph⁹ Scaliger ad Catullum, vbi prophetarum, seu sacrâ, linguâ חמנים *Chamanim* Pyrathæa dicta, scribit. De Iosia Rege legitur II. Paralip. cap. XXXIV. *Diruerunt eorum eo altaria Baalim, & simulachra comminuit quæ sacra illi fuerunt.* simulachra heic sunt Ebraicè חמנים *Chamanim*, & effigies Solis intelligunt Rabbini. Nam & Solem & calorem חמה *Chammah* vocât. inde *Chamanim* pro sacratis Soli siue simulachris siue septis aut Pyrethæis. Leuitic. XXVI. com. 30. *Ego eliminabo excelsa vestra, & exterminabo חמנים Chamanicem, i. Chamanim vestros.* Idola Solis honori dicata intelligunt Ebræi. LXX ibi habent τὰ ἐξὺν αἰνὰ χειροποίητα ὑμῶν. alibi verò nunc εἰδωλα, rursus βδελύγματα, τιμῶν, & ὑψηλά appellant. Certè in laudato Leuitici loco & alibi sæpiùs cum τοῖς Chamanim alia, ex Persarum sacris traducta, exprobrantur. id est, Excelsa, Ebræis באמות *Bamoth* dicta, & passim in veteri instrumento memorata. In excelsis autem seu locis editissimis sacra peragere ipsissimus erat Persarum mos, atque Cœlo seu Ioui eo ritu faciebant. De ijs Herodotus in Clio. οἱ δ' ἑνομήζουσιν, inquit, αἰεὶ μὲν ἐπὶ τὰ ὑψηλότατα τῶν ἑρέων ἀναβαίνοντες θυσίας ἑρδεῖν, τὸν κύκλον πάντα τοῦ Οὐρανοῦ διὰ

*αλιόνες. i. Moris eis est editissimas montium
 summities ascendere, & Ioui hostias ibi immo-
 lare, omnem Coeli gyrum Iouem appellant.*
 Bamoth interpretatur heic ὑψηλότητα quæ
 LXX. Senioribus ὑψηλὰ dicuntur. sed verò
 commune erat etiam Asiaticis & Europæis,
 montium summities Iouem colere. vnde
 Επάκριος Ζεύς dictus, quod docet Hesychius.
 Iupiter ille apud Herodotum Belus est, &
 Assyrius. nam eo nomine Iouem in Persarū
 vetustissima theologia dictum scribunt Be-
 rosus, Athenocles, & Simacus apud Aga-
 thiam lib. II. An in Deo Omano, seu Ama-
 no (nam variè legitur) cuius meminit Stra-
 bo, quid sit ὁ Chamanim seu Hammanim, vi-
 derint eruditi. Opinatur ita Scaliger, Achæ-
 menem item & Achæmenios, qui Persas de-
 notant, inde ducit. Amanus sanè Sol erat,
 ni fallor, vt Anaitis Luna, quæ etiam Diana
 & Venus nuncupabatur. De ea Plutarch⁹ in
 Artaxerxi, Pausanias in Laconicis, Agathias
 lib. II. consulendi. vide de Chamanim, si vis,
 Isaïæ c. XVII. Ezekielis c. VI. alios scripturæ
 locos. Solem autem in Igne coluisse Persas
 nemo nescit. atque inde est quod Datis præ-
 fectus classis sub Xerxe Delum insulam in-
 tactā reliquerit, vtpotè Soli seu Apollini sa-
 crā. ex Herodoti septimo id retulit in I. Act.

in Verrem Cicero. Cæterum de alio *Chamanim* genere à Iosia Rege comminuto, necessario est obseruandum comma vndecimum capitis *XXIII.* secundi Regum. verba sunt. *Aboluit deniq; (Iosias) equos quos dederant Reges Iehuda Soli, in introitu templi Domini, iuxta cameram Nathanmalech Eunuchi qui (princeps) in suburbijs, & quadrigas Solis combussit igne.* hæc etiam Chamanim forsandicenda. R R R. Cimchi, Salomon Iarchi, & Leui Ben-Gersom eum locum explicant de equis & curru, quib⁹, dum Orientem Solem adorabant, à Templi introitu vsque ad Cameram Nathanmælech solennem pompam ducebant. Intellico magis equorum quadrigarumq; fusas imagines & Soli sacratas. Nam Equus Soli sacer apud Persas, & mactari solitus. In Græcos idem mos translatus, vt Pausanias scribit in Laconicis. Quadrigæ etiam eidem antiquitus dicatæ, velut τὸ τεύχος καὶ τεχνατὸν θεῶν, vt verba sunt Heliodori Æthiopicorum *x.* tantundem habes apud Sextum Pompeium in *October*, &, si placet, consulas Xenophontem Cyropæd. *VII.* verum de equis illis & quadrigas *τέσσα.* Ad ostium autem Templi Veri Dei illorum locus erat. Intra ostij vestibulum, Orientem versus, Solem Iudæi venerabantur. Ezechiel cap.

cap. VIII. *Et ecce iuxta ostium Templi Domini, inter vestibulum & inter altare erant quasi viginti quinque viri, quorum terga erant ad Templum Domini & facies eorum ad Orientem, adorabantque Solem ad Orientem.* Nam Sanctum Sanctorum parte Templi Iudaici Occidentali collocatum erat, uti Christianorum altaria versus Orientem. Templi ostium ab Oriente, contra quam Christianorum mos est qui ab Occidente Sacraria introeunt & in Orientem versi, more ab Apostolis antiquitatis tradito, DEVM VERVM & CHRISTVM suum publicè invocant, non solum quòd Christus crucifixus occidentem, id est, ab oriente spectaret, atque ita ab adorantibus in orientem quasi suspici possit, verum etiam quia uti fulguris ab Oriente in Occidentem motus, ita magno illo, quem omnes expectamus, die, erit aduentus Filij hominis, quod docetur à D. Matthæo cap. XXIV. comm. 27. Visendi sunt, de plaga in quam se conuertebant prisci & Iudæi & Christiani Deum invocantes, Clemens Alexandrinus Stromat. VII. Responsum CXVIII. eorum quæ Iustino Martyri tribuuntur, Damascenus de Orthodoxa fide IV. cap. XIII. & Dionysius Areopagita in Cœlestis Hierarchiæ cap. II. vbi qui sacro lauacro suscipiendus est,

est, diabolium, occidentem versus, tēr solenni ritu, & quæ sunt eius regni eiurat, ac statim Christum in Orientem adorat. qui mos etiam in Senero Patriarcha Alexandrino de ritibus Baptismi, occurrit, item in Ordine Baptismi secundum vsum Æthiopum. Vti Christianis ita & priscis Idololatrīs Fana ad eum modum extructa erant, vt supplicantes Orientem spectarent. quod docet Vitruuius Architecturæ lib. īv. cap. v. Illud etiam Pythagoram in mandatis reliquisse legitur. sed vide Asclepium Trismegisti prope finem. at in mandatis reliquit Mahumedes, vt sui ad austrum conuersi supplicarent, quod ait Zygabenus in Panoplia. Quid sibi velint Rabbini quū Nergal aut Gallinam syluestrem, aut Gallum gallinaceum fuisse aiant, prorsus ignoro. illud dicit R. D. Cimchi ad citatum ex Regum libro locum, hoc Salomon Iarchi. Gallum Solis auem optimè norunt omnes, maximè ij qui Luciani Alectryona legerint. sed id non sufficit vt Rabbinos delirare quis sani iudicij minùs autumat.

ASIMA, Hircus. *Samaritanos de eo traducunt
mendacio contumeliosiss. Iudæi. Dositheus.
NIBCHAZ. TARTHAC. hic Asinus, ille
Canis. ADRA MELECH malus. ANAMA-
LECH equus. sed hæc Rabbiorum fide. Ge-
nus foeminiuum horum plerisq; à LXX.
tributum.*

CAP. VIII.

H Amathitarum De' Asima quid fue-
rit, non capio. Ebræi pleriq; Hircum
fuisse volunt, & Aben-Ezra in præ-
fatione ad Ester, Pentateuchum scribit Sa-
maritanos ab his verbis auspicari; *In princi-
pio creauit Asima.* Cæterum ob inveteratum
in Samaritanos odium calumnia hæc, atque
eiusdem farinae aliæ, à Iudæis consarcinatæ
sunt. Verum est, Dositheum Samaritanum
sacras literas impiè interpolasse, nec tamen,
vt quid tam ridiculum attexeret, eò siue
stultitiæ siue dementiæ deuenisse. De Dosi-
theo quædam Tertullianus libro de Hære-
sibus, Origenes aduersus Celsum lib. I. alij.
sed si de eo velis non ita vulgata, consulas
Eulogium Alexandrinum apud Photium
Codice CCXXX. Vide, si placet, Drusium
de tribus Sectis III. cap. II. Scaligerum de
E.

Emendatione lib. VII. Fl. Iosephum Orig.
 Judaic. IX. cap. ultimo. D. Hieronymus in
 locis Ebraicis : *Asima oppidum in terra Iude*
 (hoc nomine Samariam includit) *quod adifi-*
cauerunt hi qui ad eam venerant de Emat, id est,
Hamath. sed verò & Deum fuisse Asima &
 sacra Scriptura & citatus Iosephi locus q-
 stendunt. *Nibchaz* Auitarum Numen Canis
 imaginem retulisse aiunt R. R. D. Cimchi &
 Iarchi. *Tarthac* figuram Asini, *Adramelech*
 muli, *Anamalech* equi, putant eiusmodi nu-
 gatorum aliqui Sed ex antiquis refert Cim-
 chi *Adramalech* Pauonis effigie, *Anama-*
lech phasiani aut coturnicis esse cultos. v-
 num Numen utrosque putamus nos, & ad
 Molechum iam retulimus. & si totidem fue-
 rint numina quot gentes, *Nibchaz* & *Tar-*
thac idem censerentur etiam & vnum debent.
 totidem autem fuisse numina vult disertè
 Iosephus *Ἀρχαιολογ.* IX. cap. XIV. Ob quam
 rem verò Græci interpretes & *Succoth Be-*
noth, & *Nergal*, & *Asima*, & *Nibchaz*, &
Tarthac genere pronuntient foemino, & *nil*
 cuiuslibet eorum adijciant, nihil habeo omni-
 nò dicere, præterquam quod *indra* forsitan
 meritò subintelligas. vix est n. ut quæ de
 sexus communione diximus, locum hic pos-
 sint habere.

NISROCH

NISROCH *Affyriorum Numen.* *Μισσοεχ. 'Α-*
σαεχ. RIMMON. ράμαν.

CAP. IX.

NISROCH Deus memoratur *II. Reg.*
cap. XIX. comm. vlt. & Esaia cap.
XXXVII. Numen erat Affyriorum,
 templum eius, ut videtur, in Nineue. In li-
 bro Regum vocant eum *LXX.* Seniores
Μισσοεχ. in Isaia *Ασαεχ.* De eo præterquam
 quæ in his locis leguntur, me nec quidquã
 scire ne hætenus legisse fateor; uti nec de
 RIMMON cuius item nomen & templum
 tantummodò scimus apud Syros fuisse, ex
II. Reg. c. XV. רִמּוֹן Rimmon lingua sancta
 malũ Punicum significat, & Venerem deno-
 tari putat N. Serarius, quòd poma Veneri di-
 cata, eiusq; simulachra non sine illo fructu
 sæpissimè sacrentur, quasi Pomona aut Po-
 mum cognominaretur. Ego velim Rimmon
 magis à *רם* dictum quod *excelsus* sonat,
 atque hoc modo idem foret quod *Elion*
 Phœnicum numen, quod in prolegomenis
 meminimus. vnde, ex Philone habet Ste-
 phanus *ἐν πόλεων ἡ λαοδίκεια: ράμαν τὸ ὑψ.*
 denotat. & Hesychio *Ράμα* est *ὑψηλὸν*, & *Ράμας*
ὁ ὑψ. θεός.

THAMMUZ. Θαμμῖς. Θαμῦζ. *quid de eo Rab-*
bins. Propheta Thammuz. Tekupba Tham-
muz. Adonis dictus. Adonis ῥίπες, & ῥίπος
vocatus. Venus & Adonis Syris ante alios
culti. Abobas Persarum. Iudæos à vicinis
sive Assyrijs sive Phoenicijs accepisse. ritus
plangentium & reperientium Adonim a-
pud Alexandrinos & Byblienses. Adonis
à Venere & Proserpina alternis vicibus in
delicijs habitus. Osiris, Adonis, Tham-
muz idem. Eupόρως festum Ægyptijs. va-
gus Ægyptiorum annus. Ζήτων festum.
Cur Thammuz Adonis nuncupatus, comic-
ctura. Solem cogitabant ij quæis hac sacra
primum in usu. Manili⁹ explicatna. Tham-
muz nomen Ægyptium. Thaumus, Mars.
Thamud. Thamuz Rex. An Pharaoh qui
sub exitu regnavit, Thammuz dict⁹. in oc-
culto Pantheo colebant omnigena numina
Israélite, qui Troglodytæ Phikastrio dicti.

CAP. X.

AD portam Templi aquilonarem, mu-
 lieres confidentes, solennibus lamen-
 tis, Thammuz plangebant. Ezechiel
 VIII. comm. 15. *Et introduxit me ad ostium*
porta domus Domini, quæ est ad Aquilonem, &
ecce

ecce sedebant ibi mulieres plangentes Thammuz. scribitur תַּמְזַר & à LXX. interpretibus *Θαμυζ*, alijs *Θαμυζ*. Variæ de Thammuz sunt opiniones. Putarunt nonnulli imaginem fuisse in cuius oculos plumbum imponeretur, & quæ admoto igne & plumboliquefacto, flere videretur. refert D. Cimchi. Cæterum, ex vetustissimis Orientalium monumentis, narrat Rabbi Moses Ægyptius, prophetam Idolorum fuisse qui dictus est Thammuz. fallit Latinus Codex qui Tamut habet. nancisci Ebræum hætenus non potuimus. sed quicquid ibi de Tammuz legitur, id totum Ebraicè traduxit R. David Cimchi in Radicibus, & nos consulim⁹. & Thammuz, ait ille Moses, *Cum predicaret cuidam regi, ut seruiret septem Stellis & signis duodecim, præcepit Rex eum interfici gravi morte. Nocte verò mortis ipsius conuenerunt omnes imagines ab extremis terræ in palatio Babylonis (seu templo) ad imaginem auream [magnam] quæ scilicet erat imago Solis; & pendebat inter cælum, & terram, & prostravit se in medio Palatij, & omnes imagines circumquaq̃, & narrauit eis quicquid contigerat Thammuz. Imagines verò flebant & lamentabantur per totam noctem. manè autem factò euolauerunt omnes imagines ad Palatia sua*

usq; ad extremum terra. Ab hac, siue histo-
riam siue fabulam dicas, origine planctum
Thammuz petit ille, subiungitque.
Et consuetum est quotannis in principio dici-
mensis Thammuz lamentari & flere super
Thammuz. Nunc ergo appone cor tuum & vide
quid intelleximus erant homines in tempore illo.
Hac autem narratio de Thammuz est antiqua
minus in gente Zabiorum. Mensis autem
Thammuz est qui Latinis Iunius; ratione
discrepantis Iuliani & Iudaici anni habitâ,
Et Solis in Cancrum introitus Astronomis
Iudæorum Tekupha Thammuz, i. reuolutio,
seu periodus Thammuz appellatur. Latino-
rum pleriq; D. Hieronymum secuti, Ado-
nim in eo Ezechielis loco intelligunt. quasi
Adonidis luctus, poetis celebratissimus, ijs
in more fuisset. Certè D. Hieronymus in
Commentariorum III. ad Ezechielem, Ado-
nim interfectum ab apro, è fabulis notat, id-
que mense Iunio, atq; inde Adonim Tham-
muz nominatum. reuixisse autem & anni-
uersariam ei celebratam solennitatem esse,
in qua, ait ille, plangitur à mulieribus quasi
mortuus, & postea reuiuiscens canitur atq; lau-
datur. & Autor Chronici Alexandrini;
Θαυρὸς ὅπου ἐπυλῶνται Ἀδωνίς, ubi de Ezechielis
prophetia loquitur. Assyrijs & Phoenicijs

R
- Numen

Numen habitum Adonim nemo ignorat. vide quæ de eo, & Venere Aphacitide, supra notauimus. Ipsum nomen item est à Syrorum dialecto. Adonis n. Dominus, vti Adon, denotat. Hesychius Ἀδωνις, δεσπότης τῶν φοινίκων. vnde Laconibus κῆρις & κῦρις Adonis dictus, id est κῆρις, eodem teste. & Ptolemæus de Orientalibus qui Trigono subsunt Aquilonari. *Venerem adorant & Martem Adonim seu aliter eum appellantes, καὶ μυστήρια τῶν μετὰ θρήνων ἀποδιδόντες αὐτοῖς.* i. *Et mysteria eorum cum planctu celebrant.* Martis siue Adonidis incerta satis nomina ait. rectè. nam Persæi hunc ipsum Abobam vocabant. Hesychius Ἀβώβας ὁ Ἀδωνις τῶν περσέων. Persæi autem, à Persa vrbe ad Euphratem sitâ. Lamenta item Phoenissarum, dum quærebant, & gaudia, postquam reperibant Adonim, luculentis seruantur testimonijs. Non mirum igitur Iudæas à vicinis & traxisse, & nomen in Thammuz mutasse; maximè cum solennis etiam idem fuerit ritus in Ægypto, plurimiq; in Iudæa, sub id tempus, Ægyptij, & Iudæi Ægyptienses. Alexandrini n. eo ipso die, quo festum Planctus siue Ἀδωνιασμός apud Byblienses in Phoenicia est celebratum, quotannis epistolam ollâ seu vase iunceo aut papyraceo inclusam, peractis ritè ceremonijs, in mare

orat. mare mittebant, quæ sponte Byblum fere-
 upra batur, & repertum Adonim nunciabat. Hoc
 yro- quam primùm acceperint Byblienses, quæ
 i A- expectabant, mulieres, gemitus & lamenta
 s vā- ob amissum Adonim & iam denuò reper-
 onis- tum in sacra commutabant gaudia, mirâq;
 mæ- tititiâ quod reliquum erat festi, Deum exci-
 A- pientes, peragebant. Idem Procopius in E-
 A- saiam, ad cap. XVIII. Κεραμὸν λάβοντες (Alex-
 τίνα- andrini) ἐνέβαλλον ἐπισολῶ πρὸς τὰς ἐν ΒΥΒΛΩ
 ιντ- γυαῖκας, ὡς εὐρηθέντες Ἀδώνιδος. εἴτα σφραγίσαντες ἐ-
 dis- βάλλον τῇ θαλάττῃ τελευτάς τινας ἐπ' αὐτῷ ποιησάμενοι,
 ζει- ὥς οἱ πέμποντες ἔλεγον, αὐτομάτως εἰς Βύβλον ἀπεκο-
 us- μέζετο καὶ πέρας ὁρίων ταῖς ἐκεῖ γυαῖξιν ἀπεργάζετο.
 à- eisdem ferè verbis rem explicat D. Cyrillus
 i- lib. II. tom. II. in Esaïam. Vas illud seu ollam
 u- Caput papyraceum vocat Lucianus, libro
 n- de Dea Syria; Βυβλίνῳ κεφαλῷ. eamq; diebus
 r- septem ex Ægypto Byblum, ait, mari ac ven-
 n- to diuinitus præparatis, transvehi solitam.
 s- Adonim autem ab apro occisum adamauit
 Proserpina, vti superstitem Venus, quæ cum
 inferos enixè deprecaretur, vt viuus restitue-
 retur amasius, ac eius amplexibus ipsa de-
 nuò bearetur, inuidente Proserpina, tan-
 dem est transactum, vt alternis vicibus vtra-
 que Dea iuuenis amore frueretur. An ta-
 men, vt ij volunt qui sex menses Proserpinæ,

totidem Veneri, an vt alij, qui vtrique totum tribuunt annum, non satis constat. Has habet opiniones Scholiaſtes ad Theocriti Eïdyll. III. & ad Adoniazuſas vbi Poeta,

Ἀδωνιν ἀπ' αἰνῶς Ἀχίροισι
Μῦσι δουδεκάτω μαλακίποδες ἄγασιν ὦραι.

Adonim ſcribit ab inferis reducem, menſe duodecimo. & in Orphei, qui dicitur, hymnis ad Adonim,

Σθεννύμενε λαμπὴν ἐκ χαλαῖς ἐν κύκλασιν ὥραις.

quod Scaliger vertit, *Occaſe & rediuiue ſtatim vertentibus annis.* vide Bionem Idyll. a. Ouid. Metamorph. x. Atqui & mors eius quam ἀφανισμόν appellabant, & reditus quem ἑυρεσιν, vno eodemque menſe Ægyptijs celebrabantur, & ſemel quotannis; menſe nempe Athyr, qui poſt annum Nabonaſſaræum, ab Auguſto fixum, in Nouembrem Iulianū incidit. Eundem n. Oſiridem & Adonim intelligunt omnes. Mortem autem Oſiridis & reditum item eo tempore celebrata ſcriptum reliquit Plutarchus. & vetus Romanorum Calendarium in Nouembri *Heureſin* feſtum habet, repertum Adonim ſiue Oſiridem denotans & ab Ægyptiorum moribus propagatum. Athyr Ægyptiorum fixus, procul, vt vides, ab Ebræorum menſe

cum Thammuz i. Iunio, in quo, luctus &
 ha- (ita certè videtur) & Thammuz.
 Ei- Nec tamen inpingat hic annorum quis im-
 peritus, quasi ob festorum apud has gentes
 distantiam, tamq; diversa tempora, Plan-
 ctus Egyptiorum, dum Osiridem inuenie-
 bant, lamentaq; Iudæorum nil omninò cō-
 mune haberent. alia res est. In anno n. vago
 Egyptiorum nullum erat festum, null' men-
 sis, vt docti sciunt, qui non vnumquemque
 nō mensem solum Iulianum verum & diem
 totius anni pertransibat in magna illa cī.
 CD. LX. annorum periodo, de qua re iam
 diximus. postquam autem figeretur ab Au-
 gusto annus, festa sua vnusquisq; mensium
 retinuit, ea serie, eā anni tempestate qua tunc
 erant peragenda. fixo anno, figebantur men-
 ses, & festa. Iudæorum autem annus non ita
 vagus mensem Thammuz ab æstiuo Solsti-
 tio nunquam determinabat. Eadem igitur
 sacra, &, ob eundem, planctus ille vtriusq;
 videntur fuisse; & Egyptijs, mense Athyr
 vago, ad morem patrium, Iudæis mense fixo
 Thammuz. vide Plutarchum de Iside, &
 Lucianum libello quem iam laudauim⁹. Ab
 Egyptiorū autem more de literis iunco in-
 clusis & p mare Byblū transmissis, interpre-
 tatur Procopius illud Iesaiæ cap. XVIII. com. I

*Mittens, per mare legatos & in vasis iuncea per
superficiem aquarum. Επισολὰς βυβλίνας* habent
illic Seniores septuaginta. Festum erat aliud
Egyptijs, quod *ζήτησις* Osiridis dicebatur,
atq; in mensem Paophi, qui nimirum Athyr
anteuertit, incidebat, circa æquinoctium
autumnale. Vt hæc omnia plangentibus
Thammuz satis aptemus, priscorum moni-
menta non suppetunt. quæ potuimus de hac
re, scripsimus. Cur verò Adonim Tham-
muz vocarint non satis scio. Cùm tamen A-
donis pro Sole sumatur, qui tunc maximè
suas exercere videtur Aquilonaribus vires
denuò reparatas, dum Cancrum mense
Thammuz peragrat, à mense ad numen an
à numine ad mensem translatum nomen
videatur? Neq; aliud cogitarunt ij, qui pri-
mùm has nœnias instituerunt, quam Solis
accessum & recessum, quem vt amissum
nunc lugebant, & renatum lætis excipiebant
auspicijs. Ita rudiores olim & qui simplici-
orem vitam degebant, priusquam ab Astro-
nomis leges syderum didicerant. Manilius
lib. i. hoc idem vult.

*Nam rudis ante illos nullo discrimine vita
In speciem conuersa, operum ratione carebat,
Et stupefacta nouo pendebat lumine mundi,
Tum velut amissis mærens, tum lata renatis*

*Syderibus, varioq; dies, incertaq; noctis
Tēpora, nec similes umbras, iam Solē egresso,
Iam propiore, suis poterat discernere causis.*
vide, si placet, Firmicum de mysterijs cap.
II. Vtrum Thamud propheta sæpiusculē in
Alcorano memoratus, Tzaledi frater (תמדי
exaratur, & דאוד Euthymio Zygabeno)
an item Thamus Ægypti rex, tempore
Theat, ad hunc nostrum spectent nescio.
huius meminit Plato in Phœdro. idq; etiam
nominis haurit Ægyptijs inusitatum fuisse o-
stendit Thammus ille in historia Panis de-
mortui apud Plutarchum in οὗτος ὁ ἐκλελοιπὸς
των χρυσίων. Macedonibus forsan ex Orien-
talibus hisce sacris Thaumus pro Marte in-
notescebat. hoc nomine n. Martem eos vo-
casse scribit Hesychius. Temerè affirmat
Philastrius Thamuz (ita n. lego, non Tha-
mur, quod deprauatus nimium in quamplu-
rimis alijs Codex eius in lucem editus ha-
bet) filium fuisse Regis Gentilium cuius Iudææ
mulieres simulachrum cum fletibus adorabant,
impietatemq; gentilium colentes, ei offerre sa-
crificia non desinebant. Adijcit autem quasi ex
Ægypto nomen peteret; Thamuz enim Pha-
rao ille dicebatur rex Ægyptiorum qui sub beato
Mose Ægyptijs prasidebat illo tempore. Atqui
nonnullis Chencheres appellatur qui sub

exitu, in Ægypto Pharaon regnabat, undecimus nempe decimæ octauæ dynastiæ Diospolitarum. Acherres alijs, eiûdem dynastiæ duodecimus. Alijs Petilonius (qui Petessontius nominatur in excerptis illis barbære versis ex Eusebij Chronico & inter Scaligerani editis) Tuthmosis denique siue Themosis etiam nuncupatur. vide si placet Manethonem apud Iosephum, Eusebium, Theophilum Antiochenum, Ptolemæum Mendesium apud Tatianum, & Cedrenum. verùm de Themosi (vti vocatur in Iosepho aduersus Appionem) id, quod de Pharaon Thammuz, adfert, Philastrius hausit. haut ita distant vocabula. sed Themosin aliquot sæculis Mose priorẽ fuisse volunt Chronologi accuratiùs putantes. Eodem, quo memoratur Thammuz, Ezechielis capite, singularis etiam cultus mentio fit, quæ ægrè, ni fallor, alibi reperitur. id est Troglodytarũ, vti eos appellat Philastrius, ita illi dictos quòd siue in subterraneo specu seu occulto antrò omnigenas Numinũ effigies, velut in Pantherò, adorabant. Verba sacra sunt.

Duxit igitur me ad ostium Atrij, & vidi, & ecce erat foramen vnum in pariete. Et dixit ad me, Fili hominis, fode quæso parietem. & perforaui parietem & ecce ostium vnum. & dixit ad me ingredere,

ingredere, & vide abominationes pessimas, quas ipsi h'c faciunt. Ingressus igitur sum & vidi, & ecce, omnis similitudo reptilium & animalium abominabilium, atq; vniuersa idola domus Israel sculpta in pariete circumcirca. Et septuaginta viri ac senioribus domus Israel & Iazaniab filius Saphan stabat in medio eorum, qui stabant coram idolis, & unusquisq; habuit thuribulum suum in manu sua, & vapor nebulae de incenso ascendebat. picta autem animalia illa in templi parietibus esse intelligit B. Hieronymus. Non solum, inquit, idolum zeli (quod paulò ante Ezechieli memoratur, & Militiæ, ni fallor, Coeli erat statua à Manasse Rege dicata in II. Reg. cap. XXII. com. 5.) stabat in introitu portæ Aquilonis sed & omnes templi parietes diuersis idolorum imaginibus pingebantur, ut nulla esset bestia quam non parietis pictura monstraret.

NESOL.

NEBO. *Mons cognominis. in Assyriorum reperitur nominibus. pro eo habent LXX. Dagon. Νεβς. Ναβ. in Dibon cultus Nebo. Mardocempad.*

CAP. XI.

NVmen erat etiam *Nebo* seu *Nabo*. E. saia cap. XLVI. *Cecidit Bel, succubuit Nebo.* Nebo autem in Ieremia cap. XLVIII. com. 1. est Moabitidis regionis vrbs & Deuteronom. XXXII. com. 40. montis Abarim cacumen. Ab vrbe an à monte cognomine dictus Nebo? ad designatum Esaia locum D. Hieronymus. *Nabo & ipsum Idolum est, quod interpretatur prophetia & diuination, quam post Euāgelij veritatem in toto orbe conticuisse significat.* vestigia huius numinis item habes in Nabuchadnezar, Nabuzardan, Babyloniorū Nabonito, Nabopolassar (quem meminit Ptolemæus in Mathematica Constructione) Nabonabo & huiusmodi alijs. Supra n. admonuim⁹ Deorū nomina Principum nominibus vti bona omnia sapissimè adiecta Quam ob rem pro *succubuit Nebo* in Esaia LXX. habeant *συνεργία Δαγών*, mihi non constat. sed post ea quæ attulimus D. Hieronymi verba sequitur. *Sine*

iuxta

in xxi. LXX. δαζὼν qui tamen in Ebraico non habetur. Et est idolum Ascalonis, Gaza, & reliquarum urbium Philistim. Assyrium autem fuisse numen, ea quæ citauimus nomina ostendunt. Symmachus Νεβός, Aquila & Theodotio Νεβὼ eum vocabant. Verum & Nebo alibi in veneratione habitus, quàm in cognomine monte seu vrbe esse videtur. In Dibon inquam Moabitarum item vrbe, de qua Numer. xxi. comm. 30. & Iesaiæ cap. xv. com. 2. vbi Fanum in Dibon memoratur & planct⁹ נֶבֹּי אֶגְחַל. Nebo i. propter Nebo. atq; inde est quod Hesychius habet. Δεβὼν, τόπος ἐνθα ἱδρύται ἱερὸν Μοαβιτῶν. i. Debon locus vbi fanum Moabitarum sacratur. LXX. autem Seniores in Eisaï loco iam dicto: ἀπολεῖται γὰρ καὶ Νεβὼν, ὃ ὁ βασιλεὺς ὑμῶν. i. Vastatur Nebon vbi altare vestrum. an Δεβὼν legendum ibi? videtur sanè, nam Nebo, in eodem cōmate, ijs est Νεβὼ τῆς μοαβιτιδῆς. Certè haut alium Nebo à Chamos & Belo phégorio iure forsàn putes. vide quæ ex D. Hieronymo citamus ad extremū capitis v. superioris Syntagmatis. Inter Babyloniorū item Deos censetur MERODACH Iesaiæ cap. L. vbi LXX. habent μεροδάχ. quid fuerit Mero aut Merodach nondum est compertum. Reperitur in Regum nominibus; in Euilmerodach, Mar-

Mardocempad, Mardocente & similibus. Mardocempad, apud Ptolemæum in Mathematica Constructione, is est qui Merodach Balædan Isaïæ cap. XXXIX. I. appellatur.

SESACH. Σακίαι ἡμέραι. *Festum Saceum, uti Saturnalia. Zogana unde. Lous mensis Berosi* αἰο, Athbasch *Rabbinorum. Diana Persica. Sacæa, & Saceia à Sacis deivctu, ut alij volunt. Baiāyis festum Assyriorum.*

C A P. XII.

SESACH Numen est apud Ieremiam cap. XXV. com. 26. & LI. com. 41. Ab eo (sic volunt viri doctissimi) Saceæ, Festum Babyloniorum, dicta, seu ἡμέρας Σακίας, uti apud Romanos Saturnalia à Saturno. Atque ut Saturnalibus, servis epulantibus famulabantur Domini, ita & in diebus Saceis; qui quinq; erant cōtinui, & dies XVI. mensis Loi primus. Testimonium de hac re Berosi Chaldæi ab iniuria temporis servavit Athenæus Dipnosoph. XIV. Βήρωσθ, inquit ille, ἐν τῇ πρώτῃ Βαβυλωνιακῷ, τῇ Ἀφρῳίῳ ἐκκαθι-
αῖτο, φησὶ, ἀγέσθαι ἑορτῇ Σακίαν περὶ σαταγορευομένην ἐν Βαβυλῶνι ἐπὶ ἡμέρας πέντε, ἐν αἷς ἐθθ ἐθ ἀρχέσθαι τοῖς δεσπόταις

δεσπότης ὑπὸ τῶν οἰκιστῶν, ἀφ' ἧς τῆς οἰκίας ἐν
 αὐτῶν ἐνδεδυκότες οὐκ ὅμοιαν τῇ βασιλικῇ, ὅν κ' ἐκαλεῖ-
 σαι Ζωγάρην. μνημονεῖαι τῆς ἑορτῆς καὶ κτησίας ἐν δευ-
 τέρῳ Περσικῶν. hoc est, *Berosus in primo Babylo-*
niacorum refert, XVI. die mensis Loi festum Sa-
cean dictum Babylone dies quinq. celebrari. In
his morem esse, Dominos parere imperio servorum.
præesse autem familie eorū unum vestem regia-
similem indutum, Hunc Zoganen nuncupari.
Festum memorat etiam Ctesias in secundo Persi-
corum. Classici meherculè auctores Berosus
 & Ctesias de rebus Asiaticis. serui autem
 nomen, qui festo præfuit & Zogana hæc
 dicitur, Chaldaicam petit originem. Nam
 ἡδ Segan, præfectus est in ea dialecto. Lous
 mensis Syromacedonum undecimus Berosi
 æuo autumnū paulò præcessit & in Augu-
 stum incidit. Antè Alexandrum verò, in cu-
 ius gratiam noua mensium period⁹ inchoata
 est, παῦρον à Vere abfuit. Idolum, vt videtur,
 Babyloniorum erat Sefach aut Sach, atq; in-
 de est quod regem Sefach & ipsam urbem,
 eodem nomine, meminerit propheta. Quo-
 modo, inquit, *capta est Sefach?* Nam Bel, Me-
 rodach, Melcom, & qui sunt id genus alij
 pro ipsa gente, seu populo, à quo in venera-
 tione habiti sunt, capitibus tribus præceden-
 tibus sæpè accipiuntur. ita de Babylonijs
 Sefach

Sesach capio. & Magnus ille Scaliger in notis ad Berosi fragmentum festa illa quæ commemorat. 39. & 57. capitis LII. memorantur, sacros, quos diximus dies putat denotare, non epulas Baltazaris (de queis Danielis historia) ut sentit vulgus Chronologorum. Prophetiam n. illam ad Babylonem refert à Cyro captam cum scilicet, ut testis est Herodotus, tota vrbs choreis & oblectationibus occupata festum ageret. Optimè sanè convenit, stragem & gentis captiuitatem à S. Sancto sub eius numinis vocabulo designari, cui, dum flagellum illud Dei Opt. Max. erat meritò expectandum, celebrarent sacra. vide Herodotū lib. 2. Sed vereri possit quis meritò ut aliud omninò quid de Sesach satis innotescat, quàm Numen duntaxat hoc nomine Babylonij fuisse cultum. Sacerdos dies ei sacros constantè adserere non ita facile est. Iudæi tantummodò ad modum quem *Athbasch* vocant, Sesach denotare volunt Babel. Sesach n. scribitur, ששב, Babel בבל. A Tau regrediendo, ordinatâ elementorum serie, si pro ב bis sumas ש, & pro ב, ל, ex *Babel, Sesach* fiet. sed vix risum heic forsan teneas. Atqui etiam *Athbasch* isthoc meminit & ad hanc rem amplectitur D. Hieronymus in Cōment. v. ad Hieremiam.

Dies

Dies verò Sacei mirum est quin idem fuerint cum festo illo Persarum *Sacæ* dicto, quod ob victoriam in Scythas, qui vniuersi Sacæ Persis appellabantur, Cyrus memoratur instituisse & Anaitidi (hoc nomine vocabatur Diana Persica; quæ & Zaretis nuncupata) Numini Patrio sacrâsse. Ipsum n. victoriæ diem Anaitidi dicasse cum scribunt, & vbicunque Deæ fanum esset, ibi & sanciuisse vt Sacæa celebrarentur, velut Bacchanalia interdiu noctûque ad morem Scythicum ordinata, compotantibus viris foeminisq;, & lasciuientibus. refert Strabo lib. XI. cui festum τὰ Σάκαια & ἡ Σακαίων ἑορτὴ nominatur, atque idem ferè habet Eustathi' ad Periegeten, qui diem ipsum victoriæ, vnde festi initium, Σακαίαν dictum ait à Cyro. Babylonios sanè, postquam Orientis imperium obtinuerant Persæ, cum Dea ipsa festum etiam, ad sacram autoris imperij item memoriam, in mores suos recepisse & numerum dierum quinario (quemadmodum Caligula Cæsar Saturnalia) terminâsse, & scenicum seruorum imperium, alia, vt fit, rituum cumulo adiecisse non absonum est. atq; ex his Sacæis forsan Berosi & Ctesia Σακίας ἡμέρας potiùs intelligendas quis existimet. quæ ad Sefach ita non possunt referri

ferri, quippe quod Cyro antiquius est nomen in sacris literis. verum ex Assyriorum seu Babyloniorum antiquissimis ritibus originem Sacrorum dierum & Cyro longè vetustiorē petendam esse, ipsis Beroso & Ctesia autorib⁹, mihi est persuasissimum. inde colligo, quòd non modò Berosus libro primo, vbi scilicet de reconditissimis Babyloniorum monimentis egit, eos collocasset, sed etiam Ctesias diu ante quam ad Cyri imperium aut res Persicas deuenerat, inter Babyloniacas & Assyriacas enumerasset. ex huius n. quinto citatur q̃ habet supra Athenæus. Cæterum nihil de Cyro ille, nihil de Sacis, de Persis nihil in priorib⁹ sex libris scripsit, sed tantummodò ea quæ Persicum imperium præcesserunt. Id qui integram eius historiam, quæ temporis iniuriā periit, diligentèr perlegit, testatur Photius in Myriobib. Cod. LXXII. Sacarum etiam cladē sub Cyro libris succidaneis meminit, neque tamen de hoc festo occurrisse quid ibi obseruauit Photius, nec in eadem historia apud Herodotum quid eiusmodi reperitur. Li- quidò mihi hinc constare videtur *Σανίας ἡμέρας* & *Σάναια* Cyro multis sæculis, si fides hisce scriptoribus, vetustiora esse. nec sine ambigua de ea re sententia, Strabo quod habet, retulit.

retulit. Non igitur tanti sunt quæ habet ille
aut exscriptor Eustathius, quin ad Sefach,
id est originem Assyriacam seu Babyloniam,
atque multò vetustiore *Σακίας ἡμέρας*
referantur. Ab hac forsan Dea, Sacas nomen
est Babylonicum apud Iamblichum Syrum,
non Iuliani *Ἐγλάτῃ* præceptorem illum, sed
qui CC. circiter annos ante eum floruit.
Ipse & Babylonios *Σαρχέρας* vocare *ἑγλασίων*
scribit, quemadmodum Græci Euryclea
nominant. An quod ab hoc numine vaticinia
fuerint, ideo Sacchuran vatem dixere?
viderint doctiores. habet, quod adnotamus,
Iamblichus in rebus Amatorijs de Rhodane
& Sinonide apud Photium in Myriobiblo
Cod. XCIV. Tanquam à Scythijs tantummodo
originem habuerit festum Sacca,
id etiam *συχθινὴ ἡμέρα* appellat Hesychius.
Neque aliud fortasse erat festum illud *Βαϊάσις*
Assyrijs dictum, quod à *Βαϊά* Pag deduci potest,
id est *letari*. Mirà n. summâq; & quæ
festum, ante alias animi relaxationes, denominaret
lætitiâ celebrabantur dies Sacca. *Βαϊάσις* memorat,
quem laudamus, Hesychius.

Ciun. Saturnus *Arabibus*. Raiphan. Remphan. Rompha. *adfini elementorum figurâ hallucinati sæpè Græci Bibliorum interpretes. ἀμαύρωσις. πύλωσις.* Chon Hercules *Ægyptius*. Gigon.

CAP. XIII.

C*iun* imago occurrit apud Amos \bar{v} . com. penultimo. *Portastis tabernacula Molech vestri* (seu *Milcom*) & *Ciun imaginem vestram, stellam Deorum vestrorum* (seu Dei Vestri) *quas* (aut quam) *fecistis vobis*. Notat Aben-Ezra Persis & Arabibus (linguâ Ismaeliticâ) כִּיּוֹן *Ciwan* dictum eum quem Ebræi *Sabathi* i. Saturnum appellant. Ebraicè exaratur כִּיּוֹן . sed D. Stephanus Protomartyr *Ciun imaginem vestram, &c.* apud D. Lucam Act. \bar{v} i. com. 43. ita vertit καὶ τὸ ἀστρον τῷ Θεῷ ὑμῶν Ρίμφαν , τὰς τύπας, ἃς ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς, quæ eadem habent LXX . Seniores, præterquam quod nonnullis exemplaribus Ράιφαν substituitur, & προσκυνεῖν omittitur. Noui instrumenti codices sunt etiam queis Ρίμφαν legitur. & Origenes lib. \bar{v} . locum illum citans habet Ρίμφα . & Remphan seu Romphan volunt aliqui, quasi à רעם רעם *Ragham Pagham* id vocabuli deducetur,

tur, & tanquam *Iouem altitonantem* significaret. Pro *Picor* stant pleriq; codicum vulgariorum. atque ita legebant & Syrus & Arabs interpretes. Ioannes Drusius audacter. *Esset*, ait ille, *Cheuan* (sic legit *כרן*) *nisi manus aberrans maluisset scribere Picor, pro n. aut. forte ipsi interpretes legerunt כרן pro כרן* sanè interpretes græcos sæpius hallucinatos elementorum Ebraicorum siue adfini figura, siue malâ scriptione, quædam ita vertisse, vt ob eam solummodò rem ab Ebraica veritate aberrasse videantur, plurimis potest demonstrari. de elementis *ח* pro *ו*, & item pro *ו* ab ijs subinde perperam sumptis & id genus alijs monet D. Hieronymus ad Oseâ sæpius, & alibi. sed piaculū esto tale quid de ijs qui spiritu sancto dictante ex veteri instrumento ad rem Christianam promouendam quid adduxere. Aquila & Symmachus retinuerunt vocem *Ciun*. Theodotio transtulit *ἀμαύρωσιν*, & Theophilactus ad Acta, *τὸ φλωσιν*. hic *Cacitatem*, ille *obscuritatem*. In locò autem isto Amos prophetæ obscuro me tam cæcutire sentio, vt nihil omninò videam. Quod afferunt nonnulli de Hercule Ægyptiorum lingua Chon dicto, haut ita placet vt in eo *חן* Ciun repertum esse opinemur. De Hercule illo ex Antiocho Syracusano Xenophanis

nophanis filio Lilius Giralduſ x̄. & ad ſignatum Aſtorum locum Theodorus. Neque verò ita conſtat Herculem Ægyptium ea voce denotari. Qui primus tradidit, Chon forſan malè à mutilato πὺ γιγῶν (quod nonnullis veterum Hercules Ægyptius eſt) Syracuſis accepit. Heſychius. Τιγρῶν, οἱ δὲ γιγῶν, πᾶλαι αὖ, ἐπιπάταια, τραπέζι. οἱ δὲ Αἰγύπτιον Ηρακλῆα. i. *Gigon nonnullis Gigon, Patæcus, Epipatacus, Trapezius. aliqui Herculem Ægyptium intelligunt.* nobis quid Gigon, quid Patæcus heic fuerit, ſatis innotescere diffitemur. de hoc Heſychij loco vide ſyntagmatis huius extremum.

Aceruus MERCURIJ. Margemah. Ἑρμῆος λόφος. Ἑρμαῖα. Mercurius Ἑρμῆος. Ἑρμαῖα. unde primus apud Græcos acerui Mercurio ſacri. Merkolis. Margemah quid & unde dictum.

C A P. XIV.

IN Prouerbijs Salomonis cap. xxvi. 8. nimirum editione veteri: *Sicut qui mittit lapidem in aceruum Mercurij, ita qui tribuit*

fi- *huit insipienti honorem.* Ebraica veritas habet,
 eq; *במרגמה* i. in *Margemah* ex qua voce Mer-
 vo- curium formarunt, vti vides, prisci; tamen si
 or- Græci interpretes, Chaldæus paraphrastes,
 ul- recentiorumq; plerique fundam ibi intelli-
 u- gant. De versione, non hîc disputandum.
 ai- Gentium sacra ibi intelligit Beda, & ita ex-
 a. plicat. *Qui insipienti, id est, heretico honorem*
 e- *docendi confert, non minùs delinquit, quàm qui*
 m- *deos ac delubra gentilium cultu veneratur inani.*
 s- Quid autem aceruus Mercurij ibi denoter,
 e- breuiter enarrandum. A sacro n.ritu erat id,
 s- ad quod interpret digitum intendit, & ab O-
 rientali cultu. Erant apud priscos *Ἑρμαῖοι λίθοι*,
 siue lapidum acerui Mercuriales, seu *Ἑρμαῖα*,
 vijs publicis & compitis ad itinera demon-
 stranda congesti, quos transeuntes viatores
 crebro lapidum iactu in Mercurij honorem
 augebant. Mercurius n. id est, Hermes, Via-
 rum præses erat & *ἑνὸς δὲ* dictus, quem
 maximè superùm fore iratum si quis viam
 erranti comitèr nō monstrauerit, canit The-
 ocritus Idyll. κς.

————— *κεχολῶσται,*

Ἐε κεν ὁ δὲ ζαχρεῖον ἀγνήτῃ τις ὀδύτῃ.

Dicuntur acerui illi *Ἑρμαῖοι* Nicādro, & de eis
 Epigram. est Antholog. iv. c. xii. intelligendū.

Ἰερὸν Ἑρμῆν μὲ θεασείχοντες ἔχουσιν
 Ἀκθῶποι λίθινον ἑσθλόν

Cultus eorum exprobratur Oraculis Sibyllinis, in procemio

Ἐκ παρ' ὁδοῖσι λίθων συγχάματα πάντα σέβει.

Fabulam ad hanc rem habent Græcorum Commentarij. cū in confessu, aiunt, superum Mercurius esset Deorum calculum subiturus, accusatus nimirum à Iunone ob patratam Argi cædem; in gratiam Iouis, Deorum turbam Mercurium quidem absoluisse, calculos sed omnes, pro singulari coelestis fori ritu, ad eius pedes iactu coaceruasse; quo scilicet facto execrandam sibi etiam cædem illam in Iunonis gratiā manifestò narrarent. Hinc in Mercurij honorem mos eiusmodi hominibus vsitatus. *θεον* (scribit Didymus ad Odyss. π.) καὶ τὸς ἀνθρώπους ἄχρι τοῦ νῦν εἰς τιμὴν Ἑρμῆ καὶ τὸς ὁδοὺς διὰ τὸ τὸν θεὸν εἶναι τὸν παθηγέμονα, καὶ τρόπον τῷ ἐκδικέντων, ἑσθλὸς ποιεῖν λίθων, καὶ διάγωντας, περβάλλειν λίθους καὶ τέττες καλεῖν Ἑρμαῖας λόφους. Inde etiam nūm, inquit, in vsu est homines in Mercurij honorem, eò quod viarum sit præsēs, &, ad morem Deorum eum ab accusatione vindicantium, lapidum acervos vijs publicis congerere; hos autem prætereuntes crebro iactu augere & Ἑρμαῖας λόφους, i. acervos Mercuriales nuncupare. Plura ad

ad eam mentem apud Eustathium, Suidam, Hesychium & Magni Etymologici auctorem. Voluit igitur sapientissimus ille hominum, eum qui stultum honestauerit, tantundem facere, perinde ac si λόφον ἑρμαῖον, seu acervum Mercurij, lapidis iactu augetet. collata & stulto, & acervum quasi beneficia. huic lapidis accessione, illi honoris. Neuter autem gratum rependit animum, non stultus magis quam lapidum acervus. neuter beneficium conferri satis agnoscit. Adagium verò est Ebraicum *י. זורק אבן למרקוליס* *i. spargit lapidem in Merkolis*, eodem sensu usurpatum quo à Salomone *Margemah*. De Merkolis R. Nathan autor Baal Aruch, ex veteribus. *Lapides fani Merkolis sic dispositi erant ut unus hinc, alter illinc, tertius super utrumq; collocaretur.* Alius à I. Drusio citat^o Decuriã. *VIII. Adag. Ebraic. VI. Merkolis, binis lapidibus sibi mutuò adjacentibus, tertius lapis imponebatur.* Meminere etiam huius & λιθοβολίας Rabbi Moses Ben-Maimon in Misnah Torah lib. I. seu de scientia part. *י. עכרים* *i. de cultoribus stellarum cap. III.* & Elias in Thisbi. *Margemah* autem à *רגם* *Ragam i. lapidibus obruit*, volunt qui ibi *Merkolis* intelligunt, & lapidum iactum interpretantur. Delirium Goropianum de etymo Mercurij & *Margemah*

mah ex Teutonismo petēdo quæras in Her-
mathenis lib. VII. si nugis plusquam Becce-
selenicis delecteris.

*Numina Syra, quorum gentilia duntaxat no-
mina comperimus. Pattæci Phoenicum,
Nauium propriis picti, insignia tantum e-
rant; puppib⁹, Dij Auerrunci seu Tutelæ.
Nauis quæ Europam vexit an Iouis fuerit
Tutela. Inter insignia nauium seu τὰ ἑλ-
κωνία & tutelæ accurate distinguitur. Philo-
xenus Glossarij autor notatur. unde Pattæci
dicti. ἐπιτραπέζιον. Epitrapezium Patæcus.
coniectura in Hesychium. Hercules Epi-
trapezium seu Mensæ genius.*

C A P. XV.

QVæ veterum monimentis & sacris
& prophanis peculiari vocabulo
indigetantur numina Syra, ha-
tenus animaduertimus. Ne diligentia
nostræ quis temerè detrahat, etiam quæ
gentium, quibus colebantur, nomine tan-
tummodò innotescunt, non præterimus.
Deus Hamath, Deus Arphad, Deus Hena,
Iua, alij memorantur. II. Reg. cap. XVIII.
com.

com. 34. Ita Rabshake. *Vbi est Deus Hamath, & Arphad? & vbi est Deus Sepharuajm* (de eo suprâ diximus) Hena & Iua? *si liberauerunt Samaria de manu mea.* Hamath autem & Arphad Syriæ vrbes. constat apud Ieremiam cap. XLIX. comm. 23. Eadem autem os illud impurum, apud Iesaiam cap. XXXVI. 19. Sed verò cap. XXXVII. com. 12. ita effert. *Nunquid liberauerunt eos Dij gentium quos perdiderunt patres mei, nempe Gozan & Haran, Raseph atq. filios Eden, qui fuerunt in Bithlassar? vbi est Rex Hamath, & Rex Arphad atq. rex Ciuitatis Sepharuajm, Hena & Iua.* hic Reges dicuntur qui in Regum libro Dij. quod referas licet ad ea quæ in capite de Molocho indicauius. Deos autem Seir, id est Numina Idumæa occurrunt II. Paralip. cap. XXV. comm. 14. *Et factum est postquam rediisset Amaziahu à cade Aedomeorum adduxit Deos Seir, statuitq. sibi in Deos, & procubuit ante eos, atq. suffitum exhibuit eis.* Neque importunè heic damus Phœnicum Pattæcos; quod nomen etiam est, sed ab alia causa, generale, & Dijs omnibus Phœnicijs, forsan & Syris, commune. Pattæcus Deus nunc erat Baal, nunc Astarte, siue alius Syrorum, quem cubitali figurâ, aut Pigmæi staturâ in nauium & proris, & puppibus circum-

cumferebant. Παταίικος appellat Herodotus in Thalia, vbi de Vulcani statua quam derisit Memphi Cambyfes; & proræ tantum meminit. Patæcos, inquit, οἱ φοίνικες ἐν τῇσι πρῶ-
 ρησι τῆς θεήρων περιάγουσιν. Alij etiam in puppe collocant. Helychius. Πάτακοι. θεοὶ φοίνικες, ἕς ἑκάστη καὶ τὰς πρύμνας τῆς νεῶν. & Suidas. Πάτακοι θεοί. οἱ πάτακοι φοινικικοὶ (ita legerem) ἐν ταῖς πρύμναις ἰδρύμενοι. Qui verò in prora pictus, navis insigne; qui in puppe, tutor erat seu Deus Auerruncus, siue Deus Tutela, vti veteres loquuntur, Dijs Topicis, ni fallor, inscriptiones sacræ. Eius Dei tutela navis dicebatur. Hinc aliqui fabulam raptionis Europæ ad prædones trahentes, navem, aiunt, Iouis tutelâ, effigiem tauri habuisse, atq; inde à Ioue raptam veteres esse nugatos sic & de Ganymedis aquila statuunt. videsis Sextum Pompeium in Europa, Lactantium de falsa Religione cap. xī. vt cæteros præter-
 eum. Heic, si illi non malè interpretantur, Belus sub Tauri effigie tutor erat navis & Pattæcus in puppe collocatus. Nam Belus Phoeniciorum est Iupiter. Sic Virgilius

—————aurato fulgebat Apolline puppis.
 quæ Apollinis tutela erat, & Persius Sat. vī.
 —————iacet ipse in littore, & una
 Ingentes de puppe Dei—————

Alia

Alia eiusmodi apud veteres. Cæterum cum
 haut taurinâ figurâ apud Phœnicios colere-
 tur Iupiter, sed magis Astarte quæ curuos,
 vt ait ille, imitata est Lunæ ignes, malè con-
 iectant qui eâ Tutelæ Deum, in Europæ ra-
 ptu, ita signatum volunt. accedit, propria
 Numinum simulachra pro tutoribus olim
 nauium (vt sæpè iam Sanctorum effigies a-
 pud Christianos) habita, animalium autem
 figuras in Proris & pro *Ἀγορήων* seu insigni-
 bus naues tantum denominantibus esse ad-
 hibitas, vt de Æneia naue, quæ tenebat rostro
 leones *ἀντι τῷ Ἀγορήων*, testis est Maro lib. x.
 Nomen etiam semper accipiebant naues à
 signis illis siue animalium, siue heroum, seu
 rei cuiuspiam aliis in proris pictæ, aut cæla-
 tæ; nunquam ni fallor, à numinibus quo-
 rum in tutelis ipsæ fuerint. & rectius mul-
 tum ij, qui insigne naus quæ Europā vexit
 Taurū fuisse, vti & Arietem eius quæ Phry-
 xum, scribunt. sic Eusebius in Chronicis. sic
 equos dictas Gardarensium naues, quorum
 proræ insculptis equis insignes, refertur a-
 pud Strabonem; cui *ἐν ταῖς πρώταις ἐπίσημα*, hu-
 iusmodi insignia nuncupantur. obuium est
 libro c. De huiusmodi intelligas D. Lucam
 in Actis Apost. cap. xxviii. comm. ii. vbi
 Syracusas à Melita vectus est D. Paulus in
 Naui

Nauis Alexandrina cui *Παράσημον* DioscURI
 (hoc est Castor & Pollux, siue Gemini; vt
 Syrus & Arabs vertunt. sed tamen alij etiam
 sunt Dioscurorum sub nomine in veterum
 indigitamētis) ad quem locum benè Theo-
 philactus: *ἐθ' ἄρ, inquit, αἰὶ πως ἐν ταῖς Αλεξαν-
 δρείων μάλιστα ναύσι πρὸς γὰρ τῇ πρῶρᾳ δεξιᾷ τ' ἢ εἰς ἐνὸν-
 μα γραφαῖς ἔῃ τοιαύτας.* semper n. Παράσημον in
 proris, vt in puppib⁹ Tutela. Sunt magni vi-
 ri qui & locum illum aliter sed malè intelli-
 gunt. Sed doctorum nonnulli veteris Glof-
 sarij Latino-Græci autorem, qui Philoxenus
 putatur, secuti, discrimen hocce nō capiunt.
 Ita Glossario legitur: Tutela *Παράσημον ὃν πλοῖον.*
 male omninò. sed poptimè distinxit hæc pri-
 m⁹, q⁹ sciam, V. Cl. Daniel Heinsius in notis
 ad *xiv*. Silij Italici, & post eum heros ille
 Ios. Scaliger in Eusebianis, qui ad Festum
 tamen satis incogitantè *Παράσημον* & tutelæ
 discrimen nō animaduerterat. Rectè verò ibi
 doctorum phoenix ab Ebræa lingua Patæ-
 con petit originem. vocabulum denotare ait
 cælaturas siue *ἐκτυπώσεις.* certè τὸ *Πιττοκίμ*
Pittocim idem in sacris literis significat, quod
 vt per Græcanicam orientalium vocum de-
 prauationem in *Παθαίμης* migraret, non erat
 difficile. Quòd Dij isti siue picti siue aliter
 ficti in prora puppiue erant, idè Pattæci
 dicti.

dicti. ΠάταικΘ item & ἐπιπάταικΘ habentur apud Hesychium in γλῶσσῃ. verba eius iam addidimus capite de Ciun. alibi item ille: Εὐφραδης, ΠάταικΘ ἐπιτραπέζιΘ. quid heic εὐφραδης, non intelligo. sed ex hoc loco hariolandum esse æstimo, apud eum in γλῶσσῃ, τὸ ἐπιπάταικΘ à librariorum incuria irrepsisse & ΠάταικΘ ἐπιτραπέζιΘ Hesychium ibi etiam scripsisse. Patæcus autem Epitrapezius, Herculis, ni fallor, statua erat, quæ mensæ apud veteres Genius & Tutela, vt alij, quos diximus, Patæci erant nauium. Inde n. titulus ille in Papinij Syluarum iν. *Vndicis Hercules Epitrapezios.* de quo idem ipse

—casta Genus Tutelæq; mensæ

Amphytrionides—

Etymologici autem autor. Παταύς, κατ' ἀραίρεσιν τῶ α̃, ἀπαταύς, ὦρΘ. Non omninò capimus quid sibi velit. Neque n. Orus magis Patæcus dicendus quam alius quis Deus. & quod de aphæresi τῶ α̃ habet nobis prorsus inauditum est, nec alibi compertum. neque ex ijs sumus quos pudet nescire & nescim⁹.

Aeneus Serpens. Serpentes in sacris. Beli & Draconis historia apocrypha unde. Belus Deus gulosus. Suum cultum Indæis scribunt veteres.

veteres. item Asinum, & Asini caput. unde ea sue nugæ sue calumnie. ex Gnosticorum forte disciplina. cur Coelum Iudeis numen fuisse tradatur. Coelicolæ in Codice dicti. resecta quæ nonnullis sunt alia Syrorum numina.

CAP. XVI.

SVnt autem, quæ consultò hætenus omisimus. Neq; n. lotum dedimus Aëneo serpenti à Iudæis adorato, quippe qui iussu Dei O. M. conflatus est. neque restat quod ad rem de eo dici posset, præter ea quæ in Ezechiae historia scripta relinquuntur. somnia quæ de eo & columnis, nescio quas, incisus iunxit Philastrius, vti plura eiusdem figmenta fastidit stomachus noster. Neque si Hesychij presbyteri Constantino-
politani libri *iv.* à fictis ad Deum Opt. Max. Mosis de ea orationibus, Dei vicissim ad Mosem, turgescences, ad manus nostras pervenissent, inde quid operæ nostræ sperandū fuisse existimamus. Memoratur ille Hesychius in Photij Myriobiblo Cod. *li.* Sed verò & heic corollarium de *Draconis* & *Beli* historia apocrypha, & de *Sue*, *Asino*, & *Cælo* quæ velut numina Ebræis olim habita im-
merito

meritò exprobrantur, seorsim adijcimus, neq; alium vt sortirentur locum voluimus, ne indubitata vetustatis monimentis aut fides improborum, in gentem à Deo O. M. electam, calumnias aut imperitorum siue malè feriatorum nugas misceremus. Quod ad *Draconem* Babyloniorum in Apocryphis celebratum attinet, poema sacrum historiolam illam quis magis nuncupet quàm inter signatae veritatis testimonia numeret. Serpentes, seu Dracones inter recondita gentium mysteria inprimis habita scio. & docent Clemens Alexandrinus, Iulius Firmicus, Iustinus Martyr, alij. & quanto honore Egyptijs & Phoenicibus olim Serpens fuerit habitus, qui Ἀγαθοδαίμων & Κηφ & Ophioneus dictus, videre est apud veteres quas laudat Eusebius in *περὶ δακνῆς α.* cap. vltimo. Neque in Mesopotamia esse Serpentes qui indigenis non lædant, advenas autem vehementer infestent tradidisse Aristotelem libello *περὶ θαιμασίων ἀνισχυμάτων* ignoro; vnde satis esse potest verisimile & incolas & accolas, hos, vt malum auerruncarent, vt gratias rependerent, illos Serpentem adorasse. eiusmodi n. cultus nec veteribus infrequens neque noui orbis incolis. Veruntamen cum duo tantummodo inter vetera monimenta

menta, sint commentaria, neque ita probata fidei, quæ Draconem illum Babyloniorum numen asserant, ea verò etiam adinuicem, haut parum diffideant; non omninò potissimum animum inducere, ut isthinc numerum Deorum Syrorum augeam. Scriptor enim eorum, quæ Apocrypha dicuntur Danielis, & Iosephus consarcinator nuper^o Ben-Gorion dictus, sunt huiusce rei autores bini qui restant. Hic sub Dario, ille sub Cyro collocat. Huius de Daniele parante Draconi deleterium verba latinè sunt ex Ebræo versa.

Abiens vero Daniel à conspectu Regis parauit instrumenta ferrea instar pectinum, quibus lima repurgantur, & coniunxit ea interiùs, tergum coniungens tergo, aculei autem eorum extrà prominebant per circuitum limati & acuti, quibus undiq; adhibuit varias ciborum species, præsertim adipem, pinguedinem, & alias res pingues. lituram quoq; sulphuris & picis apposuit ei, quibus fomentis absconditi sunt aculei ferrei & dentes illi serrati, habuitq; formam demensi (Ebraice מִנְחָה: Mincha quod est munus Deo oblatum) Cumq; Daniel illud proiecisset in rictum Draconis, suscepit ipsum Draco & deuorauit eam desiderio anima sua, et ubi descendit ad interiora ventris eius, dissoluebatur adeps & pinguedo à ferreis aculeis, & ingrediebantur

acumina

acumina ferratorum dentium in viscera Dra-
conis, atq; perforabant ea, & illico caput Draco
sentire ingentem dolorem, corruensq; mortuus
est sequenti die. ita Ben Gorion lib. I. cap. X.
 Atqui in apocryphis, pix solummodò, pin-
 guedo, pili, & ex ijs mazæ factæ memoran-
 tur; quarum esu Draco disruptus. In ijs i-
 tem ob interfectum numen, Daniel in Leo-
 num lacum coniectus est, de qua ne γρὸς qui-
 dem apud Gorionidem; qui nihilominus
 probabiliora adfert de tempore, quàm apo-
 cryphon autor. Nam in Leonum lacum
 Daniel detruditur sub Dario. testis est omni
 exceptione maior ipse propheta capite VI.
 & sub eodem, Draconem interfectum vult
 ille Iosephus. De *Belo* insuper uterq; refert
 quæ non alibi apud vteres comperias. Cæ-
 terùm, quæ ingluviei eius cottidiana erant
 sacra, sunt Apocryphon autori, σιμιδάλεως ἀρι-
 σταί ιβ. & πρόστα μ. & ὄντι μετρηταί ε. Iosepho au-
 tem Gorionidi, Iuencus, X. arietes, C. Pulli
 columbarum & LXX. panes subcineritij, &
 X. amphoræ, (id est כדדי *Caddai*) vini. Tam
 malè huic cum illo convenit; tam subsidia
 veterum vtrisque; desunt, ut fidem neutri ha-
 bere simus ausi. Cæterùm quisquis ille fue-
 rit qui adeo gulosum hunc Deum esse pri-
 mò, enumeratis obsonijs, finxerit, id omni-

nò non absq; sacrarum literarum autoritate voluit. nam apud Ieremiam cap L. com. 44 cultum Beli notatum legerat. *Visitabo quog; Bel in Babylone, & extraham de ore eius id quod deuorauit.* Neque autem Ebraicis, quæ Danieli adscribuntur, codicibus, *Beli, Susanna,* aut *Draconis* commenta sunt reperta; sed ex apocryphis cuiusdam Habacuc Ben Iesu sunt desumpta. De ea re D. Hieronymus. *Eusebius & Apollinarius pari sententia responderunt* (nempè Porphyrio) *Susannæ Belisq;* ac *Draconis fabulas non contineri in Ebraico* (Porphyrius ille aduersus *Διονύσιον* Danielis prephetiam scripserat) *sed partem esse prophetiæ Habacuc filij Iesu de tribu Leui; sicut iuxta LXX. interpretes in titulo eiusdem Belis fabula ponitur.* Homo quidam erat sacerdos nomine *Daniel* filius *Abda*, conuiua regis Babylonis: cùm *Danielem & tres pueros de tribu Iuda fuisse sancta scriptura testetur.* unde & nos ante annos plurimos, cum verteremus *Danielem*, has visiones obelo prænotauiimus significantes, eas in Ebraico non haberi. Et miror quosdam *μειψιμοίους* indignari mihi, quasi ego decurtauerim librum; cum & Origenes & Eusebius & Apollinarius aliq; Ecclesiastici viri, & Doctores Græciæ has, ut dixi, visiones non haberi apud Ebræos fateantur, nec se debere respondere

dere Porphyrio pro his quæ nullam scripturæ sanctæ autoritatem præbeant. Hactenùs Pater ille. De SVE ab Ebræis culto, Petronius in Catalectis:

Iudeus licet & porcinum numen adoret.

De ASINO seu aureo ASINI CAPITIS & Zabido spurcissimas ad hanc rem fabulas habes, quas Apion obijcit apud Fl. Iosephum. Tacitus Histor. v. *Effigiem quo monstrante errorem sitimq; repulerant, penetrati sacrauere.* Asinum intelligit. Eandem ob causam animalis apotheosin tradit Plutarchus Sympos. i. v. cap. v. Suem velut sementis atque arationis magistram coli putat. Ἰσως, inquit, ἐχὶ λόγον ὡς τὸν ὄρον ἀναλύαντα πηλῷ αὐτοῖς ὕδατος τιμῶσιν, ἔτω καὶ τὴν ὕν σίκεσαι σπόρε καὶ ἀρότε διδάσκαλον γενομένῳ. Verùm, an quòd carne suillâ abstinere, idè porcinum numen veneratos esse, creduli nimis æstimarunt? De abstinentia sanè tantum, non cultu loquitur Tacitus alioquin ut historicorum optimus, ita de Iudæorum ritibus nugator summus. Unde verò fabulæ Asininæ origo? plusquam ridicula sunt quæ blaterat Apion apud Iosephum. Nec minus impium est, quod de statua habent lapidea in Templi Hierosolymitani adytis ab Antiocho Epiphane reperta, figurâ humanâ, barbâ promissâ & quæ tene-

ret manibus librum, Asinoq; insideret. Mo-
 sis esse putabat nefarius ille Tyrannus. Hi-
 storiam legas in excerptis è Diodori Siculi
 libro XXXIX. Atqui in Gnosticorum libris
 de hac re nonnihil. In ijs vnus erat ἡ γέννα Μα-
 πίας dict⁹, in quo mira de Zacharia perempto
 ob asinum numen, inter sacrificandum, ab
 eo conspectum & vulgo proditum, scelesti
 ostentabant. Et quem Sabaoth, inter nomi-
 num portenta, vocitabant, eorum nonnulli
 Asini, alij Porci figuram habere prædica-
 bant. φάσι δὲ (scripsit Epiphanius) τὸν Σαβαὶθ
 οἱ μὲν οὐκ μορφῇ ἔχειν, οἱ δὲ χοίρει. Hinc forsan
 Porcini numinis falsò Iudæis tributæ ratio. si
 n. quòd carnem porcinam non comederent,
 ideo porcum adorare dicerentur, quid ob-
 stat quo minus etiam de camelo, cuniculo,
 coruo, struthione & id genus alijs, saltem
 non tantum de Sue, similia olim fingeren-
 tur. De Iudæis autem id affirmasse nonnun-
 quam profanos, quod hæretici somniabant
 Christiani, non est mirum; neque versatus
 quis in veterum monumentis nescius est,
 cum de Iudæis vrbe pulsæ verba fiunt, Chri-
 stianos interdū intelligi. Qui enim, licet vario
 cultu, Deum Opt. Max. venerabantur, nec
 idolis faciebant, eos, siue Iudæi, siue Chri-
 stiani fuerint, cū scilicet Christianorum
 nomen

nomen, primis nascentis Ecclesiæ sæculis, haut ita esset profanis seorsim cognitum, Iudæos omninò nuncupabant. sed cōmento illo Asinino Christianos, etiam orthodoxos, onustos ac *Asinarios* dictos scimus. atque in eorum opprobrium figuram pinxit olim spurcissimus nebulo, quæ auribus erat Asininis, altero pede vngulata, librum gestans, & togata; eiusmodi adiectâ inscriptione, D E V S C H R I S T I A N O R V M O N O N Y C H I T I S. vide, si placet, Tertulliani Apologetic. cap. XVI. & Minutium Foelicem. C O E L V M porro à Iudæis cultum, vt numen primum, traditur. Petronij, quem laudamus, versum, sequitur

Et Cœli summas aduocet auriculas.

& Iuvenalis Satyr. XIV. de ijs.

Nil præter nubes & Cœli numen adorant.

Sic Strabo lib. XVI. ex Mosis doctrina, sed falsò, docet. Constat autem apud Ebræos יְהוָה i. *Cælum* sæpè pro Deo Opt. Max. accipi. & in nouo testamento Ὁυρανός, ad eorum morem, ita vsurpatur. D. Matthæus cap. XXI. com. 15. ἐξ ὑψαῦς, ἢ ἐξ ἀνθρώπων. & D. Lucas cap. XV. com. 18. ἡμαρτον εἰς τὸν Ὀυρανόν. scimus Militiæ Cœli aras in veteri Iudæo-

ret manibus librum, Asinoq; insideret. Mo-
 sis esse putabat nefarius ille Tyrannus. Hi-
 storiam legas in excerptis è Diodori Siculi
 libro XXXIX. Atqui in Gnosticorum libris
 de hac re nonnihil. In ijs vnus erat ἡ γέννα Μα-
 ρίας dict^a, in quo mira de Zacharia perempto
 ob asinum numen, inter sacrificandum, ab
 eo conspectum & vulgo proditum, scelesti
 ostentabant. Et quem Sabaoth, inter nomi-
 num portenta, vocitabant, eorum nonnulli
 Asini, alij Porci figuram habere prædica-
 bant. φάσι δὲ (scripsit Epiphanius) τὸν Σαβαὶθ
 οἱ μὲν ὄντι μορφῇ ἔχειν, οἱ δὲ χοίρει. Hinc forsan
 Porcini numinis falsò Iudæis tributæ ratio. si
 n. quòd carnem porcinam non comederent,
 ideo porcum adorare dicerentur, quid ob-
 stat quo minus etiam de camelo, cuniculo,
 coruo, struthione & id genus alijs, saltem
 non tantum de Sue, similia olim fingeren-
 tur. De Iudæis autem id affirmâsse nonnun-
 quam profanos, quod hæretici somniabant
 Christiani, non est mirum; neque versatus
 quis in veterum monumentis nescius est,
 cum de Iudæis vrbe pulsæ verba fiunt, Chri-
 stianos interdū intelligi. Qui enim, licet vario
 cultu, Deum Opt. Max. venerabantur, nec
 idolis faciebant, eos, siue Iudæi, siue Chri-
 stiani fuerint, cū scilicet Christianorum
 nomen

nomen, primis nascentis Ecclesiæ sæculis, haut ita esset profanis seorsim cognitum, Iudæos omninò nuncupabant. sed cōmento illo Asinino Christianos, etiam orthodoxos, onustos ac *Asinarios* dictos scimus. atque in eorum opprobrium figuram pinxit olim spurcissimus nebulo, quæ auribus erat Asininis, altero pede vngulata, librum gestans, & togata; eiusmodi adiectâ inscriptione, **DEVS CHRISTIANO-RVM ONONYCHITIS.** vide, si placet, Tertulliani Apologetic. cap. **XVI.** & Minutium Foelicem. **COELVM** porrò à Iudæis cultum, vt numen primarium, traditur. Petronij, quem laudamus, versum, sequitur

Et Coeli summas aduocet auriculas.

& Iuvenalis Satyr. **XIV.** de ijs.

Nil præter nubes & Coeli numen adorant.

Sic Strabo lib. **XVI.** ex Mosis doctrina, sed falsò, docet. Constat autem apud Ebræos **שמים** i. *Cælum* sæpè pro Deo Opt. Max. accipi. & in nouo testamento **Ουρανός**, ad eorum morem, ita vsurpatur. D. Matthæus cap. **XXI.** com. 15. **ἐξ ὑρανό**, ἢ **ἐξ ἀνθρώπων**. & D. Lucas cap. **XV.** com. 18. **ἡμαρτον ἐς τὸν Ουρανόν**. scimus Militiæ Coeli aras in veteri Iudæorum

rum superstitione dicatas. sed vero ea hùc non trahenda. Malè intellectum Iudæorum idioma seu phrasin in causa fuisse putavi cur summum ijs Numen Cælum esse impij calumniarentur; tametsi Christianorù Imperatorum edictis sub nomine Coelicolarum coerceri videantur. Qui n. Coelicolæ in Codicis titulo *De Iudæis & Cœlicolis* vocantur, Iudæos fuisse quis autemet edoct^o ex Codicis Theodosiani lib. *XVI.* tit. *VIII.* L. 18. vndelex duodecima Iustiniani sumpta. sed vero Honorius & Theodosius ibi : *Cœlicolarum nomen inauditum quodammodo* nouum crimen *superstitionis vindicauit.* certe si Iudæi intelliguntur, nomen tunc temporis non erat Romæ inauditum, nec crimen nouum. Iudæi n. Coelicolæ dicti, saltem re ipsa designati, etiam sub Augusto, vti ex Strabone liquet. An Gnosticos igitur aut Saturnilianos qui innumeris Cœlis, non sine ænigmate, fictis, supremum eorum, ipsum esse Deum Opt. Max. nugabantur, intellexere? atqui harum etiam neutra hæresis sub Theodosio inaudita dicenda erat. vtraque diù antevertit. Cæterum liras eiusmodi liras, quales de *Sue, Asino, Cælo* calumniæ sunt, in gentem à Deo primùm electam, ab imperitis & profanis conflatas, non magis quis æstimet, quam eorum

eorum Sabbathum Saturno dicatum esse; ipsos primùm Idæos ab Ida monte, aucto in Barbarum cognomento, Iudæos vocitatos; sacerdotes eorum tibiâ tympanisq; concinere, hederâ vinciri solitos; vitem auream in templo esse sacratū, idq; vti cætera in Liberi Patris seu Bacchi honorem fieri consueſſe, & huiusmodi innumera alia, quæ veteres somniâſſe videre est apud Tacitum, Plutarchum, Strabonem, Diodorum, Trogum. Nec sibi constans Tacitus miram de eorum sacris prodit incogitantiam. *Asini effigiem penetrâli sacraſſe eos, cæſo ariete, in contumeliâ velut Hammonis*, futilem vulgi opinionem amplexus dicit. dein vero paucis intercedentibus periodis, *nulla simulachra urbibus ſuis nedum templis eſſe* ſcriptum reliquit. Libentè ea Chaldæorum miſſa facinus Numina, quæ ad Danieleſem quidam commentantes obtrudunt, lectoribus imponentes. *Rach* inquam quem pro Sole adferunt, vt *Nego* pro igne. & nescio quæ Hierophantarum nomina inauditis Dijs peculiaria adiungunt. Fatemur nos in veterum monimentis iſta non adhuc comperiſſe; quæ vbi deſtituunt indagantem, fruſtrâ eſt qui ſiue pro certo ſiue pro veriſimili adducere quid in huiusmodi indagine properet. ſcimus Astro-

nomis Iudæis Veneris stellam ~~ταυ~~ *Nogab* dici. & legimus apud Plinium lib. *vi.* cap. *xxvi.* sed verbis deprauatis, vbi de Orchenis agit Chaldæorum; *Ab ijs Notita, & Ortophanta & Graciophanta*, quæ etiam variè in vetustis exemplaribus exarantur. Hinc opinor ansa datur malè coniectantib⁹ noua illa numina & Hierophantas fingendi. Geographi nil ibi præter gentes designatas agnoscunt, tametsi nec Ptolemæus nec Antonianus, neque Strabo, nec, quod sciam, veterum quis alius ad *αἱεῖς* illas, ni fallor, verè *μονοθεῖς*, neque alibi occurrentes, satis explicandas, suppetias ferant. Nos ibi nihil omnino sacrorum videmus, nec recentiorum auctoritati tantum tribuimus, vt quorum in priscis scriptoribus nulla extiterint vestigia, ea, velut prisca, in nostrorum classem temerè recipiamus.

F I N I S.

*Soli Deo VNICO & TRINO
Honor & Gloria.*

Addenda & inferenda.

Dum accuratius quid operæ præstiterint recensuimus, plura (vti in hoc præsertim literarum genere fit) subiungere quæ ad hunc modum adnectere visum est. & tuâ, lector, interest & meâ, vt hæc minime negligantur.

Pag. 5. Lin. 17.

Super eam. sed ibi D. Hieronymus τὰ Gad, non Meni, Seniores LXX. Fortunam reddidisse adnotat. & latina etiam eorum apud eum versio habet. *Paratis Fortunæ Mensam, & impletis Dæmoni potionem;* ordine alio, quàm in codicibus excusis græca verba proferuntur. *Mimsach* autem (מִמְסַח) omnes similiter, ait ille, transtulerunt *κέραια* aut mixtam potionem intelligentes. de quo sacrorum ritu magnus ille pater item hæc subiungit. *Est autem, inquit, in cunctis urbibus & maxime in Aegypto & in Alexandria, idololatria vetus consuetudo, vt ultimo die anni & mensis eorum qui extremus est, ponant mensam refertam varij generis epulis, & poculū musto mixtum, vel præteriti anni vel futuri fertilitatem auspicientes. Hoc autem faciebant & Israelitæ omnium simulachrorum portenta venerantes;*

ADDENDA

tes; & nequaquam altari victimas, sed huiusmodi mense liba fundebant. Quod ad Leam &c.

Pag. 13. lin. 4.

supra notauimus. & cogitent eruditiores utrum τὸ Ἰζέλα Macedonibus ἀπὸ τῆς ἀγασθῆς τύχης usurpatum (si Hesychio fides) à Mazal aut Mazala deprauatè manarit. corrupti, saltè in prima syllaba, Hesychij Codices esse nequeunt. an ij, vnde ille hauserit, satis integri, dubitare licet.

Pag. 35. lin. 10.

statuebant, & amoris conciliandi præsidentem. Hinc Phœdræ Nutrix apud Tragœdum;

*Hecate triformis, en ades cœptis fauens,
Animum rigentem tristis Hippolyti doma:
Amare discat mutuos ignes ferat.*

Neque verò quod ait &c.

Pag. 52. lin. 16.

dicatus fuit. Quamdiù hi vituli colerentur, & eorum, siue inter manubias, siue tributa, deportationem scribere non dubitant Ebræi. Ita in Seder Olam maiori part. II. Anno vicesimo Phace Regis Israel venit Tegleth-phalassar Rex Assur, abstulit vitulum aureum in Dan, & ita discessit. atq; hoc eliciunt ex II. Paralipom cap. XXVIII. 21. Et simile

sub

ET INSERENDA.

sub id tempus factum alteri accidisse tradunt. *Anno inquit, idem autor, duodecimo regis Achaz excitavit Dominus Deus Israel (spiritum regis Assur, & abstulit vitulum aureum qui erat reliquus in Bethel discessitq.* Id ex Osee cap. x. probant fieri debuisse. quem locum ita ad Ebraicam veritatem D. Hieronymus vertit. *Vaccas Bethaen coluerunt habitatores Samaria; quia luxit super eum populus eius & æditui eius super eum exultauerunt in gloria eius, quia migravit ab eo; siquidem & ipse in Assyriam est delatus regi ultori.* Cur nam autem æditui, id est, Cemarim exultauerint, populus verò luxerit, ita pater ille ex Ebraeorum monumentis docet. *Tradunt, inquit, Ebraei vitulos aureos à sacerdotibus furto esse sublato & pro his aneos & deauratos repositos. Cum igitur lugeret populus tempore necessitatis & angustia, etiam vitulos aureos (hoc est illos ab ædituis, seu sacerdotibus, substitutos) inter munera cetera Assyrijs regibus & maxime Regi Senacherib ab Israel rege esse directos. exultabant æditui, quod fraus eorum nequaquam posset argui nec deprehendi. deprehensa verò postea fraus literis Regi Israel indicatur. Erant qui putabant etiam inter talenta illa argenti à Menahem Rege ad Imperatorem Assyriorum Phul data, etiam & vitulos hosce missos.*

ADDENDA

fos. Cæterum vide II. Reg. cap. XXIII. 15. ubi lucus in Bethel succenditur, hoc est אֵשֶׁל, quod pro ipso vitulo non immerito forsàn sumas. nam אֵשֶׁל ligneum plerunq; denotat simulachrum, uti in capite de Astarte ostendimus. & fieri potest ut aurei illi dicti vituli lignei essent, atque inaurati, unde nomen aureorum sortirentur. nam & ita *διαχρυσος* ille Ægyptiorum εἰς fuisse iam dicitur. & locus citatus nānias isthacse Ebræorum, ni fallor, satis convincit. De Ieroboamo &c.

Pag. 62. lin. 16.

Lycopolitanis atq; alijs nonnullis apud Plutarchum & Herodotum exceptis &c.

Pag. 81. lin. 22.

deductum. Locus ille Siloe fontibus irrigabatur, & D. Hieronymi ævo amœnus erat, nemorosus & hortorum beatus delitijs; atque inde animaduertit ille alias gentes occupasse morem, ut capita fontium & lucos rebus sacris tam frequentè olim destinent. verba eius sunt ad cap. VII. & XXXII. Jeremiæ: *Hic gentilitatis error omnes provincias occupavit, ut ad capita fontium lucosq; amœnissimos victimas immolarent, & omnis prava superstitionis religio servaretur.* Tophet verò &c.

Pag.

ET INSERENDA.

Pag. 92. lin. 12.

traxerit originem. Nam & eodem fermè vocabulo dignoscebatur Hercules etiam Amathusijs. Hesychius: *Μάλικα, τὸν Ἡρακλέα. Αμαθῦσις*. Haut ita interest, vtrum Cyprios heic an Amathuntis vrbs Phoeniciæ incolæ intellexeris. Etenim Amathus vrbs est Phoeniciæ, & Phoenicij maris insula adiacet Cyprus; & in ea vrbs item Amathus dicta. quæ communia etiam aliàs cum Phoenice sacra habuit, vti constat ex Stephano in *ἱερικῶν* in *Αμαθῦς*. Quid ἀρλῶ αὐτ' &c.

Pag. 105. lin. 22.

vrbs maritima. vnde is ipse fuerit hic Belus qui Iupiter Thalassius seu marinus Sidoniorum nuncupatur. Hesychius: *Θαλάσσιος θεός, ἐν Σιδῶνι τιμᾶται*. i. *Thalassius Iupiter in Sidone colitur*. Belus n. *Ζεύς* & Iupiter Europæis, quod statim patebit, nominabatur. Nugaces Græculi &c.

Pag. 163. lin. 27.

numina fuisse. Apud Romanos n. aliud à matronis invocabatur numen suâ naturâ propitium, quod partus tueretur. id Natio dictum, quòd nascentibus Dea mitis præfuerit. Tullius lib. *īīī*. de Natura Deorum. *Quod si tales dij sunt, vt rebus humanis intersint, Natio quoq; Dea putanda est, cui cum fana*

cir-

ADDENDA

circuimus in Agro Ardeati, rem diuinam facere solemus. quæ quia partus matronarum tueatur, à Nascentibus Natio nominata est. Hæc igitur foetarum Tutulina propriè erat. Neque tam tutelarem Ilethyian &c.

Pag. 164. lin. 17.

tmemate $\bar{\chi}\bar{\epsilon}$. Nec aliud est vocabulum magis aut consonum aut vñitatum quo Luna designetur. Id constat & ex Græcorum more, & Latinorum. illis n. Νυκλιδρόμῳ , Εννυχία , νυχία , his *Dea Noctium*, & *Noctium sydus* dicitur. Medea apud Senecam

Nunc meis vocata sacris noctium sydus veni.

Atqui Vrania isthæc Arabum &c.

Pag. 170. lin. 1.

Deam intelligas ? vnde Orientis numen etiam agnoscitur Ιῶ , velut primarium. Statius Sylvarum III. in Propemptico Metij Celeris

*Ipsa Phoronéis quondam stabulata sub antris
Nunc regina Phari, numenq; Orientis anbeli
Exsipe multisono puppem Marcotida sistro.*

Quæ de Nominum &c.

Pag. 195. lin. 1.

Θεῖα Βασιλαινίσις . nec tam vt sydus quàm quæ Dea est ita appellatur. Hanc n. proculdubio cogitabat autor Etymologici magni in Σαλάμβας : vbi inquit, $\eta \text{ Σαλάμβας} \eta \text{ Σαίμων} \text{Θεῖα}$

ET INSERENDA.

τὸ αὖτὶ ἀφιέρεσθαι καὶ ἐν σάλῳ ἔῃ, καὶ ὅτι περιέρχεται
 ἐπὶ τὸν Ἄδωνιν, i. Ὁ Salambas *Dæmon* seu
Dea est ita dicta quod semper in salo circumme-
batur & versetur, atq; eò quòd circummeundo A-
donim plangat. nam & Σαλαΐζειν est *plangere* v-
 ti ex Anacreonte adnotat ille. sed ad Græcu-
 lorum morem τὸ Σαλμβας (quod non aliud
 est quam Hesychij Σαλαμβώ. nam Venerem
 pingit, dum dæmonem suam aperit) origina-
 tionem lingua populari ridiculè quærit. nec
 meliùs nos heic, si vocabuli syllabas blandè
 palpando meras ex orientali dialecto aliqua
 nugas obtruderemus. Saracenorum Ca-
 bar &c.

Pag. 257. lin. 25.

Hesychius. Vtrum cum diebus Saceis quid
 fuerit τὸ Σεχὲς nempè Babyloniorum Mer-
 curio commune, statuere nequeo. certè vo-
 cabulorum soni satìs adfines sunt. & libe-
 rum esto cuique suum heic iudicium. Hesychius :
 Σεχὲς τὸ ἐρμῆ ἀστὴρ. Βαβυλώνιοι.

Errata.

Pag. 20. l. 14. dele dum. p. 46. l. 6. lege *confiterit*, p. 56. l. 14. *πολυφθαλμον*. p. 57. l. 25. Argonautic. p. 58. 24. Ægyptio. p. 63. 14. vetustissimum p. 72. l. 8. Palæstinæ. p. 75. l. 23. dele *perperam* & *que sequuntur usque ad 70 gradibus*. l. 1. p. 76 *que n. illic promittuntur, cum in tertium prolegomenon Caput veijceremus, lemmata immemores hant obliterabamus*. p. 78. *linea prima minore caractere exarari debuit. verba n. sunt continua Philastrii*. p. 101. l. 6. iureiurando *ib. Zaratus Assyrius*. p. 107. l. 13. Videmus seorsim capite extremo. Temphum &c. p. 111. l. 23. dele *que* p. 138. l. 2. traditur. p. 144. l. 18. superavit. p. 153. l. 25. & 26. dele verba iam nunc citauimus, p. 158. l. 6. constabit. flumen &c. l. 14. Somerferentibus. p. 167. l. 2. intellexisse. p. 171. 22. Ἀγρότης p. 172. l. 8. placarent. p. 176. l. 28. Δερκετάδης (cuius &c. p. 179. abstinebant. p. 180. l. 23. *furores*. l. vlt. *παισιζωμένους* p. 189. l. 4. nemo non videt. p. 195. l. 23. Græci. ita Zygabenus &c. p. 196. l. 11. Porphyrogenetus. p. 199. l. 8. renascenti. p. 263. l. 19. Rescribe *ἀρσενικός*. p. 205. l. 27. propius. p. 223. l. 21. Decorum. p. 224. l. 22. colerent. l. 23. Chamanim. p. 226. l. 22. Myricinas. p. 227. lin. vlt. Symbolum. p. 233. l. 24. quadrigis. p. 247. l. 2. regresso. p. 249. l. 3. similitudo. p. 259. l. 13. demonstrari. de &c. p. 269. l. 13. Vindicis. l. 15. Genius. p. 271. l. 3. indubitatæ.

Alia sunt in Græcorum accentuum maxime positura, quæ heic congesse hant ita erat consentaneum. qui par fuerit lector, ea emendet. impari Errata esse desinent.

100.2.17

1. Allen G. ...

C 22167

39456
Care

REPRODUCED FROM THE COPY IN THE
HENRY E. HUNTINGTON LIBRARY

FOR REFERENCE ONLY. NOT FOR REPRODUCTION

Joannis Seldeni I. C.
de
DIS SYRIS
Syntagmata II.

Aduersaria nempe de Numinibus commen-
titijs in VETERE INSTRUMENTO memo-
ratis. accedunt quæ sunt reliqua *Syrorum*.
Prisca porro *Arabum, Egyptiorum, Persa-
rum, Aferum, Europæorum* item Theologia
subindè illustratur.

Lactantius.

Primus Sapientie gradus est FALSA intelligere.

LONDINI

Bibliopolarum corpori excudebat
Guilielmus Stansbeius.

MDCLXVII.

*Ad eos qui in libellum
inciderint.*

INtroite, sultis, nam & heic
Dij sunt. neq; duntaxat
Syri. Succisiuis statisque
(vti hominem decet
Christianum) horis, in sacras literas
à Iuris, cui mancipatus sum, apici-
bus diuertere solitus, præter solidio-
ra illa quæ animæ solatium sunt &
cibus, inter alia paullò accuratio-
rem vetustarum rerum cognitio-
nem attinentia, etiam obuios ist-
hosce D E O S seorsim ac diligen-
tèr in Aduersaria, cum ijs quæ ex
prophanis literis deprompta hùc spe-
ctarent, reieceram, & ad sacrorum
tātummodò V E T E R I S I N S T R V -
M E N T I cōmentariorum ordinem
disposueram. inde nouum hoc neq;

Ad eos qui

hactenùs tentatum opusculum exijt.
Id DE DIIS SYRIS inscribere non
dubitaui, cùm eo nomine cuncti,
quòd in *Syria* aut *Syris* culti sint, ma-
ximè innotescant. & vt vetustissimi
ita & luculentissimi τῶν πολυθέων *Syrorum*
πλάτης, siue deorum multitudinis, te-
stes sunt prophetæ sacri; etiam pænè
soli. ita res ipsa Titulū inuitabat. qui
si primo intuitu forsàn displiceat, cō-
sulas velim primum prolegomenon
caput. vbi de totius operæ ratione etiam
plura. dùm autem de *Syris* præcipuè
anquisiimus, vt in numerosam in-
super, quæ in alijs gentibus pullula-
uit, numinum segetem non subindè
incideremus, fieri nequiuit. inde &
Persarum, & *Ægyptiorum* & *Arabum*,
item *Afrorum*, quin & *Europæorum*
veteri *Theologiæ* lux non rarò neque
dubia accenditur. Ita n. *Europæorum*
maximè Dij à *Syris* pendent vt pro-
pago ab origine. *Syri* autem ab illis
mutuò

in libellum inciderint.

mutuò splendorem accipiunt, vti ignis fermè extinctus ab ea, quam prius flammâ donauerat, face. Nam quemadmodum primos parentes in *Syria nostra* formatos esse, ita primum à veri Dei O.M. cultu homines ibi defecisse, nouósq; sibi adsciuisse deos, manifestum est. quod quomodo euenerit, cum *initys & processu & πολυθεότητι* & *idolorum cultus*, in tertio prolegomenon explicatur. In coniecturis quibus huiusmodi scriptio hauit parum nititur, fidei nec prodigius fui, nec tamen ita tenax quia cum res ipsa vltro trahat libentè neque forsan adeò infœlicitèr impenderim. Quæ ἀπρόσιτα sunt nec minùs incerta quàm ἐγκραΐς, vt aiunt, ἡμέρα, pro exploratis obtrudere abhorruì. Vocabulorum, quibus Numina Syra indigetantur, *originationibus Ebraea* plerúnq; *lingua* subsidium adfert, vt-pote quæ antiquissima & latissimè

Ad eos qui

diffusam Syriam sola olim occupa-
ret. quod secundo prologomenon
capite haùt ita è triuio petitis argu-
mentis adstruitur. Quicquid in pris-
corum monumentis ad rem nostram
fecerit, à vulgo tamen etiam doctio-
rum satis videretur reconditum, id
plerúnque transcribitur. dùm ve-
rò breuitati consulitur, ad notissi-
ma veterum scripta, locis duntaxat
indicatis, lector non rarò relega-
tur. Quemnam n. lectorem non
tæderet nimium, siue Luciani libel-
lum *ὁ ἐὶ τῆς Συρίας δεῖ*, siue quæ in
Ouidio alibique passim legas de A-
donide seu id genus alia parùm in-
cognita heic relegere? *R I T V S. in sa-*
cris solennes eos tantummodò datâ o-
perâ miscem⁹, qui *peculiares* inprimis
Deo alicui Syro. Nam constructas a-
ras, boues, bidenres immolatas,
cæterâq; *sacra alijs æquè communia*
cum degenerere (vt Prudentius ait)
propagine

Quæ-

in libellum inciderint.

*Quæcunq; dirum feruidis
Baal caminis coxerat*

heic addidisse, quid aliud fuisset, quàm decantatissimas theatri nugas repetijſſe? verbi gratia. Comarum primitias *Deæ Syriae* sacrandi, nominâq; inscribendi morem atq; huiusmodi cætera ad eius cultum spectantia præterimus; cùm quòd Lucianus cuiusq; manibus tritus ea pleno demensa horreo simul tradiderit, tùm quòd plerúnque eadem fermè sint, quæ in Græcorum Theologia velut cõmunia etiam habeas, saltem haut adeò variata. & comarum primitias, quas *κόμην πρώτης* vocábant, Æsculapio, Phœbo, Baccho, alijs insuper dijs æquè sacrari solitas, eruditis constat. Deos autem inuocandi, attestandi, victimásq; mañtandi ritus non alios (si obscuriora forsàn, aut quæ nullibi satis indicantur, discrimina excipias) in vetustissimis Syrorũ sacris quàm quales in Europæorum

obuiam reperiuntur, fuisse forsàn iure putes, extrà quàm vbi peculiares animaduertantur. Cōplures, fateor, alij occurrunt, ad quos omnes Veteris Fœderis ceremonias referunt R. Moses Ben-Maimon, Alexander de Hales, ex his alij. Sed eiusmodi sunt illi, vt cuinam nostrorum Numinum tribuendi sint singuli omninò lateat. scimus pleràque sacrariorum instituta Syriæ cum Græcia & Latio fuisse communia. Id passim docet vetus Instrumentum. recentioris æui egregium item habetur exemplum; fœderis Babylone ritu patrio icti; quod ita meminit Claudianus in libro I. de laudibus Stiliconis;

*Thuris odorata cumulis & messe Sabæa
Pacem conciliant aræ. Penetralibus Ignem
Sacratum rapuere adytis, ritûq, iuuenços
Chaldeo strauere Magi. Rex ipse nutantem
Inclinat dextrâ pateram, secretâq, Beli
Et Vaga testatur voluentem sydera Mitram.*

vbi pro *Beli belli* habēt deprauatè codices euulgati, quod Nobilissim⁹ he-

ros I. Scal. in VI. de Emend. Temp.
 primus monuit. *Aromata, aras, ignem*
sacrū, viſtinas, Magos ſiue *Sacerdotes,*
Regem ipſum qui ſœdus icit *ἐλοχόιον*
 ſiue vaſculum (in quo *ἐλοχύται* ſeu *mole*
ſalſæ ; queis litaret) inclinantem, ac
Belum & Mitram Chaldæo ritu te-
 ſtāntem heic habes. vbi nihil à *Græco*
 more ſeu *Romano* ita eſt alienum.
 Quæ *Græca* ſunt aut *Orientalium dia-*
lectis inuoluta , eis aut *Latina* vbique
 ſubnectitur , minore charactere,
verſio ; aut alijs ſaltem ſiue anteuertentibus ſiue inſequentibus verbis,
 ne lectori ſcilicet impari moleſtias
 exhiberem , tantundem præſtari
 volui. Subleſtâ fide, ex aliorum ſcriptis
 nihil offero, neque alienâ. nam
 & religioni ſemper fuit è *riuulis* hau-
 riri extrâ quàm vbi è *fontibus* non li-
 cuerit. *Auſtorum delectum* eum adhi-
 bui vt non ſubdititios modò vti An-
 nianos illos neſcio quos *Beroſos,*
Metaſthenes , & qui ſunt ſordidiſſi-
 mæ

Ad eos qui

mæ illius farraginis, viris sanè & doctis & magnis sarcinam nonnunquàm imponentes nugatores alios (quib⁹ syntagmata hæcce quid iure debere potuisse, iudicij cuipiam satis infirmi videri possit) omninò sim meritò aspernatus; verùm etiam aut velut *archetypis vetustatis testimonijs*, aut ijs quæ inprimis fidem ab annis mereantur, duntaxat vsus sim. & vt iudex ille *VARIUS*; *aut hoc testium satis est, aut nescio quid satis sit vobis.* Sed neque beneficium à recentiorum quocunque acceptum non agnoui. Quicquid *Operæ* deliquerint id ne mihi vitio vertatur. Ita sanè illæ cura fuere, vt nullum omninò earum specimen etiam sæpiùs repetitum absq; sedula emendatione euaserit, quod eò diligentius prospiciendum duximus, ne quo, vno & altero abhinc anno, nundinis Francofurtensibus eo ferè domi etiam

infortunio nunc etiam maſtarer. Quod n. primo meum, & ætatula non ita indignum, opus ante duodecem & ampliùs annos conſcriptũ & ſub id tempus inſtitori, qui typis mandaret, datum eſt, id iam tandem, ex officina Paltheniana, operarum incuriâ ita deprauatum, mutilatione ſubinde decurtatum, & abſonâ verborum non terminatione modò ſed & exterminatione ſæpiùs interpolatũ prodiit, vt nec Deuerra ipſa ſordibus, quibus abundè ſcatet, expurgâdis par eſſet, & meum eſſe planè deſineret. Intervertebant pupilli peregrini bona, & tabulas in ei⁹ fraudem adulterinas ſubijciebãt in leges & Latoriam & Corneliam grauiter comittentes. *Errata* autem quæ heic per illiberalem illam elementa corrigendi operam aliàs occupato non animaduerti fas erat, ſimul collecta ad libelli extremum exhibeo. ſi lectorem

Ad eos qui

ctorem te destines, vt primùm ad illas *emendationes* vbiq; rescribas, neq; inferendas *additiones* omittas, impetrare liceat. Quicquid in hac indagine præstitum fuerit id certè eò pulchrius fore sperandum est, & ab ingenuis grato magis animo exceptum iri, quo & operosiora sunt, & rariora quæ hùc pertinent, quàm quæ ad portentosam illam & Græcorum & Latinorum Theologiam. Cæterùm si quis eò siue vecordiæ siue in has literas malitiæ deuenerit lucumo, vt *Deos hosce omninò negligendos & superuacaneam prorsùs futilèmq;* quam adgressus sum, *disquisitionem* æstimet, quippe quæ sacrarum cum prophanis literis mixtioni, elementorum sæpe apicibus, originationibus criticis, & quæ restant, alijs *quibus* turbæ nimium inuisis toties innitatur, næ illum etiam eò impietatis deuenisse est necessum, vt S.
Scri-

in libellum inciderint.

Scripturâ sapi⁹ quid inculcari quod
futile sit & negligendum impudens
deblateret; monstrum, vt lustretur,
deportandum. Piè credant pij τὰς
γραφὰς θεόπνευστον καὶ ὠφέλιμον εἶναι πρὸς διδασκαλίαν
i. omnem scripturam à Deo O. M. inspi-
ratam esse & discipline vtilem. depra-
uatam hominis naturam in multi-
plici πολυπλανῆς καὶ πολυπαθῆς superstitionis
morbo agnoscāt, atq; animi humili-
tatem inde discant. Quòd *litteras* ita
misceo *prophanas*, vt *sacras* illustrent,
id nec quis incuset nisi qui, citra il-
larum opem, omnia in his vndiqua-
que intelligi posse imperitus atque
idem perquàm morosus (ne quid
gravius dicam) opinetur; id quod æ-
ui nostri peruiacium Catharorum
nonnullis visum est. sciunt docti &
qui saniores rei literariæ nomina de-
derunt, alitèr se rem habere etiam in
vtroque Instrumento. de Veteri, pe-
ritiores Chronologi satis fatentur.
de

Ad eos qui

de Nouo nec defunt exempla. Absque n. solenni in certaminibus, coronisq; dandis, è prophanis scriptis, vsu intellecto fuisset, quis D. Pauli illud epistolâ II. ad Timotheum cap. II. comm. 5. atque alia alibi caperet, quæ à certandi ritu ad militiam Christianam eleganter transfert? quis mentem deprehenderet verborum illorum in I. ad Corinthios cap. III. 9. ὁ θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανάτιους, ὅτι θάνατον ἐγενήθημεν, nisi vsitatū rescisceret in spectaculis morē, occisis nempè seu victis, siue gladiatoribus siue bestiarijs, alios sufficere, quos *subdititios*, seu *supposititios* dixerent Latini, Græci verò ἐφέδρους siue *succidaneos subseffores*, Apostolus autem heic ἐσχάτους nominat, ad id quod nullibi præterquàm in gentium monimentis palàm docetur, respiciens. Πολυλογία apud D. Matthæum cap. VI. com. 7. quid fuerit vnde discas, nisi

in libellum inciderint.

nisi ex inuocandi ritu & ἐκ τῆς πολυωνυμίας
 sacrae; quam & nos etiam in prole-
 gomenis indicamus? quis Dn. No-
 strum de vngendo capite ibidem
 loquutum satis caperet, nisi vngu-
 enti in convitijs vsus aliundè quàm
 ex sacris pateret? Quid quod nullus
 forsan reperiatur commentarius qui
 comma 27. capitis primi Epistolæ
 ad Romanos æquè explicet, atque
 Petronij Satyricon? quod ipsissimos
 mores ipsissimi æui, ipsissimæ gen-
 tis, cui Apostolus exprobat, aperit.
 frustra miretur Dorcada in Actorum
 cap. IX. 37. lotam fuisse is qui ab-
 luendi mortui ritum in gentium
 monumentis traditum nesciat. Me-
 nandri, Epimenidis, Arati numeros,
 & quæ sunt id genus alia in sacris li-
 teris locum sortita, quæ profanas li-
 teras ad sacram disciplinam promo-
 uendam diuinum etiam χάρισμα esse
 ostendunt, mitto, & facem Soli
 ac-

Ad eos qui in libellum inciderint.

accendere supersedeo. Compendio
quicquid singulis Capitibus obser-
uatu ante alia dignum est, conge-
stum, nec ijs modò sigillatim, sed
heic etiam simul præfixum habes,
quo & Indicis vice fas est vtaris quif-
quis pellegendis nugis nostris horas
nolis perdere.

Capitum syllabus & lemmata.

Prolegomenon.

C A P. I.

De Libelli INSCRIPTIONE. Syriae nomen. Aram. Mesopotamia. Ευφράτης. Syri etiam Assyrij dicti; & inde Syrorum vocabulum. Syria & Assyria indiscriminatim usurpata. Syriae termini, quam diuersa sit in sacris literis chorographia ab ea que in profanis. Papinij locus sibi restitutus. cuiusnam generis sint Dij in Syris nostris censiti.

C A P. II.

De LINGVA EBRÆA quam latè olim patuerit. quo pacto in varias dialectos migrauerit. unde dicta. de Abraham. Πατρις. Ebræi. Phoenicia & Punica lingua. in Punico apud Plautum sermone Ebraismus. Ελὶν Deus. Columnarum inscriptio quâ Cananæos Iosua fugientes, Africam occupasse indicatur. plures & per quam diuersi etiam sub captiuitate in Cananæa dialecti. in Chœrilum poetam coniectura. Analogia grammatica in Deorum nominibus deducendis minimè seruata.

Capitum syllabus.

CAP. III.

De τῆς πολυθεότητος seu Deorum multitudinis
ORIGINE & PROCESSU. *Vetustissima*
huiusce Theologiæ duo genera, quæ in
Cœlestium corporum & Dæmoniorum
cultu consistunt. Adorationum ritus. quan-
do primum & vnde Noui Dij adsciti.
Cabala sacra. eâ malè intellectâ res creatas
adorabant. perquàm frequens eiusmodi er-
roris apud veteres origo. Egyptij Paschatis
ritum imitati. Thoth. Bau. Θεὸς Ἀγρααὶ
&c. in carminibus magicis. Mithra πρ-
πλάσι. recessus umbræ in Ahazi regis
horologio. Iupiter Sabazius. D. Paulum
Anastasiâ Deam esse docuisse putabant Athe-
nis. in locum insignem libri Halmonæo-
rum cōiectura. Philosophi syderibus di-
ninitatem tribuentes. Iusiurandum Vettij
Valentis Astrologi ἀνυδίου, quo lectores ob-
stringit. quomodo alia res creatæ ad Cœle-
stium exemplum in Deos relata. Dæmo-
niorum cultus. ea Hircorum nomine deno-
tata. Idolorum origo. Columnæ sepulchra-
les. Symbola virum naturalium. Cœlum,
Terram, Dæmonia demùm miscebant. vn-
de portentosæ in Theologia fabulæ. Inuo-
cationum ritus. Πολυωνυμία. inde plures nati
Dij. πολυλογία apud D. Matthæum. Nil
pæne

Capitum syllabus.

pæne erat quod non Deorum numen tandem haberetur. id quonam pacto fieret. Temperantes Dea. Cicero illustratus. Ovidius explicatus. Egregium monumentum nuper Romæ effossum. Saniores gentium & Theologi & Philosophi VNICVM mysticè denotabant omnium rerū moderatorem & Deum. De sacrorum ad eam sententiam institutione, recondita quadam.

Syntagmatis I.

CAP. I.

De GAD, seu Fortuna Bona. Mazal Tob. Iupiter, seu Stella Iustitiæ. Mazal & Mazaloth. Mazaroth. μαζαροθ. Ordo Angelorum apud Cabalistas dictus Mazaloth. uti Chaldei & LXX. Seniores Gad interpretentur. B. Augustini in idem animaduersion. vsus vocabulorum Fortè & Fortuitò. Gad, δαιμόνιον. Meni, τύχη. Astrologica ratio, iuxta quam Gad in Historia Lex possit intelligi, disquiritur. Sors Fortunæ. Thema secundum, cuius horoscopus Sors Fortunæ. Athla Manlij. Duodecim locorum antiquitas. Sortes Astrologorum. omnes rejiciebat Prolemæus præter καὶ τὴν τῆς τύχης κεφάλαια: notantur corrupti Codices Tetrabibli, ubi agitur

Capitum syllabus.

tur de Sortis Fortunæ supputatione. Sors illa
Σελωίακ & ὠρόσσοπ & Ptolemæo, magis quàm
Sors. κλήρ & τῆς τύχης est etiam ἀγαθὴ τύχη vo-
catus, & Luna tributus apud Egyptiorum
vetustissimos. Sortes omnium Planetarum
ex Hermete. Macrobio lux. Harpocratis
sacra. Vettius Valens Antiochenus Astro-
logus ἀνιδότ & . *Fortuna Primigenia à Ro-*
manis culta. cur sic dicta. Gad, Militia seu
Exercitus Coeli. Fortuna Coeli. de Phi-
latrij hæresibus.

P. I.

CAP. II.

De TERAPHIM Labanis. ritus in eis conficien-
dis. Tzilmenaia. Ephod & Teraphim
Michæ. Manum Sacerdotis sacrare quid.
Quamdiu sculptile Michæ colerent Danitæ.
Ephod & Teraphim apud Hoseam. Πάσσα-
μαρτεία & Βελουμαρτεία Orientalium. quam va-
riè vertant Græci τὸ Teraphim. מַחֲוֵי Me-
chaui Chaldaeorum. Zabiorum imagines
Soli & Lunæ dicatæ, ad oracula reddenda. σοι-
χῆια Græcorum & σοιχνομαλικοί. Ptolemæi
Carpus, & Haly commentarius, explicati.
Vultus Coelestes. Virgo, in primo decano
Virginis, Sphæræ Persicæ, Symbolum natiui-
tatis IESV, eximys Mathematicis Albu-
masari & Rogero Bachoni. Alexeteria
Astrologorum. Palladium Troianum quis
fecerit.

Capitum syllabus.

fecerit. id genus alia. Demoniorum πνευματι-
ous. Statuæ spiritui plenæ apud Hermetem.
Angelorum nomina obseruare, mos vetu-
stissimus. Apulley Βασιλεύς. Gerebertus, *id*
est, Syluester II. Papa caput fudit, quod re-
sponsa daret. Abacum & figuras Arithmeti-
cas, à Saracenis acceptas, Christianis primus
dedit. Coniectura in G. Malmesburiensem,
historiam Mathematicam recitantem. Exor-
dia Cursus Planetarum. Balæi de Rogero
Bachone retractatio. Capita magica con-
flata ab illo, & à Roberto Lincolnienſe.
Chaldeorum Iynges. σφόραλος ἐκείνῃ *& quid.*
lux Synesio. Rhombus magicus, apud
Poetas, idem quod Hecaticus Strophalus,
aut ab eo. Theocritus explicatus. Hecate
Maleficarum Venus. Ἡ Ἀρροσίτης *in Phar-*
maceutria, quid. Lux Pindaro. καὶ μαγείαν τι-
ποί. Συμβολικὰ δαιμόνων μορφαί. *Talisman Ara-*
bum. Abraxas Basilidianorū Deus. Abraxas
& Νεῖλ ἔ, *literis numeralibus, numerum die-*
rum Anni communis monstrant. id priscis
mysticum. Amuletum, aduersus febrem, A-
bracadabra unde. Q. Serenus Samonicus.
O B Pythonissæ Spiritus & Oboth. ἐν α-
σπίρωδοι. *Baal & Baalath Ob. ritus initiato-*
rum πὺ *Ob. Iideoni. Nugæ Ebraeorum de*
Iadoa animali. unde Iideoni dictum. ἐπαοι-

Capitum syllabus:

Ἰσὶ. παραλογισμοί. γινώσκει. Ob delectationis etiam red-
ditur. Mortuos consulendi ratio. Latina
Versio Mosis Maimonidis in More Neb.
seu libraryj potius leue crimen emendatur.

P.15.

CAP. III.

BAAL TZEPHON. quid secundum Rab-
binos. Oppidum erat aut urbs. Nominis
in rationem coniectura. Ezechiel Traga-
dus.

P.43.

CAP. IV.

VITVLVS AVREVS. Bos fuit. Apin seu Mne-
uin Egyptiorum in eo cultum credidere Pa-
trum nonnulli. Caput Vituli. Netos. Ma-
crobius emendatus. Apis conceptus, genitus.
eiusdem γινώσκειται an in Aureo Vitulo. Con-
uiuium, chori, & id genus alia in Apidis in-
uentione. eadem ferè celebrabant Israelitæ.
Apis mersus, ita & hic Vitulus. Stadius ex-
plicatus. Vitulus non fuit Apis aut Mneuis;
potius Bos deauratus, in Osiridis ἀφανισμῷ
& ὑπέρκει οὐρανὸν solitus. Ieroboami Vituli
duo. Festum quod ille instituit, an in XVII.
mensis Athyr, id est, ἀφανισμῷ Osiridis, ca-
dere potuerit. Ad eam rem, Temporum calcu-
lus. Egyptiorum dies festi per totum an-
num post multa secula vagabantur. Anni eo-
rum æquabilis vetustas. ordo Mensium E-
braeorum.

Capitum syllabus.

braorum. Chori & Convitiuum in Deserto, quo mense. Osiris unde dictus. Siris, Melo & Egyptus nomina Nili, idem significant. Aëria unde Egyptus dicta. Lux Symmacho. Sirius Sol dictus. Ægyptius Iupiter. Osiris, sub Exitu, Numen Ægyptiorum; & Omphis dictus. Boues & Oves sub id tempus Dii: aut Dii dicabantur. Bones utriusq; sexus. Quorum Ægyptij esu carniū abstinerent. quid festum Domini, in historia sacra Vituli. Adonai. Osiris. Non adhuc expiata illa Idololatria, secundum Iudeos. Ex quot talentis auri Vitulus constiterit. Talentum Ebraicum.

P. 45.

CAP. V.

B A A L- P E O R. Phegor. incertum, quale fuerit Numen. Rabbīnorum de eo sententia. Nominis etymon. Philo Iudæus explicatur. ab eo lux D. Hieronymo. cui Priapus idem qui Baalphegor. sed id disquiritur, & contrarium probatur. utriq; ab aperiendo aliquid sumunt apud Veteres. Cur libidinis mentio, ubi Phegorij Dei. unde Nomen Peor. Peor mons. Beth-Peor. Beth Fanum sepius interpretatur, ut Græcis βῆτα. Baitha. Baal Berith. Sacrorum genus, queis cultus Phegorius. Moth. Chemos. χαμὸς. Baithaai Gentiliū unde. quid Chamos significet.

p. 65.

CAP.

Capitum syllabus.

CAP. VI.

MOLOCH *Ammonitarum. eius sacra. error putantium traductos per ignem solummodo, non crematos ei pueros.* πῦρ διέπτειν. VII. *conclavia in illius simulachro, fide Ebraeorum.* VII. *Mithræ portæ. Mithræ initiatis quæ pericula obeunda.* & Dugbijn mos. *testimonium de Ammonitarum idolo ex Beniamino.* Adramelech. Anamelech. Cemarim sacerdotes. Vallis filiorum Hinnom. Tophet. *tympanorum in sacris sonitus.* & Dugbijn idem mos. Gehenna. VII. *res, ante rerum initia, create iuxta Ebraeos.* Moloch, Baal dictus & Melchom. *de eius nomine varij scripturæ loci.* Βασιλῆος & Regis vocabulo interpretibus innotuit. Malken. Βασιλεὺς Θεῶν. Adodus. Adad in Syrorum Regum nominibus. Macrobij Adad examinatur. Hada. Chada. 'Asa Hesychie, Iuno Babylonia. Adadi & Molochi effigies. *uterg, Sol erat.* Mithra quid. Achad. Vnus, Deus. Isaïæ de eo locus. Mures. Musoritæ. Porcus & Mus in Lustrationibus. Infantes Saturno Africano, id est, Molocho immolati. Αἰλάλας Numen Punicum. Basilea Atlantiorum. Milicus. Imilce. Melicartus Tyriorum. Haliartus Bæotorum, & Μεγάλαρ & Μεγαλόμαζ & ex Phœnicia. Μαζεύς.

Capitum syllabus.

Μεγαμάρσα. Artos, origine orientali, quid.
 Artes, Mars *Ægyptijs dictus, suspecta fide.*
 Hercules Desanaus, Diodas item dictus.
 Dorfanes Indorum. Sandes Persarum. unde
 puerorum immolationum origo Phœnicijs.
 Μενογερής. Ιεούδ. Siccuth. οὐλὴν. lectica, then-
 se, tentoria in quibus portari solita Deorum
 sigilla. Iouis ἀποδομῖα δὲ δὲ ἀνὰ μὲρ & apud
 Homerum. D. Hieronymi monita de ver-
 bis Prophete Amos, quæ à Protomartyre
 in Actis Apostolorum aliter Gracè profe-
 runtur.

P. 74.

Syntagmatis II.

CAP. I.

BAAL. BEL. nomen olim DEO VERO tri-
 butum. Belus Phœnicius. Bal Punice. Balis
 seu Beli Punici fanum. Numina in Dyna-
 starum nominibus antiquitus. Belus Babylo-
 nius. uti Graci Βήλον interpretati. Omnis Ex-
 ercitus Coeli. Chronici Alexandrini locus
 emendatus. Βηλὸς apud Homerum. de eo ve-
 terum sententia. prima Beli numinis men-
 tio apud Gracos. uti Europais Iupiter &
 Ζεὺς, ita Asiaticis Belus, seu Baal. Iouis, Ιεὺς,
 Ιεὺς à Tetragrammato. Ιαζ. Ιαὺθ. Iuba. Ζεὺς
 dictus DEVS verus. Arati locus à D.

Paulo

Capitum syllabus.

Paulo citatus. Pater nomen Diuum commune. Iupiter. Marspiter. *Iupiter non dictus, quod iuuans pater.* Tetragrammaton nomen Gentibus notum. quid de eo Iudaei. Pythagoreorum Τετραγλῶς. coniectura de eorum inrejurando. Nazaratus seu Zaratus Assyrius. Ezechiel. Zarades. Zoroaster. Pythagoras. Malchus emendatus. idem Porphyrius est. unde augendus. Pythagoras ex Orientalium mysterijs eruditionem suam hausit. Belus, Ζεύς. Ζεύς Ἐρωάνθ. D. Hieronymus correctus; & Fl. Ioseph^o. Belus, Mars. Belus Assyrius; Persicus. Ζεύς Olympius. Beelsamen. Baal-samaim. Marnas Gazæorum. Virgo quid sonet Creticè. Μάρτυ. plurima Europæorum monimenta ab Asiatico Belo. Abellio; Belenus; Belarucadrus Dij. Belis. Belenus, Apollo. De Alagabalo, i. Heliogabalo disquisitio. Iulius Balbillus Alagabali antistes. Gabalus. Ahgli-Baal, Deus Circularis. Alagabali simulachrum. Διδε φυλακὴ ignis. Vrania Heliogabali uxor. Aglibelus, Malachbelus Dij. Molech. puerorum mactatio. sacra Alagabali. Virilia pudenda in sacris Orientalium. coniectura in Xiphilini locum. Magnorum V V. de Heliogabalo sententia. Hel, Bel, Bolathen. Azizus & Monimus Edessa Solis παρὰ ποτ. p. 101.

Capitum syllabus.

C A P. II.

A S T A R T E. Ashtoreth. Ashtar. Ashtaroth.
 τὰ ἀλφὴν ἀσάρωθ. *Lucus quid in sacris literis.*
 Astartes Sacerdotes. Ασάλ. Aserah. Ασάρ-
 ται. *Vrbs Ashtaroth.* Ασάρτιον. *Deus Zido-*
niorum. Cur Deus dictus, cum Dea habea-
tur. Venus Deus. Αφρόδιτη. Sexus in Nu-
 minibus confusi. Lunus. Luna. *Deus ἀφρο-*
δυλως dictus. Baal & masculino & fœminino
 genere sapius memoratur à LXX. interpre-
 tibus. coniectura in Ebræum codicem To-
 biæ. LXX. etiam in eodem loco genus Baa-
 lis mutant. Imagines masculinæ. Tauri-
 num caput Astartes in signe. ἀστὴρ ἀιγυπτίης
 ab illa repertus. Eam vocabant & Lunam
 & Venerem. numerus innumerus Stel-
 larum secundum Ebræorum nugas. Βαάλτις.
 Βήλτις. Belisama Minerva. Belisama estua-
 rium Britannici littoris. Vrania (eu Cœ-
 lestis Afrorum. Astroarche. Iuno Cartha-
 ginienſis. Iuno Nouella Luna dicta Ro-
 manis. Couella. Mylitta Affyriorum. Ha-
 lilath. Lilith. Ἐξω γλαῦκος. Ilethyia. Luci-
 næ. Φάγες. Εἰληθίας. Alitta. De eo nomine
 apud Herodotū dubitatur. Mitra Dea Per-
 sarum. Mater Deum. Ἀμμαῖς Dea Syria.
 Deæ Matres. Orientalium numinum cul-
 tus in oris nostris. Astartæ. Dij Syri. Io. Ex-
 plicatus

Capitum syllabus.

*plicatus Euripides. Hecate. Hecatus. e-
mendatum Chaldaicum oraculum ita di-
ctum. Astronoe Dea. Esmunus Deus Phœ-
nicum.*

P. 141.

CAP. III.

Chr: c. 10
v. 10 **DAGON, Deus.** *Simulachrum eius, & etymon.*
Σίλω. Σίλω. Ἀγρότης *Deus Philoni.* Oannes Ba-
byloniorum. Annedotus Odacon. ὄνς *apud*
Helladium. *eadem cum his* Dagoni *figura.*
Pedes adnati ex cauda Dagonis. in Deam
postea demigravit. Dagon *eadem que* Der-
ceto *seu* Atergatis. *varia eius nomina.* An
Derceto *recte* Hierapoli *collocetur.* Addir-
dag. Adramelech. Artaga. Athara. Ἀθα-
ρά in Hesychio. *Ratio nominis* Deæ & fi-
guræ *in fabulis.* Syri *cur* Timidi *Ouidio di-*
cti. *inflabat morbisq; affligebat* Dea *eos qui*
pisces comederent. Martialis *explicatur.*
ut placarent numen hinc iratum. Pisces
Syri *venerabantur.* De piscibus *apud eos nu-*
ga Israelitarum *reditu recentiores.* Piscium
signum caeleste. ἰχθὺς χειρὶ δονία *dicatur borea-*
lior Chaldaeis. Μεσσηβόλεμα. χειρὶ δονίζειν *quid.*
hirundo piscis. Pisces *alijs sacri.* Columbas
venerabantur Syri. Homeri πελῆαι. Sama-
ritanorum Columba. Semiramis. Co-
lumbas *vendentes & alentes inter infames*
habiti. Beth-Dagon. Δῶκ. *Confusa nomina*

Capitum syllabus.

& *sacra huius* & Hieropolitanae Deae.
Macrobius *emendatus*. Venus Aphacitis.
coniectura in Anonymum ad Arati pheno-
mena. Dagonis Festum. p.171.

C A P. IV.

VENUS ASIATICA. Phœnicia Veneris Ter-
ra. Vtriusq; Sexus Venus illa. Vestimenta
sexum ementita. De eare præceptum Mo-
saicum forsàn explicatur. figura Piscis Ve-
neri aptissima. Salambo Veneris nomen.
Αλλά ὡς Κυβάρ Αλλά. Cabar Saracenorum Ve-
nus dicta. Dÿ Cabiri. Bacchus & Venus
sive Vrania. Dÿ Arabum. Vrania illa etiam
Vranus dicta, & ζῶς. Obodas Arabum.
Lunulæ corniculantes fastigijs adium à
Mahumedanis imponi solita. unde is mos.
Giuma festum. Dies Veneris. Planetarum
Dies cognomines antiquam repetunt ori-
ginem. Saxum quadratum colebant Arabes.
Veneris caput adorant Mahumedani. Δι-
νυσσων liber de Muhamedicis apud Cantacu-
zenum quinam sit. Θεὸς Ἀφῆς. Suidæ lapsus.
Dysares Arabum. Dusares Deus idem. He-
sychius & Stephanus emendantur. Da-
chareni gens. Minerua Onca Thebanorum.
Scholiastes Sophoclis emendatus. Pausa-
niæ Σίη. de eâ coniectura Sida Beli uxor.
Palladium dictum Phœnicia Dea. Babia

Sy-

Capitum syllabus.

Syrorum nomen. Baal.

p.189.

CAP. V.

BAAL-ZEBVB. Θεῶ Mŷa. Muscæ sacra Dei Veri *non infestabant.* Baalzebub *hant ita dictus in idoli contumeliam.* Μυάγρ Hercules. Iupiter Αἰῶμυ. Hercules Κορρατίων, ἰποκτόνος. Apollo μυοκτόνος. Muscæ-Acaronitæ. Achor *Dens Plinio.* Belzebul. Belus Stercoreus. Iupiter Stercoreus. *mos scriptura in vocabulis paulò mutandis in opprobrium eorum quæ designantur.* Mons Oliuarum *dictus* Mons corruptionis. Barchozebas. *Dij* Stercorei. *Deus involutus.* *Demoniorum Princeps* Ashmodæus. *Samael demonium dictum quod Euam fefellit.* *idem Angelus Martis.* Satan. p.207.

CAP. VI.

Colonix à Salmanaſſaro in Samariam deducta. *Gentis uniuscuiusq; idola.* Succoth Benoth. *Gallina cum pullis.* *Templum Veneris Vranix in Succoth Benoth denotatum.* *ritus puellarum in Fano confidentium.* *Hieremia epistola locus explicatus.* περιθῆναι σχαίνια quid. ἀποσχοινίζειν. ἀποσχοινισμένος. τὰ πύλα θυμῶσαι quid. Placentæ *queis* Reginae Coeli faciebant. Venus à Benoth forte dicta, i. Venos. Sicca Veneria colonia Africana. Lux Valerio Maximo. Veneria à Venere

Capitum syllabus.

*Venere dicta, & nomen in Romanis foemininum. Veneris etyma quae docent pleriq.
Venus Gracis Ioue antiquior. Romanis incognita sub Regibus. à veniendo eam non dicebant. Perfithea.* p.215.

CAP. VII.

NERGAL. Cuthæi. Pyrethi sacer & ἄσπερος ignis. **Noragal.** πυρῶν Perfarum. virgæ myricinæ. Magorum carmen dum igni accinebant. illustratur Strabo. item **Phoenix Colophonius.** Deus ἢ Nahor. uti ignem colerent Persæ. πυρῶν Chamanim lingua sancta. **Bamoth** siue excelsa. Ζωὴ ἰωάννου. **Omanus** seu **Amanus** & **Anaitis.** Cur **Datis** Delum insulam reliquerit intactam. Equos & quadrigas Soli sacrabant. Orientem versus ad ostium Templi Solem adorabant. Christiani in eam plagam quare supplicent. ad eum morem Gentes numen inuocabant. **Nergal,** Gallina seu **Gallus** Rabbinis. p.224.

CAP. VIII.

ASIMA, Hircus. Samaritanos de eo traducunt mendacio contumeliosiss. **Indai.** Dositheus. **NIBCHAZ, TARTHAC.** hic Asinus, ille Canis. **ADramelech** mulus. **ANAMELECH** equus. sed hac Rabbīnorū fide Genus foemininum horum pleriq. à LXX. tributum. p.236. CAP.

Capitum syllabus.

CAP. IX.

NISROCH *Assyriorum Numen.* Νισροχ. 'Α-
σαροχ. RIMMON. ράμων. p.238.

CAP. X.

THAMMUZ. Θαμμύς. Θαμύς. *quid de eo Rabbi-
ni. Propheta Thammuz. Tekupha Tham-
muz. Adonis dictus. Adonis κίpris, & κόpris
vocatus. Venus & Adonis Syris ante alios
culti. Abobas Persarum. Iudæos à vicinis
sive Assyrijs sive Phoenicijs accepisse. ritus
plangentium & reperientium Adonim a-
pud Alexandrinos & Byblienses. Adonis
à Venere & Proserpina alternis vicibus in
delicijs habitus. Osiris, Adonis, Tham-
muz idem. Ευρίεως festum Egyptijs. va-
gus Egyptiorum annus. Ζήτνοις festum.
Cur Thammuz Adonis nuncupatus, conie-
ctura. Solem cogitabant ij queis hec sacra
primum in usu. Manili⁹ explicatus. Tham-
muz nomen Egyptium. Thaumus, Mars.
Thamud. Thamuz Rex. An Pharaoh qui
sub exitu regnavit, Thammuz dictus. in
occulto Pantheo colebant omnigena nu-
mina Israelitæ, qui Trogloditæ Philæstrio
dicti.* p.239.

CAP. XI.

NEBO. Mons cognominis. in Assyriorum repe-
ritur nominibus. pro eo habent LXX. Da-
gon.

Capitum syllabus.

gon. Νεβός. Ναβώ. in Dibon *cultus* Nebo.
Mardocempad. p.250.

CAP. XII.

SESACH. Σαχίας ήμέραι. *Festum* Saceum, *ut*
Saturnalia. Zogana *unde*. Loüs *mensis* Be-
rosi *auo*. Athbasch *Rabbinorum*. Diana
Persica. Sacæa, & Saceia à Sacis *deui-*
etis, *ut alij volunt*. Βασιάνης *festum* Assy-
riorum. p.252.

CAP. XIII.

Ciun. Saturnus *Arabibus*. Raiphan. Rephan.
Remphan. Rompha. *adfini elementorum*
figurâ hallucinati sæpè Græci Bibliorum in-
terpretes. ἀμαύρωσις. τύφλωσις. Chon Hercu-
les *Aegyptius*. Gigon. p.258.

CAP. XIV.

Acerus MERCURI. Margemah. Ερμαϊος
λόφος. Ερμαΐα. Mercurius Ενόςδιθ. "Ερμακας.
unde primitus apud Græcos acerui Mercurio
sacri. Merkolis. Margemah *quid &*
unde dictum. p.260.

CAP. XV.

Numina Syra, quorum gentilia duntaxat no-
mina comperimus. Pattæci Phoenicum.
Nauium proris pîcti, insignia tantum e-
rant; puppib⁹, Dij Auerrunci seu Tutelæ.
Nauis que Europam vexit an Iouis fueris
Tutela. Inter insignia nauium seu τὰ σήμα

Capitulum syllabus.

σημα & tutelae accuratè distinguitur. Philoxenus Glossarij autor notatur. unde Pattæci dicti. ἐπιτραπέζιος. Epitrapezios Patæcus. coniectura in Hesychium. Hercules Epitrapezios seu Mensæ genius. p.264.

C A P. XVI.

Aeneas Serpens. Serpentes in sacris. Beli
& Draconis historia apocrypha unde. Belus
Deus gulosus. Suem cultum Iudeis scribunt
veteres. item Asinum, & Asini caput. unde
ea sine nuga sine calumnie. ex Gnosticorum
fortè disciplina. cur Cœlum Iudeis numen
fuisse tradatur. Cœlicolæ in Codice dicti.
reiecta que nonnullis sunt alia Syrorum
numina. p. 270.

Prolegomena.

De Libelli INSCRIPTIONE. *Syriæ nomen. Aram. Mesopotamia. Eufratidis. Syri etiam Assyrij dicti; & inde Syrorum vocabulum. Syria & Assyria indiscriminatim usurpata. Syriæ termini. quam diuersa sit in sacris literis chorographia ab ea quæ in profanis. Papinij locus sibi restitutus. cuiusnam generis sint Dij in Syris nostris censiti.*

C A P. I.

NE quis, in limine forsàn impingens, temerè nos incuset de libelli Inscriptione; tam de SYRORVM, in eo, nomine quàm de congesta DEORVM farragine seorsim præmonere visum est. Materies licet vtriusque syntagmatis primaria sit *Babyloniorum, Assyriorum, Palestinorum, Sidoniorum* numina, quorum in sacris literis haùt infrequens mentio; & ad eam duntaxat methodum scripserimus, vt quæ in PENTATEVCHO occurrunt Primum, quæ in PROPHE TARVM commentarijs, Secundum occupent, satis idoneum tamen titulum gentilem qui vna voce ea denominaret, à prophanis literis quàm sacris accipere

maluimus, & DEOS SYROS (ad latum Syrorum & diffusum apud Europæos scriptores nomen) cuncta indigetare ausi sumus. Tam angustum fateor in Veteri Instrumento *Syria* nomen deprehenditur, vt vix earum, quas meminimus, gentium aliquam obtineat. Nam Mesopotamiæ & Cœlosyriæ partem in eo tantum reperimus. Mesopotamia *Aram Nahorim* & *Padan Aram* nuncupatur. *Aram Nahorim* est *Aram binorum fluminum*, sic dicta quod Euphraten & Tigrin interiaceat. vnde & Mesopotamia Græcis, & Mediamna, eadem notione, veteri Dionysij Periegetis interpreti, siue Priscianus is sit, siue alius quis, appellatur. Hinc est quod Onkel^s paraphrastes in Geneseos cap. XXIV. comm. 10. *Aram Nahorim*, vocet *Aram quæ est ad Perath*, i. Euphratem. perinde vt priscis etiam ipsa Syria *Euφpavtis* vocitata est. sed Seniores ~~XX~~ in eo loco Mesopotamiam, & cap. XXVIII. comm. 7. atque alibi in eodem libro sæpiusculè pro *Padan Aram Mesopotamias* τῆς Συρίας substituunt. cum adiectione etiam vocabuli *Aram* alia in prophetarum monumentis leguntur. *Aram Damsek* seu Syriam Damascenam, *Aram Zoba* (quæ Sophene Iosepho) *Aram Recheboth*, & quæ sunt eiusmodi, habes in II. Sam. c. VIII.

& \bar{x} . \bar{i} . Paralipom. cap. \bar{xix} . com. 6. In hisce omnibus Aram per $\Sigma\upsilon\pi\acute{\iota}\alpha\upsilon$ vertunt septuaginta, & cognomen ex Ebræo apponunt. vbi vero sine adiectione fuerit obuia, Syriam tantummodò reddunt. vide, si placet, Iosephum Archæolog. Iudaic. lib. \bar{vii} . cap. \bar{vi} . Ab Aramo *Aramai Syri* dicti: quos & Arimos, vt Possidonio apud Strabonem placet, Homerus vocauit. *Sidonij, Palæstini, Babylonij, Assyrij* heic excluduntur. vnde & Dij ipsi Syrorum seu Aramæorum ab alijs diserte separantur. ita in Iudic. cap. \bar{x} . comm. 6. *Coluerunt Baalim & Ashtaroth & Deos Syriæ, Deos Zidon, & Deos Moab, Deos filiorum Ammon, & Deos Palæstinorum.* vide & \bar{ii} . Reg. cap. \bar{xxiv} . comm. 2. Verùm ad hos fines in sacris literis Syriæ tributos nemo Inscriptionem nostrā exigat, aut quòd nos alijs terminis nitamur in simulet. Non diffitemur quin, vbi commodè fieri possit, eum qui de rebus Scripturæ agat, etiam chorographiam eius vbique retinere magis cōsonum fuerit. sed haut comperitur nomen aliud, quod tot gentium capax materie satisfaceret, quàm SYRORVM, qui ita dicti prophanis scriptoribus. Apud eos per *Phœniciam, Palæstinam, Mesopotamiam, Babyloniam* etiam & *Assyriam* plerúmque latissimum diffunditur. quin

olim etiam ad Sinopem siue Corambin
 Ponti Euxini promontorium distendebatur.
 sed verò sinu Iffico ad Aquilonem, Ægypto
 & Arabiâ petreâ ad Austrum terminari po-
 tiùs volunt autores magni veterum. Neque
 Assyriorû imperio recentiorē esse isthanc
 ingentis illius tractus appellationem autu-
 mo. Cum n. illi res obtinerent Orientis, Eu-
 ropæi regionum Asiaticarum nimium igna-
 ri, tanti nihilominus imperij tam celebratum
 nomen suspicientes, quicquid à mari Sido-
 nio ad imperij vsque sedem patebat Assy-
 riam dixere, & incolas Assyrios & Assyres
 (vt habet apud Stephanum Eratosthenes)
 deinde Syriam Syrios & Syros efferebant,
 haut aliter primam vocabuli syllabam de-
 curtantes quàm qui ex Hispania Spaniam,
 aut Abellione Belinum fecere; vnde etiam
 postea deuenit vt *Assyrios* vocabulum esse
 barbarum, *Syrios* autem Græcum docerent.
 firmat autor vetustissimus Herodot⁹ in Po-
 lyhymnia. οἱ τοι ὅ (de Assyrijs loquitur) ὑπὲρ
 μὲν Ἑλλήων ἐκαλέοντο Σύριοι. ἵνα δὲ ὁ βαρβάρων Ἀσσύριοι
 ἐκλήθη, id est, à Græcis isti Syrii vocabantur à
 barbaris Assyrii. & Iustinus lib. I. *Imperium*
Assyrii, qui postea Syri dicti sunt mille
trecentis annis tenuere. Imò Ciceroni inde
 confusa quasi datâ operâ sunt Syriæ & As-
 syriæ

syriæ nomina, velut idem denotantia. Tusc. quæst. v. *Ex quo Sardanapali opulentissimi Syriae regis error agnoscitur.* Atqui Sardanapalus Assyriæ Rex erat. ita dictus etiam lib. II. de Finib⁹. Porro in I. de Divinatione in Assyriorum natione Chaldæos locat, quos paulò in eodem libro inferiùs Syriae tribuit. *In Syria Chaldaei in hac cognitione astrorum, sollertiaq, ingeniorum antecellunt.* Neque aliud sonat Assyria quam Syriam apud Tragoedum in Hippolyto

*O Magna vassili Creta dominatrix freti,
Cuius per omne litus innumera rates
Tennere pontum, quicquid Assyriâ tenus
Tellure Nereus peruium rostris secat.*

Mare mediterraneum intelligit, quod Syria tenus interfecat. Nonne & Purpuram *Assyrium Venenum* nuncupat Maro Georgic. III? cùm tamen notissimum sit, purpuræ inuentionem Tyrij Herculis cani attribui. Tyrium, Phoenicium, seu Syrum Venenum innuit, dum Assyrium vocat. plura ad hanc rem adstruendam congeri possent. ad hunc certè modum qui Occidentem inhabitabant plerunq; omnes generatim Celtae, qui Austrum Aethiopes, qui ultra Syriam Indi, qui Boream Scythæ Veteribus dicebantur.

Quæ in fabulis de Syro Rege, atque alia huius nominis etyma consultò præterimus. Hoc sanè nos acquiescendum duximus. Ita varijs tamen distincta nominibus remanet diffusissima hæc regio, vt quemadmodum *Aram Damsek*, *Aram Nahorim*, &, quæ sunt reliqua, olim partes eius designabant, ita *Syria Damascus*, *Syria Phœnicia*, *Syria Palæstina*, *Syria Cœle* siue *Cauis*, & eiusmodi aliam satis Europæis distinguunt. sed verò & omisâ omni adiectione Syria apud Iuriconsultos pro Cœle (ni fallor) tantummodo sumitur. vide si placet Vlpianum & Paulum D. tit. de Censibus l. 1. & 8. atque editum Leonis & Zenonis Augg. in Cod. tit. de diuersis officijs & apparitoribus l. 10. vbi Phœnicie & Mesopotamia seorsim, perinde ac si partes minimè essent, cēsentur. Tāta est inter prophanas & sacras literas in regionū finibus discrepantia. neq; in Syriæ duntaxat nomine, sed in Iudææ & Palæstinæ; quod ad hanc rem etiam attinet. Iudæos vt par est, seu Ebræos à *Phelitim* i. Palæstinis (quos LXX. ἀλλοφύλους nuncupant) vbiq; separamus. ita & scriptura. sed Ptolemæo, Straboni, Tacito, Syria Palæstina eadem ipsa est quæ Iudæa. alijs diuersæ sunt. sic Ebræi à Palæstinis disterminantur. Papinius Sylvarum v. vbi

vbi de liquoribus ad funus collatis, verba faciens:

— *Palæstini simul, inquit, Ebraeiq; liquores.*
quod libentiùs fateor adduxi vt magni eiusdem Poetæ nimis deprauatam in Glauciæ Epicedio lectionem inde emendarem. In eo ita legitur.

*Quòd Cilicum flores, quod munera graminis Indi
Quòdq; Arabes Pharijg; (palæ est vidig;) liquores
Arfuram lauere comam* —

quid (malum!) *palam est vidig;*? tantus vt poeta tantæ monumentum oscitantia etiam ridiculum infarciret! restituimus.

Quodq; Arabes Pharijg; Palæstinig; liquores.
ita scripisse etiam deierare ausim. suipsius copiâ se vindicat. sed hoc obiter. & sufficiat hætenus ostendisse quid sacris literis Syria, quid prophanis; & nos in inscriptione non tam illas quam has sequutos. Nomina n. ex vsu loquendi sumenda sunt, & sæpius mutant. Quin ipse D. Paulus Phœnicen, contra quàm veteris instrumenti sacri scriptores, Syriæ partem esse agnoscit. quod constat in Act. Apost. cap. XXI. comm. 2. & 3. Nil obstat igitur quo minus & eos in DIIS SYRIIS nos meritò recenseremus, qui in veteri foedere etiam disertè (vt supra monstramus)
à DIIS

à *DIS Syria* distinguuntur. Vt alteram etiam inscriptionis vocem terminemus, de cōgesta Deorum farragine præfamur. Omnes heic nemo sanus expectet, qui apud Syros culti; non Iouem Calium, Philium, aut Daphnensem, non Dianam aut Apollinem huic cognomines, non Apollinem Carmelū (cuius meminit in Vespasiano Suetonius) non Heliopolitanum, siue Iouem siue Appollinem nuncupes, ex Heliopoli Ægypti in Cœlosyriam translatum (de quo Macrobius Saturnaliorum l. cap. XXIII.) nec Erota aut Anterota quos exciuit Gadaris Magus Iamblichus, vti autor est Eunapius, non Mineruam Cyristidem, aut Apollinem & Dianam Borsippenos, neque Ioppes Cetum, aut, id genus alios. Eodem certè iure totam pænè Gentium theologiam sub epigraphe nostrâ quærenda esset, cum nempe, citra Græcorum imperij initia, præter aras, lucos, delubra passim dæmonijs Græcorum per Syriam dicata, etiam ipsum templum Hierosolymitanum, ingrauescente nimium Antiochi Epiphanis tyrannide, Europæorum idolis esset refertum. Illos tantummodò *SYRCS* iam vocamus *DEOS* quorum aut sacrorum primordia Syris hostris, in quantum sunt cognita, certò debentur, cuiusmodi agnoscas licet

licet *Belum* seu *Baalim*, *Astarten* siue *Ashtaroth*, *Dagon*, *Thammuz*, *Moloch*; aut qui tamen si aliunde accepti, ut *Nergal*, & si qui sunt alij in Salmanassar's colonijs Dij habitari, & *Vitulus aureus*, tamen eò saltem Syri sunt dicendi, quod nec eorum sacra neque nomina prius in honore alicubi legimus fuisse, quàm in Syriam, saltem ad Syros (quod ob primū in Arabia vituli cultum adiicimus) traductos ipsos legimus; nec alibi de ijs quid comperisse nobis videmur, extrà quàm ubi coniecturis indulgeam⁹. Exemplum damus. A Cuthæis, id est Persidis incolis in Samariam à Salmanassaro deductis τὸ *Nergal* petimus, & *πυρραία* Persarum plusquàm probabili forsàn coniecturà in eo ponimus; Vituli item aurei aliam quàm vulgus & nouam prorsus ex Ægypto adferimus originem. Ut cunq; tn. & Vitulum & *Nergal* Syra tutius est Numina indigetare, quam aut hoc Persicum aut illud Ægyptium, cum utrunq; Syris cultum sciamus, hoc an in *πυρραίοις* illud an in Osiridis *εὐρέσις καὶ ἀφανισμῶ* reperiatur, nisi coniecturà duntaxat nequeamus adserere. Etsi autem ad sacra Biblia institutum nostrum imprimis fuerit ordinatum, quod ex Aduersarijs, inter legendum, natum est; obiter tamen, nec res ipsa plerunq; non postulat,

lat, etiam quæ nullibi in sacris occurrunt, & Syrorum, & Arabum, & Persarum, & Afro-
rum, & Ægyptiorum numina quæ vel lucem
nostris dent, vel mutuam hunc accipiant, di-
ligenter indicamus.

De LINGVA EBRAEA. *quam latè olim patuerit.*
quo pacto in varias dialectos migrauerit.
unde dicta. de Abraham. ΠΑΡΕΤΗΣ. Ebraei.
Phoenicia & Punica lingua. in Punico a-
pud Plautum sermone Ebraismus. ΕΛΙΟΥ
Deus. Columnarum inscriptio quâ Cananæ-
os Iosua fugientes Africam occupâsse
indicatur. plures & perquam diuersa etiam
sub captiuitate in Cananæa dialecti. in Chœ-
rilum poetam coniectura. Analogia gram-
matica in Deorum nominibus deducendis
minimè seruata.

C A P. II.

Linguae imprimis, quæ Syrorum nostro-
rum vetustissima, hoc est, eius, quæ
Ebraea dicitur, ope, in Deorum nomi-
num & etymo & interpretatione sacrorum
(nec tamen ita profusam in eiusmodi origi-
nationib' operam impendimus) aut earum
non-

nonnunquam quæ huius sunt dialecti solummodò vñ sumus. neque immeritò. Non solum n. Ebræi vulgò dicti Ebraicam sermonem olim loquebantur, verum etiam totius incolæ tractus quo Syria nostra latissimè patet. *Babylonij* nempe, *Assyrij*, *Chaldaei*, *Aramæi* siue qui in Mesopotamia sedes habuerunt, *Phœnices*, *Palæstini*, *Cananæi*: alij etiam qui contermini; vt Arabes, Persæ. vt vñica primùm fuerit & quo pacto in varias tandem dialectos abiret heic nō omninò vidisse, haut ita erat consentaneum. vtrunque vulgo satīs est reconditum, aut perperam acceptum. sed non facit parum ad eorum quæ congeessimus iudicium. Babyloniorum, Assyriorum & Aramæorū primò Ebræum sermonem fuisse palàm est ex eo quòd ante linguarum diuisionem, eorum regiones incolebant qui vnus (vt scriptura ait) labij erant hoc est primorum parentū linguam tantum noscebant, quæ sanioribus omnibus Ebræa intelligitur. Hæc apud eos frequenti exterarum gentium & diuersilinguium cōmercio non ab Ebraismo duntaxat desciiuit, verum nouis insuper est aucta vocabulis, quæ Ebræam originem non agnoscunt, idque Patriarcharum æuo. Constat ex historia Labanis & Iacobi Geneseos cap. xxxi. com. 47.

vbi

vbi quod Iacob homo Ebræus idiotismo suo
 עֲרֵךְ גַּלְעָד *gal ehad*, i. aceruum testimonij nuncu-
 pat, id Laban Aramæus יֵגָר שָׂדֵד *iegar*
sabadutha, eadem significatione nominat.
 nec tamen diuersam prorsus Aramæorum
 linguam ab Ebræa hinc (vt nonnulli malè)
 colligas. Vnum & alterum vocabulum id
 heic non magis comprobat, quàm Laconum
 voces nonnullæ ab Atticismo longè aliæ
 atque aliundè acceptæ Græcum sermonem
 Spartæ defuisse confirment. scimus quod
 Athenis δῆδος ἀγαθὸς id Lacedæmone Σιδρ λισ-
 σάδης sonâsse. & cōpluria eiusmodi sunt dif-
 crimina. sed inde nō dubitandū, quin vtrasq;
 Hellenism⁹ occuparet. A frequenti illo cō-
 mercio *Babylonia*, *Aramæa*, *Chaldaea* primò
 dialectus. quas, sub Regibus, minimè E-
 bræis intellectas esse manifestum est. adeò
 nouas induerant proprietates. nam Ebræo-
 rum pueri Chaldæam docentur linguam Ba-
 bylone, apud Daniele capite primo. & A-
 ramæam vulgus Iudæorum haut cepisse li-
 quet ex historia & Rablake sub Hezekia quæ
 II. Reg. cap. XVIII. & Iesaiæ cap. XXXVI
 habetur. Diù autem ante quàm protoplasti
 sermo ita esset interpolatus, Abraham Pa-
 triarcha, purum putum à vocabulis nouis at-
 que adscititijs retinens, è Chaldæa pri-
 mum

mum in Mesopotamiā, inde autem Dei Opt. Max. iussu in Cananæam sedes mutauit. vbi intemeratum à familia sua ita seruari illum curauit, & ad posteros velut gentile quiddam non sine religione æstimandum transmitti; vt nec in Cananæa nec in Ægypto profelytorum, diuersilinguium, aut temporis iniuriæ cesserit, quin sibi semper constans idem ipsissimus post $\overline{\text{CCC}}$. & amplius annos in Cananæam iterum remearet. Ducentis plus minùs annis ante exemplum, quod de Labane & Iacob adduximus, Euphratem in Cananæam transijt Abraham. quo temporis spatio miram linguæ Aramæos demutationem fieri potuisse nemo non concedet. Vtcunque autem, non sine singulari & ob hanc rem in primis admirāda Dei Opt. Max. providentia, tam intaminata vsque ad Babylonicam captiuitatem remansit Ebræa. ḡ & nomen suum, vti & Ebræos, ab Abrahamæ transitu accepisse scribunt doctissimi nonnulli veterum. sic n. volunt. עבר, hoc est *Eber*, *transire* denotat; vnde עברי *Ebri*, Ebræus, περάτης seu *qui flauium transijt*. In Eusebianis, vbi de tempore transitus. Ἐνθεν ἀρχε τῆς Εβραίων προσωυμίας· Εβραῖοι γὰρ οἱ Περάται ἐρμηνεύοντο διαπεράσαντες εὐφράτην Αβραάμ· καὶ οὕτως ὡς οἶον· τίνες ἐπὶ Εβρ. id est, *Hinc nominis Ebræorum origo* (Ebræi

(Ebræi π. Περὰτος interpretantur) ab eo quod *Euphraten* tranſijt *Abraham*. minimè vero, ab *Ebero*, ut nonnulli exiſtimant. Certè perquàm numeroſis familijs poſteri duntaxat eius hoc nomen tenuère. Inde Heſychius: Αβράμ. περάτης, ἢ πατὴρ μετέωρος. non malè in πατέρα μετέωρον vertit. ſed lapſus omninò eſt dum τὸ Αβράμ (quo Patriarchā intellexiſſe eum palàm eſt) περάτης reddit. quoniam verò vocabulum *Abrahæ* tributum apud veteres, qui hanc de *Ebræorū* nomine ſententiam amplexerētur, reperiſſet, ideo idem Αβράμ ſignificare opinatus eſt. meliùs alibi & diſertè ille. Εβραῖος. ἢ ὁ Εβραῖος περάτης. i. *Ebri*. *Ebræus*. *Ebræus* autem iſ eſt qui tranſmigrat. doctè meherculè. *Ebri* n. ipſo in fonte dicitur, hoc eſt עברי quæ vox primùm occurrit in *Genefcos* cap. XIV. com. 13. vbi *Abraham Ebri* appellatur; & pronepos eius ita vocitatur cap. XXXIX. comm. 14. & regio quam occupabat ארץ האעבריים *eretz hæbrim* cap. XL. com. 15. hoc eſt *Terra Ebræorum*, ſeu *tranſmigrantium*. Περὰτος autem tranſitorem vertit *D. Hieronymus* *Iſaiæ* cap. XIX. & ad *Ionæ prophetæ* cap. I. vbi & *Ebræum* idem, ut nomen eſt gentile, ſignificare docet. Hanc ſequuntur originationem viri doctiſſimi etiam recentiorum; alijs ab *Ebero*, cum *Fl. Iosepho*, deduc-

ducentibus, ratione petita ex commate 21. capitis x̄. Geneseos. sed in primam nos magis propendimus sententiam, assensum tamen retinemus. Nam non liquet. vtrum Eberum an Abraham intellexerit Charax qui Ebræos *ἑβραῖοι* dictos vult, nescio. citatur Stephano in *ἐν ἰερουσαλὴμ*. Quod autem ad *Syriam Occidentalem* attinet (in quibus *Phœnices* imprimis, *Palæstini*, *Cananei*) non futili coniectura, ex coloniis quæ sub Iosue temporibus (ni fallant monumenta) in Africam transmigrârunt, indages licet qualisnam fuerit incolarum vetustissimus sermo. cum coloniis n. & sermo traductus, quem ideò Ebræum primitus fuisse adseri possit, quod ita parum in coloniis illis, ab Ebræo, sæculis etiam recentioribus, aduenarum licet colloquia diu passus, discreparet. Ex maritimis Syriæ oris Pœnos Africæ oriundos non est necesse vt adijciam. id pueri sciunt. De eorū autem lingua D. Augustin⁹ Afer, & de suo æuo, ita in sermone xxxv. de verbis Domini ad D. Lucam. *Quid est Mammona? verbum est n. quod latinum non est. Hebræorum verbum cognatum linguæ Punicæ. Ista n. lingue sibi significationis quadam vicinitate sociantur. Quod Punici dicunt Mammon Latini Lucram vocant.* ipse etiam lib. III. contra literas Pe-

tiliani Donatistæ. Nam & ipse Christus à *Chrismate* appellatur, id est, ab *unctione*. Hunc Ebræi dicunt Messiam, quod verbum Punicæ lingue consonum est sicut alia Ebræa permulta & panè omnia. Idem de hac re plura habet libro expositionis in epistolam ad Romanos inchoatæ ubi de SALVS agit; in libro etiam primo locutionis de Genesi; alibi. sic tamen Ebrææ cum ea conveniebat, ut non minus fortè tunc temporis cum Chaldæâ vel Syrà ita dictâ. Priscianus lib. v. -- *maximè cum lingua Poenorum, quæ Chaldææ vel Ebrææ similis est & Syræ, non habeat neutrum genus.* Suffetes, quod vocabulum, Liuij ævo, magistratus erat Punici, mere Ebraicum est, si terminationem latinam mutaueris. Nam שופטים *Souffetim* iudices sonat. & D. Hieronymus Comment. v. ad Ieremiam. Tyri & Sidonis in Phœnicis litore ciuitatum Carthago Colonia; unde & Poeni, sermone corrupto, quasi Phœni appellantur: quorum lingua Hebræa lingue magna ex parte confinis est. Aliquot autem ante Augustinum sæculis, & priusquam Romanorum imperium Carthaginensium deuorasset, propius multò ni fallor ab Ebræa aberat, quod ab Hannone Poeno (quo nullus Poenior) apud Plautum discimus. Huius idiomate versus primus in Codd. editis

editis & maxime emendatis ad hunc modum concipiuntur.

Ny ethalonim valon uth si corathisima consith.

Tam clara heic Ebraismi vestigia sunt, ut cætera, quæ depravatissima ibi sequuntur, eisdem etiam idiotismo restitui deberi merito censeas. Et, quæ attulimus, Hannonis, exaranda forsàn erant, ei qui sermonem illum à lepidissimo poeta illuc tractum librarius primùm transcripserit, his pænè syllabis

Na ethelionim velionoth se quara otham makom hazoth.

quæ parùm à corruptis Plautinis exemplaribus diffident, si ineptas scilicet iuncturas, atque imperitas verborum distinctiones tollas. & *consith* in veteribus nonnullis editionibus *comzet* legitur, quod propiùs acce sit. sic autem merè Ebraica sunt. & rythmus ad eum quem protulimus sonum ita scribendus

וא את עליונים עליונים

שקרא אתם מקום חזאת

id est, si verbum verbo reddideris

Obsecro superos superasq;

Quibus contigit locus iste.

id ipsum sonat quod versio illa apud Comicum

Deos Deasq; veneror qui hanc urbem colunt.

Phœnicibus n. vnde Pœni, Deus עליון *Elion*

XVIII *Prolegomena.*

i. *excelsus* seu summus, quod ΕΛΨΥ scribit Philo Bybliensis, dicebatur. Neque ita forsàn conclamatum est de cæteris quæ sunt Hammonis, quin, si operæ esset, ex Ebraismi vestigijs ad suam possent redigi orthographiam. Specimen ad hunc modum dedisse nos sufficiat. Magnam autem Phœnicum vim, sub Iosua tempora, bello sacro profligatam, maritimas (vbi hic imprimis sermo) Africæ regiones occupasse (hoc est, antequàm inquinata dialectus primigenia degenerasset) testes sunt columnæ binæ olim in Tingitana visendæ & Phœnicio eiusdem sæculi sermone inscriptæ, verbis sic græcè sonantibus

HMEIC. ECMEN. OI. ΦΥΓΟΝΤΕΣ.

ΑΠΟ. ΠΡΟΚΩΠΟΥ. ΙΗΣΟΥ.

ΤΟΥ. ΑΗΧΤΟΥ. ΤΙΟΥ. ΝΑΘ.

memorat Procopius in Vandalicis lib. II. Phœnices scripserant, ut fas est, coniectare,

אנו בורחים מפני יהושע איש
חזק כן נון

id est *nos fugimus à facie Iehosuah prædonis filij Nun*, quod idem est ac si dixissent, *Nos Cananai*, seu *Phœnices* sumus. Hac è Phœnicia translata lingua magnam Afrorum partem usam esse testantur viri magni, utriq; Afri, D. Augustinus Hipponensis de Civitate

tate Dei lib. $\overline{\text{xvi}}$. cap. $\overline{\text{vi}}$. & Arnobius Siccensis in Psalm. $\overline{\text{ciii}}$. Atqui & aliam, quæ Libyæ genuina, linguam in usu fuisse docent. unde patet cur Pœnorum & Afrorum Linguas ita distinxerit Stephanus $\alpha\epsilon\iota\ \pi\acute{o}\lambda\epsilon\omega\nu$ in vocabulo $\iota\epsilon\theta$. neque obstat quod pluria sint apud veteres Pœnorum vocabula quæ Ebræum fontem non satis resipiunt. Italorum item, Hispanorum, Francorum hodie linguis id ipsum etiam euenit, ut, cum provinciales omnes fuerint, & Romanâ primùm natæ, non paucis tamen Arabum, Tartarorum, Germanorum, aliorumq; vocibus Romanam non omninò agnoscentibus sint referatæ quod tñ. nihil facit quo minus Latio, quæ provinciales, acceptæ ferantur. Diligenter autem congesta, quæ occurrunt, vocabula Punica apud priscos scriptores, habes apud Bernardum Aldretum Canonicum Cordubensem in lib. $\overline{\text{ii}}$. cap. $\overline{\text{ii}}$. voluminis. *Varas Antigueçadas de Espanna, Africa, y otras prouincias*, inscripti. In Bœotiam item Cadmum è Phœnicia petunt veteres. atqui & Cadmus urbem suam Ebræo nomine appellauit. Thebas nempè à תבה quod naue[m] sonat; à nauicula, qua traiecerat. quemadmodum & prisci Latini nummum rate signarunt, quòd eâ vect' Saturnus in Latium

peruenit. sic animaduertit heros Nobilissimus Scaliger in Coniectaneis. Cadmum etiam ipsum *Orientalē* denotare à קדם *Cadim* quod oriens est. & alias eiusmodi nominum Bœoticorum originationes habet ille ad III. Varronis de re Rustica quod de Thebe Nympha *Æognomini* habent Græci, nugamentum est, vti & quod Isacius Tzetes, ad Lycophronem, affert de Thebe Syrorum lingua, vti ait ille, *bouem* interpretante. sed in his nimis sumus. & quod meridianā forsitan luce magis clarescit, id accensa face haurit vlteriùs quærimus. Si n. coloniæ secum Ebræam traduxerint, vt patria eorum lingua id est Phœnicia eadem fuerit necessum est. quæ tamen à fontis puritate demum etiam haurit parum migravit. Neque n. Sidonij, Tyrj, atque accolæ immunes diù esse possent; maximè postquàm maris obtinuerant imperium; quin ab aduenis & mercatoribus ad dialectum vernaculam ex idiomatis exteris aliqua fierit accessio. Quo verò primùm, circa initia nimirum Assyriorum imperij, obscurior fuerit & minus vexata commercijs Phœnicia seu Cananæa & longiùs ab imperij sede diffita quàm Babylonia & contermina Aram Nahorim seu Mesopotamia, eò minus deprauatam, & diutiùs incorruptam man-

manfisse Phoeniciorum & accolarum quàm Babyloniorum atque Aramæorum dialectum æquum est vt existimemus. Cæterum etiam & illorum tandem, vt fit, non minùs mutauit. Nam circa Persarum Monarchiæ primordia Ebræus sermo non parùm distabat à Palæstinorū. Testis est Nehemias cap. XIII. comm. 23. & 24. *Vidi, inquit, præterea, in diebus illis Iudeos qui acceperant uxores Asdodias (Asdod Azotus est, Palæstinæ vrbs) Ammonitidas, & Moabitidas. & filij eorum pro media parte loquebantur Asdodicè nec ipsi nouerant loqui Iudaicè, sed iuxta linguam populi & populi*, vti Ebraica veritas habet. sed LXX. οἱ υἱοὶ αὐτῶν ἡμῶν λαλοῦσιν Ἀζωτισί, καὶ ἐκείσιν ἐπιγινώσκοντες λαλοῦν Ἰουδαίσι. & vltima illa verba de *lingua populi & populi* prætermittunt. è quibus tamen, plures fuisse Occidentalium Syrorum & perquàm varias dialectos sub id tempus liquidò constar. Anne recentior hæc linguarum Iudaicæ seu Ebrææ & Phoeniciæ discrepantia in mentem venit Choerilo Poetæ, quùm Solymos, seu Hierosolymitani agri incolas, sub Xerxe stipendia meruisse & Phoeniciam loquutos scripserit?

ἤϊ δ' ὅπιθεν, inquit, δ' ἰέβαινε γένεθ θαυμαστὸν ἰδέσθαι·
 Γλῶσσαν μὲ Φοινίκισσαν ἀπὸ σομάτων ἀφίεντες
 Ὡκῶν δ' ἐν Σολύμοις ὄρεσι

An Phoeniciam, vt diu antea, eandem cum Ebræa seu Hierosolymitana putauit? id potius opinor. citatur Eusebio *προφασκευῆς ἐναλγελ.* lib. I. X. Hæc de priscis Syrorum linguis siue dialectis breuiter dicta sunt. quas omnes primùm vnā Ebræam fuisse indicauimus. hanc verò puram putam in Abrahæ posteris demùm tātummodò remansisse; apud cæteros in alios atq; alios idiotismos degenerasse. De recentiori & quæ iam Syra ex Chaldæa, Iudaica, & Palæstina conflata, ad rem nostram non attinet dicere. Cum igitur Linguarum seu Dialectorum quæ per Syriam nostram antiquitùs in vñ, eadem fuerit origo, idem fons, id est sermo Ebræus *χρὶ πρόληψιν* ita dictus, non immeritò, vt opinor, in originationib' eodem nitimur. Nam & præcipui, etiam Deorum, quos collegimus Ebræis non Aramæis aut Babylonijis vocabulis, aut adscititiâ aliquâ dialecto memorantur. vt *Gad, Baal, Baal Peor, Baal Berith, Baalim, Baalzebub, Ashtaroth*, quæ mērè sunt Ebræa. Imò idem dicendum de *Teraphim* & *Succoth Benoth*, quorum tamen Babylonicum est hoc numen, illud Aramæum; quod nec leue sanè est

est argumentum omnia illa hauri recentioris
fuisse æui q̃ illud est quo Ebræa apud Ara-
mæos viguit & Babylonios pura dialectus.
Religione, ni fallor, ducti, Deorum, ante a-
lia, inviolata nomina retinere volebant. Hoc
tamen in *Baal* non ita accuratè observabant
Babylonij *Bel* pro *Baal*, excidente ad
morem Chaldaicum litera *y*, efferentes.
Quod autem *Dagon* Palæstinorum non sine
doctissimorum autoritate ab Ebraico *Daga*
seu *Dag* quod piscem interpretatur, deduxe-
rimus, *Molech* item & *Milcom* à *Melech*, quod
Rex sonat, & alia eiusmodi, spretâ fermè a-
nalogiâ grammaticâ; id nolim temerè incu-
ses, quisquis es, lector. Non inficias certè
imus, neque *Dagon* à *Dag*, nec *Milcom* à *Me-
lech* deriuata aliter ferè, strictis grammatico-
rum legibus, quid posse denotare, quàm
Pisces in Latio à *Pisce*, aut *Rigom* à *Rege* peti-
ta. Cæterum tempestiuè memineris Deo-
rum nominum deductiones ubiq; gram-
maticis analogiæ apicibus omninò olim soluta
esse. Nonne ζῶα nunc ζῶα τὸ ζῶν, nunc ἀπὸ τοῦ
ζῆν, nec ludentes, autores magni nominis
petunt? Ἀφροδίτη item ἀφρῶ, κρόνον à χρόνω,
ἐπὶ λῶν ab ἐπὶ λυσιτελεῖν, θεὸν à θεῖν, Ἄδλω ab Ἀεὶ δῶς,
vt infinita præteream alia non à futilibus
grammaticastris, verum à magno Platone in
Cratylo

XXIV *Prolegomena:*

Cratylo recensita. Sol item Latinis nonne quia apparet SOLVS, ita dictus putatur, *Lucina* à *luco* seu à *lucendo*, *Partunda* à *parturiendo*, *Limentinus* à *limine*, *Pomona* à *pomis*, *Vnixia* ab *ungendo*, *Cinxia* à *cingulo*, *Victua* & *Potua* *Dæa* à *victu* & *potu*? quamnam verò hisce analogiam comperis? Fato comparatum est vt à Grāmaticorum imperio Dij sint liberi. De ijs quæ *πεγάλυλα* sunt Numina, & quorum ad eruendas vocabulorum origines omni destituimur vetustatis subsidio, vt *Asima*, *Thartach*, *Nibchaz*, alijs etiam quæ patria sunt, vt *Thammuz*, *Sesach*, *Merodach*, *Nisrock*, *Rimmon*, & quæ sunt eiusdem farinae, ea tantummodò diximus quæ à fide dignis autoribus edocti potuimus, solo numinis nomine, vbi non datur vltrà, contenti, & ab originationum affanijs, præterquàm vbi res ipsa vltrò trahat, etiam cum religione abstinentes.

De τῆς πολυθεότητος seu Deorum multitudinis
 ORIGINE & PROCESSV. *Vetustissima*
huiusce Theologiæ duo genera, *quæ in*
Coelestium corporum & Dæmoniorum
cultu consistunt. Adorationis ritus. quan-
 do *primum* & vnde Noui Dij *adsciti.*
 Cabala

Cabala sacra. eâ malè intellectâ res creatas adorabant. per quàm frequens eiusmodi erroris apud veteres origo. Ægyptij Paschatis ritum imitati. Thoth. Bau. Θεός Αβραάμ &c. in carminibus magicis. Mithra θεῖος ἡλίου &c. recessus umbræ in Ahazi regis horologio. Iupiter Sabazius. D. Paulum Anastasiâ Deam esse docuisse putabant Athenis. in locum insignem libri Hasmonæorum coniectura. Philosophi syderibus diuinitatem tribuentes. Iusiurandum Vettij Valentis Astrologi ἀνελκόμενος, quo lectores obstringit. quomodo aliæ res creatæ ad Cœlestium exemplum in Deos relatæ. Dæmoniorum cultus. ea Hircorum nomine denotata. Idolorum origo. Columnæ sepulchrales. Symbola virium naturalium. Cœlum, Terram, Dæmonia demùm miscebant. unde portentosa in Theologia fabulæ. Inuocationum ritus. Πολυθεμία. inde plures nati Dij. πολυλογία apud D. Matthæum. Nil penè erat quod non Deorum numero tandem haberetur. id quonam pacto fieret. Tempestates Deæ. Cicero illustratus. Ouidius explicatus. Egregium monumentum nuper Romæ effossum. Saniores gentium & Theologi & Philosophi VNICVM mysticè denotabant omnium rerū moderatorem & Deum.

De

De sacrorum ad eam sententiam institutione, recondita quedam.

CAP. III.

IN duplici tantummodò differentia τῆς πολυθείας πλάνης, seu de numinum multitudine erroris, vetustissima & quæ originem indicant mytheria statuimus. & ad bina duntaxat velut Theologiæ genera tot Deos cultos esse. quarum primo SOL, LVNA & quæ reliqua est CŒLESTIS MACHINA, secundo DÆMONES Dij habiti. duobus hisce ortum est quicquid nugax & impia posteritas sanctuarijs suis adiecerit. De CŒLESTIVM CORPORVM CVLTV antiquissimus scriptorum Iob cap. XXXI. comm. 26. & 27. Si, inquit, *aspexi Solem cum splenderet aut Lunam nobiliter incedentem, & seductum est in abscondito cor meum & applicata est manus mea ori meo, etiam hæc est iniquitas à iudice vindicanda, quia sic negassem Deum supremum.* quod Solem vertimus id in Ebræo est אור *U*r, quod *Lucem* & *Ignem* etiam & *Solem* denotat; & à veteribus hoc loco, atque apud eundem alibi cap. XXXVI. comm. 32. pro Sole, ni fallor, sumitur. vetustissimus etiam heic adorationis ritus aperitur. *manum ori, capite*

capite inclinato, admouebant; vnde adoratio dicta, de qua D. Hieronymus contra Ruffin. lib. I. *Qui adorant, inquit, solent deosculari manum, & capita submittere*; & paulò pòst: *Hebraei iuxta linguæ suæ proprietatem deoscultationem pro veneratione ponunt.* vnde נִשְׁקוּ-בָר *Naschu bar* in Psalm. II. redditur & *Adorate filium, & Osculamini filium.* & in Osee cap. XIII. comm. 2. quod veterum alij adorantes verterant, Aquila καλαφιῶντες i. osculantes interpretatus est. Hic ipse cultus, idem ritus in Deut. cap. IV. comm. 19. vetatur: *Ne forè eleues oculos tuos in Cœlos & videas Solem & Lunam atq; Stellas cum vniuerso exercitu cœlorum & impulsus* (siue impellaris &) *adores* (seu incuruaueris te) *atq; colas ea.* In horum venerationem procliuè fuit humanum gen^o; & qui à Vero Deo Opt. Max. deficiebant hæc primùm sibi numina animo propensissimo adsciscebant. Cum n. supremum totius vniuersi Dominum *ὅς οὐκ ἔστι ἀπρόσιτος* non omninò caperent, cœlestium verò corporum imperium in omnia vitæ commoda delegatum non sine religione suspicerent, neq; ab eo, quod merum est & supremo proprium, impij distinguerent; diuinitatem temerè sensu metientes, haùt alium Deum præter summi lucis solatij, tenebra-

rum

XXVIII *Prolegomena.*

rum silentij, statæq; noctium, dierum & annorum vicissitudinis & tempestatum dispensatorem agnoscebant, etiam naturalis rationis ductu *impulsi* & *seducti*, vt voces sunt, quas attulimus sacræ. Ab hac causa Chaldæi etiam primis post diluuium sæculis, Veri Dei cultu exuto, hanc ipsam Theologiam amplexabantur; quod ex vetustissimis Asiaticorum monumentis docet R. Moses Ben-Maimon in More Nebochim. cuius verba Latine exscripsimus vbi de Nergal egimus. Omnium autem maximum numen Solem (quem & μέγαν Ὀυρανὸν θεόν nuncupârunt Phœnicum theologi) æstimabant; planetis, & quæ sunt cætera sydera velut nutum eius obseruâtib'. vti & Egyptijs priscis dodecatemoria signifieri θεοὶ βελῆτορ seu Dij consiliarij, planetæ verò παῖδες ὀφρος, hoc est, lictores qui accensi Solis consistorio adstent, censebantur; teste vetere, ad Apollonij Rhodij Argonauticon ἱν. scholiaste. Nec sanè citra diluuium hunc impietatis errorem primò homines inuasisse puto. etiam non ita multis post rerum primordia sæculis eum inbiberant. ita illud Mosis intelligo Genes. ἱν. comm. ultimo. *אז הוּחַל לִבְשֵׁם אֲדֹנָי* Az hochal libsem adonai, i. *tunc captum est profanari in inuocando nomine lehoue.* Nam חלל Chalal (vnde

(vnde in Hophal חֹפָל *hochal*) & incipere
 & profanare interpretatur, vti in Leuit. xix.
 com. 12. *Non profanabis* (hoc est חִלְשָׁה *Chil-
 laltha*) *nomen Dei tui.* & Ebræis illis porro
 consonum est *Tunc profanatum est in inuo-
 cando nomine Iehoua*, q̄ fatentur item Onke-
 los & alter ille, quisquis fuerit, paraphrastes
 Chaldæus sub Ionathanis nomine tritus, Sa-
 lomon Iarchi, Rabbinorum alij, qui Mosem
 eò loci de nouorum numinum initijs intelli-
 gunt. *Profanari autem in inuocando nomine Ie-
 houe* idem est, ac si dixisset, sacrosanctum il-
 lud nomen, quod totius vniuersi creatorem
 & Dominum designat, rebus creatis impiè
 tributum, id optimè innuit Fl. Iosephus cum
 per septem generationes scribit homines v-
 nicum Deum Opt. Max. Δεσπότην ἑὸν καὶ ὅλων
 sensisse, deinceps verò ἐκ τῆς πατρῴων ἐθισμῶν
 degenerasse; hoc est, res creatas siue coelestia
 corpora adorasse. Scio Theologorum non-
 nullis videri, primâ & quæ diluuiū præcessit
 ætate reb⁹ creatis diuinum cultum hætenus
 minimè exhibitum *propter recentem memori-
 am eius, qui fecit cælum & terram, quam ex di-
 sciplina patrum habuerant*, vti verba sunt do-
 ctissimi Alexandri de Hales part. ii. quæst.
 CLXXVIII. memb. 6. vbi hanc rem argutè
 disquiri. sed *in recenti illâ memoria* malè
in-

intellecta sacrae historiae Cabala eundem rebus coelestibus primò & maximè honorem deberi, ni fallor, suadebat. In ea autem (nam quicquid arcano volumine condidit postea Moses, id Cabala antea erat, siue *καβουλα* *δο-
τορ*, q̄ velut ius sacrum & hæreditarium ad posteros continuâ generationum serie trans-
mittebatur) à patrib⁹ acceperant *Solem*, *Lunam* & *Stellas Dominos* esse Diei, noctis, lucis, & tenebrarum, quod perperam interpretati etiam Deos esse ipsos non dubitabant; maximè, cum supremum dominum esse potissimum diuinitatis symbolum meritò habeatur. neque n. his superiorem obcæcati agnoscebant. Neque nouum est vt impietatis initia ex sacris literis seu Cabala sacra (quæ idem sunt) depromantur; quod innumeris illustrari posset & firmari exemplis. Ægyptijs quotannis in Iudaico Paschate greges & arbores, minio, velut alexeterio, illinere solenne erat. id ex deprauato traditionis sacrae de Ebræorum superliminaribus sanguine illitis intellectu manauit, quod fusiùs narrat Epiphanius in hæresi Nazaræorum. perperam accepta Mosis de æneo serpente historia vt thymiamata ei incenderentur effecit. Thoth & Bau in Phœnicum sanctuarijs ex *Tohu* & *Bohu*, id est *חור רב* in Geneseos initio

initio petunt docti. Id quod totiès occurrit
 ὁ θεὸς Ἀβραάμ, ὁ θεὸς Ἰσαάκ, ὁ θεὸς Ἰακώβ, iamdiù est
 cùm in carmina transmigràuit magica; atque
 ita est sumtum vt nec Abraham, nec Isaac,
 nec Iacob alius quàm Deus ob amphibo-
 liam censeretur. de qua re, si placet, consu-
 lendus Origenes aduersus Celsum *IV*. &
 eiusmodi alia habet lib. *I*. & *V*. vti etiam
 Trallianus medicus lib. *XI*. Quin & vmbra
 in horologio Achazi Regis mystica erat
 Persarum sacerdotibus memoria in Mithræ
 τριπλασίς sacris quæ Μνημόσυνα nuncupabant,
 si auctori fides. is est Dionysius Areopagita
 dictus, qui Epist. *VII*. ad Polycarpum verba
 faciens de recessu illo, τὸτο, inquit, ταῖς Περσῶν
 ἱεραλικαῖς ἐμφερὲς φήμας, καὶ εἰσέτι Μαῖοι τὰ Μνημόσυνα τῇ
 Τριπλασίᾳ Μίθρῃ τελῶσιν; ad quem locum Geor-
 gius Pachymerius, Persæ, inquit, τὸ παρέκλαμα
 τῆς ἡμέρας ἐκείνης διὰ τῆς τελείης τῆς Μνημοσυῶν τῇ τρι-
 πλασίᾳ σημαίνουσιν. *h. e. extensionem illius diei in*
sacris quæ Mnemosyna, seu Memoria, Tripla-
sy, id est, Triplicis Mithræ appellantur, deno-
tant. ita & Maximus Scholiasfes. Cùm n.
 priscis *XII*. essent artificialis, quem vocant,
 diei horæ, quas inæquales seu planetarias
 nuncupant, & per decem gradus rediret in
 ortus vmbra, supputant Dionysij sequaces
 (qui nec pauci sunt) quasi Sol superatis iam
 c decem

decem diei horis seu horologij gradibus, par remensus spatium Horizōtem reuississet, dein verò absolutum $\overline{\text{XII}}$. horis diem ita terminâssset, vt continua illa lux $\overline{\text{XX XII}}$. horis inæqualibus constaret, quæ synecdochicōs triduum, horas nempè bis $\overline{\text{XII}}$. & $\overline{\text{VIII}}$. conficiunt; vnde *τριπλασίς* nomen aiunt fictum. Cæterum suam heic liberent fidem, nec in Græculorum verba iuravi. alia longè erant Triplicis Mithræ mysteria &, si fas sit dicere, sanctiora quàm quæ huiusmodi peterent exordia. & sacram multò aliter meritò intelligunt veteres historiam. Nec tamen nos piguit & hæc adiecisse, vt id genus errorum origines olim agnitas amplius patefaceremus; quas eò libentiùs, etiam luculentiùs, memorare visum est, quòd non alia est ansa tam frequentè arrepta, vnde impia in *πολυθῆω πλάττειν* sacra conflarentur; teste Iustino in *Apologia τῶν χριστιανῶν* II. vbi Bacchi fabulas, Bellephontis item, Herculis, Æsculapij, totius ferme gentium theologiæ ex deprauato sacrarum literarum sensu elicitas & vulgo obtrusas esse docere conatur; vti & alij patrum alibi. vndenam Iupiter Sabazius? nonne à Iehouah Sabaoth, quod inculcante sæpiùs Jeremiâ, proprium Dei Opt. Max. nomen? Asiæ n. Regem fuisse aiunt veteres. & vti
pere-

peregrinum & ciuitate eijciendum vexauit olim Aristophanes Comicus, quod animaduertit etiam Cicero lib. II. de legibus. quem videtis lib. III. de Natura Deorum, & Plutarchum sympos. lib. IV. cap. V. Quàm autem procliuè in huiusmodi impietatem & fingendorum numinum insaniam semper fuerit humanum genus, non obscure liquet ex Atheniensium in D. Paulum convicijs. Is Iesum & Resurrectionem, id est Ἀνάστασιν, nunciabat, vt sacram veluti noui foederis cabalam edocti verum Deum agnoscerent. Ijs vero ξένων δαιμονίων καταγγελεύς ἦν videbatur. Nouorū Numinum autorem seu Nuncium vocabant. Perperam enim verba eius sacra interpretantes, tam *Anastasin*, quàm *Iesum*, Dæmonium seu Numen adorandum, & Deum esse eum indicare voluisse sunt opinati; quod & D. Chrysostomus ibi adnotat. vide Act. Apost. XVII. comm. 18. Ita certè quotquot noua numina venerati sunt, non honori tantummodò Dei Opt. Max. diuinitatem rebus adscribendo creatis, plerunque detraxère, verùm & sacro illius verbo siue scriptis siue ore tradito, ad profanas suas, quæ sacra vera etiam sæpissimè æmulabantur, asfanas, sunt abusi; non aliter quàm hæretici à Diabolo edocti, *cuius sunt partes* (vt scribit

XXXIV Prolegomena.

Similitudo
Baptismi?
Tertullianus de præscriptionibus hæretico-
rum) *interuertendi veritatem; qui ipsas quoque*
res sacramentorum diuinorum, in idolorum my-
sterijs emulatur; ubi de baptismi etiam riti-
bus in Mithræ sacris ad hanc rem aliquid
adfert. Sexcenta alia possent congeri exem-
pla. sed cum isthæc sufficiant, de loco tan-
tum vno qui huc potissimum spectare potest,
obiter monemus. In Hasmonæorum libro
cap. III. comm. 48. editionibus, Romana,
Drusiana, atq; alijs ita legitur. καὶ ἔξεπέτασαν τὰ
βίβλια τὰ νόμιμα καὶ ὧν ἔξερεύων τὰ ἔθνη τὰ ὁμοιώματα τῶν
εἰδωλῶν αὐτῶν. De Iudæis verba sunt, qui cum
Iuda Machabæo, post nefandam Antiochi
Epiphanis in sacra Hierosolymitana rabi-
em, ad cultum Veri Dei instaurandum in
Mispah conuenerant. forte aut τὰ βίβλια, aut
καὶ ἔξερεύων potius legendum. sed de ea re non di-
sputamus. Gentes, inquit scriptor ille, *de li-*
bro legis scrutabantur effigies idolorum suorum.
haut satis capio; nisi tunc temporis idola sua
non sine norma aliqua è sacris literis de-
prœpta formari voluerint. Verùm in Hispa-
nica editione aliter se verba illa habent. sci-
licet ἔξερεύων τὰ ἔθνη τὰ ἐπιγράψαι ἐπ' αὐτῶν τὰ ὁμοιώ-
ματα &c. & in plerisque Codd. Vett. ita legi
adnotatur in ora editionis Romanæ. Euo-
luebant forsàn gentes sacra exemplaria. vt

numinum suorum imaginibus sparsim adornarent ; ne Iudæi, etiam inter legendum, ea quæ alibi colere recusarant, saltem non sine religione conspiciere cogerentur. Quod igitur simpliciora illa *πλυστότη* & initia tam malæ acceptæ sacræ cabalæ, quàm admiranti & dum Cœlestia corpora suspiciebat, cæcutienti rationi naturali deberi quis iure autumet, satis reddidimus manifestum. Prima autem hæc & simplicior species suos prisco ævo semper habuit adsertores. lege vetatur, & sæpiùs à prophetis exprobratur. vide si placeat II. Reg. XXI. com. 3. XXIII. com. 5. & Ezechielem cap. VIII. com. 16. Alia scripturæ testimonia prætereo. Hanc etiam frequentes sanè quàm amplexati sunt Philosophi inter maximos & vetustissimos. Soli Lunæ reliquisque syderibus diuinitatem dedit Anaximander, Alcmaeo, Xenocrates, Theophrastus, Zeno, Cleanthes, alij ; imò & Socrates ipse apud Xenophontem. Superiorem n. rerum causam attingere omninò nequiè-re. Recentioris, ad hanc rem, Astrologi Syri qui imperio Romano nondum inclinante floruit, & cœlesti machinæ omnem quàm agnoscere videtur diuinitatem tribuit, iusiurandum adiicio, quo lectores ne artis mysteria vulgo & ἀμύηταις proderent astringit. & li-

xxxvi Prolegomena.

bentius facio, quod & exemplum sit satis rarum, & scriptor ipse nondum lucem viderit. ἐντυχάνοντας, inquit, ὀρκίζω ἡΛΙΟΥ μὲ ἱερὸν κύκλον καὶ ΣΕΛΗΝΗΣ ἀνωμάλως δρόμος, ἥν τὲ λοιπῶν ΑΣΤΕΡΩΝ δυνάμεις καὶ κύκλον ΔΥΟΚΑΙΔΕΚΑΖΩΔΙΩΝ ἐν ὑπακρύφοις ταῦτα ἔχειν καὶ τοῖς ἀπαιδευτοῖς ἢ ἀμύητοις μὴ μελαδιδόναι, τιμῶντε καὶ μνήμῳ πρὸ ἐισηγησαμένων ἀπονέμειν. εὖ ὀρκῶσι μὲ εὖ εἶναι καὶ καταθύμιοι οἱ ΠΡΟΚΕΙΜΕΝΟΙ ΘΕΟΙ. ἐπορχῶσι δὲ τὰ ἐνάντια. h. e. Omnes, qui inciderint, adiuro per sacrum Solis circulum, inaequales Lunæ cursus, reliquorumq; SYDERVM vires & SIGNIFERV M CIRCVLVM, vt in reconditis hac habeant; nec indoctis aut profanis communicent, sed praeceptoris memores sint eiq; honorem retribuant. Dii iam dicti sanctè iurantibus dent quæ velint; peierantibus contraria. Astrologus autem hic Vettius Valens est Antiochenus & in proœmio lib. vii. ἀστρολογίων inseruit. eiusmodi iurisiurandi necessitatem exegisse solitum ab initiandis aiunt Orpheum, quem morem sequitur & Iulius Firmicus in præfatione ad lib. vii. matheseos. Processit autem eò demum hic quem imbibebant de cœlestiū corporum & imperio & beneficijs, & quæ inde pendebat, apotheosi, error, vt ab eadem sanè origine etiam in terris Deos sibi fingerent. Mare, Ventos, Tellurem, Aërem, Ignem, Fruges, quicquid deniq; humanæ vitæ comoda,

Prolegomena. XXXVII

moda alia, vt coelestia corpora lucem & calorem, præstaret, Soli, Lunæ, & syderibus in indigitamentis suis adiecerunt. Firmat hæc Plato qui in Cratylo Græcorum primos numina sibi scribit adsciuisse duntaxat Solem, Lunam, Tellurem, Astra & Coelum. Optime & quisquis ille fuerit autor Sapientiæ libri quem Salomoni tribuimus; Ματαῖοι μὲ γάρ, inquit, πάντες ἄνθρωποι φύσιν, οἷς παρὶν θεῶν ἀγνοσία, καὶ ἐκ τῆς ὁραμένης ἀγαθῶν ἐκ ἰσχυρῆς εἰδέναι τὸν ὄντα, ὅτε τοῖς ἔργοις προσέχοντες ἐπέγνωσιν τὴν τεχνίτην ἀλλὰ ἢ πῦρ, ἢ πνεῦμα, ἢ ταχινὸν αἶρα, ἢ κύκλον ἀστρον, ἢ βίαιον ὕδαρ, ἢ φασῆρας ὑρανὲς προλάμβανει κόσμος θεὸς ἐνόμισαν, hoc est, *Naturâ fuitiles erant omnes, qui Deum ignorabant, neq; eum qui EST ex bonis illis qui videntur agnoscere potuerunt, neq; opera animaduertentes opificem deprehenderunt, sed aut Ignem, aut Ventos, aut celerem Aërem, aut Astro- rum circulum aut violentas aquas, seu coelestia luminaria mundi rectores & Deos esse existimarunt.* Quòd autem Fruges, Vinum seu Vitem, Flores, Pomos, & quæ sunt alia exoptatissima generis humano cōmoda è gremio Telluris edueta, ad hunc modum tandem in Deos retulissent; ideò & Tellus ipsa non tam Deam quam Deorū matrem posteritas nuncupauit. de qua re satis elegantè Lucretius philosophus & poeta lib. II.

XXXVIII Prolegomena.

*Heic si quis Mare Neptunum, Cereremq; vocare
Constituet Fruges, & Bacchi numine abuti
Manolit quam Laticis proprium proferre vocamen;
Concedamus ut hic Terrarum dictitet orbem
Esse Deum matrem, dum re non sit tamen apse.*

Tellurem n. esse Deum matrem ab hoc pendet, ut, quæ ex ea nascuntur, itidem Dij habeantur. Innumera, quæ illustrent, exempla adiungere facile est. sed de ficta hac in naturalium facultatum diuinitate, quæ in cælestibus corporibus primò pullulauit, quæ diximus sufficiant. Alterum Deorum, quorum vetustissima mentio est, genus, DÆMONIA sunt. Leuit. cap. XVII. com. 7. *Nec amplius sacrificent sacrificia sua Dæmonibus post quos fornicati sunt.* & canit Moses in Deut. XXXII. com. 17. *Sacrificauerunt Dæmonijs, non Deo, Dijs quos non cognouerunt, nouis qui è vicino venerunt* (seu nuper exorti sunt) *quas non timuerunt patres vestri.* primus locus pro Dæmonijs לַשִּׁעִירִים *Lashaghirim*, id est τοῖς θῆραις seu hircis, habet in Ebræo; & pilosos dæmones inde intelligit D. Cimchi. Seniores LXX. substituunt τοῖς ματαίαις; qui tamen idem vocabulum in Iesaiæ cap. XIII. comm. 21. & XXXIV. com. 14. διαμόνια interpretantur. Quæ de Dæmonibus mediam quandam inter humanam & spirituum naturam sortientibus,

per-

perinde atque Nymphæ illæ, Fauni, Ægipanes, Satyriq; quos fide sua tradit Paracellus, scribunt Ebræi lubens omitto. certè qui solennia Sagarum conciliabula aperiunt, ij dæmonem principem, qui præsidet, hirci figuram præ se ferre tradunt. sed verò eò istis concepta fuisse sacra, quæ iam diximus, testimonia verbis vult Rabbinorum doctissimus Moses Ben-Maimon, quòd in more erat Zabijis seu Chaldæis, dæmonijs sub Hirci formam se ostendantibus immolare. Ita n. scribit lib. III. More Nebochim cap. XLVII. *Quidam de gente Zabiorum seruiebant demonibus, & credebant quod apparebant hominibus in forma Hircorum. Et idcirco vocabant demones hœdos. & ista opinio fuit diffusa tempore Moysis, sicut scriptura dixit. Non imolabant de cetero victimas suas hœdis aut hircis.* & popularis noster ille Alexander de Hales cum de hirco agit ἀπορομπαίῳ illo in Leuit. ca. XXI. ab huiusmodi dæmonum frequentiori specie rationem ceremoniæ adfert, vt videre est in summæ eius part. III. quæst. 55. Verùm ἐπεὶ heic, nec satis quid statuendum video. Hastenus de duplici Deorum genere quod potissimùm, & ante alios eiusmodi errores, priscorum animos occupauit. Quicquid postea id genus Theologiæ accesserit, id omne

Am. 9.

omne à sacris, quæ vel REBUS NATURALIBUS quæ Primum genus constituunt, vel DÆMONIIS quæ Secundum, exhibebantur, emanavit. *Sacra* illa quæ heic maximè spectari debent INVOCATIONVM & HYMNORVM rit⁹ sunt, COLUMNÆ, SYMBOLA, & SIMVLACHRA. Primùm de SIMVLACHRIS & COLUMNIS; quòd & inde etiam Dæmoniorum cultus origo, ni fallor, deducenda. Simulachrorum seu idolorum mentio, ante Geneseos cap. XXXI. vbi de *terāphim* Labanis agitur, non reperitur. ij quid fuerint, priori Syntagmate videmus. *Simulachra* primò non in hos vsus posita, neque *Columnæ* in Deorum honorem fixæ: sed ad memoriam & gloriæ demortuorum cumulum statuebantur. eorum nempe, qui aut patres siue patriæ, siue illustrissimæ familiæ admodum insignes abierant, aut alio nomine carissimi extiterant, quorum præmatura mors & acerba superstitie aliquo monimento velut erat vindicanda. Anniversaria his accedere festa, nomina in sacros commentarios relata, flores circa tumulum sparsi, coronæ dicatæ, inferiæ, quicquid consuetæ denique celebrationi ornamento esse videretur eoufque adiectum est, vt tantum non pro Dijs mortui illi, sub moris initium, haberentur.

Ac-

Accumulatis demùm, vt fit, sacrorum ritibus, à posteritate, quæ singulari huiusmodi statuarum honore & solenni memoriâ illos haut honorandos fuisse existimabat, nisi genere etiam humano maiores extitissent, vti *Dæmonia* seu *Heroes* (id est, *Dij*) tandem censebantur. neq; enim, quo modo sæculorum citeriorum gentium Theologis, ita vetustissimo illo ævo *HEROES* & *DÆMONIA* siue *DII INVISIBILES* adinuicem distinguebantur. neq; hos aut illos aliter atque ab his sacris agnoscebant. Subdolè n. ingerebant se *Dæmonia* & præstigijs animos in superstitionem procliuēs, & solennia mortuorum festa celebrantes, ad diuinum etiam cultum sibi circa hæc monimenta exhibendum illiciebant; nec Mortalis, qui abierat, adsumere nomen dedignabantur, modò vt *Deos* immortales inde ipsi se haberi lucrifacerent. Cùm verò eiusmodi demortuorum plerique omnes siue ob res inclytè in bello gestas, aut artes repertas, aut quòd rerū publicarū conditores floruerant similèue quid eximium præstiterant, tanto primùm honore posteri prosequerentur, atque ad eorum monimenta, crebra alijs & multò superioris, quàm humanæ esse videbantur, naturæ, insignia edita animaduernerent; ijs ipsis, quos de-

demortuos primò credebant & quorum velut vicem Dæmonia iam agebant, humanam naturam omnino imparem, sed & precellentiorem esse adscribendam propenso animo facile æstimabant. Quod homini autem præcellat, *Heros* aut *Dæmonium* aut *Deus* id fuerit necessum est. Deum Verū & Vnicum, & cultum eius exuerant. reliquum erat igitur vt Dæmonia iam ad has statuas colerent; quæ quo pacto ab heroibus discreparent nec videbant ij nec sane qui spinosis eiusmodi Theologiæ apicib⁹ postea defudârunt, satis docuere. atque *Heroes*, *Dæmonia*, *Dij*, si heroem cum ijs ab homine distinguas, idem sunt. Sacra n. *Beli Phægorij* Numinis Midianitarum (quæ hanc rem optimè aperiunt) velut parentalia fuisse ostendimus; sed tamen *Ioui Stygio* seu *Dæmonijs*, id est ad eorum, qui veterem de heroibus imbiberant, Theologiam, *Dij*s manibus peragebantur. Inde est quod Euemerus olim (vti sanè & Apollodorus) ortus, mortes, & sepulturas omnium poenè Deorum demonstrârit. A demortuorum autem memoria idolorum cultū fluxisse passim indicatur. Maximum autem & vetustissimum eiusce rei testimonium habetur apud Sapientiæ autorem cap. XIV. Et imprimis obseruetur illud Diophanti in Fulgentij

My-

Mythologicis, cui ab hac causa ἰδωλὸς ἔτυμον est Ἐὶ τὸ τῆς ἰδωλῆς ἰδωλ. quasi ἰδωλῶν aut doloris species diceretur. quod Ebraicæ veritati mirè consonat. nam & עֲצָבִים *eghsabim* quod *dolores* significat, idola etiam in sacris literis interpretatur. atque hæc ideò forsan ita vocata, quòd dolores quotannis statuis, & monimentis mortuorum, qui postea in Dijs recensiti sunt, conspiciendis instaurarètur. Initia autem statuarum, mortuorum memoriæ dicatarum, Sheruchi ævo hoc est Hellenismi, vt appellant, exordio collocat nōnulli: Tharam autem Abrahæ patrem eas primùm scribunt coluisse. & Cedren⁹ ex priscorum scriptis tradit Abrahamum iam sexagenarium cum Tharam patrem à simulachrorum cultu dehortatus frustra fuisset, fanum eius seu lararium incendio deuouisse, quod cum conflagraret, Aramum (hoc est Haran fratrem) simulachra ex ignis furore rapere conantem flammis perijsse. quo in Chaldæa humato, Tharam in Mesopotamiā commigrasse. ad Tharæ igitur æuum, *Idololatriæ & Demoniorum cultus*; ad Sheruchi *Idolorum primordia* sic referenda. Nam,

*Qui fingit sacros auro vel marmore vultus
Non facit ille Deos, qui rogat ille facit.*
vt rectè Martialis. Alij item Sheruchi temporibus

poribus ipsum cultum coepisse volunt. frequens & obvia est de ea re apud veteres historia. sed vereor ut suam satis liberet fidem, qui tam constantè de rebus tam priscis sententiam proferunt. Tradunt sane Ebræi statuarium fuisse Tharam, atque eandem cum eo aliquândiù exercuisse artem Abrahamum. & legitur in sacris literis Tharam, & patres ei contemporaneos, alienos Deos coluisse, quod in Iosue cap. xxiv. com. 2. reperitur. quod ansam fortè præbuit, ut idololatriæ initia ei deberi posteri censerent. Abrahamum item in ardentem fornacem à Nimrodo cōiectum, cū Idolorum cultum detrectaret, scribunt. id præter vulgò tritos scriptores habet Chaldaeus paraphrastes in Ecclesiastem cap iv. com. 13. sed vix est ut parentalia seu feriarum denicaliū sacra tam celeri in divinos honores transitu, quàm brevia æui inter Sheruchum & Tharam intervalla poposcerint, demutarentur. Nec Abrahæ aut Tharæ sæculo idola aut coram ijs dæmonia culta opinor; maximè quum quicquid sacræ adhanc rem literæ testimoniij præbeant; de Dijs tantummodò sit alienis; neque de Dæmonijs aut idolis, nisi post aliquot inde sæcula verba fiant. Neque n. Henochi apocrypha à Iudæis interpolata in testium classem

sem admittimus. quod si faceremus, dæmoniorum cultum etiam longè ante diluuium nec recentiorē quàm qui rebus naturalibus exhibitus est, assereremus. In apocryphis illis narratur, circa id ipsum tempus quo primam cœlestium corporū apotheosin statuimus, ἑρμηνεύς, id est angelos seu dæmonia, lectissimas tœminas sibi in vxores iunxisse, atque ab eis quamplurima humanum genus, conciliante muliercularum libidine, beneficia accepisse, artes item didicisse. id quod si verum esset, certè vix fieri possit vt aliundè quis πολυθέτη initia petenda censeret. sed cum magnis, sanctis, doctissimisq; viris libelli auctoritatem vti nimis eleuatam reiicimus, & ijs quæ iam diximus fidem adstrutum iri & à veterum scriptis, maximè sacris, & à sanioris cuiuspiam captu minimè dubitamus. Quicquid de Statuis diximus & Simulachris, id etiam ad eam quam disputamus rem de C O L U M N I S sepulchralibus seu *columellis* intelligendum. atq; eodem modo velut dæmoniorum seu deorum idola haberi cœptæ sunt. certè & in more fuisse antiquiori Columnas, quàm Simulacra ponere, plerūq; nec immeritò traditur; quæ postea etiam sæpe in aras, si per figuram liceret, de-

demigrârunt. vnde quod statua nonnullis est
 & Senioribus LXX. *στήλη*, i. *Columna*, nimirum
 מצבה *matzebah*, id pro ara etiam in sacris li-
 teris sumitur. videsis Leuit. c. XXVI. com. I.
 His adiungimus SYMBOLA. Symbolum au-
 tem erat Chaldæorum Ignis (de quo nos in
 capite de Nergal) qui primum Theologiæ,
 quam tractamus, genus maximè amplexan-
 tibus vti Solis Cœlorum Regis ἀπορρώξ, vi-
 carius, siue signum habebatur. Cum n. ob
 coelestium corporum distantiam, sacra eis ad
 votum fieri haut ita commodè potuerint,
 Symbola huiusmodi quæ viderentur inpri-
 mis congrua in eorum honorem consecrare
 pium esse iudicabant. Idem existimandum
 de חמנים *chamanim* quæ iam dicto capite
 explicare conamur. Neque Palæstinorum
 Dagonem figurâ ex humanâ & marinâ simul
 mistâ, aliud quam *Neptunum*, *Amphitriten*,
Salaciam, *Oceanum* aut *Tethyn*, aut hosce om-
 nes, id est *mare* ipsum (communis enim vni-
 cuiq; Deo, vterq; sexus erat; quod secundo
 Syntagmate pluribus demonstramus) velut
 magni, in angusto Naturæ procerum con-
 fessu, Numinis symbolum æuo simpliciore
 denotâsse æquum est vt opineris. nam vt de-
 functi simulacrum fuerit, figuræ mysterium
 non

non patitur. Idipsum de *Piscibus* ei sacris dicendum, qui quòd symbola etiam Maris essent, colebantur, haùt alitèr quàm *Iuuenta* apud *Aegyptios*; quæ à lactis beneficio primum velut *Telluris Matris* & *Nutricis* postea & *Isidis* siue *Lunæ* (benignis n. *Telluris* & *Lunæ* viribus alimenta præcipuè deberi agnoscebant) vti & *Tauri* signati *Solis*, symbola, summo honore eoque diuino excipiebantur. è quorum *Theologia*, alia insuper infinita de symbolis depromi possent. Quotquot autem coelestia corpora & quæ visui obnoxia mundi membra pro *Dijs* habuère, etiam diù citra diluuium absq; idolis eos sacra fecisse putamus; sed beneficas Naturæ vires tantummodò veneratos esse. Accedente verò *Dæmoniorum*, vti indicauimus, cultu, ad varia, vt fit, supersticiosorum placita, & *Dæmonia* sub *Mortuorum* *Nominibus*, & *Sol*, & *Luna*, & quæ reliqua sunt ob lucem, ante alia, conspicienda *Sydera*, *Mare* item & *Tellus*, & qui restant Naturæ velut dispensatores, eisdem sacris, ad easdem etiam statuas & columellas ita simul celebrabantur, vt, procedente tandem in infinitum errore, nec *Mortuos* ipsos à *Dæmonijs*, nec horum alterutra à *naturalibus* vniuersi machinæ

XLVIII *Prolegomena.*

facultatibus, neque has fatis adinvicem determinare impij potuerint. Inde & *Luna*, & *Venus*, & *Tellus* in *Astarte* figurâ; *Luna*, *Venus*, & *Mare* in *Dagonis*; *Sol*, *Iupiter*, *Saturnus* in *Baale* & *Moloch* (unicuiq; porro idolo cognomine *demonio* siue Heroe sæpius invocato) inextricabili hallucinatione confundebantur. Vtrunq; genus theologiæ miscebant, & quicquid diuinitati sacratum esset, id vt Numini cuicunq; communicaretur, ab eorum institutis minimè erat dissentaneum. *Demonia* etiam *naturalium facultatum*, *omnium item rerum*, *præsides* esse iam demùm proculdubiò non pauci existimabant; quod, vt vtrunque cultum, vtrunq; genus numinum iungerent, haut levis erat causa. Hinc *Dij Patrij* & *Genij* innumeri; hinc etiam vix pauciores *Luna*, *Veneres*, *Soles*, *Ioues*, *Saturni*, & qui sunt id genus cæteri, quàm ipse in horas excrefcens *idolorum columellarumq; numerus*. atq; cò demùm res euasit, vt non vitâ defunctorum modò memoriam, verùm & sydera ipsa aliâsq; res in deos sibi adscitas, solenni ritu, ad eorum quæ diximus sacrorum confusio- nis exemplum, seorsim honorarent. Inde *Alagabalus* (quem Heliogabalum etiam deprauatè veteres efferebant, nos *Agalabalum* magis.

magis dicendum fuisse in capite de Belo adstruimus) nimirum *Sol* ipse *Pyramidis* specie colebatur Syris; *Venus pila* seu *quadrati saxi* Arabibus, vti etiam Paphijs alibiq; Et septem columnæ erectæ sunt ritu prisco apud Laconas (teste Pausaniâ) *errantium stellarum* signa. Inde innumeræ ille ubiq; gentium statuz fictis à vetustate Dijs politæ; quæ *gentilia nomina* singulæ capientes, haut aliter fermè discrepabant. sic *n. Belus Sidonius*, *Belus Phegorius*, *Belus Babylonius* dicti. sed iidem pænè re erant, vt *Iupiter Olympius*, *Latioris*, *Iupiter Cretensis*; aut *Apollo Clarius*, *Delphicus*, *Selinuntius*. sic alij. Neque enim sacrorum ritus diuersi efficiunt vt ipsa numina re differant. Ad symbolorum etiam figuram multiplicem non pauca *simulacra* formata. Neque ita intererat, an *Numinis ipsius*, an *Symbolum*, an *Symboli figuram* adorarent. Ab hoc more *Aureus Vitulus* seu Iuuenus *Osiridem* seu *Solem* præ se ferebat; quòd Soli boues mares in Ægypto, vti symbola, sacri. Nam vt *Isis*, id est, *Luna* siue *Tellus Mater* & *Nutrix*, ita *Sol* aut *Osiris* (quod nomen etiam non magis *Solem* quàm *Demonium* in vtriusque theologiæ dogmate, vti & id genus cætera, designat) *Pater* nuncu-

pandus. *Vaccas* igitur *Deabus* illis, *Tauros Soli*, beneficia Naturæ ἀφροδίτῃ vtrinq; agnoscences sacrabant. Eadem ratio de *oue*, *capra*, *accipitre*, *ibide*, *crocodilo*, *fele*, *ichneumone*, *cane* & quæ sunt alia in portentosissimis veterum, maximè Ægyptiorum, indigitamentis. tametsi n. perquam difficile fuerit eorum vniuscuiusq; siue apotheoseos siue sacrationis initia & causas patefacere ab id genus tamen primordijs, neq; alijs quam quæ iam ostendimus; pleraq; omnia exorta esse nobis est persuasissimum. imò omninò omnia, quæ simul sunt vetustissima. verum & (quod nō est omittendum) *Sacerdotum* & *antistitum arbitratu* dein innouata, interpolata, aucta erant nimis & *sacra* & *Numina* passim; quorum ratio eò magis inaccessa est, quò ea à vulgi captu magis aliena sunt, magis miranda, magisq; & terrore & præstigijs plena quæ hierophantæ illi ad perstringendam colentium aciem, vt & ignotius atque ita firmitus superstitionis augmentū fieret, instituerent. Neq; n. quæ è naturæ arcanis sumuntur argumenta institutioni vulgi sufficebat. sed *fabulis*, sed *prodigiosis narrationibus*, sed *singulari effigierum copiâ* ad easdem ostentandas, & adstruendas, vti illecebris, opus erat. quod
op-

optimè animaduertit optimus Geographus lib. a. ε γάρ, inquit, ὁχλόν τε γυναικῶν καὶ πάντ' ὀχυδαίει πλήθους ἐπαράγειν λόγῳ δυνάτον φιλοσόφῳ καὶ περ χαλῆσασθαι πρὸς ἐυσέβειαν καὶ ὁσιότητα καὶ πίσιν· ἀλλὰ δὲ καὶ διὰ δεισιδαιμονίας· τὸτο δ' ἔκ' ἀνευ μυθοποιίας καὶ τερατείας. De eadem re tantundem Synesius in Caluitij encomio. τὸ δ' ῥᾶσον καταγλάσεται· δειῖται γάρ τερατείας. i. *Quod intellectu facilimum est despicitur. prodigiosa narrationes adhibeantur oportet.* quas sanè libentius admirantur & excipiunt fatui, vti canit Prudentius, vulgares

Quos lana terret discolor in stipite
Quos sæpe falsus circulator decipit,
Quibus omne sanctū est quod cavendū vannula
Edentularum cantilena susserint.

Pluria autem quæ ad isthæc quæ aperuimus initia referre non licuerit, ab huiusmodi fabulis & portentis, in rem excogitatis, & datâ operâ obtrusis, pullulâsse par est vt sentias. Vt ex Idolorum, Columellarum, & Symbolorum numero Deorum multitudo creuerit hætenus satis indicauimus. INVOCATIONVM & HYMNORVM ritum adiicimus, qui huc spectat singularem. is ita plerunq; peragebatur, vt quamplurimis congestis quæ e-logia complecterentur, nominibus, Numen

invocaretur. Titulorum n. varietate capi Deos, placari, & ad vota suscitari, maximoq; inde affici honore putabant, quòd multiplex potestas & imperium inprimis ita agnosceretur. & πολωνυμία siue nominum multitudo exoptatissima habita est numinib' gloria; vnde Diana, apud Callimachum, Iouem patrem, vt perpetuum sibi virginitatis florem & πολωνυμίαν tueretur, enixè impetrat.

Δός μοι, inquit, παρθενίῳ αἰώνιον, Ἄππα, φυλάσσειν
καὶ πολωνυμίῳ

Onomacriti hymnos (quorum autorem Orpheum credit imperitum vulgus) qui luculentissimū huiusce rei specimen præbent, mitto, & de Astrochitonis nominibus quadraginta plūs minūs carmina, vbi Bacchus μῶσιδι, vti ait Nonnus, φωνῇ precatur, occupantibus moneo. habentur in Dionysiacorum XL. Ab hoc ritu Isis μυριώνυμος dicta est. Quemadmodum autem ab innumero idolorum, columnarum, & symbolorum numero, sic à Nominum in sacris adhibitorum multitudine, ingens indigitamentis fiebat accessio. & quæ primū nomina tantummodò, numina deinde diuersa æstimabantur. sic Luna quæ & Isis, & Lucina, & Diana, & Trinia,
&

& *Hecate* dicebatur, tot demùm, atq; innumeras alias peperit Deas. nomen enim vnumquodq; numen singulare devenit. idem *Soli*, qui *Phæbus*, *Apollo*, *Hyperion*, varias ob causas atque aliter dictus est, accidit. idem cæteris. & ad discrepantia statuentium placita, simulachra denominabantur, perinde ac si Verum Deum Opt. Max. colentes, in eum inciderent errorem vt vocabula ei attributa velut plura numina acciperent. Iste autem invocationis ritus (quod obiter monendum) à Domino Nostro Iesu Christo arguitur in D. Matthæi cap. *vi*. comm. 7. & πολυλογία appellatur. Gentes, inquit, δὲ καὶ οἱ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν ἐισακεδήσουσι. eiuscemodi ad Verum Deum Opt. Max. hymnos nominibus diuinitati competentibus duntaxat refertos habes in Arabicis Canticis, vbi centum amplius nomina nonnunquam ita congeruntur vt nil præter adiectam singulis invocandi interiectionem admittant. vide & si placet Mosem Ægyptiũ More Neboch. lib. *i*. cap *lviii*. Certè & mirum est nisi importunæ illæ preces ad Baalem Sidonium fusæ, quas memorat scriptura, eundem ad morem conciperentur. Prophetæ eius à mane vsq; ad meridiem invocauerunt nomen Baal,

dicentes, ò Baal exaudi nos. Continuo sex horarum spatio vix est vt ijsdem tantummodò, quæ lingua populari binæ solùm erant, vocibus nempè *בַּעַל עֲנֵנוּ* *ba-baal aghonenu* contenti adclamarent. neq; ea verba aliter quàm vti aliorum, quæ plurima erant, exemplum adduci, existimare est iniquum. Ab his omnibus quæ narrauimus *initijs*, duplici nempè illo *theologie genere*, *columellarum* item, *statuarum*, *symbolorum* & *nominum* multitudine luxurians illa Deorum seges per totum terrarum orbem est orta. *Primi* autem generis numina eâ insaniâ demum posteri fingeant vt nil omninò exstaret quod humanæ vitæ commodi aliquid etiam si minimi adferret, quin diuinitate donarent. hinc non elementa modò, sed Allium, Cæpe & res eiusmodi infimæ, sordidæ & deformes Numina devenêre. & quicquid erat hominum invasit illa, quam Perseus Zenonis auditor amplexus est, philosophia, *Deos esse habendos à quibus magna utilitas ad vitæ cultum esset inventa*, ipsa^{sq} res *utileis & salutareis Deorum esse vocabulis nuncupandos*, vt ne hoc quidem dicerent, *illa inuenta esse Deorum sed ipsa diuina*, vti verba sunt Ciceronis in I. de Nat. Deorum; vbi etiam postea, *Ipsi, qui irridentur, Aegyptij*

gyptij nullam belluam, nisi ob aliquam vtilitatem quam ex ea caperent consecrauerunt. q̃ si ritè cum ijs quæ suprà animaduertimus de symbolis, perpendantur, haut ægrè cōstabit,

Vilia cur magnos aquent animalia Diuos

in Ægypto, vti est apud Statium. Tandem etiam omnimoda ferè qualitas in qua vis inest maior aliqua, Deus censebatur. vt Fides, vt Mens, Virtus, Honor, Salus, Concordia, Libertas, Victoria. Adfectus demùm animi, quod, ijs imperantibus, siue voluptate siue mœrore vicissim afficimur, inde pro Dijs habiti. sic Amor; quem Cœcilius apud Tullium in Tusculanis,

— *Deum qui non summum putat*

Aut stultum, aut rerum esse imperitum existimat:

Cui in manu sit, quem esse dementem velit

Quem sapere, quem sanari, quem in morbum iniei

Quem contrà amari, quem arcessiri, quem expeti.

De adfectibus corporis idem dicendum. inde Febris Fanum in Palatio. Hâc n. placatâ, salutem duxerunt sperandâ. & à Malâ fortunâ (cui ara in Esquilijs) boni euentus impetrabantur. sic Contumelie fanum, & Impudentiæ; quod expiato scelere Cylonio, Epimenide Crete suadente, fecerunt Athenis. hosce

n.

n. alios, ne læderent, diuinis honoribus cum-
mulârunt. & non nocere quum possent, pro
beneficio iure habebant. Inde etiam Romæ
Tempestatibus ædes sacræ erant. Cicero in
III. de Natura Deorum. *Quod si nubes retu-
leris in Deo, referenda certè erunt Tempesta-
tes quæ populi Romani ritibus consecratæ sunt.*
Eæ consecratæ sunt (quod heic monere vi-
sum est, cùm non aliud sit, in Romanis, Nu-
men, cuius in vulgatis veterum monumentis
origo ignotior) A. ab V. C. CDXCIV. à L.
Cornelio Scipione L. F. C. N. Cos. post-
quam Corsici maris rabiem euaserat. id con-
stat ex inscriptione antiquissima sanèquam
omnium (præter eam quæ Duilij est) altero
abhinc anno ad portam Capenam effossa &
ad hunc modum concepta.

HONC. OINO. TVOIRVME. CONSENTIONT. R.
DVONORO. OTTVMO. FVISE. VIRO.
VVCIO M. SCIPIONE. FIVIOS. BARBATI.
CONSOV. CENSOR. AIDIVIS. HIC. FVET. A.
HIC CEPIT CORSICA AVERIAQVE. VRBE.
DEDET. TEMPESTATIBVS. AIDE. MERETO.

Nuper, è Gallijs, à N. Fabricio Petriscio
viro & genere & eruditione clarissimo, Vir &
natalium splendore & optimis studijs No-
bilissimus

bilissimus Robertus Cottonus, dignitate equestri, accepit ita transcriptam; adiectis ab aliquo, qui nomen suum immeritò (nam doctissimum fuisse virum liquet) lectori invidit, animadversionibus meherculè eruditis, quæ verborum illa & syntaxeos prodigia explicant, & quas mihi iam compilare religio est. Bono literarum publico forsan in lucem emittentur. Tamen adiungo; absque hoc fuisset monumento, non modò Tempestatum apotheoseos primordia latuissent, verùm & Ouidij locum in Fastis hacten' non intellectum nunquam omninò rectè cepissemus. is lib. VI.

*Te quoq; Tempestas meritam delubra fatemur
Cum panè est Corlis obruta classis aquis.*

pentametrum illud nemo est hominum qui satis intellexerit, nisi qui hinc edoctus. idem est ac si dixerat, *Cum L. Cornelius Scipio Cos. Corsico mari periclitaretur.* sed & emerfus etiam triumphavit; de quo mentio est in Fastis consularibus. sic nempè, vt infortunia auerruncarent, velut *Mala Fortune* ministros placabant. &, ad numinum ortus, magis ridicula in dies, spurca, &, pro foecundis superstitiosorum nugis, numerosa alia accesserunt.

serunt. etiam & (sed honorem præfabor)
Crepitus Ventris; quòd emissus sanitati cor-
poris haut parùm sit conducibilis, suppres-
sus item, noxius. inde Regi minùs impa-
rem esse ioculari epigrammate scripsit Ni-
carchus, quòd vitæ & necis (hominis inge-
nium!) habuerit potestatem.

Οὐκ ἔν, αἰτ, εἰ σώζει καὶ ἀποκλείνει πάλι πορδὴ,
Τοῖς βασιλευσὶν ἴστω πορδὴ ἔχει δυνάμει;

Dæmoniorum autem eousq; tandem nume-
rum sibi augebant, vt non modo summis &
exoptatissimis Naturæ beneficijs meritissi-
mòque suspiciendis singulis dæmonia, vti
præsidēs, & tribuerent & venerarentur, sed
etiam minimis quibusq; & leuiculis rebus.
Geniculis caulium Nodinam assignabant,
Limini Limentinam, Cunis Cunam, ædium
munditiei Deuerram, victui potuiq; Victu-
am & Potuam. infinita eiusmodi habentur
ex Varrone apud D. Augustinum, Arno-
bium, alios. Nullum tum demùm numen,
quod ex deprauato ordinatæ Naturalium
corporum seriei intellectu manauerat, sine
Dæmonio adorabatur. quod D. Paulus mo-
net in 1. ad Corinthios cap. x. comm. 20.
αὐθεῖ, inquit, τὰ ἔθνη, δαιμονίοις δύνει.

Sic

— sic observatio crevit,

*Ex atavis quondam male cœpta, deinde secutis
Tradita temporibus, serisq; nepotibus aucta.*

vt canit Prudentius contra Simmachum.
De Numinum, apud veteres à vero cultu
deficientes, multitudinis siue ἡ πολυθεὶς πλάνη
ortu, hætenus. Sed & poscit fortè loci op-
portunitas, vt breui etiam filo adnectam
saniorẽ in ea sententiam, quam doctiores
gentium & philosophi & hierophantæ so-
briè & penitiùs arcanæ naturæ rerúmq; se-
riem scrutantes amplexabantur, & mysticè
docebant. Ea erat, V N I C A M esse supre-
mam omnium causam, V N I C V M orbis
moderatorem in innumeris illis cultū; quem
tamen in vulgus eiusmodi disciplinæ sa-
tis incapax edere noluerint, ita tamen indè
sacra instituere, vt quid ipsi senserint haut
ægrè posset elici. Nam cuiuscunq; Deo quis-
piam faceret, non eum modò seorsim sed
omnes pariter Deos Deasq; ciebat. quòd om-
nem nimirum & multiplicem illam diuinita-
tem ij qui ἐποπιδόν τῆς siue φιλοσοφίας siue θεο-
λογίας μέγ@ imbiberant, in V N O aliquo
consistere, in V N V M contrahi deberi, exi-
stimarent. Ita *Græci*, ita *Latini*, ita ni fallor
etiam

etiam ipsi, qui longè ante alios ob ridiculam
 deorum turbam sunt infames, *Ægyptij*. De
Græcis, solennes precum & adiurationis ri-
 tus apud Homerum testantur, vbi nuncupa-
 ti sunt aliqui Dij, sed omnes etiam insuper
 invocati. videsis Agamemnonis preces ad
 Deos periurij ultores fufas Iliad. γ. & de
 inviolata Briseidis pudicitia iuramentum
 eius Iliad. τ. Ad primum locum rectè ani-
 madvertit inde Eustathius. πάντας ἐπιγελαῖται
 θεὸς, καὶ ἐ μόνον Δία, καὶ γὰρ καὶ Ἥλιον, οἷς οἱ ἄρνες ἐν/αὐ-
 θα θύονται. Deos etiam cœlestes, à Stygijs seu
 ᾠκεαναρταρίοις, in sacris vulgaribus ita distingue-
 bant, vt his victimam gutture ad terram de-
 presso, illis fursùm verso (quod αὐ ἐρύειν verbo
 item sacro vocabant) his ad occasum solis,
 illis manè, iugularent; alijq; erant, adinuicem
 cōtrarij ritus: quos tamen ad faciliorem
 vulgi disciplinam, non ad sanioris atque in-
 terioris sacrarij theologiæ dogmata, inde sa-
 tis patet institutos, quòd hos etiam omnes,
 vti Deos ipsos, positis aris & extructis delu-
 bris, perindè ac si, quà per vulgus liceret, vt
 Vnicum Deum, ita vnum duntaxat genus
 sacrorum agnoscerent, non rarò confunde-
 bant. Nam omnibus Dijs communes aras,
 communia fana sæpè sacrabant. & Omnes
 simul,

simul, velut vnum, vnīs sacris colebant. sic Eleis, Arcadibus, Atheniensib⁹, Corinthijs, Lacedæmonijs, Βωμοὶ erant θεοῖς πᾶσι ἐν κοινῷ: siue Omnes *Dij Deaq;* σύμῳμοι celebrabantur, teste Pausania. quod fieri nequijt, si opinioniones illæ de ritibus omninò contrarijs, viribus item Deorum aduersantibus, numinumque illo, quod futile vulgus inuaserat, discrimine, saniozem & à serio vniuersi contemplatu instauratam theologiam etiam nūm occupassent. Menfas porrò quibus more veteris Græciæ inscriptū esset B O N O R V M D E O R V M meminit Tullius. festum item omnium cōmune erat Θεοξενία, potius Θεοξυρία dictum. Et Athenis omnes Europæ, Asiæ, & Africæ Dijs posita est ara sic inscripta:

ΘΕΟΙΣ ΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΗΣ
ΚΑΙ ΛΙΒΥΗΣ
ΘΕΩ, ΑΓΝΩΣΤΩ,
ΚΑΙ
ΞΕΝΩ.

Eandem volunt hanc ipsam nonnulli, quæ D. Paulo ansam præbebat, vt Verum Deum ἀγνώστου seu ignotum eo nomine adnunciaret.
vide

vide Act. Apost. cap. xvii. comm. 23. atq;
 ibi Theophilactum. Præter ea autem quæ
 doctissimus Beza de hac ara adnotavit, con-
 sulas, si placet, quæ scribit Isidorus Pelusio-
 ta lib. iv. epist. LXIX. Apud Latinos similes
 passim repertæ sunt sacræ DIS DEABVS S-
QVE OMNIBVS, & DIBVS DEA-
BVSQVE OMNIBVS, & HER-
CVLI INVICTO ET CAETE-
RIS DIS. Sacrorum tamen in vulgus e-
 missi ritus ita mutuò nonnunquam aduersa-
 bantur, & tantum aberat ut quis mysterio-
 rum experts *συμβώμης* fieri omnes posse opina-
 retur, ut ne nominari simul nonnullos absq;
 piaculo liceret. De alio non nominando ex-
 emplum est in sacris Herculeis. A Martis
 Syluani sacris mulieres abigebant. alijs qui-
 busdam hostis, vinctus, mulier & virgo in-
 teresse, clamante lictore, prohibebantur.
 videsis Catonem de re Rustica cap. LXXXIII
 & Sextum Pompeium in *Exesto*. Atqui con-
 trà, dum Bonæ Deæ faciebant mulieres, hæc
 viri solummodò sed quicquid omninò ma-
 sculi erat, muribus etiam sollicitè quæsitis,
 ædibus exterminabatur. Atque inde *Θείας*
γυναικείας dicta est Græcis, siue *Dea muliebris*,
 quam & Venerem Cnidiam esse censebat

An-

Annitianus Hymenæus à sacrorum antistitibus proculdubio edoctus, cum sanum ei hac dicaret inscriptione

BONAE DEAE VENERI CNIDIAE.

quæ, in marmoreo hyperthyro, cum alijs venerandæ antiquitatis monumentis, ex Italia ab honoratissimo Comite Arundeliano in ædes ad Thamesis ripā cognomines translato reperitur. Verum tam discrepantia numina, & omnimodò contrarios ritus, mysticè in V N V M Deum, atq; Vna sacra hierophantæ eorum contrahebant. Et, ut Græci, sic illi *omnes porro Deos Deosq;* cuicumq; supplicarent, invocabant. qui mos à pontificibus ad unicam in ænigmate diuinitatem agnoscendam necessariò sancitus. ita Servius Honoratus ad Georgic. I. in illud

Dyq; Deaq; omnes, studium quibus arua tueri.

Post specialem, inquit, inuocationem transit ad generalitatem, ne quod numen pratereat; more Pontificum, per quos, ritu veteri, in omnibus sacris, post speciales DEOS quos ad ipsum sacrum quod fiebat necesse erat inuocari, generalitèr omnia numina inuocabantur. Et quid aliud innuit Cicero cum Terentiam suam ALICVI Deo, qui ei medicinā fecisset, satisfacere hortetur,

A

quām

LXIV Prolegomena.

quàm sub alicuius nomine omnes compre-
hendi? verba eius sunt lib. XIV. epist. VII.
χολῶ ἀρχαίον noctu eieci. statim ita sum lenatus,
ut mihi Deus ALIQUIS medicinam fecisse
videatur. cui quidem tu Deo, quemadmodum
soles, piè & castè satisfacias velim. Cum autem
omnes simul Deos deásq; cuilibet rei in vo-
tis nuncupandis ad hunc modum præfece-
rint illi sacrorum præsides, fieri nequijt quin
vniuersos hosce velut multa tantummodò
nomina supremi omniumque rerum mode-
ratoris vnici, vnicum illud Numen designa-
re voluerint. quod vulgo, vti nouatores, pan-
dere, nec reipublicæ, nec sibi ipsis tutum
erat. Idem in Deorum sexu euenit. Credidit
vulgus Deum hoc, illud Deam Numen. Edo-
cti tamen à sacrorum antistitibus, solenni in-
uocatione SIVE TV DEVS ES SIVE DEA
vnumquodq; compellebant, teste Agellio,
Arnobio, alijs. vtriusque scilicet naturæ &
masculinæ & foemininæ vis ineffabilis, quā
veteres in Deo Vnico Opt. Max. agnosce-
bant ἀρραρόθηναι eum vocantes, mysticè in-
nuebatur. & in hymnis, Orphei dictis, ad Mi-
neruam

Ἀρσῶ μὲν καὶ θεῶν ἑῶν ———

ad alias tantundem. rectissime item ad eam
men-

mentem Nicomachus Gerasenus in ἀριθμητικῶν θεολογημάτων libris, cæteroque satis ineptis, Vnitatem ἀρεσενόθηκω (vti expressè Deum ipsum Opt. Max. vocat Pœmandræ autor) asserit. Habes apud Photium Cod. CLXXX. VII. Sed & de promiscuo in Deorum nominibus generum vsu, qui à recondita hierophantarum theologia emanauit, nos plura diximus vbi quid Astarte fuerit indagamus. Peruicax autem vulgus est, & morum à maioribus traditorum ita tenax, vt dogmata longè absurdissima, modò à patribus sint accepta, veritati ipsi plerunq; antevertant. quod elegantè Synesius: ἀμαθεῖς ὅντες ἰσχυρογνώμονες ἴσιν ἢ χαλεποὶ περὶ τὰ ἱερὰ ἀπόρων περιλήψεων. Neque igitur sexuum discrepantiam, neque infinitam vtriusq; turbam ad VNVM referendam palàm ausi sunt antistites edocere. Neque n. absq; sacrorum etiam ingenti detrimento, ac sacerdotum incommodo & periculo, quin nec sine labe publicæ fidei quæ sancità & semper vsitatâ religionē nitebatur, id fieri potuit. Medio ibāt tutissimi Græcorum & Latinorum sacri antistites. Reconditam & vero proximantem theologiam neq; euulgabant, neque omninò sibi retinebant. sed in ijs, quæ vulgo in vsu erant, sacris my-

steria instituebant solennia, vnde ansam occultæ veritatis eruendæ non ita difficile erat sanioribus arripere. Non ita, vt opinor, Ægyptiorum prophetæ. sed tamen & ijs vnitatis erat reconditissimum symbolum. Nam ridiculas figuras, innumeras, ac portentosas prophano hominum cœtui ostentantes, atq; inde inprimis imperitorum & fouentes & ludentes superstitionem; alia sibi inclusa sacris scriniolis seruabant mysteria, hoc est, quasdam SPHÆRAS quarum singulæ, in singulis fanis à prophanorum conspectu abditissimæ, symbola, vt videtur, vniuersi orbis MODERATORIS VNICI erant. Etenim vt Mundi figuram sphæra ostendit, ita & non malè supremæ causæ vnitatem. Immen- sum igitur inter abdita prophetarum & ea, quæ vulgò fingebantur, sacra apud eos etiam discrimen. neque simplicitatem cultus patienter turba tulisset; nec grauem dijs suis & inexpiabilem iniuriam non fieri censuisset, si sphæras illas & reliqua prophetarum & antistitum sacra affaniarum accessione & ridiculis admirationis illecebris minùs inquinata forte inspexerat. ita Synesium de Ægyptiorum hierophantis seu prophetis capio. is in Caluitij encomio: αὐτοὶ δὲ (περιφανταί)

καταβῶντες εἰς τὰς ἱερὰς χηραμὶς ἅτ' ἀν' ἀπεργάζονται
 περισύλλουσι. καὶ εἰσὶν αὐτοῖς κωμασῆρια (ita codices
 editi) τὰ κρυφώτιστα κρύπτοντα, φασὶ, ταύτας τὰς σφαιρας,
 αἷς ὁ δῆμιος ἐὰν ἴδῃ χαλεπαίνειν, i. *Prophetae Aegy-*
ptiorum in sacra descendunt antra ubi compen-
dio Dijs faciunt. sunt etiam ijs capsula κωμασῆρια
dicta quæ eiusmodi occultunt sphaeras, quales si
vulgus conspiceret, moleste ferret. an κωμα-
σῆρια legendum, tamen dubito. nec quid fue-
rit vocabuli satis liquet. nonne magis ὡς μυ-
σῆρια ibi scripsit Synesius? cogitent critici.
 Satis ex his constat *Græcorum, Latinorum, &*
Aegyptiorum, qui nempe omnes longè ante
 alias gentes Arcanorum naturæ studijs in-
 cumbebant, abditioiem &, quam in vulgus
 edere nō immeritò abhorrebant, Theologi-
 am non tam Plures quam V N V M supre-
 mum D E V M agnouisse; vti & sanctiorem
 Philosophiam. Nec infrequens erat, apud sa-
 niores, illud quod in Aristotelis sic dicto li-
 bro περὶ κόσμου legitur. Εἷς ὁ δὲν, πολυώνυμος δὲ κα-
 τονομαζόμενος τοῖς πάθεσι πᾶσιν ἅπερ αὐτὸς νεοχμεῖ.
 i. *Cum porro Deus vnus sit, pluribus nomini-*
bus appellatus est. ab ijs utiq; suis omnibus effe-
ctibus denominatus quorum specimen edere ipse
solet. vnde nec defuere qui æternam à philo-
sophia illa sacris literis (vt aiebant) subdu-

LXVIII Prolegomena.

Etiam salutem Gētes consequutas esse temere nimis ausi sunt asserere. vide si placet Clementem Alexandrinum Stromateon a. Et Ioannes Metropolitanus Euchaitensis, qui quingentis aut circiter abhinc annis floruit, Plutarchum & Platonem, velut sanctissimæ veritatis pænè conscios, vt gentium perditarū numero eximeret, magnā fiduciā Christum Iesum adprecatur. Certè Syrorum nostrorum hieromystas nonnullos idem ferè cum Græcis, Latinis, & Ægyptijs in hac recensuisse existimes forsân licet. Satis enim manifestum est fuisse in ijs qui idola colentes, etiam ipsum Deum Opt. Max. timebant. sic n. de Colonijs à Salmanassare in Samariam deductis II. Reg. cap. XVII. com. 32. & 33. *Timebant itaq; Dominum & fecerunt sibi quosdam sacerdotes Excelsorum qui illis in fanis Excelsorum sacra faciebant. sic itaq; timebant Dominum, & coluerunt deos suos, iuxta morem gentium quas inde transfulerant.* mos autem Samaritanorum antea erat, locis editis siue excelsis, cōtrā quam diuino obstringebantur præcepto, sacra facere. Non difficile est, ex iam disputatis omnium Gentium Numinum, Thegoniarū, Sacrorum, Simulachrorum, horumq; cunctorū nimij sæpius,
pro

pro patrijs institutis, discriminis, & causam
vero saltem proximantem eruere, & genuinā
erroris & originem & ppagationem depre-
hendere eorum, qui, vt D. Pauli verba sunt

ἐμωγράθησαν καὶ ἠλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ΑΦΘΑΡΤΟΥ
ΘΕΟΥ ἐν ὁμοιώματι εἰκόντος θνατοῦ ΑΝΘΡΩ-
ΠΟΥ καὶ πελίου καὶ τετραπόδων καὶ ἱερπετῶν, i. *Stul-
ti facti sunt & mutauerunt gloriam DEI IM-
MORTALIS per imaginem, non solum ad mor-
talis OMNIS similitudinem effectum, verum
etiam VOLATILIVM & QUADRYPEDVM
& REPTILIVM.*

Errata in Prolegomenis.

P. VII. lin. 2. *lege facit*. XI. 3. Ebraicum. XIII. 14.
Aramæorum. XXVI. 9. quorum. XXXVII. 23.
generi. XLVI. secundo.

Scriptorum Syllabus quorum testimonio in hoc opere adhibentur.

Subinde emendantur veterum aliquot.

A

<i>Abraham Aben Ezra</i>	<i>Athanasius</i> , 46.90.221.
pag. 14. 17. 18. 44.	<i>Ambrosius</i> , 47.62.121.
62. 236. 258.	<i>Ammianus Marcellinus</i> , 48. 137. 226.
<i>Abraham Ben-Chaia</i> , 156.	<i>Apollonius Rhodius</i> , 57.
<i>Abraham Ben-Kat-tun</i> , 213.	<i>Athenaeus</i> , 59.92.173.
<i>Adagia Ebraica</i> , 263.	178. 185. 184. 206.
<i>Ælianus</i> , 181. 110.	226. 252.
<i>Agathias</i> , 96. 120. 122.	<i>Ansonius</i> , 63.
177. 227. 232.	<i>Athenagoras</i> , 91. 186.
<i>Agellius</i> , 216.	<i>Apollodorus</i> , 105.
<i>Albumasar</i> , 24.	<i>Aristides</i> , 109.
<i>Alcabitiy autor</i> , 12.	<i>Aratus</i> , 112.
<i>Alexander Trallianus</i> , 36. 111. XXXI.	<i>Aristoteles</i> , 121. 134.
<i>Arnobius</i> , 27. 29. 150.	136. 183. LXVII.
154. 223. LXIV.	<i>Æschylus</i> , 126. 190.
<i>Arnoldus Lubecensis</i> , 27	<i>Achilles Tatius</i> . 155.
<i>Apulleius</i> , 28. 30. 84.	<i>Aristophanes</i> , 162.
120. 159. 166.	<i>Artemidorus</i> , 187.
<i>Apollinaris</i> , 46. 73. 77.	<i>Arrianus</i> , 107. 197.
	<i>Antoninus</i> , 221.
	<i>Alcoranus</i> , 247.
	<i>An-</i>

Autorum

Anthologia Græca, 228.

261. LVIII.

Archangelus, 3.162.

Augustinus, 4.17.28.

36.49.72.110.124.

148.169.223. XV.

XVI. XVIII.

Alexander de Hales,

XXIX. XXXIX.

B

Biblia sacra, passim.

Beniamin Ben-Iona, 20.

52.80.82.

Balzus, 32.

Buxtorfius, 42.118.

Beda, 261.

Bion, 244.

Baptismus Æthiop. 235

Baconus Rog. 25.32.

Bernard. Aldret^o, XIX

C

Chaldei Paraphrastes,

3.18.43.62.213.261.

XLIV.

Cicero, 14.116.133.

155.160.164.165.

181.223.233.285.

V. XXXIII. LV. LXIV

Clemens Alexandrinus,

27.111.115.120.

121.181.200.202.

209.234.271.

LXVIII.

LXVIII.

Chald. oracula, 33.170.

Cornelius Agrippa, 38.

Cyrillus, 78.96.120.

211.243.

Cedrenus, 108.123.

195.196.205.248.

Chrysostomus, 114.211.

XXXIII.

Cato, 116.

Camdenus, 127.158.

168.

Capitolinus, 128.132.

Casaubonus, 138.150.

Catullus, 164.

Cassiodorus, 188.229.

Catachesis Saracenorum

195.200.

Cōstantinus Porphyroge-

natus, 196.

Cantacuzenus, 202.

Cyprianus, 222.

Calendarium vetus Ro-

manum, 244.

Callimachus, L.11.

Curtius, 107.

Codex Theodosian^o, 278

Codex Iustiniani, VI.

D

David Kimchi, 5.17.

20.76.81.143.144.

146.173.216.233.

235.

Index.

235. 236. 240.
xxxviii.
Diodorus Siculus, 48.
90.91.97.107.111.
138.177.181.183.
276.279.
Dionysius Afer, 56.72.
Didymus Scholiastes, 57
108.163.262.
Drusus I. 85.111.184.
186.211. 236. 259.
Douza Fr. 115.
Diogenes Laertius, 121
Dioscorides, 128.
Dio, 132.200.
Dionysius Longinus, 184
Doctrina Machumet,
202.
Demosthenes, 218.
Damascenus, 234.
Dionysius Areopagita,
234. xxxi.
Digesta, vi.
E
Enochotributa, 5.29.
214.
Eustathius, 7.27.37.
92.99.108.126.138
163.184.202.210.
257.263. lx.
Elias Leuita, 18.64.81.
100.161.213.
Eusebius, 34.36.44.56.
58.62.84.90.92.97.
98.100.105.111.
122.124.134.139.
154.155.156.173.
174.188.194.200.
214.238.248.267.
271. XIII. xxii.
Epiphanius, 110.111.
276. xxx.
Erasmus, 125.
Euripides, 169.
Euthymius Zygabenus,
195.200.235.247.
Etymologicum magnum,
263.269.286.
Eunapius, viii.
F
Florilegus, 32.
Florentius Wigorni-
ensis, 96.
Fasti Siculi, 107.223.
232.241.
Ferdinād° Polon°, 185
Firmicus, 27.192.228.
247.271.
Flavius Iosephus, 20.
29.52.85.103.122.
123.145.146.186.
190.192.208.236.
248.275. ii. iii.
xxix.

G

Autorum

G

Girald^o, 106.222.260.
Gowerus, 32.
Geminus, 54.
Grotius, 188.
Goropius, 263.
Gruter^o, 126.128.136.
Gregorius Nazian. 208.
Georgius Pachymerius,
XXXI.

H

Hierosolymitanum Tar-
gum, 4.10.44.
Homerus, 7.57.98.99.
108.113.122.136.
163.163.184. III.
Haly Aben Rodoan, 9.
24.25.
Hieronimus, 20.21.22.
37.47.67.68.69.74
95. 100.122.147.
187.195.222.236.
241.249.250.254.
259.374.281.283.
285. XIV. XVI.
XXVII.

Herodotus, 46.48.61.
62.89.94.107.122.
160.164.187.197.
202.217.218.226.
231.254.266. IV.
Hesychius, 41.57.59.

86.93.94.96.109.
119.121.122.125.
126.128.134.156.
161.162.166.178.
184.194.203.205.
207.226.238.242.
282.285.287. XIV.
Herodianus, 99.128.
134.155.159.170.
Hygenus, 110.186.
Hæschelius, III.
Heinsius, 26.124.268.
Heliodorus, 37.233.
Hermes, 28.150.235.
Holkot. 25.
Horatius, 160.
Harpoeration, 218.220
Hephaestio Theban^o, 182.

I

Inscriptiones veteres, 13.
86.126.127.130.
136.157.158.166.
168. 222. LVI.
LXI. LXII. LXIII
Isacius Tzetzes, 27.
206.

Irenæus, 37.111.
Isychius, 57.
Iuuenalis, 62.277.
Isidorus, 69.106.
Ioseph Caro, 77.
Iustinus Martyr, 79.
97.

Index.

97. 213. 214. 271. *Macrobius*, 10.48.85.
 XXXII. 86. 87. 89. 99. III.
Iamblichus, 119. 119. 128. 149. 177.
Julianus Apostata, 140. 187. 193. 196. 223.
 170. VIII.
Ioannes Tzetzes, 180. *Moses Mikotzi*, 22. 39.
 186. 40. 76.
Isidorus Characenus, 186 *Moses Ben Maimon*, 23
Julius Pollux, 218. 39. 40. 42. 43. 66. 76
Ioseph Ben Gorion, 272. 88. 162. 191. 214.
Iustinus seu Trogus, 229. 240. 263.
 279. IV. XXVIII. XXXIX.
Ioannes Euchaitensis, *Michael Psellus*, 28. 33.
 LXVIII. 162.
 L *Malmesburiensis*, 30.
Lucianus, 36. 48. 52. 62 *Mela*, 48.
 155. 166. 177. 183. *Moses Gerundenfis*, 64.
 187. 235. 243. 245. *Mich. Glycas*, 78. 155
Leunclavius, 36. *Minutius Faelix*, 90.
Lactantius, 47. 90. III. III. 277.
 115. 116. *Marianus*, 96.
Ludouicus Viues, 96. *Malchus* (qui ipse est
Leontius, 112. Porphyrius) 120.
Lampridius, 132. *Maximus Tyrius*, 134.
Leui Ben Gersom, 144. 202.
 233. *Maximus Scholiasies*
Lucreti°, 167. XXXVIII *Dionysy*, XXXI.
Lycophron, 204. 206. *Menander apud Scali-*
 M *geruin*, 180.
Masoretha, 2. 87. *Martialis*, 180. XLIII
Munsterus, 2. N
Manilius, 5. 7. 179. 146 *Nicephor*° *Gregoras*, 33
 Non-

Autorum

- Nonnus Panopolita*, 36. 79. 123. 205. LII.
Nicetas, 179. 119.
Nonius Marcellus, 90. 132.
Nicomachus Gerasenus, 119. LXV.
Nummi Veteres, 123. 128. 139. 140.
Nicephorus Patriarcha, 132. 229.
Nicephor^o Callist^o, 229.
Nicanter, 261.
Nathan Inftus, 263.

O

- Onidius*, 25. 89. 179. 186. 244. LVII.
Origenes, 36. 66. 79. 113. 121. 211. 236. 258. XXXI.
Optatus Milenetan. 47.
Oppianus, 57. 183.
Orpheus, 162. 212. 244. LXIV.

P

- Philo Iudaus*, 67. 74. 77
Ptolemaus, 8. 23. 138. 165. 221. 242. 252. VI.
Picus Mirandula I. 24.
Plutarchus, 11. 13. 35. 48. 51. 56. 60. 89. 90. 91. 119. 120. 150. 163. 165. 167. 179. 180. 181. 194. 200. 228. 232. 245. 247. 275. 279. 284.
Philostratus, 200.
Pamelius, 103.
Prudentius, 211. LIX.
Pirke Aboth. 208.
Procopius, 221. 229. 243. 245. XVIII.
Plato, 113. 247.
Philoxenus, 268.
Philastrinus, 14. 77. 89. 140. 143. 210. 247. 248.
Photius. apud eum O-
lympiodorus, 26. *Iam-*
blichus, 29. 89. 257.
Athanasij vita, 79.
Damascius, 73. 134. 140. 171. 206. *Hel-*
ladius, 176. *Eulogi-*
us, 236. *Ctesias*, 256.
Hesychius, 270.
Propertius, 34.
Phurnutus, 178. 186.
Persius, 180. 266.
Priapeia, 69. 70.
Paulus

Index.

- Paulus Fagius*, 78.
Pausanias, 123. 126.
 168. 190. 205. 209.
 232. 233.
Pighius, 128. 221.
P. Pithœus, 128. 158.
Pletho, 170.
Petronius, 275. 277.
Plinius, 47. 56. 57. 92.
 107. 177. 183. 186.
 209. 210. 222. 280.
Pindarus, 35.
Priscianus, xvi.

 R
Ranulphus Cestrensis, 32
Ritterhusius, 120.
Reuchlinus, 121. 314.
Raphalengius, 165.

 S
Snidas, 3. 48. 71. 79. 93
 134. 155. 164. 203.
 220. 228. 263. 266.
Scholiastes Ptolemai, 8. 9
Nicandri, 21. *A-*
pollonij, 57. 196. 223.
 xxviii.
Æschyli, 126. 190.
 204. *Aristophanis*,
 162. 191. *Sophoclis*,
 163. 204. *Arati*,
 179. 188. *Pindari*, 204.
Seder Olam Rabba, 20.
 282.
Synodus Laodicensis, 29
Synesius, 33. li. l. xv.
 l. xvii.
Serenus Samonicus, 38.
Strabo, 47. 92. 97. 99.
 107. 109. 134. 136.
 150. 177. 178. 197.
 217. 218. 225. 228.
 255. 256. 267. 277.
 279. iii. vi. li.
Solinus, 47. 87. 125.
 209. 222.
Statius, 50. 269. 286.
 vii. lv.
Stobæus, 57.
Sextus Pompeius, 58.
 160. 233. 266.
Symmachus, 58.
Salemon Iarchi, 62. 66.
 76. 79. 144. 216. 233.
 235. 236.
Stephanus Byzantius,
 72. 94. 106. 107. 125
 134. 197. 203. 204.
 285. xv.
Silius Italicus, 97. 170.
Seruius Honoratus, 98.
 106. 832. 149. 196.
Scaliger Iul. 26.
 Sca-

Autorum Index.

- Scaliger Ios. 10.25.26.
 29.36.37.57.74.87
 88.90.92.96.97.
 116.125.136.138.
 143.180.184.185.
 198.208.223.231.
 232.236.244.254.
 268. xx.
Spartianus, 132.150.
Salmasius, 158.
Sozomenus, 188.221.
Seneca, 115.211.282.
 286. v̄.
Seuerus Patriarcha A-
lexandrinus, 235
Serarius, 238.
Sibyllina Oracula, 262.
Sophocles, 78.
Suetonius. viii.
 T
Tobia Codex Ebraicus,
 152.
Theocritus, 34.35.162.
 219.244.261.
Tertullianus, 37.47.90
 109.127.150.158.
 196.203.236.277.
 xxxiv.
Theodoretus, 71.78.
- 111.120.229.
Theophilaëtus, 86.259.
 268.
Tacitus, 134.275.279.
 vi.
Thomas Aquinas, 154.
Theo, 179.182.
Tibullus, 183.
Tatianus, 248.
Theophilus Antiochenus
 139.248.
 V
Vettius Valens Antio-
chenus, 11.12.95.
 xxxvi.
Virgilius, 98.106.159.
 196.212.219.266.
 267. v̄. lxi.
Varro, 160.196.
Valerius Maximus,
 221.
Victor Vticensis, 221.
Vitruuius, 235.
 X
Xiphilinus, 124.132.
 134.137.200.
Xenophon, 181.233.
 Z
Zosimus, 137.188.

Ioannis Seldeni

De
DIS SYRIS

Syntagma primum.

De GAD, seu *Fortuna Bona*. Mazal Tob.
Iupiter, seu *Stella Iustitiæ*. Mazal & Maza-
loth. Mazaroth. μαζαρόθ. *Ordo Angelorum a-*
pud Cabalistas dictus Mazaloth. uti *Chaldei*
& LXX. Seniores Gad interpretantur. B. Au-
gustini in idem animaduersionis. usus vocabulo-
rum Fortè & Fortuitò. Gad, δαιμόνιον. Meni,
τύχη. *Astrologica ratio, iuxta quam Gad in Hi-*
storia Lex potest intelligi, disquiritur. Sors
Fortunæ. Thema secundum, cuius herosco-
pi Sors Fortunæ. Athla Manilij. Duodecim
locorum antiquitas. Sortes Astrologorum. om-
nes rejiciebat Ptolemaeus præter καὶ ἐν τῆς τύχης.
κεφάλαια. notantur corrupti Codices Tetrabibli,
ubi agitur de Sortis Fortunæ supputatione. Sors
illa Σελλωϊαν & ὀρόσκοπ Ptolemaeo, magis quam
Sors. καὶ τῆς τύχης est etiam ἀγαθὴ τύχη vo-
catus, & Luna tributus apud Egyptiorum ve-

B

tustif-

tutissimos, Sortes *omnium* Planetarum ex *Hermete. Macrobio lux. Harpocratis sacra.* Vettius Valens Antiochenus *Astrologus à-
rindol* ☉. *Fortuna Primigenia à Romanis cul-
ta. cur sic dicta.* Gad, Militia seu Exercitus
Coeli. Fortuna Coeli. *de Philastrij hæresibus.*

CAP. I.

Fortunæ primùm, ante alia Nu-
mina apud Syros culta, mentio.
Genes. xxx. com. ii. *Peperit
itaq; Zilpah, ancilla Lea, ipsi Iacob fi-
lium, & ait Leah בגר Bagad, &
vocaui nomen eius GAD.* Et Ebræorum pleriq;
& Græci Fortunam Bonam hic intelligunt, Le-
amq; loquutam, quasi partui bene esset omi-
nata. vnde vulgata editio, quæ D. Hieronymi
dicta, *Fæliciter* pro Bagad habet. Nam Ebræi
resoluunt בגר Bagadin בא גר Ba Gad, i. *Venit
Gad*, quod interpretantur per בא מיל טוב Ba
Mazal tob, id est, *venit Fortuna Bona*, siue sydus
bonum, bonus Dæmon. Et Masorethis, est
hæc vna ex quindecim dictionibus quæ scri-
buntur vt vna, & leguntur vt duæ. Volunt au-
tem pleriq; Mazal tob, Iouis stellam, quem
כוכב צדק *Cocob Tzedek* nuncupant, id est, *Stel-
lam Iustitie*, denotare; quòd, vti notat Munste-
rus, *liberorum generationi, secundum Astrologo-
rum*

rum dogma, radijs suis conducat. Vnde etiam puella desponsata traditur annulus in quo scriptum est Mazal tob. Nam Mazal est Sydus seu stella; unde dicunt Rabbini, non esse aliquam herbam in terra, quæ non habeat proprium מזל Mazal seu stellam influentem & dirigentem in cælo, quod ait ille. Mazal verò, numero secundo, nempè Mazaloth (quod &, immutato, nonnunquam מ in נ Ma- zarothe exaratur) nunc Planetas, nunc XII. signa significat. In II. Reg. cap. XXXIII. adolebant incensum Bial, Soli, Luna, Planetis (vbi Ebraica veritas למזלות Lamazaloth, LXX. autem τοῖς μαζωροῖς habent) & uniuersæ militiæ cæli. Et Suidas, μαζωροῖς τὰ συστήματα τῶν ἀστέρων ἃ ἐν τῇ συνθηκῇ ζώδια καλεῖνται. De Mazaroth & Mezarim videlicet Iob cap. XXXVII. 9. cap. XXXVIII. 32. Sed Astronomi Iudæi Zodiacum אופן המזלות Ophan Hamazaloth, i. circulum Mazaloth, seu signorum, & ipsa signa יב מזלות i. duodecim Mazaloth, vocant. Cabalisticis autem ordo quidam Angelorum Mazaloth appellatur. adi, si placet, Dogmata Cabalistica II. VII. & XLVII. &, in ea, Archangeli commentarios. Vt Ebræi autem, ita Chaldæi locum illum Geneseos, de verbis Leæ, interpretantur. Onkelos n. habet אַתָּה גַּד Atha Gad, i. venit Fortuna seu Gad. Sed paraphrastes ille Pentateuchi, qui sub Ionathanis Ben-Vzielis nomine circumfertur, אַתָּה מַזָּלָא taba atha Mazala taba, i. venit Mazala

siue *Fortuna Bona*. Atq; Targum Hierosolymitanum, טבא גדא אהא i. *venit Geda seu Gad* *foelix siue bonus*. Verum heic Septuaginta: ἡ βίη Λύια, Ἐν τὴν, vertunt, quasi Beth seruilis esset loco præpositionis. Et aduertit B. Augustinus. *Quod Latini habent nato filio Lia de Zelfa, quod dixerit, Beata facta vel foelix sum, Græci habent ἐν τὴν (ita n. legendum) quod magis Bonam Fortunam significat; unde videtur occasio non bene intelligentibus dari, tanquam illi homines Fortunam coluerint, aut hoc verbum diuinarum Scripturarum autoritas in usu receperit. Sed Fortuna intelligenda est pro his rebus quæ fortuito videntur accidere, non quia Numen aliquod sit: cum hæc ipsa tamen, quæ fortuita videntur, causis occultis diuinitus dentur. Vnde etiam verba, quæ nemo potest auferre à consuetudine loquendi, parata sunt, i. forte, & fortasse, & forsitan, & fortuito. Vnde videtur in Græca lingua resonare quod dicunt τὰχα velut ab eo quod est τὸχα. Aut certe Lia propterea sic locuta est, quod adhuc Gentilitatis consuetudinem retinebat. Si vis autem obiter plura de usu vocabulorum à Fortuna deductorum consulas eiusdem i. Retractionum. Scribit, quæ citauimus, Quæst. XCII. super Genesim. videsis & quæstionem XCIV. Alibi verò seniores Græci τὸ Gad in Δαιμόνιον vertunt, & τὸ Meni in τὸχλω. Iesaiæ cap. LXV. com. II. חֲכָרִים לִגְד שְׁלֹחַ וְחַמְּסִלָּאִים לַמְּנִי מִמֶּסֶךְ Haghorcym Lagad schul-*

schulchan vhemmemlacijm lameni mimsach; quod Munster^o transfert, *Preparantes Gad (Ioui) mensam, & implentes Planetis libamen*, Græci autem; *ἑτοιμάζοντες τὸ Δαιμονίον πρὸς τὴν καὶ πληροῦντες τὴν τύχην καὶ παρμα*, i. *preparantes Dæmonio mensam, & implentes Fortunæ Vinum mixtum*. vtriq; & hi & ille verbum verbo reddunt. A Munstero etiam sunt Rabbini, qui stellarum numerum, & septenarium, per *Meni* ibi intelligunt, vt docet D. Cimchi in Radicibus. Cæterum, vterq; locus & Mosis & Iesaiæ, τὸ Gad inter profana Gentium Numina recensendum esse, si iudicio vetustissimorum & Græcorum, & Ebræorum, & Chaldæorum quidpiam demus licet, confirmare satis videtur; adijcias & Latinorum. nam veteri Iesaiæ editione ita etiam legitur: *Qui ponitis Fortunæ mensam, & libatis super eam*. Quod ad Leam hoc nomine fausta precantem attinet, fallor an ad Astrologorum nugas debet referri? quas sane à vulgo siue muliercula ibi nonnunquam vsurpari, vbi initia sua & incrementa habuerint, in Syria dico, hæc ita est mirum; cum etiam de horis, quas vocant planetarias, sydere genethliaco, & quæ sunt huiusmodi, apud nos etiam nūm vetulis verba facere ridicula sit solenne. Omitto, matheseos inuentionem sequiori sexui, in Apocryphis Enoch, acceptam ferri. Astrologorum autem antiquissimi fata, eorum qui nascuntur, à Fortuna siue sorte
aut

aut Parte, quam vocant, Fortunæ maxime suspendi putabant. Atq; inde περὶ τῶν ἐξῶς, dere, inquam, familiari, Militia, peregrinatione, Magistratu, coniugio, opibus, Nobilitate & quæ sunt id genus alia, iudicabant. Constituto n. themate genethliaco, à Solis loco, ad Lunæ per signa consequentia putabant. Quot in eo numero partes, tot Horoscopo adijciebant, & ubi earum finis, ibi Sortem Fortunæ collocabant. Sortem hanc, velut alterum habebant Horoscopum, & alterum ab ea thema formabant. Et quemadmodum à themate primo, ea quæ ad ipsum natum, corpus, nempe, & animam, uti interna, spectare possunt, petebant; ita in secundo illo, cuius prima sedes erat Sors Fortunæ, studia, labores, & quæ sunt alia externa, quærebant. Hæc est illa fati ratio, quam in vnam summam Natura, ut ait Manilius, traxit. Lib. III. Astronomic.

*Nam quodcumq; genus rerum, quodcumq; Laborum,
Quæq; Opera, atq; Artes, quicunq; per omnia casus
Humana in vita poterant contingere, sorte
Complexa est.*

Labores autem illos, Opera, Artes, Casus singulari vocabulo Athla vocat Manilius; ita ut prima sedes, id est, Sors Fortunæ sit primum Athlon, secunda, hoc est Sors Militiæ, secundum Athlon, tertia nempe Sors rerum Vrbinarum tertium Athlon; eo modo deinceps de reliquis.

reliquis. De Horoscopo thematis, quod diximus secundum, ille:

*Hunc Fortuna locum teneat, subeuntibus Athlis
Ordine naturæ, sicut sunt cuncta locata.*

Si quidem hæc thematum aut Sortium ratio in veteri Syrorum mathesi locum habuerit, quomodo melius potuit Lea filio Zilpæ ominari, si gentilitatis consuetudinem, ut verba sunt B. Augustini, adhuc retineret, quam laborum, operum, studiorum, id est, Athlorum foelicitatem nascenti exoptare. Et quidni illo ævo Syros etiam hosce Astrologorum doctos errores invaluisse putes? Præ tam prisco fateor ævo, novitium est quicquid de cœlestibus dodecatemorijs, & quæ inde pendent, scriptum à studiofis iam teritur. verum à longè vetustissimis imò nec à rerum primordio ita dissitis autoribus Astrologiam emanasse meritò volunt plerique, & Sethi beneficium agnoscunt. Quin & locos duodecim innuisse ex veteri Ægyptiorum doctrina (quæ Syriæ accepta fertur) Homerum putant in Iliados primo, ubi Deorum solenne per Africam duodecim, ad Consentum numerum, dierum iter narrat atq; singulis domum à Vulcano factam tribuit. Sed & Homero recentiores hinc dodecatemoria sua didicisse scripsere veteres. Ibi Eustathius. γράφουσιν οἱ παλαιοὶ ὅτι πρῶτον Ὁμήρου ἔδωκε τοῖς ἀπὸ μαθημάτων ἀφορμὴν τῆς τοιαύτης δόξης. Cæterum malè. A Chaldæis n. id

id est, Syris dodecatemori^{ων} numerus quem longè antiquissimum etiam apud eos iure autumeris. suadent quæ Ptolemæus habet *περὶ τῶν ὁρίων* siue de Finibus Planetarum terminatis ad disciplinam Chaldæorum simpliciore & secundum trigona ordinatam, ab Ægyptiaca verò, id est recentiori, hæc parùm discrepantem. Monumenta tamen de hac re apud Ægyptios peruetusta se comperisse memorat. A primis igitur fermè seculis, forsan Astrologorum isthæc instituta apud Syros. Verùm & quod Homeri ævo apud Ægyptios tam ab antiquo erat vñitatum, vt fabulæ (quod in naturæ mysterijs olim plerunq; fiebat)is obduceret facie, vix est vt dubites quin etiam tunc temporis per antiquam repeteret id originem. Vt dodecatemoria autem (vnde duodecim loci seu thema genethliacum) ita etiam priscis illis seculis Sortes, vt videtur, in vsu. Harum autem præ alijs illa quæ Fortunæ dicunt. Vetusissimi Ægyptiorum Mathematici, à Syris edocti, proprias ferè omnium rerum & quæstionum Sortes in astrorum positu capiebant. I estatur scholiastes priscus ad Terrabibli part. III. *ἐνώθασι γὰρ* inquit *λαμβάνειν οἱ Αἰγύπτιοι κλήρους πάντων κεφαλαίων.* vbi *κεφάλαια* pro titulis duodecim locorum, siue, rebus speciatim à Mathematico quærendis sumuntur. verbum sanè à rhetorum vsu acceptum. *κλήρους* autem omnes illos siue Sortes, aut
Partes,

Partes, vti nonnulli nominant, reijcit Ptolemæus vt inutiles, præter κλήρον solummodo τῆς τύχης, i. *Sortem Fortunæ*, quam, vetustissimo Astrologorum dogmate nixam, eodem cuius meminimus modo & nocturnis & diurnis Genituris deduci præcipit. Fallunt enim deprauati codices Tetrabibli, qui Latinè prodierunt, vulgus Astrologorum; dum sentit Ptolemæum, themate nocturno numerum illum, à quo Sors est constituenda, non à sole ad lunam sed à luna ad solem per consequentia figura supputari iussisse. non solum enim non voluit idem nec scripsit in libro tertio, vbi Latina versio tamen est interpolata, sed etiam sub libri quarti initium, illam, quam supra attulimus, formam tantummodo statuit. ita n. disertè scribit: πάντοτε τὴν, ἀπὸ τῆς Ἡλίου ἐπὶ τῷ Σελήνῳ, διάστασιν ἐκβάλλομεν ἀπὸ τῆς ὠροσκοπίου, καὶ ἐπὶ τῶν τῆς ἡμέρας, καὶ ἐπὶ τῶν τῆς νυκτὸς γενομένων. quod non satis ab H. Cardano est animaduersum, nec locus is de sortibus omnino intellectus in tertio; vbi melius & ad Ptolemæi mentem Arabs Haly Aben Rodoan, & vetus Scholiastes Græcus; qui optimè etiam adnotauit, Ægyptium illum Mathematicorum priscorum censorem, recentiorum patrem, Ptolemæum, Sortem Fortunæ non tam vt fors, quàm vt Σελήνιακα ὠροσκοπία, esset, retinuisse. ita & ipse Ptolemæus κλήρον τῆς τύχης appellat. Ritè n. seruata ratione à Sole
ad

ad Lunam numerandi, ita se habet Luna ad sortem Fortunæ, vti Sol ad Horoscopum; & quemadmodum hic Solaris, ita illa Lunaris pars est ascendens, quod peroptimè sanè consonat thematis Athlorum figuræ Manilianæ, quam Illustris. Iosepho Scaligero optimo rerum in Rep. literaria omninò perditarum vindici debemus. absq; enim illo fuisset, Manilij forsan & veteris Astrologiæ monimenta funditus periissent. Lunæ item apud Ægyptios antiquitus erat propria hæc fors; & ἀγαθὴ τύχη, quod Ebræorum τὸ *Mazal tob* & Targum Hierosolymitani גֵּדָא טָבָא *Geda Taba* vertunt, appellabatur. Planetarum n. singulis erant fortes, vt Saturno Νέμεισις, Ioui Νίκη, Marti τόλμα, Soli ἀγαθοδαίμων, Veneri ἔρως, Mercurio ἀνέγκη, & Lunæ ἀγαθὴ τύχη, de quibus Hermes Ægyptius (nec tamen Trismegistus ille, licet eum ita nominet, lapsus proculdubio, Illustrissimus Scaliger) apud I. Picum Mirandulam aduersus Astrologos VI. cap. XVIII. nec sanè alibi in testimonijs veterum de Saturni Iouis & Martis sortibus, sub eisdem nominibus, quid legisse me memini. Δαίμονα autem, Ἐρωτα, ἀνάγκη & τύχην genituræ præsidēs, apud Ægyptios, olim habitos esse scribit Macrobius Sat. I. cap. XIX. qui certe lucem aliquam dat Hermeti, & mutuò hinc accipit. Nec dubito sanè quin, cum Harpocrati leguminibus faciebant, ritè exla-
mantes,

mantes, γλῶσσα τύχη, γλῶσσα δαίμων, ad præfides illos respexerint. vide Plutarchum de Iside & Osiride. Sortem autem Fortunæ, & ἀγαθὴν τύχην Lunæ ab Hermete dicatam, idem ipsum esse, contrā quā Nobilissimus Ios. Scaliger sentire videtur ad secundum Isagogicum Manilij, quouis pignore certare ausim. suadet non solum modus ille quo adinuicē se habent Sors & Luna, verū etiam vetustissimi sed nōdum editi Astrologi autoritas; qui sub Ptolemæi tempora aut circitèr, ni fallor, scripsit. Adriani n. anni primi meminit, mensibus vtitur Aegyptiacis; nec Ptolemæi, sed sæpiusculè Petosiridis & Necepsūs, quem τὸν βασιλέα nonnunquam κατ' ἐξοχὴν vocat, mentionem facit, & à Ptolemaica Astrologia satis discordat. Is autem est Vettius Valens Antiochenus. Vestium perperam nuncupat Camerarius qui pauca de Planetis, ex primo eius libro, Latinè adiecit ad extremum Fragmentorum Astrologorum. Quarto autem libro Anthologion caput habet, cui titulus τῶν τετάρτων Κλήρων μερισμὸς i. *quatuor Sortium distributio*. Quatuor autem illæ sortes sunt, vti recenset ille, ὁ κληρὸς τῆς τύχης, ὁ Δαίμων, ὁ ἔρως, & Ἀγάγη. & quod hic κληρὸς τῆς τύχης vocat, alibi libro primo, iuxta tralatitium Astrologorum morem, inuestigare docet. Sors igitur Fortunæ, & ἀγαθὴ τύχη, quæ Lunæ sors, priscis idem erat. Quis n. dubitet, eos, qui
δαίμονα,

δαίμονα, ἔρωτα, & ἀγαθὴν cum Fortuna siue κλήρον
 τῆς τύχης numerarent, ἀγαθὴν τύχην, quæ quattuor
 bus illis recenseri solita, intellegisse. Codex
 Valentis, quo vtor, est Ms. & Christophori
 Longoli, sumptibus olim ex natus, quoniam ex
 instructissima sua bibliotheca mihi communia-
 cauit. Vir amicissimus Ioannes Pontanus Ci-
 uis Londinensis, bonarum artium amantissi-
 mus, & de me optime meritus. Se autem ma-
 gno labore & dispendio, magnisq; itineribus
 mathesein comparasse affirmat. Vertius, inquit,
 πολλὰ μὲν χῶραν διόδυσσάντες καὶ τὴν Αἴγυπτον
 δοῦντες, διδάσκαλοις φιλοσόφοις περιπλοῦντες, καὶ ἐκ τῶν
 χρημάτων ἰδοὺς ἐποιπάζεσθαι διὰ τοῦ περὶ τὸ ἔρπον ἀποδο-
 μίαν. Plura habet ille de partibus seu sortibus
 illis iv. quæ ad prædictiones pertinent. De al-
 lijs Partibus innumeris, ne dicam ridiculis alijs,
 maxime autor Alcabitij Differentia v. Satis ad
 rem nostram superque, ad hunc modum asseren-
 disse, veteri Astrologia, quæ ē Syrorum mori-
 bus in Aegyptum transmigravit, Sortem For-
 tunæ seu Fortunam Bonam, & Viram, & Bona-
 rum externorum velut Præsidem seu ἑταρον fuis-
 se in lucem prodeuntibus; atque hanc forsitan
 poti⁹ voluisse Leam quam Iovem aut aliquod
 aliud sydus, cum, facta acclamatione, Zilpæ
 adesset parturienti. Mazal rob. enim, quo E-
 braei recentiores τὸ Gad explicant, non Iovem
 magis quam Fortunam Bonam ipsamque Sor-
 tem

tem interpretari potest. Nam Mazal non hanc vel illam stellā, sed locum aliquem, ad Mathematicorum placitum, coelo designatum significat, uti supra notauimus. Quicquid autem de coelestib' Ægyptiorum mysterijs dixim', id, ut ad Syros trahatur, nemini mirū sit; nisi quis ortas in Syris & in cæteros, maximè Ægyptios, propagatas primū nugas, dicam an artes, eiusmodi, vetustatis experts, negauerit. Quod si hoc sensu verba Lex sint intelligenda, eò sane recidunt, quasi *quod bonum felix fastūm q, sit genito* in votis habuerit. Hinc Fortunā Bonam, eiusq; sortem (à qua cæteræ omnes, uti à radice, deducebantur) in thematis secundi constructione p Dea habitam & à Græcis & à Romanis existimārim, delubro item & sacris honoratā. Solenne n. illis ΑΓΑΘΗ ΤΥΧΗ monumenta sacrare. De Romanis autem Plutarch' in Ρωμαίωνισ, nu. C̄VII Διὰ τὴν Ρωμαίων Τύχην σέβειν Πρωμυγένειαν ὡς ἀντικειμένην πρὸς τοὺς θεούς; i. *quamobrem Romani venerantur Fortunam Primigeniam?* vetus inscriptio Prænestæ.

VENERI ET
FORTVN. PRIM.
SACR.
L. CALVIVS L. F.

Complures etiam eiusmodi ibidem visuntur & Romæ atq; alibi FORTVNÆ BONÆ
vota

vota concipiuntur. Huius vetustissimam, à Ser-
uio nimirum Rege, originem petunt, & nomi-
nis causam frustra quærunt. Ego sanè *ajallu rí-
xlu* siue Operum, laborum, id est, Athlorum
Nati Dominam, quæ recentè geniti modum
foelicitatis (vti docebant syderalis scientiæ pe-
riti) arcanis quasi Coeli tabulis describeret,
sub Fortunæ Primigeniæ nomine intelligo. Et
Iupiter puer, qui lactens cum Iunone in gre-
mio Fortunæ Prænestinæ olim sedit, castissi-
meq; à matribus cultus est, id ipsum satis ape-
rire videtur. De ea re consulas Tullium de Di-
natione lib. II. Verùm coniecturæ venia
danda est, neq; ex tripode hæc dicta volumus.
Aliter vertunt *גד* Gad recentiorum plerique,
ratione à Geneseos Capite XLIX. comm. 19.
ductâ. Verùm peculiarem scripturæ ibi elegan-
tiam magis miror, quàm nominis etymon in-
venio. & satis frequentes sunt in sacris literis
eiusmodi elegantiae, seu allusiones. Quòd si
pro turma seu exercitu, vt illi volunt, sumat-
ur, certè si turmam illam siue exercitum pro
גדוד השמים *gedud haschamaim*, id est, *Mi-
litia aut exercitu Cœlesti*, quo modo locum Ie-
saïæ quem iam adduximus explicat R. Aben
Ezra, accipias, Fortunæ Themati non malè
conueniet. Reginam Coeli, siue Afrorum Cœ-
lestem (de qua nos infra) eandem cum For-
tuna Coeli facit Philastrius. *Est, inquit, hæresis*

in Iudeis quæ Reginam quam & Fortunam Cœli nuncupat; quam & Cœlestem vocant in Africa, eiq; sacrificia offerre non dubitabant. Nec malè forsan. Luna n. id est, Regina Cœli, & Sors sua pro eodem possent vsurpari. Verum in plerisq; Philastrius ille, vt semel admoneam, satis temerè de hæresibus, quas vocat, illis priscorum Syrorum. Nec omninò potis est fidem suam liberare in ijs, quæ sæpius, velut somnia sibi fingens, de eorum ritibus & numinibus audacter nimis obtrudit.

De TERAPHIM Labanis. ritus in eis conficiendis. Tzilmenaia. Ephod & Teraphim Micha. Manum Sacerdotis sacrare quid. Quamdiu sculptile Micha colerent Damita. Ephod & Teraphim apud Hoseam. Παῖδες αὐτῆς & Βελομαυλεῖα Orientalium. quam varie vertunt Graci τὰ teraphim. מֶכָּוִי Mechauī Chaldaorum. Zabiorum imagines Soli & Luna dicata, ad oracula reddenda. σοιχεῖα Græcorum & σοιχειωματικοί. Ptolemai Carpus, & Haly commentarius, explicati. Vultus Cœlestes. Virgo, in primo decano Virginis, Sphæra Persica, Symbolum nativitatē IESV, eximys Mathematicis Albumasari & Rogero Bachoni. Alexeteria Astrologorum. Palladium Troianum quis fecerit. id genus alia. Daemoniorum προσηγῖους. Statuæ

Statuæ spiritu plenæ apud *Hermetem*. Angelorum nomina *observare, mos vetustissimus*. *Apuleij* βασιλεύς. *Gerebertus, id est, Syluester II.* Papa caput fudit, quod responsa daret. *Abacum & figuras Arithmeticas*, à Saracenis acceptas, Christianis primus dedit. *Coniectura in G. Malmesburiensem, historiam Mathematicam recitantem*. Exordia *Cursus Planetarum*. *Balai de Rogero Bachone retractatio*. Capita magica conflata ab illo, & à Roberto *Lincolniense*. *Chaldeorum Iynges*. ερόφαλος ἱκάνκος quid. *lux Synesio*. *Rhombus magicus, apud Poetas, idem quod Hecaticus Strophal⁹, aut ab eo. Theocritus explicatus*. *Hecate Maleficarum Venus*. ἐξ Αρροδίτης in *Pharmaceutria, quid. Lux Pindaro*. καὶ μαγείαν πόποι. Συμβολῆσι δαιμόνων μορφαί. *Talisman Arabum*. *Abraxas Basilidianorum Deus*. *Abraxas & Neïl⁹, literis numeralibus, numerum dierum Anni communis monstrant. id priscis mysticum*. *Amuletum, aduersus febrem, Abracadabra unde*. Q. *Serenus Samonicus*. O B *Pythonissæ Spiritus & Oboth*. ἑγασπίμθοι. *Baal & Baalath Ob. ritus initiatorum τῷ Ob Iideoni*. *Nuga Ebraorum de Iadoa animali. unde Iideoni dictum*. ἐπαιδοὶ περὶ ἀλοκόποι. γνῶσαι. *Ob δελαντὺς etiam redditur. Mortuos consulendi ratio. Latina Versio Mosis Maimonidis*

in More Neb. seu librarij potius leue crimen emendatur.

CAP. II.

I Magines illas quas furata est Rahel, Ebraei vocant תרפים *Teraphim* Genes. cap. XXXI. Pro Dijs esse habitas, testis est ipse Laban; *Quare*, inquit ille, *furatus es Deos meos*, Iacobum adloquutus. Fictas eas ab Astrologis, vt futura prædicerent, sentit R. D. Cimchi: & humanâ formâ factas, ita vt coelestis influentiæ essent capaces, adnotat Abraham Aben-Ezra Theologus & Astrologus Iudæorum maximus: atque ad eam mentem interpretatur *Teraphim* quæ, pro liberando Dauide, in lecto posuit Michal vxor eius, de qua historia est 1. Sam. cap. XIX. Inter causas etiam, cur Rahel eas sustulerit, hanc vnam recensent, ne scilicet Labani illarum inspectione innotesceret, per quod iter illa abierat. Ideò D. Augustinus quæst. XCIV. in Genesim, *Quod Laban*, inquit, *dicat, quare furatus es Deos meos, hinc est illud fortasse quod & augurari se dixerat.* Capite n. precedenti, ad Iacobum Laban, *Auguratus sum quod benedixerit mihi Deus propter te.* ita vertunt נִחַשְׁתִּי *nichashti* vetustiores;

& de prænoscendo, probando, seu coni-
ciendo, locum illum (qui est commate 27.)
intelligunt Ebræi. imò & Aben Ezra augu-
rium illud ad *Teraphim* Labanis refert. Mo-
dum autem quo fiebant, ex Capitulis Rab-
bi Eleazaris, adfert Elias in Thilsi. *Macla-*
bant, ait ille, *hominem primogenitum, cuius ca-*
put torquendo præscindebant (ita transtulit P.
Fagius; Eliæ autem, seu Eleazaris, verba
sunt מלקין את ראשו *Molkin eth roscho*, i.
ungue secabant, aut *manibus discerpebant caput*
eius. nam מלק *Malak* hoc sensu vsurpatur
Leuit. i. com. 15. & v. com. 8. vbi de aui-
bus offerendis agit Moses, quorum capita
hoc ritu diuellenda) *caput verò abscissum Sale*
& aromatibus condiebant, *scribebantq;*, *super*
laminam auream, nomen spiritus immundi, qua
supposita capiti eius, ponebant illud in pariete, in-
cendentes coram eo candelas, & adorantes coram
eo. Atq;, cum istiusmodi, loquutus fuit Laban.
Eadem ferè Paraphrastes ille qui Ben-Vzie-
lis nomen in Pentateuchum falsò gerit. Is
autem & Onkelos per צלמניא *Tzilmenaia*
vertunt *Teraphim*. *Tzilmenaia* verò figu-
ras, efigies, seu *Imagines* significant. Ho-
rum, in sacris literis, occurrit sæpiùs mentio.
Iudicum cap. xvii. com. 5. de Micha. *Fuit*
autem apud virum illud Micha, Templum Deo-

rum. fecit quoq; Ephod & Teraphim, & consecrauit manum unius filiorum suorum (id est, sacrificijs manum eius impleuit, quem ritum, in Sacerdotibus initiandis, habemus Exodi cap. xxix. com. 24. & Leuit. viii. com. 27.) qui factus est et Sacerdos. Malè cultum DE I VERI, & Idolorum, seu Dæmoniorum, miscuit hic Micha. Ephod n. & Leuitam, de quo eodem capite, Deo Vero proculdubiò, Teraphim & conflatilia quæ fuerunt alia, Dæmonijs sacrauit. A quibus tanquam à Deo Opt. Max. etiam Oraculum impetrarunt Danitæ, vt sequenti capite patet. Nec fidem τῷ Ephod quòd ad Deum retulère, nec τοῖς Teraphim Dæmoniorũ scorsim habuère Idololatræ. ideò vtraq; consulenda, diuino cultu vtraq; suspicienda perperàm duxère. De Ephod etiam à Gedeone factò videsis Iudic. cap. viii. & D. Augustinum in eundem librum quæst. xli. & xlvi. Sculptile & Conflatile illa Michæ Dij, vt videtur, fuère queis sacrabantur Teraphim; quæ omnia abstulerunt Danitæ cùm è sedibus proprijs, in Lais Vrbem transmigrarint. effigiem sculptam, id est, פסל Pefel Sacerdotio illi & cultu honorarunt ער יום גלות הארץ aahd iom gelath baaretz, i. vsq; ad diem transmigrationis terræ, quod le-

gitur cap. XVIII. com. 30. Ex sequenti com-
mate sumitur transmigratio terræ, pro Arcæ
transmigratione, à Palæstinis captæ, & in
templum Dagonis asportatæ; tametsi non
ante Manassis captiuitatem ablatum illud
idolum Miche tradat R. Iose Ben Chilpetha
(si is sit autor $\tau\epsilon$ Seder Olam Rabba) cap.
XXIV. Atqui verba faciens de antro, vbi
fons Iordanis, Benjamin Ben-Iona Tude-
lensis: *Ante antrum, inquit, ipsum ostenduntur*
vestigia aræ siue statuæ, quam Micheas quidam
dicaunt, à filiis Dan illis diebus cultæ. ita vertit
Ar. Montanus. Urbem igitur illam quæ Lais
primùm, dein Dan dicta, ~~dum~~ ad Panium
antrum, vbi Danis fl. fons, non ad Iordanis
minoris fontem, vt alij, collocare videtur
Benjamin. vide Iosephum lib. v. Archæo-
log. cap. II. & D. Hieronym. in locis Ebrai-
cis, in *Dan.* vbi n. vestigia sunt illius statuæ,
ibi & vrbs ipsa quærenda. Vti historiam de
Michæ Ephod & Teraphim, ita quæ habet
Hoseas cap. III. com. 4. intelligas. *Siquidem*
Diebus multis, inquit Propheta, sedebunt filij
Israel absq. Rege, & absq. Principe, absq. sacri-
ficio, & absq. מצבה matzebah, i. statua, absq.
Ephod & Teraphim. Sacrificium & Ephod ad
verum cultum, statua & Teraphim ad Ido-
latriam referuntur. D. Cimchi, in Radice

אין זבח ליהוה ואין מצבה, de eo loco; *Ein zebach Ladonai, wein matzebah Loghnes, weinephod Ladonai, weteraphim Loghnes*, id est, *absq. sacrificio, respicit Deum Verum, Absq. statua Cultum alienum siue numina Gentium, & absq. Ephod item Deum Verum, & Teraphim Cultum alienum*. Zacharias cap. *X*. com. 2. *Teraphim locuta sunt vanitatem, & Diuini uiderunt mendacium*. Ezechiel cap. *XXI*. com. 21. *Stetit Rex Babylonis in uiuo, capite scilicet duarum uiarum, diuinationem querens: expoliuit tela, & interrogauit Teraphim atq. inspexit iecur*. Quæ uerba D. Hieronymus, tempore futuro, adhuc modum explicat. *Stabit in ipso compito, & ritu Gentis suæ, oraculum consulat, ut mittat sagittas in pharetram & commisceat eas inscriptas, siue signatas nominibus singulorum, ut uideat cuius sagitta exeat, & quam prius Ciuitatem debeat expugnare*. q. sanè Diuinationis genus nō succurrit, alibi me reperisse. Non ita alienum uerò est quod Israelitis exprobrat Deus Opt. Max. apud Hoseam cap. *IV*. 12. *Populus meus lignum suum consultat, & Baculus eius nunciat ei*. Παῦς ὁ φανταῖα certe infestatur Propheta, quæ apud Orientales in usu, uti disertè de Medis scribit Dio, teste Scholiaste ueteri in Nicandri Theriaca. Et

de Bacillorum seu Virgarum sortibus volunt Præceptum negatiuum LII. quo Diuinationes prohibentur, intelligi. vide, si placet, ad illud R. Mosem Mikotzi & Paulum Riccium. verum de Diuinationum generibus alijs, quæ in sacris literis, ad extremum huius Capituli. Ezechielis autem, quæ attulimus, ita proferunt LXX. εἴσεται βασιλεὺς Βαβυλῶν & ἐπὶ τῇ ἀρχαίᾳ ὁδῷ, ἐπ' ἀρχῆς ἧς δύο ὁδῶν, τὴ μαλίνουσαι μαντείας, τὴ ἀναβράσαι Ράβδον, καὶ ἐπιρῶνται ἐν τοῖς γλυπτῶις, id est, *stabis Rex Babylonis super antiquam viam, in principio duarum viarum ut oraculum petat, ut bacillum feruefaciat, & interrogat sculptilia.* vbi *ῥάβδον* ad *ῥαβδομαντείαν* referrem, nisi ad virgas sortium, quo spectaret modo τὸ ἀναβράσαι, quod est, *feruefacio*, hæc satis viderem. Pro Tera-
 phim habent hîc γλυπτὰ, i. sculptilia; in Genesi autem εἰδωλα, in libro Iudicum *θεραφεῖν* in historia Michal & Davidis *κενολύφια*, Hoseâ *Δήλως* (quo vocabulo *Vrim* etiam ijs vocatur 1. Sam. cap. XXVIII. quod per *Δήλωσιν* eadem mente Exod. cap. XXVIII. vertunt) Zachariâ verò τὸς ἀποθνεγρόμενος. Aquila, teste Hieronymo, vertebat per *μορφώματα*, nonnunquam per *φωτισμὸς*. Targum Hoseæ מְחָאִי Mechaui, i. *annuntiantes*, vocat. Quisquis autem *Δήλως*, ἀποθνεγρόμενος, *φωτισμὸς*, siue מְחָאִי ea censet iure

re appellanda, & prædicendi siue futura monstrandi in ijs fatetur simul facultatem. Huius generis fuere statua illa, queis arcendi mala, ac oracula reddendi vis inerat, & de quibus frequens apud Scriptores traditio. Aureas faciebant vetustissimi Orientalium Zabij, siue Chaldæi, ex quorum libris plurima retulit R. Moses Ægyptius, & Argenteas effigies. Has Lunæ, illas Soli dicabant. & *edificauerunt palatia*, vt scribit ille in More Nebochim lib. III. cap. XXX. & *posuerunt in eis Imagines, & dixerunt quod splendor potentiarum stellarum diffundebatur super illas Imagines, & loquebantur cum hominibus, & annuntiabant eis utilia*. quod optimè cum eis quadrat qui, secundum præcepta Astrologica, τὰ Teraphim fieri solita, & ad certos syderum positus, volunt (quemadmodum ea, quæ σοιχεῖα Græcis dicuntur) & secundum figuras in coelo creditas, vti velut Αλεξήτῆροι seu Auerrunci Dij essent, formata. nec sanè quantū ad Astrologicam rationem spectat, σοιχεῖα à Teraphim differunt, nisi quod hæc futuris prædicendis, illa arcendis malis fuerint destinata. Qui verò σοιχεῖα formabant σοιχειωματικοὶ dicebantur. Eos ita meminit autor Carpi, quod vulgus Astrologorum Ptolemæi Centiloquium nominat. τὰ, inquit,

quit, ἐν τῇ γενέσει καὶ θορά ἐῖδη πάσχει ὑπὸ τῶν ἑρμῶν
 εἶδων. διὰ τὸ τοῦ χρόνου τέτοις οἱ σοιχισμῶν, τὰς ἐ-
 πιμῆδους τῶν ἀστέρων σκοπῶντες ἐπ' αὐτά. habetur
 in memore IX. & in eo codice qui cum com-
 mentarijs Haly Aben Rodoan, siue is sit
 Abugepher qui ea scripsit, olim prodijt, ita
 Latine redditur. *Vultus huius seculi sunt sub-*
iecti vultibus caelestibus, & ideo Sapientes, qui
Imagines faciebant stellarum, introitus in caelestes
vultus inspiciebant, & tunc operabantur quod
debeant. mentem textus Græci, ferè verba
 vides. Vultus autem illi Cœlestes non mo-
 dò XLVIII. constellationes Globis depictas,
 verum innumeras & portentosas etiam illas
 figuras denotant, quæ Persæ, Indi atque Æ-
 gyptij cum vnoquoque Signi Decano, seu
 quolibet Decani gradu ascendere tradebant.
 quarum in numero est illa quam in primo
 Virginis Decano Sphæræ Perlicæ collocant.
 Virgo nempè pulchra, capillitio prolixa,
 duas spicas manu gestans, residens in siliqua-
 stro, educans puerulum, lactans & cibans
 eum. Pro exemplo hanc magis attuli, quòd
 non solum Alboasar, quem falsò, vt docet
 I. Picus, Albumasarem vocant, decanum il-
 lum, vti cœleste vnici Saluatoris IESV na-
 tiuitatis Symbolum, notauerit Mahumeda-
 nus, verum etiam insignis ille Mathemati-
 cus,

cus, & Vir, ultra sanè quam seculum suum tulerit, doctus, Rogerus Bachonus Oxoniensis & Minorita Alboasaris sententiam fuerit amplexus. Opere n. tertio, quod ad Clementem quartum dedit, Alboasaris verba ab Hermanno Dalmata Latinè ex Arabico facta citat, subiungitq; : *Intentio est quod Beata Virgo habet figuram & imaginem infra decem primos gradus Virginis, & quod nata fuit quando Sol est in Virgine, & ita habetur Signatum in Calendario, & quod nutriet filium suum Christum Iesum in terra Hebræorum.* & ad hanc rem ille Liber cui titulus, *Ovidius de Vetula*, ad Virginem Mariam,

*O Virgo fœlix, ô Virgo significata,
Per stellas ubi spica nitet*——

De quo libro, & hac re, vide, si placet, Robertum Holkot in Sapientiam Lect. xxi. De Decanis verò eorûmque figuris Alboasar seu Albumasar ille satis in Introductorij parte vi. Eadem etiam, ex Aben Ezræ Initio Sapientiæ, transcripsit Latinè, cum Ægyptiorum Monomœrijs, id est, figuris singulorum graduum vniuscuiusq; Decani, ad Sphæram Barbaricam Manilij Nobilissimus Scaliger. Atqui, ad locum illum Carpi, Arabs Haly, *In hoc*, inquit, *capitulo vult Ptolemaeus multa Imaginum secreta patefacere, & vultue,*

vultus, quos in hoc seculo esse dixit, sunt species Animalium & species Plantarum; & ideò dicit quod omnibus istis speciebus dominatur sibi vultus consimiles in Cælo manentes. verbi gratia: Scorpio Cælestis terrenis Scorpionibus dominatur, & Cælestis Serpens terrenis Serpentibus. & Sapientes Imaginū inspicebant quando Planeta de sub radijs Solis egrediebatur, & ingrediebatur hos vultus, eūmq; in Ascendente ponebant; & vultum quem intrabat sculpebant in lapide, & miscebant cum eo alia ad hac necessaria, faciebantq; cum eo ex aptatione vel destructione quod volebant. & vis illa in lapide multis temporibus durabat. Ita Latinè, potius barbarè, redditur ille Arabs. Scorpio ad hunc modum fictus Scorpiones & abigendi, morsusque eorum curandi vim habuisse credebatur. historiam de re simili citat Iosephus Scaliger in Epistola Gallicè conscripta ad Vazetum, ex Geographo Arabe. Et Crocodili imaginem plumbeam, ad crocodilos repellendos conflatam, igne soluisse Achmed Ben Tolon Ægyptius Calipha dicitur, vti ex Arabum monumentis scribit Iulius Scaliger Exercitat. CXXCVI. tmem. 6. Spectare videntur & ad hanc artem seu ματαιοτεχρίαν Statuæ illæ argenteæ eo τετελεισμέναι loco vbi col-limitantur Thraces & Illyrij, aduersus Barbarorum

barorum incurfiones, & sub Constantio Imperatore repertæ, quas refert Olympiodorus apud Photium Cod. LXXX. Palladium & huc refer, decantatum illud, & Διοπτές. quod Ioannes Antiochenus apud Ifacium Tzetzem, ἐκ ἐξ Ουρανὸ πίσειν, dicit; verum, Ἄσιόν τινα φιλόσοφον μαθηματικὸν τῷτο ποιῆσαι, ὡρροσκοπία καλλίστη. εἰς τὸ ἀπόρρητον εἶναι τὴν πόλιν ἐκείνην ἐνθα ἀντὶ τοῦ μάντι πεφυλαγμένον, καὶ ἄσυλον. χαρίσατο δὲ τῷτο τῷ πρώτῳ. in commentarijs nempè ad Lycophronem. non è cœlo decidisse, ait, sed à Mathematico factum. & pelle humana obducebatur, si veteribus fides, è quorum scriptis Eustathius ita ad Iliados ζ. testatur. quod certè magorum ritus sapit, vti & illud quòd ex ossibus Pelopis sit factum, referentib⁹ Iulio Firmico de errore profanarum religionum cap. XVI. & Clemente in Protreptico. Id voluit Arnobius aduersus gentes lib. IV. *Quis, inquit, ex reliquijs Pelopis compactum esse Palladium prodidit? non vos?* Mitto quæ de vrbis Neapoleos effigie olla vitrea inclusa, & Virgilij Magi operâ fabricata memorat Arnoldus Abbas Lubecensis historiæ Slauorum lib. IV. cap. XIX. & id genus quæ huc conferri possent innumera. Sed nugas Ebræorum, de Baal Tzephon, ab his non ita alienas, dabit tibi caput proximum.

mum. Propius autem ad τῶν Teraphim na-
 turam accedunt imagines quæ non solum à
 syderum positura verum etiam ἐπὶ τοῖς προση-
 γύσιν Dæmoniorum, & oracula reddere &
 mala depellere simul putabantur. προση-
 γύς verò ποιήσασθαι dicuntur Dæmones Mi-
 chaeli Psello, cum inuocati simulachra sibi
 dicata ingrediantur. Huiusmodi statuarum ve-
 tustissima memoria. Hermes ille Ter Maxi-
 mus in Asclepio. *Ita Humanitas semper me-
 mor humane naturæ & Originis suæ in illa Di-
 uinitatis imitatione perseverat, ut sicut pater ac
 Dominus, ut sui similes essent, Deos fecit eter-
 nos; ita Humanitas Deos suos ex sui vultus si-
 militudine figuraret. Ascl. Statuas dicis, ô Tris-
 megiste? Statuas ô Asclepi. videsne quatenus
 tu ipse dissidas? Statuas animatas sensu & spi-
 ritu plenas, tantaq; facientes & talia. Statuas
 futurorum præscias, ea quæ fortè omnis Vates
 ignoret, in multis & varijs rebus prædicentes, im-
 becillitates hominibus facientes, easq; curantes,
 tristitiam letitiâmq; pro meritis. propius à ge-
 nuina lectione abest hic locus, uti traduxi-
 mus. apud D. Augustinum de Ciuit. Dei
 VIII. c. XXIII. aliter se habet; & corrupti-
 or est in ea, quæ Apulleio tribuitur, versione.
 Quod animatas ait & spiritu plenas, idem est
 ac si diceret Dæmone siue Angelo plenas,*

i. ἀγάλματα θείας μετεσίας ἀνάπλεα siue *diuino consortio simulachra plena*, vti Iamblichus eas vocat, aduersus quem de eisdem librum conscripsit Io. Philoponus. Vide Photium Cod. CCXV. Consortium verò illud seu μετεσία, est Angelorum seu Dæmonum, quos nomine ciebant, sacris ad eam rem ritè peractis. Innumera sanè apud Magos Angelorum nomina; neq; ea à recenti aliquo aut Honorio illo Thebano repetunt originem. Plurima occurrunt in apocryphis Enochi, quæ ab Illustrissimo Scaligero in Notis Eusebianis transcripta. Κεχυμμένω etiam ἐιδωλολαβίαν vocat Synodus Laodicensis ἀγγέλους ὀνομάζειν καὶ συνάξεις ποιεῖν, quemadmodum legimus Codice Canonum C. CXXXIX. Et sub persona impiorum, qui Saluatoris I E S V miracula calumniabantur, Arnobius aduersus Gentes lib. 1. *Magus fuit, clandestinis artibus omnia ille perfecit. Egyptiorum ex adytis Angelorum potentium nomina & remotas furatus est disciplinas.* Quin Nomina Angelorum obseruare iureiurando obstringebantur Essenorum sectæ olim initiati, vti scriptum reliquit Fl. Iosephus. quos perstrinxit forsan D. Paulus ad Coloss. cap. II. commate 18. vbi περὶ θρησκείας τῆς ἀγγέλων agit. nec potes hîc non meminisse ritū euocandi Tutelares Vrbium Deos,

Deos, quem apud Macrobiū comperi-
 mus. Dæmonio autem plenum sentiendum
 est sigillum illud ligneum ab Apulleio Ma-
 go βασιλεὺς dictum, & tacito nomine cultum;
 de quo, ipse Apologiā primā. Idem putan-
 dum de Statuæ capite quod Gerebertus ille
 Rhemenſis primum, deinde Rauen. Archi-
 episcopus, & postea Pontifex Max. Sylueſter
 ſecundus dictus, à Saracenis Hispanienſibus
 idq; ad humanæ curiositatis ſatietatem edo-
 ctus, in Oraculum ſibi conflauit. G. Malmes-
 burienſis de geſtis Regum Angliæ II. cap. X.
*De Gereberto fama diſperſit, fuisse ſibi Statuæ
 Caput, certa inſpectione ſyderum; cum videlicet
 omnes Planeta exordia curſus ſui meditarentur,
 quod non niſi interrogatum loqueretur, ſed Ve-
 rum vel affirmatiuè vel negatiuè pronunſiaret.
 Verbi gratia, cum diceret Gerebertus, ero Apo-
 ſtolicus? reſponderet ſtatua, Etiam. Morior an-
 tequam cantem Miſſam in Ieruſalem? Non. Sed
 reſponſo, de Mortis tempore, deceptus eſt.
 cogitauit n. ille Vrberem Ieruſalem. Oraculum
 autem ſacras ædes ſic dictas Romæ voluit.
 illic, poſtquàm dominico, cui titulus Sta-
 tio ad Ieruſalem, Pontifex ille Oraculi men-
 tem non aſſecutus ſacra celebrâſſet, miſerè
 vitam fininit. Pontifex erat ſub Ottone III.
 A. Ch. DCCC. XCVIII. Ei, vt vi-
 detur,*

detur, Abacum & figuras illas barbaricas, queis Logistæ vtuntur, inprimis debemus. A Saracenis n. accepit, & tantus Magister per Europam divulgauit. ita intelligo G. Malmesburiensem, vbi Arithmeticam, Musicam & Geometriam illum in Galliam, vti exules reuocasse scribit, subiicitque; *Abacum certè primus à Saracenis rapiens, regulas dedit, quæ à sudantibus Abacistis vix intelliguntur.* Cur autem Ioannem Papam \overline{xv} . cum omnium fuerit consensu secundus Syluester, cum faciat is qui Malmesburiensi imposuit, omninò nescio. Error est manifestus. Quod verò scribit, fuisse eum caput illud *cum omnes Planeta cursus sui exordia meditentur*, mirum si Phœbus intellexerit. vbi n. & quæ sunt exordia Cursus Planetarum? An voluit, cum Omnes simul ab ipso Sectionis Vernæ, quæ exordium est Zodiaci, momento progredierentur? an, cum omnes post retropedationem in secunda, vt Astronomorum verbis vtar, statione, siue iuxta Epicyclorum, siue Parallaxeon rationem calculum feceris, fierent directi? quod tamen in Luminaria cadere non potest, quæ nunquam retrograda. an, cum linea à centro Terræ ducta per omnium Planetarum orbium centra transiret? An futilia omnia
hæc,

hæc, in quæ collimauimus? nec enim eorum aliquod accidere posse, faciliè credendum. faciliè autem credo, quid verba illa voluerint, nec Monachum, qui primus scripsit, intellexisse, nec qui exscripserunt: in queis sunt Florilegus & Ranulphus Cestrensis. Istiusmodi Caput ex ære conflatum ab eruditissimo Rogero Bachone est in ore nostratis vulgi, sed non sine iniuria in illius Matthesin, quam summam & à dæmonum præstigijs puram monstrant satis illius Opera quotquot nos legisse contigit. & quicquid aduersus eum vti Magum seu Νεκρόμαντιν I. Balæus, inscitiâ dicam, an in optimas artes malitiâ, editione Centuriarum primâ satis incogitantè effutierat, id benè monitus omne non modò retractauit verum in ea, quæ tali & tanto Viro digna sunt, postremâ recognitione etiam prudentè commutauit. Nec, quod hanc Vulgi famam adstruat, habent Annales nostri. Ex luto eiusmodi quid Oxoniæ fictum, & quædam, quæ etiamnùm memorantur, fuisse loquutum sub Richardo secundo tradunt. Et Ioannes Gowerus Poeta Nostras Cl. in Confessione Amantis Robertum Lincolnensem antistitem sub Henrico III. Magicum opus simile adgressum, haurit accuratè satis momento temporis

ris obseruato, frustra fuisse, scriptum reliquit. Non pigebit meminisse, hoc loco, Iyngas illas Chaldæorum Magorum, seu *σφαιρῶδες ἐχά-
τικες*, id est, Sphærolas plerunq; aut Cylin-
dros aureos, Hecates dictos, characteribus
variegatos, inclusum continentes sapphi-
rum, & loro bubulo tortos; quos rotantes,
Dæmonas inuocabant. Propriè n. pertinent
& ante alia, quæ in Veterum monimentis
occurrunt, ad *περογλίσεις* quas diximus seu
appropinquationes Dæmonum, quæ in cō-
ficiendis Teraphim etiam maximè in vſu, si
Paraphraſti illi & R. Eleazari fides. De ijs
autem Oracula Chaldaica ita præcipiunt.
ἐνέργει πρὸς ἐχάτικόν (sic lego potius quam *ἐχάτινόν*,
vti edidit I. Obsopæus.) *σφώραλον*, id est, *ope-
rare circa Hecaticam Sphærolam*. quid verò
fuerit, ad hunc modum, secundum quem
nos iam nunc, Michael Psellus explicat.
ἐχάτικός, inquit, *σφώραλ* & *σφαῖρά* ἐστὶ χρυσοῦ, μέσον Σά-
πφειρον πρὸς κλείουσα διὰ ταυρέϊν σφρομένη ἱμαντῶ, δὲ ὅλης
αὐτῆς ὄχρα χαρακτῆρας. ὡς δὲ σφρόντες ἐποιῶντο τὰς ἐ-
πικλήσεις. καὶ τὰ τοιαῦτα χαλεῖν ἐνθάσιν *ΙΥΓΓΑΣ*.
εἴτε σφαιρικόν, εἴτε τρίγωνον, εἴτε καὶ ὅπ σῆμα. atque
hinc capias Viri Ægyptij Iyngas, quas narrat
Synesius in Encomio Caluitij, & Magorum
quas in *πρὸς ἐνυπνίων*; ad quem librum de hac
re consulas licet Nicephorum Gregoram

Scholiaſten. Sphærulam n. Hecaticam & id genus alia adnotauit. verſus autem, quos adducit de Hecates oraculo ad effigiem huiſmodi conficiendam, accepit à Porphyrio, qui illos habet apud Euſebium Propæſc. Euangelic. v. cap. vii. Ideò magis verò Iyngas & σφραλον Chaldæorum non omiſimus, vt, in gratiam ſtudioſorum, decantatum illum Rhombum Magicum, vt Propertio dicitur, & ῥῶμβον χάλκεον, vt Theocrito, ab his primi, nec futili coniecturâ, deduceremus. Vtriq; ſanè & Rhombus & Strophalus instrumenta Veneficorum ſolennia, vtriq; torti, vtrorumq; apud Chaldæos ſeu Aſſyrios origo; eidem Numini, diuerſo licet nomine, vtriq; dicati. A veneficis tortos vtroſq; non eſt omninò cur quis dubitet, niſi qui vtroſq; ignorârit. Hecaticus, Chaldæis initia ſua debere ſe, fatetur in ijs quæ nos ſupra; nec minùs certè Rhomb° magic°, ſi verba Simæthæ maleficæ apud Theocritum perpendantur, quæ edoctum ſe ab Aſſyrio hofpite profitetur. Ααυρία παρὰ ξένου μαδοῖσα, vt Poeta loquitur in Pharmaceutria. Rhombum item ἔξ' Ἀφροδίτης δινάϊδς canit, id eſt, ſi verbum verbo reddideris, à Venere gy-rari aut circumuolui. verum, tam confuſis Dearum apud Antiquos nominibus, quis
non

non videt, Maleficarum Venerem, ipsam
fuisse Hecaten ? quod ostendimus infra vbi
de Lilith agitur. Neque n. quis Hecaten à
Luna aliam, ne puer quidem, opinetur. Lu-
nam verò siue Isidem *ἑκατέστιν τὰ ἐρωτικά. rebus*
praeesse amatorijs antiquitus scripsit Eudoxus,
apud Plutarchum libello de Iside & Osiri-
de. Quod Vulgus Veneri, id Lunæ seu He-
catae prisca munus tribuebant. Et Hecaten
Veneficis Deam ferè propriam statuebant.
Neq; quod ait Theocritus, *ἔξ' Ἀφροδίτης* gyrari
Rhombum, interpreteris, quasi illum Venus
mouere diceretur. non ea mens loci. Per-
indè autem est ac si cecinisset, Rhombum ad
ritus mysticos à Dea traditos circumuerti
(id quod voluisse videtur Pindarus Pythio-
nic. Ode IV. vbi Venerem Rhombi memo-
rat inuentricem) siue fabricatum esse ad vim
Veneream seu Venereum aut Hecaticum
dæmonem recipiendum. vti n. *ἐν Θεῷ pro Di-*
uinitus, & *ἐν τῷ νόμῳ pro iuxta leges*, ita *ἔξ' Ἀφρο-*
δίτης pro modo quem obseruari iussit Dea,
aut qui illius sacris ritè est obseruandus, su-
mitur. rectè igitur & ad rem nostram verba
illa interpretatur verus Scholiastes Ms. per
ἐν τῷ δυνάμει τῷ Ἀφροδίτης κατὰ πνεύματι, quasi,
dominantibus Venereæ potestatis syderib⁹,
& ad *ἀστρολογικὰ αἰδίσκω*, vt incantationem magi-

eam vocat Nonnus Panopolita, factum Rhombum inscriptumq; voluerit elegantissimus Poeta. Scholium illud accepimus ex V. Cl. Danielis Heinsij Theocrit. lectio-
 num cap. VI. Non lac lacti igitur similis, quam Rhombo magico Strophalus Hecaticus. Verum haecenus de Imaginibus magicis, quæ καὶ μαγικὰν τύπην, Eusebio libro iam citato, & Συμβολικῇ Δαιμόνων μορφῇ Origeni aduersus Celsum IV. appellantur, nimius verba feci, quod non modò τὰ *Teraphim* Syrorum forsàn enarrant, sed etiam ab ijs suam videntur originem, saltem vetustatem, repetere. videsis Alex. Trallian. lib. XI. Luciani Pancratem Ægyptium in Philopseude, Porphyrium apud D. Augustinum de Ciuitat. Dei X. cap. XI. Mitto autem hic innumeras illas affanias quæ Hermeti, Marbodio, Thebit, Techel seu auctori libelli de lapidibus filiorum Israel attribuuntur; sigilla necnon syderum apud C. Agrippam, Paracellsum & id genus nugas alias quæ *Talisman* Arabibus vocantur, Iudæis verò scuta Davidis. De Talisman Arabum (quæ eadem sunt quæ σοιχεῖα, de quæ dixim⁹ supra ex Ptolemæo) Leunclavius in Pandect. Turcic. cap. CXXX. & Illustrissimus Scaliger in literis ad Casaubonum. Sed & quod multa Scaligero vidisse accidit

accidit & studiosam, pro miro quo fuit ingenio, in ea fecisse coniecturam, operæ erit pretium summi viri verba subiungere. *Nihil, inquit, tam frequens est quam hac inluta in gemmis inclusa videre, etiam vetustissima. Ea nemo intelligit nisi qui facienda curavit. & frustra illis interpretandis opera datur. Quot n. verisimilia dici possunt, quorum nullum mentem eorum aperuerit? Veteres hæretici præsertim Valentiani & Marcosiani multa eiusmodi reliquerunt, quæ hodiè in Antiquariorum oculis asseruantur cum eorum Deo* ΑΒΡΑΞΑΣ. Memorant hunc eorum Deum Tertullianus, & Irenæus aduers. hæreses I. cap. XXIII. Epiphanius alij. Mysticè etiam obseruabant, literis vocabuli Αβραξας numeralibus, numerum Dierum cõmunis Anni, id est, CCC. LXV. contineri; vnde est fortassè quòd D. Hieronymus in Amosium, Abraxan eundem esse cum Mithra seu Sole tradiderit. Temporis n. mensura à motu Solis. Ita Nilum etiam Solem dixere, & à ratione sacrâ, quòd Νῆμα eundem expleret numerum. veteres, inquam, Ægyptij. videsis Heliodori Æthiopicon lib. X. & Eustathium ad *αἰωνιότητι*. Certè vix dubito, quin amuletum illud ad hemitritæum sanandum, in quo conscribi debet, ad Magorum præcepta, *Abracadabra* ab Abraxa primum

mum fluxerit. Nominis n. vestigia, in portento illo vocabulorum, satis parent. Et hanc me plusquam suadent tot ~~sedimenta~~ & gemmae elementis eiusdem inscripta nonnunquam repetitis. quorum copiam habes in Gallicis Scaligeri Epistolis ad Vazetum. Nec nuperum est inter Magos remedium. Memorat n. Q. Serenus Samonicus hoc carmine,

*Inscribes charta quod dicitur Abracadabra,
Sapius & subter repetes, sed detrahe summa
Vt magis atq; magis defint elementa Figuris
Singula, quae semper rapies, & cetera figes,
Donec in angustum redigatur littera conum.
His lino nexis collum redimire memento.*

Præceptor Gordiani Iunioris erat Samonicus. Hæretici vero Basilides & Valentinus centum plus minus annos eum anteuertunt, & sub Adriano & Antonino Philosopho, puram religionem inquinârunt. Quid recentiores Magi de periapto illo sentiant, dicat Cornelius Agrippa de Occult. Philosophia lib. III. cap. XI. Nos forsân plura heic, quam par erat, diximus, quæ tamen, cum ab imperito non solum vulgo, verum & multis quæ Literis nomina dederunt, satis recondita fuerint, & prolixius narrauimus. & ab ingenuis gratiam ingenuè sperauimus.

uimus, & *πρὸς παράκλησιν* ita *ἔργον* adauximus.

Restat, vt de Diuinationum superstitiosarum generibus paucula nec vulgo trita fidem liberantes subiungamus. Astrologiam, Sortilegia, Auguria, Veneficia, & Insomnia consultò præterimus. Tria alia, quæ magis ad vſitatum illum *ἄν* *Teraphim* sacrandorum morem attinere possunt, breuiter ostendim⁹. Ea sunt, *דַּבְּרֵי אֱלֹהִים* *Ob*, & *יִדְעוּנִי* *Iideoni*, & *Mortuos consulere*. De *Ob* & *Iideoni* Moses Leuit. *xx. com. 6.* vbi pluraliter Oboth, & Iideonim habes; de vtrisque & Mortuis Deuter. *xviii. com. 1.* *Ob* vertunt plerunq; Pytho- nem, seu Magum. Verum *Ob* spiritus erat seu dæmon, qui ab immundis, & quæ honestè non possunt nominari, partibus, nonnunquam à capite seu axillis siue Harioli siue Mortui summissa voce & quæ ex Telluris cavitatibus videretur egredi, nec audiri sed à consulente duntaxat mente concipi posset, responsa dabat. Ita Moses Mikotzi in præceptis Neg. *xxxviii.* Rambam in Iad Chazika part *עכ"ב* cap. *vi.* Paulus Riccius ad Mandat. Negat. *xxv.* ex libro Sanedrin qui est quartus quarti Ordinis Operis Talmudici. Et videsis historiam de Samuelis defuncti specie Sauli repræsentata à foemina, cuius ex obscœnis *Ob* loquebatur,

quebatur in 1. Sam. cap. XXVIII. Foemina, siue Pythonissam, seu vt LXX. vertunt *γυναικα ἐγγασπίμβου*, illam, scriptura nuncupat *אשה בעלה אוב* *Esheth Baalath Ob*, id est, mulierem habentem Ob. Et Saul, *Divina*, inquit, *quæso mihi in Ob*, quod Seniores ita efferunt *μάντευται δὲ μοι ἐν τῷ ἐγγασπίμβῳ*. Ob igitur heic ipse spiritus ventriloquus. Pythonissa autem ipsa siue ariolus, id est, Baal seu Baalet Ob, hoc nomine nuncupatur. Et dum initiabantur, tenebant manibus *שרביט של אדם* i. virgam myrteam, & suffumigabantur. ita R. Moses Ben Maimon in Iad Chazeka part. *עברים* cap. vi. Rituum autem locum fuisse Mortui sepulchrum vult R. Abraham Ben David. Iudeoni autem aiunt, est ariolus qui osse animantis, *יריע* dicti, in os suum posito, futura doceret, & quærenda solueret. Animal autem, scribunt, illud nescio quod Iadoa fuisse, cui humana vndiquaque figura, sed quod ad funem cuiusdam radicis ligaretur, & à primo ortu perpetuò hæreret viuum, donec, qui ob innatam eius sæuitiam propius accedere minùs sunt ausi, sagittis conficerent. Has, apud Ebræos, nugas habent nugaces, & Codex Talmudicus & Rabbi Simson apud R. Mosen Mikotzi

kotzi Præcept. Neg. XXXIX. Verùm sanio-
 ri quis iudicio, à ידע i. *scinit*, seu *novit* Iideo-
 ni deduxerit. & vt δαίμονες dicuntur quod
 sint δαίμονες, id est, *scientes*, vti vult Plato, ita
 Iideoni appellati, quod fuerint ידעים *Io-*
daim, i. futurorū conscij. Substituunt n. Gre-
 ci interpretes pro Iideoni ἐπαιδὸς & περὶ τὸ σκο-
 πῶς in Pentateucho. verùm 1V. Regum cap.
 XXI. commate 7. vbi Manasses Rex Ob &
 Iideoni restituit, ita vertunt; καὶ ἐποίησε Θελητῶ
 καὶ γνώσας, i. & *fecit* Θελητῶ, & *ariolos*. quis
 non videt illos heic à scientia futurorum li-
 deoni dictos & pluralitèr voluisse. tam etiam
Iidionim quam *Iidioni* habet Scripturā, vnde
 palām est plurale vocabulum esse. γνῶσαι au-
 tem à γινώσκειν, φρ ידע interpretatur. sed ve-
 rò quamobrem Ob per Θελητῶ reddunt?
 Hesychius: Θελητῆς, περαιρέτις. hoc autem
 eum qui certo animi proposito rem aliquam
 adgreditur denotare volunt eruditi. verùm
 quomodo τῶ Ob & sic foret satis congruum
 nullus video. An quòd Ob Ebraice אב
 exareretur, ideò ac si ab אבא *Abah*, quod θέλει
 significat deduceretur, in Θελητῶ vertebant?
 hæreo. A *Mortuis* autem & expectabant, vt
 per insomnia, de rebus quas sciscitabantur,
 iuxta sepulchra pernoctantes fierent certio-
 res, & Pythonissarum ope etiam euocatas
 eorum

eorum species, vti de Samuele traditur, consulebant. Tria hæc quæ diximus voluit Rabbi Moses Maymonides in More Nebuchim part. III. cap. XXX. vbi de Idolorum cultus & artium superstitiosarum origine. *Tunc etiam, inquit, orta sunt opiniones & sententia & inuenti sunt ex eis* (hoc est, ex Zabijs, seu Chaldæis) *Augures, & magi & diuinatores & sortilegi & inquirentes Iob & Ideom & requirentes mortuos.* sic n. Codex Maimonidis Latinus, quo vtimur, habet; cum totum illud capitis XVIII. Deuteronomij comma decimum in Ebraico seu Arabico proculdubiò legeretur. Liber n. ille primum ab Autore est Arabicè conscriptus, & Ebraicè postea à Samuele Aben Tybbon versus, vt Buxtorfius nos docet. vti n. illi versionem Latinam, ita nobis adhuc Ebraicum videre hautquaquàm contigit. Quod autem siue interpres siue librarius mendosè *Iob & Ideom* dixerit, legendum est *Ob & Itæoni.*

BAAL

BAAL TZEPHON. *quid secundum Rab-
binos. Oppidum erat aut urbs. Nominis in
rationem coniectura. Ezechiel Tragædus.*

CAP. III.

SVb exitum Israelitarum, ita historia
sacra Exod. XIV. com. I. locutus est Do-
minus ad Moſen dicens; loquere ad filios
Israel, ut redeant & remaneant ante Pi Hiroth
inter Migdol & inter Mare, è regione Baal Ze-
phon, atq; contra ipsum caſtra ponant iuxta ma-
re. Nam dicet Pharaο de filijs Israel; irretiti ſunt
in terra, concludit eos deſertum. ſic Munſterus.
vbi pro irretiti ſunt Ebraica veritas habet
נבכים Nebuchim, hoc eſt, perplexi ſiue am-
bigui, ut neſciant prorſus quò ſe vertant.
LXX. reddunt, ὅτι πλανῶντες εἰσι ἐν τῇ γῇ, συκέχλειται
γὰρ αὐτὰς ἡ ἔρημος, id eſt, vagantur in terra, con-
cludit n. eos Deſertum. Hic ſcribunt dicam,
an ſomniant, Ebræorū magiſtri Baaltzephon
idolum, ſiue κατὰ μαγείαν τύπον, fuiſſe à Pharaο-
nis Magis ad Cœleſtium corporum poſitu-
ras fabricatum, & iuxta ſinum Arabicum
collocatum, obſervandi & retinendi utique
Israelitas, irretiendi, & à deſtinatâ diuinituſ-
que data proſeſſione auertendi vim habens
magicam. Ideò paraphraſis illa, Ionathani
tributa,

tributa, **יִצְחָק טֶזֶפְחֹן** *taigboth tzephon*, i. Idolum Tzephon vocat, atque ita Targum Hierosolymitanum. Aben Ezræ, qui in cōmentarijs suis Astrologiam, & quæ inde pendent, Diuinis haut satis piè miscere solet, fabulam istam inprimis debemus. habet & Paulus Fagius in Chaldæam Exodi paraphrasin. verum ex malè intellectâ scripturâ, & fanaticâ Iudæorum in ambiguis interpretatione, nugamentum illud primum emanasse, palàm est. Nec piguit tamen in Syntagma nostrum de erroribus impiorum, etiam & hunc Magistrorum errorem retulisse. *Baaltzephon* autem Vrbs seu oppidum erat. vide Num. cap. XXXIII. 7. ita & Baal I. Paralip. cap. IV. com. 33. De Baal nos plurima inferiùs. Rectè igitur Vrbs dicitur Ezechieli tragoedo, in **עֲזַרְיָהוּ** Israelitarum, sub persona nunciij Ægyptij,

Ἐπεὶ δ' ὑπ' αὐτὸς δῆκαμεν παρεμβολῶ

Βεελζιφὼν πρὸς κλίθε πόλις βερτοῖς.

Multa eiusdem Poetæ legas apud Eusebium *περοδῶσα*. lib. IX. & Clementem Alexandrinum *Stromat. a*. Scribitur **יִצְחָק טֶזֶפְחֹן** quod fortè *Baal Septentrionalis* interpretabatur. **יִצְחָק** n. illam mundi plagam denotat. Septuaginta *Βεελσιφὼν* appellant. *Tzephon* autem

à ~~h~~ petunt qui Ebræos hic sequuntur,
quod est *observare seu speculari*.

VITVLVS AVREVS. *Bos fuit. Apin seu Mneuin Egyptiorum in eo cultum credidère Patrum nonnulli. Caput Vituli. Netos. Macrobius emendatus. Apis conceptus, genitus. eiusdem γωπτοῦαλα an in Aureo Vitulo. Conuiuium, chori, & id genus alia in Apidis inuentione. eadem ferè celebrabant Israelitæ. Apis mersus, ita & hic Vitulus. Stadius explicatus. Vitulus non fuit Apis aut Mneuis; potius Bos deauratus, in Osiridis ἀφαισίου & ἐν πτόρῳ ostendi solitus. Ieroboami Vituli duo. festum quod ille instituit, an in XVII. mensis Athyr, id est, ἀφαισίου Osiridis, cadere potuerit. Ad eam rem, Temporum calculus. Egyptiorum dies festi per totum annum post multa secula vagabantur. Anni eorum æquabilis vetustas. ordo Mensum Ebraeorum. Chori & Conuiuium in Deserto, quo mense. Osiris unde dictus. Siris, Melo & Egyptus nomina Nili, idem significant. Aëria unde Egyptus dicta. Lux Symmacho. Sirius Sol dictus. Egyptius Iupiter. Osiris, sub Exitu, Numen Egyptiorum; & Omphis dictus. Boues & Cues sub*
id